

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЕКОНОМИЈА

**ПРЕДЛОГ НА
ЗАКОН ЗА ЕНЕРГЕТИКА(*)¹**

Нацрт верзија 2

Скопје, октомври 2023 година

---

¹ Во законот се транспонираат директиви и регулативи во согласност со Одлуката на Министерскиот совет на Енергетската заедница бр. 2021/13/МС-ЕнС и Одлуката на Министерскиот совет на Енергетската заедница бр. 2022/03/МС-ЕнС.

DRAFT

ПРВ ДЕЛ

ОПШТИ ОДРЕДБИ

ПРЕДМЕТ НА УРЕДУВАЊЕ

Член 1

Со овој закон се уредуваат:

1. целите и начинот на спроведување на енергетската политика;
2. енергетските дејности и начинот и условите за нивно вршење;
3. правата и обврските на потрошувачите на енергија и корисниците на енергетските системи,
4. постапката за утврдување и исполнување на обврските за обезбедување на јавна услуга во снабдувањето со електрична енергија, гас и топлинска енергија;
5. статусот и надлежноста на Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги за управување со комунален отпад на Република Северна Македонија;
6. изградбата на енергетски објекти;
7. пазарите на електрична енергија, гас, топлинска енергија, како и пазарот на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт и
8. други прашања од областа на енергетиката.

ЦЕЛИ НА ЗАКОНОТ

Член 2

Целта на овој закон е да се обезбеди:

1. сигурно, безбедно и квалитетно снабдување со енергија на потрошувачите;
2. ефикасен, конкурентен и финансиски одржлив енергетски сектор, заснован на начелата на недискриминација, објективност и транспарентност, кој што обезбедува високо ниво на сигурност и квалитет во снабдувањето со енергија;
3. зајакнување и унапредување на правата на потрошувачите и нивна активна улога на пазарите на енергија;
4. исполнување на обврските за обезбедување на јавна услуга во функционирање на пазарите на енергија, делотворна заштита на правата и интересите на корисниците на енергетските системи; како и заштита на правата на потрошувачите на енергија и особено на ранливите потрошувачи;
5. безбедно, сигурно и ефикасно функционирање, одржување и развој на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас, како и системите за дистрибуција на топлинска енергија заради обезбедување на високо ниво на услуги за потребите на корисниците на овие системи;
6. подготвеност на енергетскиот сектор за справување со кризи;
7. примена на воспоставените меѓународно усогласени правила за прекугранична размена на електрична енергија и гас, како и соработка на операторите на системите за пренос на електрична енергија и на гас со соодветните оператори од другите држави во рамки на организираните облици на соработка на операторите;

8. учество и поврзување со регионалните и европските пазари на електрична енергија и гас во согласност со правата и обврските преземени со ратификуваните меѓународни договори;
9. сопственичко раздвојување на операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас за да се обезбеди нивното работење да биде независно од интересите на нивните сопственици во вршењето на дејностите што се однесуваат на производство, снабдување и/или трговија со електрична енергија и/или гас; и
10. заштита на животната средина и ублажување на климатските промени од негативните влијанија при вршењето на енергетските дејности.

ДЕФИНИЦИИ

Член 3

(1) Одделните изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „агрегација“ е функција со која се врши комбинирање на потрошувачката и/или производството на електрична енергија на голем број корисници на системот заради купување, продавање или нудење на пазарите на електрична енергија,
2. „агрегатор“ е лице кои врши агрегација,
3. „активен потрошувач“ е краен потрошувач или група крајни потрошувачи кои дејствуваат заеднички и кои користат или складираат електрична енергија произведена во нивните производни постројки лоцирани на одредени граници или кои самостојно ја продаваат произведената електрична енергија или учествуваат во механизмите за обезбедување флексибилност на системот и шеми за енергетска ефикасност, при што овие дејности не ја претставуваат неговата основна трговска или професионална дејност;
4. „управување преку потрошувачка“ е промена во потрошувачката на електрична енергија од страна на крајните потрошувачи во однос на нивната вообичаена или тековна шема на потрошувачка како одговор на пазарните сигнали, вклучително и како одговор на временските променливи цени на електрична енергија или стимулативни плаќања, или како одговор на прифаќањето на понуди до крај на потрошувачот да ја намали потрошувачката на електрична енергија или да ја зголеми по цена на организираниот пазар независно или преку агрегација;
5. „балансирање“ се сите активности и постапки преку кои во секое време:
  - 5.1. операторот на електропреносниот систем ја одржува фреквенцијата на системот во предефиниран опсег на стабилност и врши усогласување со количината на резерви во однос на потребниот квалитет, или
  - 5.2. операторот на системот за пренос на гас ја одржува рамнотежата на системот преку промена на протокот на гасот во или надвор од системот во рамки на претходно дефинирани граници на стабилност, со исклучок на активности и постапки кои се поврзани со гасот кој е преземен од страна на корисниците на системот и гасот кој се користи за управување на системот,
6. „балансирана енергија“ е количина на енергија којашто е ангажирана со активирање на системските услуги за порамнување на отстапувањата помеѓу расположивата енергија и потрошувачката на енергија во реално време,

7. „балансен механизам“ е збир на документи, процедури и методологии коишто ги дефинираат правата и обврските на учесниците на пазарот на електрична енергија или на учесниците на пазарот на гас во врска со балансната одговорност,
8. „балансна група“ е група што ја сочинуваат еден или повеќе учесници на пазарот на електрична енергија или пазарот на гас од кои еден член на балансната група ја превзема целосната балансна одговорност и претставува балансно одговорна страна,
9. „балансна одговорност“ е одговорност на учесниците на пазарот на електрична енергија во однос на производството, потрошувачката и/или трансакциите со електрична енергија или потрошувачката и/или трансакциите со гас, во согласност со прифатените физички распореди (номинации), и финансиската одговорност кон операторот на електропреносниот систем или операторот на системот за пренос на гас за било какво отстапување и, ако е потребно, за порамнување на отстапувањата (дебалансите),
10. „балансино одговорна страна“ е учесник на пазарот на електрична енергија или пазарот на гас, или негов избран претставник, кој презема балансна одговорност и доставува физички распореди (номинации) за балансната група во согласност со нивните меѓусебни договорни обврски, и е одговорен за дебалансите кон операторот на електропреносниот систем или операторот на системот за пренос на гас,
11. „брuto финална потрошувачка на енергија“ е вкупната потрошувачка на енергија за енергетски цели од страна на сите потрошувачи (домаќинства, индустрија, земјоделство, транспорт, рибарство, услужни дејности и јавни услуги), и ја вклучува потрошувачката на електрична и топлинска енергија во енергетскиот сектор за производство на електрична и топлинска енергија, како и загубите во преносот и дистрибуцијата на електрична и топлинска енергија,
12. „вертикално интегрирано трговско друштво“ е трговско друштво (во понатамошниот текст: друштво) или поврзани друштва во коишто исто лице или исти лица имаат право, директно или индиректно, да управуваат и каде што друштвото или поврзаните друштва вршат барем една од енергетските дејности пренос или дистрибуција на електрична енергија/гас, или работа со постројки за складирање на гас и/или втечен гас и барем една од дејностите производство на електрична енергија, снабдување или трговија со електрична енергија/гас,
13. „внатрешна информација“ е прецизна информација што не е јавно објавена и е директно или индиректно поврзана со еден или повеќе енергетски производи на пазарите на големо и која, ако се објави, би влијаела врз цените на тие енергетски производи, при што за целите на оваа дефиниција информација претставува:
  - 13.1. информација што треба да биде објавена во согласност со овој закон и со прописите и другите акти донесени или одобрени согласно со овој закон или
  - 13.2. информација поврзана со капацитетите и користење на објектите за производство, складирање, потрошувачка или пренос на електрична енергија или гас, вклучувајќи ги планираната или непланираната достапност на овие објекти или
  - 13.3. информација што мора да биде јавно достапна во согласност со обврските утврдени во овој закон и со прописите и другите акти донесени или одобрени согласно со овој закон, договорите или вообичаените практики на соодветниот пазар на енергија на големо, ако можат да имаат значително влијание врз цените на енергетските производи на пазарот на големо, или
  - 13.4. други информации што учесниците на пазарот би ги користеле како основа за одлуки за тргување и давање налог за тргување со енергетски производи на пазарите на големо;

14. „гас“ е природен гас и водород, при што природен гас се сите гасови кои примарно се составени од метан, вклучувајќи биогаз и гас од биомаса, особено биометан или други видови гасови, кои технички и безбедно може да се внесат и пренесуваат низ системот за гас;
15. „горива за транспорт“ се горива наменети за употреба во транспортот како што се нафтени деривати, биогорива или мешавини од биогорива и нафтени деривати,
16. „давател на услуга за балансирање“ е учесник на пазарот на балансна енергија, кој на операторот на електропреносниот систем или операторот на системот за пренос на гас му обезбедува услуги за балансирање врз основа на договор за учество на пазарот за балансирање,
17. „деривативи за електрична енергија/гас“ се финансиски инструменти како што се опции, фјучерси, свопови, договори однапред и други деривативни договори, коишто можат да се намират во готово, физички или преку признати клириншки куќи, со цел да се заштитат учесниците на организираниот пазар на електрична енергија/гас од можни флукуации на цените,
18. „дистрибуирано производство“ е производство на електрична енергија од електроцентрали приклучени на електродистрибутивен систем,
19. „дистрибуција на електрична енергија“ е пренесување на електрична енергија преку високонапонски, среднонапонски и нисконапонски електродистрибутивни мрежи и управување со електродистрибутивниот систем на определено подрачје заради испорака на електричната енергија до потрошувачите, не вклучувајќи снабдување со електрична енергија,
20. „дистрибуција на гас“ е транспорт на гас низ локален или регионален систем за дистрибуција на гас, и управување со системот за дистрибуција на гас заради испорака на гас на потрошувачите, не вклучувајќи снабдување со гас,
21. „дистрибуција на топлинска енергија“ е пренесување на топла вода или пареа преку дистрибутивна мрежа и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија на определено подрачје заради испорака на топлинска енергија на потрошувачите, не вклучувајќи снабдување со топлинска енергија,
22. „домаќинство“ е потрошувач приклучен на систем за дистрибуција на енергија, којшто набавува или произведува енергија за сопствена потрошувачка во домаќинството, но не и за трговски или професионални цели,
23. „електроенергетски систем“ е систем составен од производни постројки, електропреносна мрежа, една или повеќе електродистрибутивни мрежи и потрошувачи на електрична енергија,
24. „електродистрибутивна мрежа“ е електрична мрежа од меѓусебно поврзани електрични водови, трансформатори и друга опрема и постројки коишто претставуваат составен дел од електродистрибутивниот систем и преку која се испорачува електрична енергија преку низок, среден и висок напон,
25. „електродистрибутивен систем“ е енергетски систем за дистрибуција на електрична енергија, преку високонапонски, среднонапонски и нисконапонски мрежи, на определено подрачје од територијата на Република Македонија, којшто е поврзан на електропреносниот систем,
26. „електропреносен систем“ е систем за пренос на електрична енергија преку електропреносната мрежа во Република Македонија,
27. „електропреносна мрежа“ е мрежа која се користи за пренос на електрична енергија со висок напон преку високонапонски далекуводи, трансформатори и друга високонапонска опрема и постројки, од точката на прием од производителите на

електрична енергија или интерконективните водови за електрична енергија, до точката на испорака,

28. „енергија“ се сите форми на енергија и енергетски производи, горива што согоруваат, топлинска енергија, електрична енергија, или други форми на енергија која може да потекнува од фосилни, нуклеарни или обновливи извори,
29. „енергетски објект“ е дел од енергетскиот систем наменет за производство, пренос, дистрибуција, потрошувачка или складирање на енергија,
30. „енергетски производ на пазарот на големо“ е договор или дериватив, без оглед на местото и начинот на тргување, за снабдување или пренос на електрична енергија или гас каде испораката или преносот се врши на територијата на Република Северна Македонија или на територијата на договорна страна или учесник во Договорот за енергетска заедница, при што договорите за снабдување и дистрибуција на електрична енергија или гас за крајните потрошувачи не се сметаат за енергетски производи на пазарите на големо, освен договорите за снабдување на крајни потрошувачи со капацитет на потрошувачка еднаква или поголема на потрошувачката определена во овој закон;
31. „енергетски систем“ е систем од меѓусебно поврзани објекти, уреди и постројки за производство, пренос или дистрибуција на енергија којшто претставува интегрирана техничко-технолошка и функционална целина, и служи за снабдување на потрошувачите со енергијата од производителите, односно изворите на енергија,
32. „загушување во систем за пренос на гас“ е состојба кога побарувачката за реални испораки од системот за пренос на гас го надминува техничкиот капацитет на системот во одреден момент,
33. „загушување во електропреносен систем“ е состојба во која преку интерконективен вод за електрична енергија не може да се пренесе сиот физички проток побаран од учесниците на пазарот на електрична енергија за реализација на меѓународната трговија со електрична енергија, поради недостаток на капацитет во интерконективниот вод за електрична енергија и/или недостаток на капацитет во електропреносниот систем на Република Македонија,
34. „интерконективен вод“ е вод за електрична енергија односно цевковод за гас вклучувајќи ја и припадната опрема и постројки, со кој електропреносниот систем, односно системот за пренос за гас на Република Македонија се поврзува со соодветниот преносен систем на соседна држава,
35. „конечен дневен распоред“ е документ изготвен од операторот на електропреносниот систем за целокупното производство на електрична енергија, внатрешните и прекуграничните трансакции преку електропреносниот систем, врз основа на физички распореди доставени од учесниците на пазарот на електрична енергија, одобрени од операторот на електропреносниот систем,
36. „купувач“ е физичко или правно лице кое купува енергија за сопствени потреби или за натамошна продажба,
37. „лице“ е физичко или правно лице кое врши енергетска дејност и е регистрирано во трговскиот регистар во Република Македонија,
38. „лиценца“ е акт издаден од страна на Регулаторната комисија за енергетика врз основа на која лицето на кое му е издадена може да врши енергетска дејност во Република Македонија,
39. „мал потрошувач“ на електрична енергија, односно гас е субјект чиј просечен број на вработени во последните две пресметковни години е помалку од 50 вработени и има вкупен годишен приход помал од два милиони евра во денарска противвредност, со

- исклучок на производителот на електрична енергија и операторот на системот за пренос и системот за дистрибуција на електрична енергија односно гас,
40. „нафтовод“ е цевковод со соодветни уреди и постројки за транспорт на сурова нафта,
  41. „обновливи извори на енергија“ или „обновливи извори“ се обновливи нефосилни извори на енергија како што се: водни текови, биомаса, ветер, сонце, обновливи извори на водород, биогаз, депониски гас, гас од пречистителни станици, геотермални извори на енергија и други обновливи извори на енергија,
  42. „оператор на електродистрибутивен систем“ е друштво коешто врши дејност дистрибуција на електрична енергија и управува со електродистрибутивниот систем во Република Македонија и е одговорно за работењето на системот, неговото одржување, развојот и поврзувањето со електропреносниот систем, како и за обезбедување долгорочна способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на електрична енергија,
  43. „оператор на електропреносен систем“ е друштво коешто врши дејност пренос на електрична енергија, управува со електропреносниот систем во Република Македонија, и е одговорно за сигурна и стабилна работа на системот, неговото одржување, развојот и поврзувањето со електроенергетските системи на соседните држави,
  44. „оператор на пазар на електрична енергија“ е друштво кое го организира и управува пазарот на електрична енергија и е одговорно за негово ефикасно функционирање и развој;
  45. „оператор на пазар на гас“ е друштво кое го организира и управува пазарот на гас и е одговорно за негово ефикасно функционирање и развој;
  46. „оператор на систем за дистрибуција на гас“ е друштво коешто врши дејност дистрибуција на гас и управува со системот за дистрибуција на гас за што му е издадена лиценца и е одговорно за неговото работење, одржување, развој и поврзување со други системи за гас и за обезбедување на долгорочната способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на гас,
  47. „оператор на систем за пренос на гас“ е друштво коешто управува со системот за пренос на гас и е одговорно за работењето, одржувањето и развојот на системот за пренос на гас, како и за поврзувањето со други системи за гас и обезбедувањето на долгорочната способност на системот за задоволување на разумните потреби за пренос на гас,
  48. „оператор на систем за дистрибуција на топлинска енергија“ е друштво коешто врши дејност дистрибуција на топлинска енергија и управува со системот за дистрибуција на топлинска енергија во Република Македонија и е одговорно за работењето на системот, неговото одржување и развој и за обезбедувањето на долгорочната способност на системот за задоволување на разумните потреби за дистрибуција на топлинска енергија, не вклучувајќи го снабдувањето со топлинска енергија,
  49. „оператор на складиште за електрична енергија“ е лице кое врши енергетска дејност – складирање на произведена или набавена електрична енергија во складиште за електрична енергија;
  50. „оптоварување“ е моќност која се испорачува кон системот или делот од системот или потрошувачите и се изразува во kW или kVA, односно MW или MVA,
  51. „организиран пазар на електрична енергија“ е институционално уреден однос помеѓу понудата и побарувачката од учесниците на пазарот на електрична енергија со однапред одредени стандардизирани продукти, како и физички и финансиски порамнувања, во временски период од ден однапред или тековен ден,
  52. „отстапување (дебаланс)“ е разлика помеѓу остварените и номинираните физички распореди за секој пресметковен интервал,

53. „пазар на енергија“ е организиран начин на купување и продавање на енергија врз основа на понудата и побарувачката, со примена на услови и постапки пропишани со овој закон,
54. „пазар на енергија на големо“ е секој пазар во кој договорна страна или учесник на Договорот за енергетска заедница тргуваат енергетски производи на пазарот на големо;
55. „пазар на балансна енергија“ е пазарно-ориентирано управување на балансирањето на електропреносниот систем или системот за пренос на гас, од страна на операторот на електропреносниот систем или операторот на системот за пренос на гас, соодветно,
56. „пазарен план“ е збир на агрегирани физички распореди на дневно ниво од секоја балансна група за секој учесник на пазарот, кој го изработува операторот на пазар на електрична енергија,
57. „писмено“ или „во писмена форма“ е секој запис што се состои од зборови или бројки што можат да се прочитаат, умножат и дополнително да се соопштат, вклучувајќи и електронски документ, чијашто содржина е складирана во електронска форма и се пренесува со електронски средства, а особено текстуални или звучни, визуелни или аудиовизуелни записи;
58. „поврзани друштва“ се поврзани друштва во согласност со Законот за трговски друштва,
59. „потрошувач“ е субјект кој набавената енергија ја користи за сопствена употреба, вклучувајќи ги и операторите на електропреносните и електродистрибутивните системи кога купуваат енергија заради покривање на загубите во соодветните системи, како и производителите на енергија за нивната сопствена потрошувачка,
60. „пренос на електрична енергија“ е пренесување на електрична енергија преку електропреносен систем и управување со електроенергетскиот систем заради испорака на електрична енергија на купувачите и не вклучува снабдување со електрична енергија,
61. „пренос на гас“ е транспорт на гас преку системот за пренос на гас и управување со системот за пренос на гас заради испорака на гас на купувачите и не вклучува снабдување со гас,
62. „пристап на трета страна“ е право на корисниците да имаат пристап до системот за пренос или дистрибуција на електрична енергија, гас или топлинска енергија на објективен и недискриминаторен начин, според регулирани услови и според претходно објавени тарифи,
63. „прецизна информација“ е информација која упатува на збир од околности или настани коишто постојат или се очекува да настанат или да се случат и е доволно детаљна за да овозможи донесување заклучок за влијанието на тие околности или настани врз големопродажните цени на енергетските производи;
64. „продуктовод“ е цевковод со соодветни уреди и постројки за транспорт на нафтени деривати или горива за транспорт,
65. „производител на електрична енергија“ е лице кое врши енергетска дејност - производство на електрична енергија и е регистрирано во трговскиот регистар во Република Северна Македонија, како и друго правно лице кое е регистрирано во регистарот на други правни лица во Република Северна Македонија и произведува електрична енергија од обновливи извори на енергија,
66. „ранлив потрошувач“ е домаќинство во кое живее лице на кое поради својата социјална состојба и/или здравствена состојба правото за користење на мрежата и/или снабдувањето со електрична енергија, гас или топлинска енергија му се дава по посебни услови,
67. „расположив балансен капацитет“ е количина на балансна енергија којашто може да биде расположива на операторот на електропреносниот систем од страна на

- производна единица за диспечирање или од оптоварувањето за диспечирање, во текот на диспечерскиот интервал,
68. „регулирана енергетска дејност“ е енергетска дејност којашто се врши согласно услови, начин и, ако е оправдано, согласно цени и тарифи пропишани, односно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со обврската за јавна услуга од овој закон,
69. „сајбер безбедност“ е способност на мрежата и информациските системи, коишто се составен дел на електропреносниот и електродистрибутивниот системи на системите за управување со објектите за производство на електрична енергија да се одбранат, на дефинирано ниво на безбедност, од напади и инциденти коишто ја нарушуваат доверливоста, интегритетот, автентичноста и достапноста на податоците обработени во овие системи или на поврзаните услуги, кои се обезбедуваат или до кои се пристапува преку овие мрежи и системи;
70. „сигурност“ е сигурност во снабдувањето и обезбедување на енергија, како и техничка сигурност на енергетските системи,
71. „систем за дистрибуција на гас“ е мрежа на нископритисни и среднопритисни гасоводи, друга опрема и постројки, како и оперативна резерва со максимален работен притисок до 16 бари;
72. „систем за пренос на гас“ е гасоводен систем за пренос којшто е во сопственост и е управуван од страна на оператор на системот за пренос на гас, и е сочинет од високопритисни гасоводи, оперативна резерва и друга опрема и постројки коишто претставуваат составен дел од системот за пренос на гас,
73. „систем за дистрибуција на топлинска енергија“ е енергетски систем за дистрибуција на топлинска енергија на определено подрачје или дел од подрачје на единица на локална самоуправа,
74. „системски услуги за електрична енергија“ се услуги што се обезбедени од производителите или потрошувачите на електрична енергија коишто се неопходни за сигурна и стабилна работа на електропреносниот систем, како што се: оперативна резерва за регулација на фреквенција, регулација на напон, способност за самостојно пуштање во погон и друго,
75. „системски услуги за гас“ се неопходни услуги за работа на системот за пренос или системот за дистрибуција на гас заради обезбедување на сигурно и доверливо работење и управување со системите, а се дефинирани во соодветните мрежни правила,
76. „складирање на електрична енергија“ е одложување на конечната употреба на електричната енергија до моментот кој следи по моментот кога е произведена, односно претворањето на електричната енергија во друг вид енергија, која се складира во складиште за електрична енергија приклучено на електропреносна или електродистрибутивна мрежа заради нејзино подоцнежено повторно претворање во електрична енергија и користење;
77. „снабдување со енергија“ е продажба на енергија на потрошувачите, а може да вклучи и трговија со енергија,
78. „снабдувач со енергија“ е носител на лиценца кој ги снабдува потрошувачите со енергија и кој може да врши трговија со енергија,
79. „снабдувач со електрична енергија во краен случај“ е снабдувач на електрична енергија назначен согласно одредбите од овој закон кој обезбедува јавна услуга снабдување со електрична енергија на потрошувачите, освен малите потрошувачи и домаќинствата, во ограничен временски период и во случаите утврдени со овој закон,

80. „снабдувач со гас во краен случај“ е снабдувач на гас кој обезбедува јавна услуга на снабдување со гас на потрошувачите во ограничен временски период и во случаите утврдени со овој закон,
81. „стратешка резерва“ е механизам којшто го користи операторот на електропреносниот систем за обезбедување на моќност, при што обезбедената моќност не се нуди на пазарот на електрична енергија, а се користи само ако учесниците на пазарот не понудиле количини на електрична енергија доволни да се задоволи краткорочната побарувачка,
82. „тарифа“ е цена на услугата што ја обезбедуваат вршителите на регулирани енергетски дејности за пренос и дистрибуција на енергија или гас, формирана според прописите за формирање на цени и тарифни системи на Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со одредбите од овој закон,
83. „тарифен систем“ е пропис со кој се определуваат елементите за формирање на тарифите за одделни регулирани енергетски услуги, како и за определување на елементите за пресметка на продажните цени за електрична енергија од страна на универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај и за продажната цена за гас од страна на снабдувачот со гас со обврска за јавна услуга;
84. „транзит на енергија“ е пренос, односно транспорт на енергија што се врши преку територијата на Република Македонија која, а е со потекло од друга држава и е наменета или за таа друга држава или за трета држава,
85. „трансакција“ значи склучен договор за купување или продажба на определени количини на моќност, електрична енергија и системски услуги во одреден временски период меѓу учесници на пазарот,
86. „трговец“ е лице кое купува енергија заради натамошна продажба,
87. „универзална услуга за снабдување со електрична енергија“ е право на сите домаќинства и мали потрошувачи да се снабдуваат со електрична енергија со утврден квалитет по разумни, јасно споредливи, транспарентни и недискриминаторни цени,
88. „услуги за балансирање“ се закупена резервна моќност и активирана електрична енергија коишто операторот на електропреносниот систем ги користи за да се изврши балансирање на системот,
89. „физички распоред“ е документ доставен до операторот на пазарот на електрична енергија и операторот на електропреносниот систем од страна на балансно одговорната страна со дефиниран часовен распоред на: производството, потрошувачката и размената на електрична енергија, вклучувајќи ги и прекуграничните трансакции за одреден ден, во согласност со билатералните договори помеѓу учесниците на пазарот,
90. „финална потрошувачка на енергија“ е вкупната потрошувачка на енергија во енергетскиот сектор од страна на сите потрошувачи (домаќинствата, индустријата, земјоделството, транспортот),
91. „хоризонтално интегрирано друштво за електрична енергија“ е друштво за електрична енергија кое врши барем една од дејностите производство, пренос, дистрибуција, или снабдување со електрична енергија, и врши друга дејност којашто не е поврзана со електрична енергија,
92. „хоризонтално интегрирано друштво за гас“ е друштво за гас кое врши барем една од дејностите производство, пренос, дистрибуција, снабдување или трговија со гас, или работи со постројки за складирање на гас и/или втечен гас, и врши друга дејност којашто не е поврзана со гас;
93. „целосно интегрирани мрежни компоненти“ се мрежни компоненти, вклучително и капацитети за складирање на енергија, кои се интегрирани во системот за пренос или

дистрибуција на електрична енергија и кои се користат со единствена цел да се обезбеди сигурно и доверливо функционирање на соодветниот систем, но не и за балансирање или управување со загушувањата;

94. „PECI (Project of Energy Community Interest)“ е проект од интерес за Енергетската заедница, одобрен со Одлука на Министерскиот совет на Енергетската заедница;
95. „PMI (Project of Mutual Interest)“ е проект од заеднички интерес, одобрен со препорака на Министерскиот совет на Енергетската заедница.

(2) Одделните кратенки употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „ACER“ е Агенција на Европската унија за соработка на регулаторите за енергетика (Agency for the Cooperation of Energy Regulators)
2. „ECRB“ е Регулаторниот одбор на енергетската заедница (Energy Community Regulatory Board)
3. „ENTSO-E“ е Европска мрежа на преносни систем оператори на електрична енергија (European Network of Transmission System Operators for Electricity),
4. „ENTSO-G“ е Европска мрежа на преносни систем оператори на гас (European Network of Transmission System Operators for Gas),

ЕНЕРГЕТСКИ ДЕЈНОСТИ

Член 4

(1) Енергетски дејности се:

1. пренос на електрична енергија,
2. организирање и управување со пазарот на електрична енергија,
3. дистрибуција на електрична енергија,
4. пренос на гас,
5. организирање и управување со пазарот на гас,
6. дистрибуција на гас,
7. регулирано производство на топлинска енергија,
8. дистрибуција на топлинска енергија,
9. снабдување со топлинска енергија,
10. управување со организиран пазар на електрична енергија,
11. производство на електрична енергија,
12. производство на топлинска енергија,
13. комбинирано производство на електрична енергија и топлинска енергија,
14. складирање на електрична енергија,
15. складирање на гас,
16. снабдување со електрична енергија,
17. трговија со електрична енергија,
18. снабдување со гас
19. трговија со гас,
20. производство на биогаз,
21. производство на водород,
22. преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати,
23. производство на биогорива и горива со намешување,
24. полнење на садови под притисок со течен нафтен гас, компримиран и течен гас,

25. транспорт на сурова нафта преку нафтовод,
  26. транспорт на нафтени деривати преку продуктовод и
  27. трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати и биогорива.
- (2) Дејностите од став (1) на овој член се вршат во согласност со овој закон, други закони и прописи, како и прописите и правилата донесени или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, водни услуги и услуги на управување со комунален отпад на Република Северна Македонија (во натамошен текст: Регулаторна комисија за енергетика) и условите за вршење на дејноста определени во издадената лиценца за вршење на соодветната енергетска дејност.
- (3) Дејностите од став (1) на овој член може да ги вршат домашни и странски лица врз основа на лиценца за вршење на соодветната енергетска дејност издадена од Регулаторната комисија за енергетика или на друг начин утврден со овој закон.
- (4) Вршителите на енергетските дејности наведени во став (1) точки 1) до 9) од овој член имаат обврска за обезбедување на јавна услуга при вршењето на дејноста на начин и под услови утврдени со овој закон (во натамошниот текст: „регулирани дејности“).

ЈАВНА УСЛУГА

Член 5

- (1) Владата на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: „Владата“), по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика и мислење или решение од Комисијата за заштита на конкуренцијата, како и по претходно добиено мислење или предлог на друг надлежен орган или општина или Град Скопје, може да донесе одлука со која на друштво кое што врши енергетска дејност која не е наведена во член 4 став (4) од овој закон, да му наметне обврска да обезбедува јавна услуга во определен временски период.
- (2) Целта на јавната услуга е да се обезбеди:
1. сигурност, вклучувајќи ја и сигурноста во снабдувањето;
  2. редовност, квалитет и цена на снабдувањето;
  3. ефикасно и економично користење на природните ресурси наменети за производство на енергија;
  4. унапредување на енергетската ефикасност;
  5. поголемо искористување на енергијата од обновливи извори или
  6. заштита на животната средина и ублажување на климатските промени.
- (3) Во одлуката од ставот (1) на овој член, обврската за јавна услуга мора да биде јасно утврдена, недискриминаторна, да може лесно да се потврди и да ја гарантира еднаквоста на пристапот на потрошувачите до јавната услуга, да не ја нарушува конкуренцијата на пазарот, освен во мера што е неопходна за остварување на општиот економски интерес, како и да се утврдат финансиските, техничките и кадровските услови што мора да ги исполни друштвото на кое му се наметнува обврска за јавна услуга.
- (4) Владата веднаш го известува Секретаријатот на енергетската заедница за донесената одлука од став (1) на овој член, како и за можните влијанија врз функционирањето на пазарот на електрична енергија или гас, а на секои две години го известува за потребата од продолжување на обврската за обезбедување на јавна услуга.

- (5) На вршителот на енергетска дејност на кој со одлуката од став (1) на овој член, му е наметната обврска за обезбедување на јавна услуга може, ако е тоа потребно, да му се додели надоместок за вршење на услуга од општ економски интерес согласно прописите за државна помош.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика во лиценцата за вршење на енергетската дејност ги наведува условите и начинот за исполнување на обврската за обезбедување на јавна услуга утврдени во одлуката од ставот (1) на овој член, а особено обемот и содржината на јавната услуга, подрачјето на кое се обезбедува јавната услуга, како и времетраењето и неопходниот квалитет на услугата при исполнување на обврската за јавна услуга.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика најмалку еднаш годишно објавува извештај за споредба на цените по кои се обезбедува јавната услуга и цените на соодветниот пазар на енергија и го доставува до Комисијата за заштита на конкуренција и Советот за заштита на потрошувачи. Во извештајот е содржана оцена на влијанијата од исполнувањето на обврската за обезбедување на јавната услуга врз конкуренцијата на соодветниот пазар на енергија.

ОДВОЕНО СМЕТКОВОДСТВО

Член 6

- (1) Заради оневозможување на дискриминаторното однесување, вкрстеното субвенционирање и нарушувањето на конкуренцијата во случаите кога едно друштво, независно од неговата сопственост и правна форма, врши една или повеќе регулирани енергетски дејности или врши една или повеќе регулирани енергетски дејности и друга енергетска дејност или друга дејност или врши една или повеќе нерегулирани енергетски дејности и друга дејност, тоа друштво е должно да:
1. води одвоено сметководство за секоја поединечна регулирана енергетска дејност што ја врши;
  2. води одвоено сметководство за нерегулираните енергетски дејности што ги врши и другите дејности што ги врши;
  3. вклучи во своето сметководство финансиски извештаи за енергетската дејност за чие вршење е должен да обезбеди јавна услуга, ако во согласност со овој закон му е доделен надоместок за вршење на услуга од општ економски интерес согласно прописите за државна помош;
  4. води одвоено сметководство за дејностите кои ги врши и кои не се регулирани енергетски дејности или други дејности кои ги извршува и
  5. изготви и објави финансиски извештаи и други извештаи за активностите и обврските наведени во точките од 1. и 2. на овој став, во согласност со прописите и правилата за финансиско известување и ревизија.
- (2) Друштвото од ставот (1) на овој член, е должно во своето седиште да чува копија од документите од ставот (1) на овој член и да ги направи достапни за увид на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Покрај обврските наведени во ставовите (1) и (2) на овој член, друштвото кое врши регулирана енергетска дејност е должно да достави до Регулаторната комисија за енергетика ревидирани годишни финансиски извештаи за секоја регулирана дејност одделно и да ги објави на својата веб страница. За нерегулираните енергетски и други

дејности, финансискиот извештај што се доставува до Регулаторната комисија за енергетика може да биде во консолидирана форма. Финансиските извештаи се изготвуваат во согласност со Меѓународните стандарди за финансиско известување.

- (4) По исклучок од став (3) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика може да пропише обврска на друштвата кои вршат регулирани енергетски дејности да водат, објавуваат и поднесуваат други извештаи, сметки и евиденции и да ја пропише нивната форма и содржина.

СНАБДУВАЊЕ ВО КРАЕН СЛУЧАЈ

Член 7

- (1) Заради обезбедување на правото на потрошувачите на сигурно, редовно и квалитетно снабдување со електрична енергија и гас по цени определни согласно член 57 од овој закон, Владата, под услови, начин и постапка утврдени со овој закон, избира снабдувач во краен случај со електрична енергија и снабдувач во краен случај со гас.
- (2) Снабдувачот во краен случај со електрична енергија или снабдувачот во краен случај со гас е должен да врши снабдување на потрошувачите кои останале без снабдувач во случај кога:
1. претходниот снабдувач прекинал со исполнувањето на своите обврски за снабдување во рамки на постојните договори за снабдување со електрична енергија или гас;
  2. претходниот снабдувач не е во можност да врши снабдување поради тоа што врз него е поведена стечајна постапка со лично управување или по барање на доверител или е поведена постапка за ликвидација;
  3. лиценцата на претходниот снабдувач е суспендирана, трајно одземена или престанала да важи;
  4. претходниот снабдувач е суспендиран или му престанал договорот за учество на пазарот на електрична енергија или на пазарот на гас или
  5. потрошувачот не склучил нов договор за снабдување со електрична енергија или гас по престанувањето или истекувањето на постојниот договор за снабдување.
- (3) Во случаите од став (2) на овој член, ако потрошувач на електрична енергија е домаќинство или мал потрошувач, снабдувањето во краен случај го врши универзалниот снабдувач.
- (4) Снабдувачот којшто не е во можност да врши снабдување поради случаите наведени во став (2), точките 1 и 2 на овој член, е должен во рок утврден со правилата за снабдување да го известува снабдувачот во краен случај, своите потрошувачи, Регулаторната комисија за енергетика, како и операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија или гас за денот кога прекинува со снабдувањето.
- (5) Кога снабдувачот којшто не е во можност да врши снабдување поради случаите наведени во став (1) точка 3 на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ги известува неговите потрошувачи, снабдувачот во краен случај, како и операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија или гас за прекилот, односно престанувањето на снабдувањето со електрична енергија или гас:
1. најмалку 15 дена пред денот на влегување во сила на одлуката за престанување на важење на лиценцата или
  2. најмалку три дена пред денот на влегување во сила на одлуката за суспендирање или трајно одземање на лиценцата.

- (6) Снабдувачот којшто не склучил нов договор за снабдување по престанување на постојниот договор за снабдување поради случај наведен во став (1) точка 4. на овој член, е должен во рок утврден со правилата за снабдување да го извести снабдувачот во краен случај, како и операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија или гас за денот и часот кога прекинува со снабдувањето со електрична енергија, односно гас.
- (7) Договорот за снабдување во краен случај со електрична енергија, односно со гас се смета за склучен на денот кога условите за остварување на правото на снабдување во краен случај од ставот (1) точките 1, 2 и 3 на овој член, се исполнети.
- (8) Снабдувањето во краен случај согласно став (1) точки 1, 2 и 3 на овој член, започнува со денот на:
1. престанување на снабдувањето од страна на претходниот снабдувач или
  2. отпочнување со снабдување на потрошувачот кој не склучил договор за снабдување со друг снабдувач.
- (9) Снабдувањето со електрична енергија, односно гас во краен случај не може да трае подолго од 90 дена.
- (10) Снабдувачот во краен случај продава електрична енергија, односно гас по пазарни цени, коишто ги објавува на својата веб страница и ги ажурира најмалку еднаш месечно. Снабдувачот во краен случај има право да бара инструмент за обезбедување на плаќање од потрошувачите кои немаат право на универзална услуга во снабдувањето со електрична енергија, односно право на јавна услуга во снабдување со гас.
- (11) Снабдувачот со гас во краен случај заради исполнување на потребите на своите потрошувачи, го обезбедува потребниот преносен и/или дистрибутивен капацитет и другите услуги од операторите на системи за пренос и дистрибуција на гас, по тарифи претходно одобрени и објавени од Регулаторната комисија за енергетика, ако таквата обврска е пренесена од страна на потрошувачот според условите утврдени во договорот за снабдување со гас.
- (12) Ако потрошувачот кој се снабдува преку снабдувач во краен случај не склучи договор за снабдување со нов снабдувач со електрична енергија или гас во рокот утврден во став (9) на овој член, операторот на системот за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас е должен да го прекине снабдувањето на засегнатиот потрошувач.
- (13) Операторот на системот за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас доставува информација до снабдувачот во краен случај за потрошувачите кои започнале со снабдување во краен случај во рок од пет дена од денот на известувањето од ставовите (3) и (4) на овој член.

УНИВЕРЗАЛНА УСЛУГА

Член 8

- (1) Заради остварување на правото на домаќинствата и малите потрошувачи на универзална услуга во снабдувањето со електрична енергија (во натамошниот текст: „универзална услуга“), Владата, под услови, начин и постапка утврдени со овој закон, избира снабдувач со електрична енергија којшто обезбедува универзална услуга (во натамошниот текст: „универзален снабдувач“).
- (2) Универзалниот снабдувач се избира за период од пет години.

- (3) Владата, на предлог на министерството надлежно за работите од областа на енергетиката (во натамошниот текст: „Министерството“), и по добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука за спроведување на тендерска постапка за избор на универзален снабдувач согласно прописите со кои се уредува набавката на јавна услуга.
- (4) Во одлуката од став (3) на овој член, се утврдуваат критериуми за утврдување способност на понудувачите и критериумот за избор на универзален снабдувач.
- (5) На тендерска постапка за избор на универзален снабдувач, понуди може да достават носители на лиценца за снабдување со електрична енергија издадена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Во случај по спроведување на тендерската постапка да не се избере универзален снабдувач, Владата во рок од 30 дена од денот на конечното на одлуката за поништување на постапката, започнува нова тендерска постапка за избор на универзален снабдувач.
- (7) Во случај втората тендерска постапка да не успее, Владата, на предлог на Министерството и по добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука за назначување на универзален снабдувач.
- (8) Избраниот, односно назначениот универзален снабдувач е истовремено и снабдувач во краен случај.
- (9) Избраниот, односно назначениот универзален снабдувач е должен да основа ново друштво на кое му се издава лиценца за снабдување со електрична енергија во која се наведуваат обврските за обезбедување на снабдување со електрична енергија како универзална услуга и за снабдување со електрична енергија во краен случај, во согласност со одредбите од овој член и член 7 од овој закон, како и обврските утврдени во правилата за снабдување од Член 30 од овој закон.
- (10) По исклучок на став (9) на овој член ако избраниот, односно назначениот универзален снабдувач ја обезбедувал универзалната услуга до завршување на постапката од став (3) и став (7) на овој член, не е должен да основа ново друштво на кое му се издава лиценца.
- (11) При снабдувањето на потрошувачите од став (1) на овој член, универзалниот снабдувач е должен да обезбеди соодветен квалитет во снабдувањето и да применува разумни, јасни, лесно споредливи, транспарентни и недискриминаторни цени за електрична енергија формирани во согласност со прописот од член од член 57 став (1) точка 4 од овој закон.
- (12) Покрај обврските утврдени во овој член, универзалниот снабдувач е должен да:
1. врши снабдување на ранливите потрошувачи и потрошувачите во оддалечените подрачја, во согласност со мерките содржани во Уредбата за заштита на ранливи потрошувачи од член 10 став (4) од овој закон;
  2. ги информира потрошувачите и да ги објавува на својата веб страница правата и условите под кои потрошувачите можат да бидат снабдувани од универзалниот снабдувач, цените за снабдување со електрична енергија и постапката за остварување на правото на промена на снабдувачот;
  3. ги известува потрошувачите за промената на условите за снабдување и цената на електричната енергија и
  4. спроведува постапки за набавка на електрична енергија во согласност со правилата за набавка на електрична енергија донесени од Регулаторната комисија за енергетика.

- (13) Владата може, а во случајот од член 9 ставовите (1) и (3) од овој закон задолжително, да му додели надоместок за вршење на услуга од општ економски интерес согласно прописите за државна помош.
- (14) Регулаторната комисија за енергетика, на секои две години, врши анализа на цените за електрична енергија по коишто универзалниот снабдувач ги снабдува домаќинствата и малите потрошувачи. Регулаторната комисија за енергетика го доставува извештајот од анализата до Комисијата за заштита на конкуренција, Советот за заштита на потрошувачи и Секретаријатот на енергетската заедница.

ИНТЕРВЕНЦИИ ВРЗ ЦЕНИ

Член 9

- (1) Заради заштита на општиот економски интерес, Владата, на предлог на Министерството, а по претходно добиено мислење од министерството надлежно за работите од областа на социјалната заштита, може да донесе одлука со која го задолжува универзалниот снабдувач да ги снабдува домаќинствата кои спаѓаат во категоријата на ранливи потрошувачи и малите потрошувачи коишто согласно законот со кој се уредуваат трговските друштва спаѓаат во категоријата на микро трговци, по цени кои се пониски од цените определени со примена на правилата за утврдување на цени од членот 57 став (1) точка 4 на овој закон.
- (2) При носење на одлуката од став (1) на овој член, се зема предвид:
1. да не се надминат барањата за обезбедување на општиот економски интерес;
  2. цените да бидат јасно определени, транспарентни, недискриминаторни и да може лесно да се потврдат;
  3. гарантирањето на еднаков пристап на вршителите на енергетските дејности од договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија до потрошувачите во Република Северна Македонија;
  4. примената на цените да биде временски ограничена и соодветна на потребите на корисниците и
  5. да не се создаваат дополнителни трошоци за учесниците на пазарот на дискриминаторен начин.
- (3) До воспоставувањето на конкурентен пазар на електрична енергија на мало на којшто се применуваат пазарно засновани цени на електричната енергија, Владата може да донесе одлука и домаќинствата кои не спаѓаат во категоријата на ранливи потрошувачи и малите потрошувачи кои не спаѓаат во категоријата на микро трговци, да бидат снабдувани по цените од став (1) на овој член
- (4) При носење на одлуката од став (3) на овој член, треба да се земат предвид условите од став (2) на овој член, како и цените да:
1. обезбедуваат недискриминаторен третман за сите снабдувачи;
  2. се формирани над цената на чинење на електричната енергија со цел да се овозможи делотворна конкуренција;
  3. не предизвикаат негативно влијание на пазарот на електрична енергија на големо;
  4. да бидат придружени со збир на мерки за постигнување делотворна конкуренција и методологија за проценка на напредокот во однос на тие мерки;

5. обезбедуваат сите корисници на тие цени да имаат можност да изберат конкурентна пазарна понуда и квартално да бидат информирани за понудите и можностите за заштеда на конкурентниот пазар на електрична енергија на мало, особено за динамичните ценовни договори и за користење на пазарно засновани понуди, како и за можноста за користење на паметни мерни уреди и помош за нивно инсталирање; и
  6. не доведуваат до вкрстено субвенционирање помеѓу потрошувачите кои што се снабдуваат по пазарни цени и потрошувачите коишто се снабдуваат по регулирани цени.
- (5) Одлуката од став (3) на овој член, содржи мерки за постигнување на ефикасна конкуренција на пазарот на електрична енергија на мало и методологија за оценка на напредокот постигнат со примената на тие мерки.
- (6) Владата го известува Секретаријатот на енергетската заедница за мерките содржани во одлуките од ставовите (1) и (3) на овој член, во рок од еден месец од донесувањето на одлуката, при што во известувањето ги наведува причините за донесување на одлуката и влијанието на мерките врз конкуренцијата на пазарот на електрична енергија, начинот на утврдување на цените, времетраењето на мерките, опфатот на потрошувачите и бројот на потрошувачи од категоријата домаќинства на коишто се применуваат мерките.

ЗАШТИТА НА РАНЛИВИ ПОТРОШУВАЧИ

Член 10

- (1) Ранлив потрошувач на енергија е потрошувач од категоријата домаќинство:
1. коешто е во состојба на енергетска сиромаштија, односно недостапност на основните енергетски услуги и на можност за примена на мерки за енергетска ефикасност поради ниските приходи, како и уделот на трошокот за енергија во вкупниот приход на домаќинството;
  2. коешто е во оддалечено подрачје;
  3. во коешто живее лице чија што здравствена состојба се одржува со помош на уреди коишто трошат енергија или коишто се неподвижни или тешко подвижни или
  4. во кое што единствен приход е од корисник на пензија, чијшто износ е понизок од износот на просечната пензија согласно закон.
- (2) Бројот на ранливи потрошувачи се определува врз основа на критериумите од ставот (1) на овој член, при што определениот број се зема предвид при утврдување на мерките за намалување на енергетската сиромаштија во националниот план за енергија и клима.
- (3) Заштитата на ранливите потрошувачи се обезбедува преку финансиски и нефинансиски мерки коишто се определуваат и доделуваат согласно овој или друг закон, при што:
1. Финансиските мерки се состојат од доделување на надоместок за обезбедување на минималните потреби од енергија заради:
    - 1.1. загревање на домот или
    - 1.2. покривање на дел од трошокот за енергија во одделни делови од годината или
    - 1.3. замена на постојните и набавка на нови енергетско ефикасни уреди и опрема наменети за осветлување, греење, ладење и обезбедување на санитарна топла вода или
    - 1.4. набавка на производи и услуги за подобрување на енергетските карактеристики на зградите или
    - 1.5. приклучување на енергетски мрежи;

2. Нефинансиски мерки се состојат од:
  - 2.1. овозможување пристап на уредите на ранливиот потрошувач на енергетски мрежи потребни за задоволување на минималните потреби од енергија, вклучително и забрана за исклучување на ранливиот потрошувач од соодветната енергетска мрежа во согласност со правилата за снабдување и
  - 2.2. обезбедување совети и информации на потрошувачите за постапките и трошоците за пристап до енергетските мрежи.
- (4) Владата, на предлог на Министерството, а по претходно мислење од министерството надлежно за работите од областа на социјалната заштита и Регулаторната комисија за енергетика, донесува Уредба за заштита на ранливи потрошувачи на енергија, со која особено се уредуваат:
  1. поблиските услови за определување на ранливи потрошувачи;
  2. поблиско определување на мерките од став (3) на овој член, освен мерката од точката 3.2;
  3. мерките што треба да се преземат за заштеда на енергијата и подобрување на енергетската ефикасност и
  4. начинот на спроведување на мерките од страна на органите надлежни за нивно спроведување.
- (5) Во правилата со кои се уредуваат дистрибуција на енергија, снабдување со енергија и постапување по приговори коишто ги донесува или одобрува Регулаторната комисија за енергетика, се утврдуваат посебни мерки и постапки за заштита и унапредување на правата на ранливите потрошувачи во однос на пристапот и приклучувањето на уредите на ранливиот потрошувач на енергетски мрежи, условите во договорите за снабдување и постапувањето по приговорите.
- (6) Мерките од уредбата од ставот (4) на овој член, не смеат да ја нарушат конкуренцијата и да го попречат ефикасното функционирање на пазарите на електрична енергија, гас и топлинска енергија и не смеат да доведат до вкрстено субвенционирање помеѓу одредени категории потрошувачи.
- (7) Владата, до крајот на тековната година, на предлог на Министерството, а по претходно мислење од министерството надлежно за работите од областа на социјалната заштита, донесува финансиска програма за заштита на ранливи потрошувачи на енергија за наредната година за спроведување на мерките утврдени со уредбата од ставот (4) на овој член и потребните средства и извори за финансирање на нивното спроведување.
- (8) Владата на секои две години го известува Секретаријатот на енергетската заедница за спроведувањето на мерките од уредбата од ставот (4) на овој член.
- (9) Народниот правобранител на Република Северна Македонија ги штити правата и интересите на потрошувачите на електрична енергија, гас и топлинска енергија на начин и во постапка утврдена со закон.

ВТОР ДЕЛ

ЕНЕРГЕТСКА ПОЛИТИКА

ЦЕЛИ НА ЕНЕРГЕТСКА ПОЛИТИКА

Член 11

- (1) Со енергетската политика на Република Северна Македонија се обезбедува:
1. сигурно, безбедно и квалитетно снабдување на потрошувачите со сите видови енергија;
  2. стабилност, конкурентност и економска функционалност на енергетскиот сектор;
  3. ефикасно обезбедување на услугите и заштита и унапредување на правата на потрошувачите;
  4. намалување на енергетската сиромаштија и заштита на ранливи потрошувачи;
  5. вклучување на учесниците на пазарите на енергија во Република Северна Македонија во регионалните и меѓународните пазари на енергија;
  6. користење на енергетските извори на начин што обезбедува одржлив енергетски развој;
  7. унапредување на енергетската ефикасност;
  8. намалување на користењето на фосилни горива за производство на енергија;
  9. поттикнување на користењето на обновливи извори на енергија;
  10. заштита на јавното здравје, животната средина и ублажување на климатските промени од штетните влијанија кои произлегуваат од вршењето на енергетските дејности и
  11. исполнување на обврските на Република Северна Македонија кои произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори.
- (2) Заради остварување на целите на енергетската политика, надлежните државни органи и операторите на енергетските системи на Република Северна Македонија остваруваат соработка со научни, образовни и стручни институции и организации, надлежните органи и тела на други држави, како и со органите и телата на регионално и меѓународно ниво основани со меѓународните договори ратификувани од Република Северна Македонија.

СТРАТЕГИЈА ЗА РАЗВОЈ НА ЕНЕРГЕТИКАТА

Член 12

- (1) Енергетската политика на Република Северна Македонија се утврдува во Стратегијата за развој на енергетиката (во натамошниот текст: „Стратегија“), која што ја донесува Владата на предлог на Министерството.
- (2) Со Стратегијата се определуваат:
1. долгорочните цели за развој на одделните енергетски дејности за да се обезбеди сигурност и безбедност во снабдувањето со различни видови на енергија;
  2. приоритетите за развој на енергетскиот сектор;
  3. приоритетите во поврзувањето на енергетските системи на Република Северна Македонија со енергетските системи на други земји;
  4. поврзување на пазарите на енергија во Република Северна Македонија со регионалните и меѓународните пазари на енергија;
  5. определувањето и користењето на енергетските ресурси и капацитети од стратешки интерес за државата;

6. изворите и начинот за обезбедување на потребните количини на енергија;
  7. долгорочното прогнозирање на потребите од инвестирање во производни, преносни и дистрибутивни капацитети и кладишта со цел да се задоволат потребите од енергија;
  8. начинот на реализација на предвидените инвестиции и обезбедување на потребните финансиски средства;
  9. потенцијалот на обновливите извори на енергија и мерките за поддршка на искористувањето на обновливите извори на енергија со цел зголемување на учеството на енергијата произведена од обновливи извори во бруто финалната потрошувачка на енергија;
  10. мерките на енергетска ефикасност и мерките за стимулирање на нивната реализација;
  11. мерките за намалување на користењето на фосилни горива за производство на енергија;
  12. условите и начините за обезбедување на заштита на животната средина и ублажување на климатските промени, како и мерки за реализација на заштитата;
  13. поттикнувањето на конкуренцијата на пазарите на енергија;
  14. заштитата на потрошувачите и
  15. другите елементи од значење за развојот на енергетскиот сектор на Република Северна Македонија.
- (3) Стратегијата се донесува секои пет години, а ако Владата оцени дека е потребно може и почесто и се однесува за нареден период од најмалку 20 години.
- (4) Стратегијата се објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на веб-страниците на Владата и Министерството.
- (5) Средствата потребни за изготвување на Стратегијата се обезбедуваат од Буџетот на Република Северна Македонија, како и од грантови или донации.

ПЛАН ЗА ЕНЕРГИЈА И КЛИМА

Член 13

- (1) Владата, на предлог на Министерството, усвојува План за енергија и клима за период од најмалку 10 години, со проекција за дополнителни 20 години. Планот го изработува Министерството земајќи ја предвид енергетската политика на Република Северна Македонија утврдена во Стратегијата од член 12 од овој закон, во соработка со министерството надлежно за работите од областа на животна средина, при што обезбедува учество на други субјекти на национално и на локално ниво, вклучувајќи научни, образовни и стручни институции и организации како и на органи и тела на регионално и меѓународно ниво, вклучувајќи го и Секретаријатот на енергетската заедница.
- (2) Планот за енергија и клима особено содржи:
1. преглед на тековните состојби во секторите енергија и клима како и преземените мерки за остварување на енергетската политика;
  2. националните цели и индикативната траекторија за енергетска ефикасност, обновливи извори на енергија, намалување на емисиите на стакленички гасови;
  3. национални цели за пазарот на енергија, сигурност во снабдувањето со енергија и истражување, иновации и конкурентност;
  4. мерки на енергетската политика за исполнување на националните цели од точката 2) од овој став, засновани на анализа на правните, институционалните, економските и

- социјалните ограничувања за нивно остварување, како и мерки за справување со енергетската сиромаштија;
5. основно сценарио со постоечки мерки и сценарио со дополнителни мерки со кои се исполнуваат националните цели е и
  6. преглед на инвестициите потребни за исполнување на целите на енергетската и климатската политика.
- (3) Усвоениот План за енергија и клима се објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“, на веб-страниците на Владата и на Министерството и се доставува до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (4) Министерството, во соработка со министерството надлежно за работите од областа на животната средина, ја следи реализацијата на Планот за енергија и клима и на секои две години подготвува извештај за реализацијата за претходните две календарски години, кој го доставува до Владата и до Секретаријатот на енергетската заедница најдоцна до 30 ноември.
- (5) Ако од извештајот од ставот (4) на овој член произлезе дека исполнувањето на целите од Планот за енергија и клима не е во согласност со динамиката на индикативната траекторија, Владата до 31 март наредната година усвојува ревидиран План за енергија и клима кој треба да биде во согласност со стратегијата од член 12 од овој закон и со кој се утврдуваат мерки со кои се овозможува остварување на националните цели и индикативната траекторија и го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница. Примената на ревидираниот План за енергија и клима е во рамки на утврдениот период согласно став (1) на овој член.
- (6) Владата веднаш го известува Секретаријатот на енергетската заедница во случаи кога поради непредвидливи околности во енергетскиот сектор и секторите кои влијаат врз климатските промени не е можно остварување на целите утврдени во Планот за енергија и клима.

ПЛАНСКИ ЕНЕРГЕТСКИ БИЛАНС

Член 14

- (1) Владата, со енергетскиот биланс како индикативен плански документ, ги определува вкупните потреби од енергија и потребите на одредени видови на енергија, како и можностите за нивно задоволување од домашно производство и од увоз, за период од една година.
- (2) Владата, до крајот на тековната година на предлог на Министерството, а по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, го донесува енергетскиот биланс за наредната година.
- (3) Министерството ја следи реализацијата на енергетскиот биланс за тековната година и, ако тоа е потребно, предлага соодветни мерки до Владата.
- (4) Министерот кој раководи со Министерството (во натамошниот текст: „министерот“) донесува правилник за енергетски биланси и енергетска статистика со кој се пропишува:
- (5) формата, содржината и начинот на изработка на енергетскиот биланс;
  1. содржината, начинот и рокот за доставување на податоците потребни за изработка и следење на реализацијата на енергетските биланси и

2. органите на државната управа и на единиците на локалната самоуправа, вршителите на енергетски дејности, како и потрошувачите на енергија од кои се бара да доставуваат податоци потребни за изработка и следење на реализацијата на енергетскиот биланс.
- (б) По барање на Министерството, лицата наведени во правилникот за енергетски биланси и енергетска статистика се должни да доставуваат податоци за изработка и следење на енергетскиот биланс и податоци неопходни за изработка на стратегиите, програмите и извештаите за реализација на програмите, чиешто донесување е предвидено со овој закон.

DRAFT

ТРЕТ ДЕЛ

СИГУРНОСТ ВО СНАБДУВАЊЕТО СО ЕНЕРГИЈА, ПОДГОТВЕНОСТ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ И УПРАВУВАЊЕ СО ЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

МЕРКИ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА СИГУРНОСТА ВО СНАБДУВАЊЕ

Член 15

- (1) Сигурноста во снабдувањето со соодветниот вид на енергија се обезбедува особено преку:
1. постигнување на рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката на пазарот на соодветниот вид на енергија,
  2. прогнозирање на нивото на очекуваната идна потреба од соодветен вид на енергија и можностите за задоволување на прогнозираната потреба со расположливите енергетски извори и капацитети,
  3. обезбедување на соодветно ниво на капацитети за производство и складирање на енергија преку спроведување на мерки за изградба на нови и надградба на постојните капацитети,
  4. обезбедување на квалитетно и високо ниво на одржување на мрежите за пренос и дистрибуција на соодветниот вид на енергија,
  5. примена на мерки за ефикасно користење на енергијата и за намалување или ограничување на потрошувачката утврдени со овој и друг закон и други прописи,
  6. подобрување на нивото на интерконекции за електрична енергија и гас,
  7. поттикнување на примена на мерки зголемување на ефикасноста на енергетските мрежи, агрегација и управување преку побарувачката,
  8. донесување и следење на примена на мерки и активности за обезбедување сајбер безбедност на мрежата и информациските системи, коишто се составен дел на електропреносниот и електродистрибутивниот систем како и на системите за управување со објектите за производство на електрична енергија, во согласност со одредбите од овој закон, националната стратегија за сајбер безбедност и акцискиот план на Националната стратегија за сајбер безбедност како и со други прописи со кои се предвидени мерки и активности за обезбедување сајбер безбедност.
  9. користење на услуги за вонредно снабдување со енергија со соседни земји и Регионалниот координативен центар.
  10. примена на вонредни мерки од привремен карактер при неможност за испорака на соодветен вид на енергија, утврдени со овој закон.
- (2) Заради обезбедување сигурност во снабдувањето, Владата може да донесе одлука со која за определен временски период им се наметнува обврска за јавна услуга на сите снабдувачи во Република Северна Македонија да набавуваат електрична енергија од производни капацитети кои користат домашни извори на енергија, при што уделот на набавената електрична енергија не смее да надмине 15% од вкупната енергија употребена за производство на електричната енергија потрошена во Република Северна Македонија во тек на претходната година.
- (3) Државните органи и вршителите на регулирани енергетски дејности во рамки на нивните права, обврски и надлежности утврдени во овој закон, предлагаат мерки до надлежните органи и/или преземаат мерки за кои се надлежни заради обезбедување на сигурно и доверливо снабдување со енергија.

- (4) Со цел да се обезбеди сигурност во снабдувањето во услови на енергетска криза може да се преземат мерки за снабдување со електрична енергија за потрошувачите кои вршат дејност од јавен интерес како и за други потрошувачи, само ако како мерки се утврдени со уредбата од членот 42 став од овој закон.

ИЗВЕСТУВАЊА ЗА СИГУРНОСТ ВО СНАБДУВАЊЕ

Член 16

- (1) Регулаторната комисија за енергетика го следи исполнувањето на обврските за обезбедување на сигурност во снабдувањето од страна на вршителите на регулирани енергетски дејности и во годишниот извештај за работа од Член 68 од овој закон наведува податоци и информации што се однесуваат на:
1. оперативна сигурност на работењето на системите, вклучително и примена на мерките за сајбер безбедност на мрежата и информациските системи, коишто се составен дел на електропреносниот и електродистрибутивниот систем како и на системите за управување со објектите за производство на електрична енергија,
  2. рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката на пазарите за енергија во текот на извештајниот период,
  3. нивоата на очекуваната побарувачка на енергија и предвидените дополнителни капацитети за складирање и производство на електрична енергија со кои се обезбедува сигурност во снабдување, а кои се во изградба или чија изградба се планира во наредните пет години,
  4. мерки за справување со неможноста за покривање на врвната побарувачка од страна на еден или повеќе снабдувачи и можностите за обезбедување на сигурност во снабдувањето со енергија во периодот од пет до десет години по годината за која се изготвува извештајот, и
  5. можните инвестиции во интерконективни капацитети во наредните пет години.
- (2) Министерството, најдоцна до 31 јули секоја втора година, изготвува и објавува извештај за сигурноста во снабдувањето со електрична енергија, кој што го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница во кои се наведуваат податоци што се однесуваат на:
1. рамнотежата помеѓу понудата и побарувачката на пазарот на електрична енергија во Република Северна Македонија,
  2. нивото на очекуваната идна побарувачка и предвидените дополнителни капацитети за производство и складирање на електрична енергија што се во изградба или се планирани да се градат,
  3. квалитетот и нивото на одржувањето на мрежите,
  4. мерките за покривање на врвната потрошувачка и решавање на недостатоците кај еден или повеќе потрошувачи,
  5. начела за управување со загушувањата, во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон,
  6. сите постоечки електропреносни и интерконективни водови, сите планирани електропреносни и интерконективни водови во период од следните десет години, како и сите тековни активности за изградба на нови електропреносни и интерконективни водови планирани во следните пет години

7. очекуваните трендови на производството, снабдувањето, прекуграничната размена и потрошувачката на електрична енергија и мерките за управување преку побарувачката, и
  8. националните, регионалните, европските и глобалните цели за одржлив развој во согласност со националните стратешки и плански документи како и обврските на Република Северна Македонија преземени со ратификуваните меѓународни договори.
- (3) Министерството, најдоцна до 31 јули секоја година изготвува и објавува извештај за сигурноста во снабдувањето со гас, кој го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница во кој се наведуваат податоци што се однесуваат на:
1. рамнотежата помеѓу понудата и побарувачката на пазарот на гас во Република Северна Македонија,
  2. нивото на очекуваната идна побарувачка и расположивите резерви на гас,
  3. предвидените дополнителни капацитети што се планираат да се изградат или чија изградба е во тек,
  4. квалитетот и нивото на одржувањето на мрежите,
  5. мерките за покривање на врвната потрошувачка и решавање на недостатоците кај еден или повеќе потрошувачи,
  6. влијанието на мерките кои се преземаат заради обезбедување сигурност во снабдувањето со гас врз конкуренцијата и врз положбата на различните учесници на пазарот на гас,
  7. времетраењето на договорите за долгорочно снабдување со гас склучени со друштва основани и регистрирани во Република Северна Македонија, а особено нивното преостанато времетраење, врз основа на информации обезбедени од страна на соодветните друштва, со исклучок на деловно чувствителни информации,
  8. степенот на ликвидност на пазарот на гас,
  9. определување и исполнување на стандардите за сигурност во снабдувањето за одделни категории потрошувачи, и
  10. мерки за обезбедување на соодветни механизми за поддршка на нови инвестиции во системите за пренос и дистрибуција на гас, во согласност со одредбите од овој закон.

ПРОЦЕНКА НА АДЕКВАТНОСТА НА РЕСУРСИТЕ

ПРОЦЕНКА НА АДЕКВАТНОСТ НА РЕСУРСИТЕ ЗА СИГУРНО И БЕЗБЕДНО СНАБДУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 17

- (1) Операторот на електропреносниот систем му ги доставува на ENTSO-E потребните податоци за изготвување на проценката на соодветноста на ресурсите на ниво на Европската Унија што ја изготвува ENTSO-E (во натамошниот текст: Европска проценка), особено податоците за очекуваната искористеност на производните капацитети, земајќи ја предвид расположливоста на примарните извори на енергија и сценаријата за предвидената понуда и побарувачка на електрична енергија.
- (2) Кога Европска проценка или проценката на адекватноста на ресурсите на Република Северна Македонија укажува на неадекватност на ресурсите, Регулаторната комисија за енергетика идентификува дали неадекватноста е предизвикана од недостатоци во важечките прописи или несоодветното функционирање на пазарот на електрична енергија и на предлог на операторот на електропреносниот систем, донесува и објавува план за

спроведување на мерки за отстранување на идентификуваните недостатоци со временска рамка за реализација на планот, при што особено ја има предвид потребата од:

1. усвојување мерки за отстранување на недостатоците во важечките прописи со цел да се поттикне производство на електрична енергија за сопствена потрошувачка, складирање на енергија, управување преку побарувачката и енергетска ефикасност;
  2. отстранување на ограничувањата на цените на пазарот на електрична енергија на големо, како и на пазарот на балансна енергија;
  3. воведување на механизам за утврдување на цена за дефицитот за балансна енергија како дополнување на механизмот за порамнување на дебалансите и надоместување на трошоците за набавка на енергија за балансирање;
  4. зголемување на интерконективните капацитети и капацитетот на електропреносната мрежа во Република Северна Македонија заради постигнување на целите утврдени во националниот план за енергија и клима;
  5. обезбедување на економски исплатливи и пазарно засновани набавки на услуги за балансирање и системски услуги и
  6. постигнување на ефикасна конкуренција меѓу снабдувачите преку отстранување на регулираните цени на електрична енергија заради овозможување снабдувачите слободно да ја одредуваат цената по која ги снабдуваат потрошувачите.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика го доставува планот од став (3) на овој член, до Комисијата за заштита на конкуренција и до Секретаријатот на енергетската заедница. Регулаторната комисија за енергетика врши промени на планот ако оцени дека е потребно или по барање од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на планот од ставот (3) на овој член и резултатите од следењето ги објавува во годишен извештај, којшто го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Планот од ставот (3) на овој член, се спроведува и откако идентификуваните недостатоците во адекватноста на ресурсите се отстранети.

ПРОЦЕНКА НА АДЕКВАТНОСТА НА РЕСУРСИТЕ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

Член 18

- (1) Операторот на електропреносниот систем ја изготвува проценката на адекватноста на ресурсите во Република Северна Македонија, со соодветна примена на методологијата за изготвување на Европската проценка, земајќи ги предвид:
1. Европската проценка, а особено референтните сценарија на проектираната побарувачка и понуда на електрична енергија,
  2. специфичностите на понудата и побарувачката на електрична енергија во Република Северна Македонија,
  3. економска проценка на можностите за трајно или привремено затворање на постојните и изградба на нови капацитети за производство на електрична енергија,
  4. постигнувањето на целите за развој на интерконективни водови,
  5. состојбите со пазарите на електрична енергија во регионот,
  6. постигнување на целите за енергетска ефикасност,
  7. чувствителноста на системот на екстремни временски и хидролошки услови, и

8. големопродажните цени на електричната енергија и примената на мерките за намалување на емисиите на стакленички гасови.
- (2) Во изготвување на проценката од став (1) на овој член, се зема предвид можниот придонес на давателите на услуги на моќност лоцирани во договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија за безбедноста на снабдувањето на зоните за наддавање што тие ги покриваат, при што се користи методологијата за пресметување на максималниот влезен капацитет за прекугранична размена на електрична енергија изготвена од ENTSO-E и одобрена од ACER.
- (3) Ако проценката од став (1) на овој член, укажува на неадекватност на ресурсите во зоната на наддавање коишто не се идентификувани во Европската проценка, се наведуваат причините за отстапувањата меѓу двете проценки, вклучително и користените претпоставки и сценаријата за чувствителност. Регулаторната комисија за енергетика ја доставува проценката до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (4) Ако во рок од четири месеци од денот на доставувањето на проценката согласно став (3) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика добие мислење од Секретаријатот на енергетската заедница и ако оцени дека е тоа потребно, ќе го задолжи операторот на електропреносниот систем да ја измени проценката од став (1) на овој член. Ако Регулаторната комисија за енергетика не го прифати мислењето во целост, изготвува извештај со причини за неприфаќањето, кој го објавува заедно со мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница и проценката од став (1) на овој член, на својата веб страница.

СТАНДАРД ЗА ДОВЕРЛИВОСТ

Член 19

- (1) Пред да се донесе одлука за воведување на механизмот за обезбедување капацитет од член 20 став (1) од овој закон, операторот на електропреносниот систем, по барање на Регулаторната комисија за енергетика, поставува стандард за доверливост кој на транспарентен начин го прикажува потребното ниво на сигурноста во снабдувањето со електрична енергија во Република Северна Македонија, а ако нивото на сигурност во снабдувањето се однесува на зоните на прекугранично наддавање, операторот на електропреносниот систем го воспоставува стандардот на доверливост заеднички со надлежните тела на учесниците во тие зони на наддавање.
- (2) Стандардот на доверливост се пресметува со примена на вредноста на непроизведената електрична енергија и трошокот за воведување на нови производни капацитети и услуги за управување преку побарувачката пресметани во согласност со методологија изготвена од ENTSO-E и одобрена од ACER од член 18 став (2) од овој закон.

ОПШТИ НАЧЕЛА ЗА МЕХАНИЗМОТ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА МОЌНОСТ

Член 20

- (1) Заради отстранување на преостанатите недостатоци идентификувани во проценката на адекватноста на ресурсите, Владата, на предлог од Министерството, може да донесе одлука за воведување на механизам за обезбедување на моќност, како крајно средство при спроведување на мерките содржани во планот од член 17 став (3) на овој закон.

- (2) Одлуката од став (1) на овој член, Владата ја донесува имајќи ги предвид наодите од анализата за ефектите од воведувањето на механизмот врз електропреносните системи и пазарите на електрична енергија во соседните договорни страни на Енергетската заедница и државите членки на Европската Унија, која што по барање на Владата ја изготвува операторот на електропреносниот систем, по претходно спроведени консултации со операторите на електропреносните системи и операторите на пазарите на електрична енергија од тие држави.
- (3) Пред донесувањето на одлуката од став (1) на овој член, Владата, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика и операторот на електропреносниот систем проценува дали механизмот за обезбедување на моќност во форма на стратешка резерва е доволен за отстранување на преостанатите недостатоци идентификувани при проценката на адекватноста на ресурсите. Ако механизмот за обезбедување на моќност во форма на стратешка резерва не е доволен, Владата може да одлучи да воведо друга форма на механизам за обезбедување на капацитет.
- (4) Механизмот за обезбедување на моќност определен со одлуката од став (1) на овој член, е составен дел на планот од член 17 став (3) од овој закон.
- (5) Со одлуката од став (1) на овој член, покрај формата на механизмот за обезбедување на моќност, се определуваат и субјектите со коишто операторот на електропреносниот систем склучува договори за обезбедување на моќност, начинот на определување на износот на надоместокот на обезбедената моќност како и надоместокот кој операторот го наплатува ако договорената моќност не е обезбедена и задолжителните барања во однос на границите на емисијата на стакленички гасови.
- (6) Владата ја доставува одлуката од став (1) на овој член, до Комисијата за заштита на конкуренцијата и до Секретаријатот на енергетската заедница, при што механизмот за обезбедување на моќност нема да отпочне да се применува пред приемот на одобрувањето на Комисијата за заштита на конкуренцијата и мислењето од Секретаријатот на Енергетската заедница.
- (7) Владата го известува Секретаријатот на Енергетската заедница за одлуката на Комисијата за заштита на конкуренцијата во однос на воведувањето на механизам за обезбедување на моќност од став (1) на овој член.
- (8) Механизмот за обезбедување на моќност не може да отпочне да се применува ако не е воведен стандардот за доверливост од член 19 на овој закон.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика ја одобрува количината на моќноста којашто операторот на електропреносниот систем ја набавува со примена на механизмот од став (1) на овој член.
- (10) По отпочнувањето на примената на механизмот за обезбедување на моќност определен во одлуката од став (1) на овој член, операторот на електропреносниот систем склучува договори за обезбедување на моќноста со производители на електрична енергија, оператори на складишта на енергија и со даватели на услуги за управување преку побарувачката (во натамошниот текст: ресурси за обезбедување на моќност).
- (11) Механизмот за обезбедување на моќност е привремен и не може да се применува подолго од 10 години.
- (12) Ако во Европската проценка или во проценката на адекватноста на ресурсите на Република Северна Македонија изготвени по воведувањето на механизмот за

обезбедување на моќност нема идентификувано недостатоци во адекватноста на ресурсите во Република Северна Македонија, Владата, на предлог на Министерството, може да одлучи да ја укине примената на механизмот за обезбедување на моќност или да го намали бројот на ресурсите за обезбедување на моќност.

- (13) Планот од член 17 став (3) на овој закон, се спроведува и по воведувањето на механизмот за обезбедување на моќност.

НАЧЕЛА НА СОЗДАВАЊЕ НА МЕХАНИЗМОТ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА МОЌНОСТ

Член 21

- (1) Механизмот за обезбедување на моќност треба да:

1. не предизвикува непотребни нарушувања на пазарот и да не ја ограничува трговијата меѓу зоните на наддавање;
2. се применува само во мерка која што е неопходна надминување на идентификуваните недостатоци во проценката на адекватноста на ресурсите од член 18 од овој закон;
3. обезбеди изборот на ресурсите за обезбедување моќност да се врши во транспарентна, недискриминаторска и конкурентна постапка, со однапред определени технички услови коишто треба да ги исполнуваат ресурсите во постапката за избор;
4. обезбеди подеднакво право на учество во постапката за избор на производните капацитети, складиштата со енергија и субјектите коишто обезбедуваат услуга управување преку побарувачката, коишто ги исполнуваат техничките услови;
5. ги стимулира субјектите коишто се избрани за обезбедување на моќност да обезбедат достапност на моќноста во услови на очекувани нарушувања на електроенергетскиот систем, како и да предвидува казнени мерки за субјектите коишто не обезбедуваат достапност и
6. обезбеди надоместокот којшто се доделува за обезбедување на моќноста да се определува во конкурентна постапка.

- (2) Ако со одлуката од член 20 став (1) од овој закон се утврди дека механизмот за обезбедување на моќноста е во форма на стратешка резерва, покрај барањата од ставот (1) на овој член, во одлуката треба да се утврди и обврска за исполнување особено на следните услови:

1. моќноста да се диспечира само кога е веројатно дека операторот на електропреносниот систем ги исцрпил ресурсите за воспоставување на рамнотежата помеѓу побарувачката и понудата;
2. кога во периодот за порамнување на дебалансите се диспечира моќноста од стратешката резерва дебалансите на пазарот на електрична енергија се порамнуваат најмалку според вредноста на неиспорачаната енергија или според вредноста на техничката цена на пазарот во текот на денот, определена од номинираниот оператор на пазарот на електрична енергија, во зависност од тоа која од овие вредности е повисока;
3. производството на моќност од стратешката резерва по извршеното диспечирање да се припишува на балансно одговорната страна преку балансниот механизам;
4. за времетраење на договорот за обезбедување на моќност, ресурсот за обезбедување а моќност да не учествува на пазарите на електрична енергија и да не добива надоместок од пазарот на електрична енергија на големо или од пазарот на балансна енергија.

(3) Ако со одлуката од член 20 став (1) од овој закон се утврди дека механизмот за обезбедување на моќност не е во форма на стратешка резерва, покрај барањата од ставот (1) на овој член, во одлуката треба да се утврди и обрска за исполнување особено на следните барања:

1. цената што се плаќа за достапност автоматски да се намалува кон нула, кога нивото на достапната моќност на пазарот се очекува да биде доволен за да го задоволи нивото на потребната моќност;
2. надоместокот за ресурсите кои што учествуваат во обезбедувањето на моќност да се определи само за нивната достапност и да се обезбеди дека нема да влијае на одлуките на давателот на моќноста за тоа дали да обезбедува или да не обезбедува моќност и
3. да се осигура дека обврските за обезбедување се преносливи помеѓу квалификуваните даватели на моќност.

ПРЕКУГРАНИЧНО УЧЕСТВО ВО МЕХАНИЗМОТ ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА МОЌНОСТ

Член 22

(1) Механизмот за обезбедување на моќност кој што не е во форма на стратешка резерва, а ако е тоа технички изводливо и кога е во форма на стратешка резерва, треба да овозможи под еднакви услови и на конкурентен начин, прекугранично учество на понудувачи на моќност од договорни страни на Енергетската заедница и држави-членки на Европската Унија, коишто:

1. се директно поврзани со електропреносниот систем на Република Северна Македонија преку интерконективен вод и
2. обезбедуваат еднакви технички можности како и домашните ресурси за обезбедување на моќност.

(2) Домашните понудувачи на моќност можат да учествуваат во механизам за обезбедување на моќност во договорни страни на Енергетската заедница и држави членки на Европската Унија.

(3) Прекуграничното учество во механизмот за обезбедување на моќност не смее да ги менува или на друг начин да влијае на распоредите за распределба на меѓузонските преносни капацитети или на физичките текови на електрична енергија меѓу договорните страни на Енергетската заедница и државите членки на Европската Унија, определени согласно член 144.

(4) Понудувачот којшто истовремено обезбедува моќност во повеќе механизми за обезбедување на моќност, учествува во обезбедувањето на моќноста во рамки на очекуваната достапност на интерконективниот вод и можното совпаѓање на оптоварувања помеѓу системот каде што се применува механизмот и системот на Република Северна Македонија, во согласност со методологијата за пресметување на максималниот влезен капацитет за прекугранична размена од членот 18 став (2) од овој закон. Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на методологијата во Република Северна Македонија.

(5) Понудувачот на моќност е должен во согласност со одлуката од член 20 став (1), да плаќа за недостапност на капацитетот што го понудил. Ако понудувачот на моќност истовремено учествува во повеќе механизми за обезбедување на моќност, должен е да врши исплати за

недостапност на моќноста што ја понудил во секој поединичен механизам во кој што учествува.

- (6) Операторот на електропреносниот систем врз основа на препораката на Регионалниот координативен центар, на годишно ниво го определува максималниот влезен прекуграничен преносен капацитет во системот на Република Северна Македонија и го прави достапен на транспарентен, недискриминаторен и пазарно заснован начин на секој странски понудувач на моќност којшто учествува во механизмот. Странските понудувачите на моќност на коишто им е распределен максималниот влезен прекуграничен преносен капацитет можат меѓусебно да го пренесуваат правото на користење на капацитетот. Операторот на електропреносниот систем го регистрира секој пренос на капацитет во регистарот воспоставен од ENTSO-E за таа цел.
- (7) Сите приходи коишто настануваат од распределбата на максималниот влезен прекуграничен преносен капацитет им припаѓаат на операторот на електропреносниот систем на Република Северна Македонија и на операторот на електропреносниот систем на соседната држава и се распределуваат со примена на методологијата за распределба на приходите изготвена од ENTSO-E и одобрена од ACER или со примена на методологија којашто заеднички ја изготвуваат Регулаторната комисија за енергетика и регулаторното тело од соседната договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија.
- (8) Операторот на електропреносниот систем е должен да:
  1. утврди дека домашниот понудувач на моќност ги има техничките можности да ја обезбеди моќноста во рамките на механизмот и да изврши проверка на достапноста на понудената моќност од домашниот понудувач на моќност;
  2. обезбеди домашниот понудувач на моќност да биде регистриран како подобен понудувач на моќност во регистарот воспоставен за таа цел од ENTSO-E; и
  3. го извести операторот на електропреносниот систем во државата во која што понудувач на моќност од Република Северна Македонија учествува преку механизмот за обезбедување на моќност за исполнетост на барањата од точките 1 и 2 на овој став.
- (9) Кога странски понудувач на моќност учествува во механизмот за обезбедување моќност во Република Северна Македонија, операторот на електропреносниот систем ги бара информациите од став (8) на овој член, од операторот на електропреносниот систем на државата во која што е лоциран понудувач на моќноста.

ПОДГОТВЕНОСТ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ ВО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИОТ СЕКТОР

Надлежен орган

Член 23

- (1) Министерството е надлежен орган за подготовка за справување со ризици во електроенергетскиот сектор.
- (2) Во остварувањето на надлежноста од став (1) на овој член, Министерството соработува со надлежните тела за подготовка за справување со ризици во електроенергетскиот сектор од договорните страни на Енергетската заедница или државите членки на Европската Унија.

- (3) Министерството, во согласност со планот за подготвеност за ризици од членот 27 од овој закон, може да им го пренесе извршувањето на одделни оперативни надлежности во врска со подготовката на плановите и преземањето на мерки за подготвеност со справувањето со ризици на одделни вршители на електроенергетски дејности и да го следи нивното извршување.

ЗАДАЧИ И ОДГОВОРНОСТИ НА МИНИСТЕРСТВОТО

Член 24

- (1) Министерството, во согласност со овој закон, Законот за управување со кризи и други прописи ги спроведува и го координира спроведувањето на мерките и активностите за подготвеност за ризици и управување со енергетска криза определени со овој закон, а особено:
1. изработка на сценарија за подготвеност за ризик и проценка на ризиците по безбедноста на снабдувањето со електрична енергија;
  2. изготвување, прилагодување и спроведување на Планот за подготвеност за ризик од член 27 од овој закон;
  3. идентификација на електроенергетска криза, издавање рано предупредување или соопштение за криза до договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија и управување со електроенергетската криза, како и преземање соодветни мерки и активности по приемот на соодветното рано предупредување или соопштение за криза од надлежен орган на друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија;
  4. во случај на криза во снабдувањето со електрична енергија, примање или обезбедување помош и координирање на добиената помош со договорните страни во регионот на координирано управување со системот и со други директно поврзани договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија и
  5. размена на потребни информации за мерките за подготвеност за ризик, резултатите од проценката на ризикот и забележаните закани или безбедносни критични настани, со надлежните органи на другите договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија и со регионалните и меѓународните тела за електроенергетска безбедност, притоа обезбедувајќи заштита на чувствителните и доверливите информации.
- (2) Мерките и активностите од став (1) на овој член, Министерството ги спроведува во соработка и координација со Регулаторната комисија за енергетика и во консултација и соработка со операторите на соодветните системи за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас, операторите на пазарот на електрична енергија и на гас, производителите на електрична енергија, универзалниот снабдувач и останатите снабдувачи и трговци со електрична енергија и гас.
- (3) При спроведувањето на мерките и активностите од став (1) на овој член, Министерството соработува со органите надлежни за справување со кризни состојби во Република Северна Македонија во согласност со овој закон и Законот за управување со кризи, како и преку механизми наведени во Планот за подготвеност за ризик од член 27 на овој закон.
- (4) При спроведувањето на мерките и активностите од став (1) на овој член:
1. Министерството обезбедува координација со Координативната група за безбедност на снабдувањето на Енергетската заедница, Секретаријатот на енергетската заедница и

- надлежните органи на договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија и со други меѓународни безбедносни тела,
2. операторот на електропрениот систем обезбедува координација со ENTSO-E и регионалниот координативен центар.

ПРОЦЕНКА НА РИЗИЦИТЕ ЗА БЕЗБЕДНОСТА ВО СНАБДУВАЊЕТО СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 25

- (1) Министерството го задолжува операторот на електропреносниот систем да ги идентификува ризиците коишто влијаат врз сигурноста во снабдувањето со електрична енергија и безбедноста на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и ги определува сите сценарија за подготвеност за ризик во електроенергетскиот сектор за секој настан или состојба која што може да иницира ризик на домашниот или регионалниот пазар на електрична енергија, во согласност методологијата за проценка на ризикот за идентификуваните регионални сценарија за подготвеност за ризик донесена од ACER и особено имајќи ги предвид:
  1. ретките и екстремни природни појави коишто можат да предизвикаат ризик;
  2. инцидентните настани и состојби вон критериумот N-1 и исклучителни непредвидени ситуации и
  3. последователните опасности, вклучувајќи ги и последиците од злонамерните напади и недостигот на енергенти.
- (2) Министерството, во соработка со Регулаторната комисија за енергетика и операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и операторот на пазарот на електрична енергија,:
  1. го оценува значењето на секој од настаните и состојбите коишто можат да се определат како ризик во Република Северна Македонија и во регионалното сценарио за подготвеност за ризик, имајќи ја притоа предвид и истовременоста на настанувањето и меѓусебната поврзаност на настаните и состојбите, како и последователните настани и состојби коишто можат да предизвикаат енергетска криза и
  2. го оценува ризикот со примена на критериумите за рангирање утврдени во методологијата за проценка на ризикот за идентификуваните регионални сценарија за подготвеност за ризик
  3. од член 25 од овој закон, имајќи ја предвид веројатноста за настанот и потенцијалната сериозност на влијанието на настанот, односно состојбата.
- (3) Ако во постапката за оценување на сценаријата од став (1) на овој член, се утврди дека идентификуваните ризици можат да имаат значително влијание на регионалните пазари на електрична енергија, Министерството ги доставува сценаријата за подготвеност за ризик од електрична енергија со значително регионално влијание до надлежните органи на договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија.
- (4) Операторот на електропреносниот систем на секои четири години, а по барање на Министерството почесто, ги преиспитува, ажурира и преоценува сценаријата од став (1) на овој член и ги доставува резултатите од оценката до ENTSO E, Регионалниот координативен центар и Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Министерството спроведува проценка на ризиците за сигурноста во снабдувањето поврзани со промената на сопственоста врз енергетската инфраструктура и предлага

соодветни мерки за спречување или ублажување на можните ризици и за тоа го известува Секретаријатот на енергетската заедница.

- (6) Сценаријата од став (1) на овој член, се користат како основа за изработка на Планот за подготвеност за ризик од член 27 на овој закон.

КРАТКОРОЧНА И СЕЗОНСКА ПРОЦЕНКА НА СООДВЕТНОСТА ОД НАСТАНУВАЊЕ НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

Член 26

- (1) Операторот на електропреносниот систем, со примена на методологијата за проценка на краткорочната и сезонската соодветност изготвена од ENTSO-E и одобрена од ACER и во координација со договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија, изготвува краткорочна и сезонска проценка на соодветноста од настанување на електроенергетска криза во текот на еден месец, една недела и ден однапред, во којашто се обработуваат:
1. влијанијата на прекините во електропреносната мрежа, можностите за непланирани прекини во капацитетите за производство на електрична енергија, тешките временски услови, променливоста во побарувачката, особено во врвната побарувачка предизвикана од временските услови, како и прекинливоста на производството на електрична енергија од обновливи извори на енергија и
  2. веројатноста за настанување на електроенергетска криза во Република Северна Македонија и веројатноста за настанување на електроенергетска криза во регионот.
- (2) Во постапката за изготвување на краткорочната проценка на соодветноста за настанување на електроенергетска криза од став (1) на овој член, операторот на електропреносниот систем ги има предвид и резултатите од проценката за соодветноста за настанување на електроенергетска за една недела однапред или други дејствија за проценка на соодветноста за приближни временски рамки обезбедени од одговорниот регионален координативен центар.
- (3) Операторот на електропреносниот систем согласно методологијата од став (1) на овој член и земајќи ги предвид резултатите од соодветните проценки на ENTSO-E ја изготвува сезонската проценка на соодветноста на веројатноста за настанување на енергетска криза во Република Северна Македонија најдоцна до 31-ви декември секоја година како зимска проценка и до 30-ти јуни како летна проценка,.
- (4) Операторот на електропреносниот систем ги доставува извештаите за сезонската проценка на соодветноста на веројатноста за настанување на електроенергетска криза во Република Северна Македонија до Министерството, Регулаторната комисија за енергетика, како и до регионалниот координативен центар и до Секретаријатот на енергетската заедница и по потреба ги дополнува согласно добиените предлози и препораки.

ПЛАН ЗА ПОДГОТВЕНОСТ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ ОД ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

Член 27

- (1) Врз основа на сценаријата за електроенергетска криза во Република Северна Македонија, идентификувани согласно членот 25 од овој закон, како и регионалните сценарија,

операторот на електропреносниот систем по барање од Министерството, изготвува нацрт план за подготвеност за справување со ризици.

- (2) Министерството го доставува нацрт планот од став (1) на овој член на мислење до Регулаторната комисија за енергетика, операторот на системот за пренос на гас, операторот на електродистрибутивниот систем, операторот на пазарот на електрична енергија, производителот на електрична енергија со најголем инсталиран капацитет во Република Северна Македонија, универзалниот снабдувач, трговецот со најголемо учество на пазарот на електрична енергија на големо и снабдувачот со најголемо учество на пазарот на електрична енергија на мало.
- (3) Заради обезбедување усогласеност со соодветните регионални планови и со плановите на соседните држави, Министерството истовремено го доставува нацртот на планот од став (1) на овој член, до надлежните тела на договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија и до Секретаријатот на енергетската заедница заради спроведување на консултации.
- (4) Министерството е должно да го преиспита нацрт планот од став (1) на овој член, ако мислењето добиено од Секретаријатот на енергетската заедница, добиено во постапката за консултации од став (3) на овој член укажува дека планот:
  1. не е соодветен за ублажување на ризиците идентификувани во сценаријата за електроенергетски кризи;
  2. не е доследен во однос на сценаријата за електроенергетски кризи или со планот за подготвеност за ризици на друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија;
  3. не е усогласен со барањата од став (9) точка 2. на овој член;
  4. утврдува мерки коишто можат да ја загорзат сигурноста во снабдувањето со електрична енергија на други договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија или
  5. ја нарушува конкуренцијата или делотворното функционирање на регионалниот пазар или на пазарот на електрична енергија на Европската Унија.
- (5) Ако Министерството се согласи со укажувањата на Секретаријатот на енергетската заедница од став (4) на овој член, во рок од три месеци од денот на приемот на мислењето ќе изврши соодветни измени и дополнувања на усвоениот план за подготвеност за справување со ризици и за тоа ќе го извести Секретаријатот на енергетската заедница.
- (6) Ако Министерството не се согласи со укажувањата на Секретаријатот на енергетската заедница од став (4) на овој член, ќе достави известување до Секретаријатот на енергетската заедница во кое ќе ги образложи причините за несогласувањето, а мислењето со образложените причини ќе ги објави на својата веб страница.
- (7) Министерството го донесува планот за подготвеност за справување со ризици земајќи ги предвид мислењата добиени согласно став (2) и став (3) на овој член, во рок од девет месеци од денот на доставувањето на мислењата, при што ги зема предвид предлозите и препораките добиени во постапката за консултации.
- (8) Планот од став (7) на овој член се состои од мерки коишто се преземаат во Република Северна Македонија, како и мерки, коишто во соработка со надлежните тела за подготовки за справување со ризици од договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија, можат да се преземат на билатерално и регионално ниво
- (9) Мерките содржани во планот од став (7) на овој член треба да се:

1. прецизно дефинирани, транспарентни, пропорционални и недискриминирни и
  2. во согласност со овој закон и прописите донесени во согласност со овој закон, како и со обврските за Република Северна Македонија преземени со ратификуваните меѓународни договори.
- (10) Министерството го ажурира планот од став (7) на овој член, на секои четири години.
- (11) Министерството обезбедува заштита на доверливите и деловно чувствителните информации добиени во постапката за изготвување и ажурирање на планот од став (7) на овој член, а особено на предвидените мерки во врска со спречувањето или ублажувањето на последиците од злонамерни напади.
- (12) Министерството го објавува планот од став (7) на овој член, на својата веб страница и го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница.

СОДРЖИНА НА ПЛАНОТ ЗА ПОДГОТВЕНОСТ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО РИЗИЦИ

Член 28

- (1) Во планот за подготвеност за справување со ризици се утврдуваат сите мерки што се планираат или преземаат за подготвеност за спречување и ублажување електроенергетски кризи предвидени во сценаријата за електроенергетска криза во Република Северна Македонија согласно членот 25 од овој закон, а особено:
1. краток опис на сценаријата за електроенергетски кризи;
  2. обврските на Министерството,
  3. вршителите на регулирани електроенергетски дејности на коишто Министерството им пренесува одделни оперативни надлежности во врска со преземањето на мерки за подготвеност со справувањето со ризици определени во планот, како и следењето на нивното извршување од страна на Министерството;
  4. опис на мерките коишто се преземаат за подготовка за справување и за спречување или ублажување на идентификуваните ризици;
  5. утврдување детални постапки што се преземаат во случај на електроенергетски кризи, вклучително и соодветните шеми за размена на информации;
  6. придонесот на пазарно заснованите мерки во справување со електроенергетски кризи, особено мерките за побарувачка и снабдување;
  7. мерките кои не се пазарно засновани, а коишто треба да се спроведат во случај на електроенергетска криза, условите коишто треба да се исполнети за нивното активирање, условите и постапките за нивно спроведување и образложение за нивната усогласеност со барањата за функционирање на пазарот на електрична енергија, како и со обврските преземени со регионалните и билатералните договори;
  8. начин и постапки за намалување на потрошувачката од страна на операторот на електропреносниот и операторот на електродистрибутивниот систем, вклучително и:
    - 8.1. начин и постапка за мануелно намалување на оптоварувања,
    - 8.2. околностите во кои треба да се намалат оптоварувањата и
    - 8.3. категориите на потрошувачи на електрична енергија коишто согласно овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон имаат право да добијат посебна заштита од исклучување;
  9. постапки и средства за информирање на јавноста за електроенергетски кризи;

10. опис на мерките потребни за спроведување и примена на договорените регионални и билатерални мерки,
  11. назначување на координатор за справување со ризици и
  12. информации за плановите за развој на соодветните мрежи, коишто придонесуваат за справување со последиците од идентификувани сценарија за електроенергетски кризи.
- (2) Мерките од став (1) на овој член:
1. се во согласност со договорените регионални и билатерални мерки и
  2. не ја загрозуваат оперативната сигурност или безбедноста на електропреносниот систем на Република Северна Македонија, како и сигурноста во снабдувањето со електрична енергија на други договорни страна на Енергетската заедница и држави-членки на Европската Унија.
- (3) Покрај мерките наведени во ставот (1) на овој член, заради спречување и управување со енергетските кризи со прекугранично влијание, во планот за подготвеност за справување со ризици се вклучуваат и:
1. регионални мерки договорени меѓу договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија во рамки на регионот во којшто припаѓа Република Северна Македонија и коишто имаат можност за обезбедување на взаемна помош, а за која цел може да се формираат работни групи во рамки на регионот и
  2. билатерални мерки договорени помеѓу Република Северна Македонија и директно поврзана договорна страна на Енергетската заедница и/или држава-членка на Европската Унија, а која што не припаѓа на ист регион со Република Северна Македонија.
- (4) Регионалните и билатералните мерки од ставот (3) на овој член, особено вклучуваат:
1. назначување координатор на кризи;
  2. механизми за соработка и размена на информации;
  3. координирани мерки за ублажување на влијанието на електроенергетска криза, вклучително и истовремена електроенергетска криза, заради обезбедување на взаемна помош;
  4. постапки за годишни или двегодишни тестирања на плановите за подготвеност за справување со ризици и начин и постапка за спроведување на симулации на електроенергетска криза и
  5. механизми за активирање на мерките кои не се пазарно засновани.
- (5) Министерството во координација со операторот на електропреносниот систем ги договара регионалните и билатералните мерки што треба да се вклучат во планот за подготвеност за справување со ризици во консултација со регионалниот координативен центар.
- (6) Ако во рок од осум месеци пред крајниот рок за донесување на планот за подготвеност за справување со ризици, Министерството не успее да договори регионални или билатерални мерки со соодветните договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија, Министерството заедно со надлежното тело од засегнатата држава го информираат за тоа Секретаријатот на енергетската Заедница.
- (7) Во случајот од став (6) на овој член, Министерството е должно да ги спроведе регионалните, односно билатералните мерки предложени од Секретаријатот на енергетската заедница, вклучително и механизмите за соработка заради определување и примена на регионалните и билатералните мерки.

УПРАВУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

РАНО ПРЕДУПРЕДУВАЊЕ И ПРОГЛАСУВАЊЕ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

Член 29

- (1) Ако сезонската проценка на соодветноста од настанување на електроенергетска криза од член 26 од овој закон или друг веродостоен извор дава точно определени, недвосмислени и сериозни информации дека во Република Северна Македонија може да се појави електроенергетска криза, Министерството доставува рано предупредување до Секретаријатот на енергетската заедница и до надлежните органи на договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија во рамки на регионот за координирано управување со електроенергетските системи во којшто припаѓа Република Северна Македонија и до надлежните тела на директно поврзана договорна страна на Енергетската заедница и држава-членка на Европската Унија, којашто не припаѓа на ист регион со Република Северна Македонија.
- (2) Кон раното предупредување од став (1) на овој член, Министерството доставува информации за причините за можната електроенергетска криза, за планираните или преземените мерки за спречување на електроенергетската криза, за можната потреба од помош од договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија, како и за влијанието на мерките врз пазарот на електрична енергија.
- (3) Кога Република Северна Македонија се соочува со електроенергетска криза, Министерството, во согласност со Законот за управување со кризи и уредбата од член 42 на овој закон, иницира постапка за прогласување на електроенергетска криза и за тоа ги известува Секретаријатот на енергетската заедница и договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија во рамки на регионот за координирано управување со електроенергетските системи во којшто припаѓа Република Северна Македонија и до надлежните тела на договорна страна на Енергетската заедница и држава-членка на Европската Унија, којашто не припаѓа на ист регион со Република Северна Македонија а со која електропреносниот систем на Република Северна Македонија е поврзан со интерконективен електропреносен вод.
- (4) Во известувањето од став (3) на овој член, се наведуваат причините за влошување на состојбата со снабдувањето со електрична енергија, причините за прогласување на електроенергетска криза, мерките планирани или преземени за нејзино ублажување и потребата од помош од договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија.
- (5) Министерството е должно, по барање од Секретаријатот на енергетската заедница или од договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија да достави дополнителни информации во однос на причините поради кои е отпочната постапката за прогласување на електроенергетска криза.
- (6) Ако Министерството достави рано предупредување од став (1) на овој член или иницира постапка за прогласување на електроенергетска криза должно е целосно да ги применува мерките содржани во планот за подготвеност за справување со ризици.
- (7) Мерките што се преземаат за спречување или за ублажување на последиците од електроенергетската криза се во согласност со овој закон и со прописите донесени во согласност со овој закон.

- (8) Во случај на електроенергетска криза, Министерството ги активира мерките кои не се пазарно засновани само во краен случај ако се исцрпени сите можности за спречување или ублажување на последиците од електроенергетската криза со примена на пазарно засновани мерки или кога е очигледно дека пазарно заснованите мерки не се доволни за да се спречи дополнително влошување на состојбата со снабдувањето со електрична енергија и за нивното активирање ги известува учесниците на пазарот на електрична енергија во Република Северна Македонија.
- (9) Мерките кои не се пазарно засновани:
1. не смеат неосновано да ги нарушат конкуренцијата и делотворното функционирање на пазарот на електрична енергија и
  2. треба да бидат неопходни, пропорционални, недискриминаторни и привремени.
- (10) Ограничувањето на трансакциите на пазарот на електрична енергија, вклучително и намалувањето на веќе распределениот меѓузонски капацитет, ограничувањето на обезбедувањето меѓузонски капацитет или ограничувањето на обезбедувањето распореди се воведува само во согласност со правилата за распределување на капацитетите и управување со загушувањата.
- (11) Во случај на електроенергетска криза операторот на електропреносниот систем може, по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика, да донесе одлука за своите потреби привремено да ангажира капацитети за производство на електрична енергија или за складирање на енергија во сопственост на потрошувачи приклучени на електропреносната мрежа кои што ги користат за повремено или постојано производство или складирање на електрична енергија за сопствени потреби, а кои имаат техничка можност услугите и енергијата да ги испорачаат на електропреносната мрежа.
- (12) Операторот на електропреносниот систем воспоставува и води листа на капацитетите од став (11) на овој член и во мрежните правила за пренос на електрична енергија ги утврдува условите, постапките и начинот на определување на финансискиот надоместок за нивното ангажирање.

СОРАБОТКА СО ДОГОВОРНИТЕ СТРАНИ НА ЕНЕРГЕТСКА ЗАЕДНИЦА И ДРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ НА ЕВРОПСКА УНИЈА

Член 30

- (1) Министерството, во рамки на договорените регионални и билатерални мерки и во согласност со начелото на солидарност, а имајќи ја предвид техничката оспособеност на електроенергетскиот систем на Република Северна Македонија, соработува и заеднички дејствува со другите договорни страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија во спречувањето и управувањето со електроенергетските кризи.
- (2) Заради остварување на соработката од став (1) на овој член, Министерството се договара со надлежните органи на договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија за неопходните технички, правни и финансиски аранжмани за спроведувањето на регионалните или билатералните мерки пред да се понуди помошта, особено во однос на:
1. активирањето на било кој вид на помош и прекин на обезбедување на помошта;
  2. максималното количество електрична енергија што треба да се испорача на регионално или билатерално ниво и начинот на испорака и

3. правичниот надоместок кој што се исплатува за обезбедената помош, кој што се состои од:
  - 3.1. трошоците за обезбедување на електричната енергија,
  - 3.2. трошоците за преносот на електричната енергија која што се испорачува на територијата на договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија којашто ја бара помошта,
  - 3.3. реално направените трошоци од договорната страна на Енергетската заедница или државата-членка на Европската Унија којашто ја обезбедува помошта, вклучително и трошоците за обезбедена помош која што не е активирана и
  - 3.4. сите трошоци кои произлегуваат од судски постапки, арбитражни постапки или слични постапки и спогодби.
- (3) Република Северна Македонија е должна да и ги надомести сите трошоци за добиената помош на договорната страна на Енергетската заедница или државата-членка на Европската Унија којашто ја обезбедува помошта.
- (4) Кога во случај на електроенергетска криза, Република Северна Македонија нема склучени договори за регионални или билатерални мерки и за неопходните технички, правни и финансиски аранжмани за спроведувањето на мерките, договора привремени мерки со договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија. Пред да се добие помошта, Република Северна Македонија презема обврска да го плати надоместокот од став (2) точка 3. на овој член, за примена на тие мерки.

EX-POST ЕВАЛУАЦИЈА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКАТА КРИЗА

Член 31

- (1) Во рок од три месеци од завршувањето на електроенергетската криза, Министерството, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, изготвува и доставува до Секретаријатот на енергетската заедница извештај за *ex-post* евалуација на електроенергетската криза, кој што особено содржи:
  1. опис на настанот што ја предизвикал електроенергетската криза;
  2. опис на сите преземени превентивни, подготвителни мерки и мерки за ублажување и процена на нивната пропорционалност и делотворност;
  3. процена на прекуграничното влијание на преземените мерки;
  4. опис на помошта, независно од нејзиното искористување, која била обезбедена за, или добиена од соседна договорна страна на Енергетска заедница, држава-членка на Европската Унија или трета држава;
  5. проценка на економското влијание на електроенергетската криза и влијанието на преземените мерки врз електроенергетскиот сектор до степен кој го овозможуваат податоците достапни за време на проценката, а особено на количествата неиспорачана електрична енергија и нивото на мануелно исклучување на побарувачката, вклучително и споредба помеѓу нивото на доброволно и присилно исклучување на побарувачката;
  6. причини што ја оправдуваат примената на мерките кои не се пазарно засновани;
  7. сите можни подобрувања или предложени подобрувања на Планот за подготвеност за справување со ризици и
  8. преглед на можни подобрувања во развојот на мрежата во случаи кога недоволниот развој на мрежата ја предизвикал или придонел за електроенергетската криза.

- (2) По барање од Секретаријатот на енергетската Заедница или Координативната група за сигурност во снабдувањето на Енергетската Заедница, Министерството доставува дополнителни информации кон извештајот за *ex-post* евалуацијата на електроенергетската криза.

МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА НА СИГУРНОСТА ВО СНАБДУВАЊЕТО СО ГАС

НАДЛЕЖЕН ОРГАН

Член 32

- (1) Министерството е надлежно за преземање на мерки за заштита на сигурноста во снабдувањето со гас.
- (2) Во остварувањето на надлежноста од став (1) на овој член, Министерството соработува со операторите на системите за пренос или дистрибуција на гас и со трговците и снабдувачите со гас, како и со надлежните тела од договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија и со Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Преземањето на одделни мерки од став (1) на овој член, Министерството може да го делегира на други субјекти, освен мерката прогласувањето на криза која што се спроведува во согласност со Законот за управување со кризи.
- (4) Министерството обезбедува преземањето на мерките од став (1) на овој член, да се врши на ниво на вршители на енергетските дејности во областа на гас и електрична енергија и на ниво на договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија.

СТАНДАРД ЗА ИНФРАСТРУКТУРА ЗА ГАС

Член 33

- (1) Во мрежните правила за пренос на гас се утврдува обврска за операторот на системот за пренос на гас да обезбеди во случај на прекин на испорака на гас преку најголемиот преносен гасовод, техничкиот капацитет на преостанатата преносна инфраструктура да ја задоволи вкупната побарувачка за гас во Република Северна Македонија во текот на еден ден со исклучително висока побарувачка која што се определува согласно статистичките пресметки и се појавува еднаш во 20 години, имајќи ги предвид трендовите на потрошувачка на гас, резултатите од примената на мерките на енергетската ефикасност и стапката на искористеност на постојната гасоводна инфраструктура.
- (2) За исполнување на обврската од став (1) на овој член, операторот на системот за пренос на гас може да врши дополнителни инвестирања во системот за пренос на гас, како и да презема мерки за управување преку побарувачка со гас.
- (3) Операторот на системот за пренос на гас е должен кога е тоа технички можно да обезбеди двонасочен капацитет за пренос на гас во точките на влез и на излез во системот за пренос на гас.
- (4) Министерството обезбедува дека секоја нова инфраструктура за гас придонесува за сигурноста во снабдувањето со гас преку поврзување со соседните системи за пренос на гас и преку создавање на доволен број на влезни и излезни точки во системот за пренос на гас во согласност со барањата на пазарот на гас, како и со идентификуваните ризици за настанување на криза во снабдувањето со природен гас.
- (5) При утврдувањето на тарифата за пренос на гас Регулаторната комисија за енергетика ќе му ги надомести на операторот на системот за пренос на гас трошоците за ефикасното исполнување на обврските од ставовите (1), (2) и (3) на овој член.

- (6) Ако операторот на системот за пренос на гас, заради обезбедување на сигурноста во снабдувањето со гас во Република Северна Македонија и во соседна договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија врши дополнителни инвестирања во системот за пренос на гас во Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика и регулаторното тело на засегнатата држава донесуваат координирана одлука за распределба на трошоците за реализација на инвестицијата.

СТАНДАРД ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ГАС

Член 34

- (1) Министерството му наложува на снабдувачот со гас со обврска за обезбедување на јавна услуга да преземе мерки за непречено снабдување со гас на заштитени потрошувачи на гас во случај на:
1. екстремни температури во период од седум дена или во случаи коишто според статистичката веројатност се јавуваат еднаш во 20 години;
  2. невообичаено висока побарувачка на гас во период од 30 дена којшто според статистичката веројатност се појавува еднаш во 20 години;
  3. прекин во најголемиот преносен гасовод во траење од 30 дена во услови на просечни зимски температурни состојби.
- (2) Заштитен потрошувач на гас во смисла на став (1) на овој член е домаќинство или мал потрошувач приклучен на системот за дистрибуција на гас, јавни установи приклучени на систем за пренос или дистрибуција на гас, како и регулиран производител на топлинска енергија кој што произведува топлинска енергија за потребите на домаќинствата, малите потрошувачи или јавните установи а којшто не може да користи друго гориво освен гас, при што вкупната потрошувачка на гас на домаќинствата и малите потрошувачи е поголема од 20% од вкупната потрошувачка на гас во Република Северна Македонија.
- (3) Министерството секоја година до Секретаријатот на енергетската заедница доставува податоци за годишната потрошувачка на гас на заштитените потрошувачи и податоци за учеството на нивната потрошувачка во вкупната годишна потрошувачка на гас во Република Северна Македонија.
- (4) Обврската од ставот (1) на овој член може да се исполни и со мерки на енергетска ефикасност како и со замена на гасот со друг извор на енергија, вклучително и со енергија добиена од обновливи извори.
- (5) Зголемувањето на периодот од 30 дена утврден во став (1), точки 2 и 3 на овој член се предвидува во планот за превенција и треба да биде во согласност со начелата утврдени во член 36 став (2) од овој закон.
- (6) Министерството доставува до Секретаријатот на енергетската заедница образложение за мерката преземена согласно став (5) на овој член.

ОБВРСКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА СКЛАДИШЕН КАПАЦИТЕТ

Член 35

- (1) Заради обезбедување на сигурност во снабдувањето со гас, Владата наметнува обврска за обезбедување на јавна услуга на еден или повеќе учесници на пазарите на енергија, најдоцна до 1 ноември секоја година да обезбедат закуп на складишен капацитет од оператор на складиште за гас или друг трговец или снабдувач со гас од друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија во која постои складиште за гас.

- (2) Вкупниот складишен капацитет којшто треба да биде обезбеден согласно став (1) на овој член треба да овозможи складирање количини на гас еднакви на најмалку 15% од просечната годишна потрошувачка во Република Северна Македонија во претходните пет години или количина која што е возможна со оглед на техничките ограничувања на прекуграничните капацитети за пренос на гас, при што ако тие технички ограничувања не овозможуваат исполнување на обврската за обезбедување на закуп на складишен капацитет, обврската се смета за исполнета ако наместо гас учесникот на пазарот обезбедил резерви на алтернативно гориво.
- (3) По исклучок од ставот (1) на овој член, Министерството може да склучи договор со договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија во која постои складиште за гас за воспоставување на механизам за споделување на обврските поврзани со складирање на гас, при што треба да се имаат предвид податоците од проценката на ризиците од член 36 од овој закон, а особено:
1. трошоците поврзани со финансиската поддршка за обезбедување на обврските на операторот на складиштето во договорната страна на Енергетската заедница или државата-членка на Европската Унија,
  2. количините на гас потребни за задоволување на потребите на заштитените потрошувачи на гас од член 34 став (2) од овој закон и
  3. техничките ограничувања, вклучително и достапниот капацитет на складиштето со гас и техничкиот прекуграничен преносен капацитет, како и динамиката и обемот на повлекување на договорените количини.
- (4) Министерството го известува Секретаријатот на енергетската заедница за договорот за воспоставување на механизам за споделување на обврските од став (3) на овој член, а ако таков договор не е склучен доставува докази дека е исполнета обврската од став (1) на овој член.
- (5) На учесниците на пазарите од став (1) на овој член, како и на учесниците на пазарите коишто преземаат обврски согласно механизмот за споделување на обврските од став (3) на овој член, може да им се додели финансиска поддршка за загубите настанати од исполнувањето на нивните обврски коишто не можат да се надоместат од остварените приходи, при што ако таа финансиска поддршка се обезбедува преку воведување на дополнителна давачка, таа давачка не смее да се применува на интерконективните точки на прекуграничните гасоводи.

ПРОЦЕНКА НА РИЗИЦИ

Член 36

- (1) Министерството го задолжува операторот на системот за пренос на гас да спроведе проценка на ризиците коишто можат да влијаат врз сигурноста со снабдувањето со гас во Република Северна Македонија.
- (2) Проценката на ризиците од ставот (1) на овој член, се засновува на:
1. стандардите од членовите 33 и 34 од овој закон;
  2. околностите во Република Северна Македонија и во регионот, а особено:
    - 2.1. големината на пазарот на гас,
    - 2.2. конфигурацијата на мрежата за пренос на гас,
    - 2.3. можности за закуп или изградба на складишта за гас,
    - 2.4. реалните текови на гас и можностите за двонасочни текови,

- 2.5. максималниот интерконективен капацитет на секоја влезна и излезна точка,
- 2.6. улогата на гасот во вкупната потрошувачка на примарна енергија во Република Северна Македонија, а особено во производството на електрична и топлинска енергија, како и за потребите на стопанството;
3. сценарија со исклучително висока побарувачка на гас и пореметувања во снабдувањето со гас, како и сценарија со продолжен прекин на единствениот извор за снабдување со гас;
  4. интеракцијата и соодносот на ризиците во договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија, особено во однос на интерконективните гасоводи, прекуграничното снабдување, капацитетот за двонасочните текови и пристапот до складиштата за гас; и
  5. ризиците коишто произлегуваат од контролата врз гасоводната инфраструктура која што влијае врз сигурноста во снабдувањето, а коишто вклучуваат недоволно инвестирање, загрозување на диверсификацијата во снабдувањето, злоупотреба на гасоводната инфраструктура и прекршување на обврските преземени со меѓународните договори.
- (3) Операторите на системите за дистрибуција на гас, трговците и снабдувачите со гас, големите потрошувачи на гас, надлежните државни органи, вклучително и Регулаторната комисија за енергетика, се должни на операторот на системот за пренос на гас да му ги обезбедат сите потребни податоци за изготвување на проценката на ризиците од став (1) на овој член.
- (4) Операторот на системот за пренос на гас на секои четири години врши ажурирање на проценката за ризик, при што особено ги има предвид резултатите постигнати со реализацијата на стандардот за инфраструктура од член 33 од овој закон.

ДОНЕСУВАЊЕ НА ПЛАН ЗА ПРЕВЕНЦИЈА И ИНТЕРВЕНТЕН ПЛАН

Член 37

- (1) Министерството го задолжува операторот на системот за пренос на гас, по претходна консултација со операторот на системот за дистрибуција на гас, снабдувачите и трговците со гас, потрошувачите на гас, производителите на електрична енергија и операторот на електропреносниот систем, како и со Регулаторната комисија за енергетика да изготви и донесе:
1. план за превенција којшто содржи мерки потребни за отстранување и ублажување на ризиците идентификувани во проценката на ризици од член 35 на овој закон, вклучително и ефектите од мерките за енергетска ефикасност и управување со побарувачката, и
  2. интервентен план којшто содржи мерки за коишто треба да бидат преземени за отстранување или ублажување на влијанијата од прекините во снабдувањето со гас.
- (2) Мерките за обезбедување на сигурност во снабдувањето со гас содржани во планот за превенција и во интервентниот план треба да бидат:
1. јасно определени, транспарентни, пропорционални, недискриминаторни и проверливи,
  2. да не ја нарушуваат неоправдано конкуренцијата и ефикасното функционирање на пазарот на гас и
  3. да не ја загрозува сигурноста во снабдувањето со гас во договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија.
- (3) Министерството ги доставува плановите од став (1) на овој член до Секретаријатот на енергетската заедница.

- (4) Во рок од три месеци од приемот на образложеното барање и препораки за промени во доставените планови доставено од Секретаријатот на енергетската заедница поради неефикасноста на предвидените мерки, неусогласеноста со сценаријата за ризици на друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија, неоправдано нарушување конкуренцијата или функционирањето на пазарите на гас, Министерството ги доставува до Секретаријатот на енергетската заедница изменетите планови или известување за несогласување со препораките содржани во барањето.
- (5) Операторот на системот за пренос на гас и Министерството се должни постојано да ја следат примената на мерките содржани во плановите од став (1) на овој член.
- (6) Операторот на системот за пренос на гас и Министерството се должни во постапката на изготвување и објавување на плановите од став (1) на овој член, да обезбедат заштита на деловно чувствителните податоци добиени за потребата за изготвување на плановите.
- (7) Плановите од став (1) на овој член се ажурираат на секои четири години, а по потреба и почесто поради промена на околностите или по барање на Секретаријатот на енергетската заедница, при што ажурираниот план за превенција треба да биде во согласност со ажурираната проценка на ризици од член 36 став (4) на овој закон и тестирањата извршени согласно член 39 став (4) од овој закон. Ако во периодот помеѓу две ажурирања настанала криза, причините за настанување и последиците од кризата соодветно се наведуваат во ажурираните планови.

СОДРЖИНА НА ПЛАНОТ ЗА ПРЕВЕНЦИЈА

Член 38

- (1) Планот за превенција особено содржи:
  1. резултатите од проценката на ризици и резиме на сценаријата коишто биле земени предвид при изготвувањето на проценката;
  2. количините на гас и потребниот капацитет како и другите мерки потребни за исполнување на стандардот за инфраструктура и стандардот за снабдување, вклучително и влијанието на управувањето со побарувачката во навременото надоместување на недостатокот настанат поради прекин во снабдувањето со гас;
  3. определување на заштитените потрошувачи на гас, условите наведени во член 34 став 1) од овој закон, како и потребните количини на гас за секоја од категориите на заштитени потрошувачи во зависност од соодветното сценарио, како и образложение за промената за стандардот за снабдување направена согласно член 34 став (5) од овој закон;
  4. обврските коишто се наметнуваат на носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности од областа на гасот, а кога тоа е потребно и од областа на електричната енергија, коишто можат да влијаат врз сигурноста во снабдувањето со гас и безбедната работа на гасоводните системи;
  5. други превентивни мерки за справување со ризиците коишто се идентификувани во проценката на ризици од член 36 на овој закон, а кои што можат да се однесуваат на зајакнување на интерконективните капацитети, подобрување на енергетската ефикасност, намалување на побарувачката на гас, можноста за диверсификација на снабдувањето со гас, како и користењето на складиштата за гас и капацитетите за течен гас во регионот;
  6. информации за економското влијание на мерките и нивната делотворност и ефикасност, како и нивното влијание на пазарот на гас во Република Северна Македонија и регионот, вклучително и обврските за обезбедување на јавна услуга;

7. опис на влијанието на предложените мерки врз животната средина и врз потрошувачите;
  8. механизмите за соработка со договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија, вклучително и механизмите за изготвување на плановите за превенција и интервентните планови;
  9. информации за постојните и идните интерконективни водови и гасоводна инфраструктура, вклучително и за оние коишто обезбедуваат пристап до пазарите на гас, прекугранични текови на гас, пристап до складиштата на гас и течен гас и двонасочните преносни капацитети, особено во интервентни случаи и
  10. информации за обврските за обезбедување на јавна услуга коишто се однесуваат на сигурноста во снабдувањето со гас.
- (2) Во планот за превенција не се објавуваат информации чиешто објавување би можело да ја загрози сигурноста во снабдувањето со гас.
  - (3) Планот за превенција првенствено се засновува на пазарно засновани мерки и со него не се наметнуваат непотребни обврски за вршителите на енергетските дејности.
  - (4) Министерството е должно да достави до Секретаријатот на енергетската заедница соодветна информација за секоја превентивна мерка донесена по донесувањето на планот за превенција и секоја превентивна мерка донесена пред донесувањето на планот која не е содржана во планот но сепак е на сила, со образложение за усогласеноста на таа мерка со барањата од член 37 став (2) од овој закон.
  - (5) Ако Секретаријатот на енергетската заедница побара од Министерството да изготви извештај за проценка на влијанието на мерката од став (4) на овој член, во извештајот се наведуваат податоци и информации коишто се однесуваат на:
    1. можните влијанија на мерката врз пазарот на гас во Република Македонија и во регионот, при што овој дел од извештајот треба да биде изготвен од Регулаторната комисија за енергетика;
    2. можните влијанија на мерката врз сигурноста во снабдувањето со гас во соседните договорни страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија, особено ако мерката може да ги ограничи тековите на гас;
    3. трошоците и придобивките како и проценката на потребата и соодветноста за преземањето на мерката, споредени со трошоците и придобивките од преземање на пазарно заснована мерка;
    4. оценка дали преземената мерка обезбедува еднакви можности за сите учесници на пазарот на гас и
    5. очекуваното траење на мерката, периодични оценки на резултатите од мерката, како и постапки кои се преземаат по престанувањето на важењето на мерката.
  - (6) Министерството го објавува извештајот од став (5) на овој член на својата веб страница и го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница.

Содржина на интервентниот план

Член 39

- (1) Интервентниот план е заснован на нивоата на криза определени во член 40 од овој закон и со него особено се:
  1. дефинира улогата и обврските на претпријатија за гас, операторот на електропреносниот систем, како и индустриските потрошувачи на гас и производителите на електрична енергија имајќи го предвид степенот на нивната загрозеност од прекинот со снабдување

- со гас, како и нивните взаемни односи со надлежните државни органи и Регулаторната комисија за енергетика на секое од нивоата на криза;
2. дефинира улогата и обврските на Министерството како и на другите субјекти на коишто согласно член 32 став (3) од овој закон им се делегирани одделни надлежности за секое од нивоата на криза;
  3. обезбедува дека на претпријатијата за гас и индустриските потрошувачи на гас, вклучително и производителите на електрична енергија им се дадени доволни можности за одговор на нивоата на криза;
  4. идентификуваат, ако е тоа потребно, мерките и дејствијата што треба да се преземат за ублажување на можното влијание на прекинот со снабдување со гас врз производството на топлинска и електрична енергија имајќи го притоа предвид комплементарното работење на енергетските системи за гас и електрична енергија;
  5. воспоставуваат детални постапки коишто треба да се применуваат во секое од нивоата на криза, вклучително и соодветни шеми за размена на податоци;
  6. назначува лице одговорно за управување со криза и се определува неговата улога и надлежностите;
  7. определува придонесот на пазарно заснованите мерки за справување со нивото на криза „алармирање“ и ублажување на состојбата на нивото на криза „вонредна состојба“;
  8. определува придонесот на мерките кои не се пазарно засновани, а кои се планираат да се применат на нивото на криза „вонредна состојба“, како и проценка на степенот до којшто примената на овие мерки е потребна за справување со кризата, при што нивната примена треба да отпочне ако пазарно заснованите мерки не можат да обезбедат снабдување со гас на заштитените потрошувачи на гас.
  9. опишуваат механизмите коишто се користат за соработка и размена на информации со договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија за секое од нивоата на криза;
  10. утврдуваат детално обврските претпријатијата за гас за доставување на известувања, како и обврските за претпријатијата за електрична енергија за доставување на известувања во случај на криза на ниво „алармирање“ или „вонредна состојба“;
  11. опишуваат постојните технички и правни аранжмани за спречување на неоправдано трошење на гас од страна на потрошувачите приклучени на системите за пренос или дистрибуција на гас, освен за заштитените потрошувачи; и
  12. воспоставува листа на однапред дефинирани активности за достапност на гасот во случај на вонредна состојба, вклучително и трговски аранжмани помеѓу страните вклучени во тие активности како и механизми за соодветно надоместување за претпријатијата за гас, притоа имајќи ја предвид потребата од заштита на деловно чувствителните податоци.
- (2) Заради спречување на неоправдано трошење на гас во случај на вонредна состојба Министерството ги известува потрошувачите на гас коишто не се заштитени потрошувачи за потребата од намалување или престанување на потрошувачката без притоа да се создаде состојба на техничка небезбедност.
  - (3) Со интервентниот план треба да се обезбеди дека пристапот до прекуграничната гасоводната инфраструктура во вонредна состојба технички и безбедносно се одржува и дека нема да се воведуваат мерки коишто неоправдано ги ограничуваат прекграничните текови на гас.
  - (4) Мерките, активностите и постапките содржани во интервентниот план ќе се тестираат најмалку еднаш во текот на четири години со примена на симулација на сценарија со средно и високо влијание како и одговор на таквите влијанија во реално време со примена на

мерките, активностите и постапките содржани во планот, а резултатите од тестирањата се доставуваат до Секретаријатот на енергетската заедница.

ПРОГЛАСУВАЊЕ НА КРИЗА ВО СНАБДУВАЊЕ СО ГАС

Член 40

- (1) Кризата во снабдувањето со гас се прогласува на три нивоа и тоа:
  1. ниво на „рано предупредување“: во случај кога постојат точно определени, јасни, сериозни и доверливи информации дека определен настан може да резултира со значително влошување на состојбите со снабдување со гас и дека тоа може да доведе до активирање на нивоата на кризата „алармирање“ или „вонредна состојба“,
  2. ниво на „алармирање“: во случај кога поради прекилот во снабдувањето со гас или невообичаено големата потрошувачка на гас може да се влоши снабдувањето со гас, меѓутоа механизмите на пазарот се уште можат да се справат со прекилот или високата побарувачка, без да настане потреба да се активираат мерки коишто не се пазарно засновани, или
  3. ниво на „вонредна состојба“: во случај кога поради невообичаено висока побарувачка на гас, значителен прекин во снабдувањето со гас или друго значително влошување во снабдувањето со гас и кога сите применети пазарно засновани мерки се недоволни за да се постигне потребата од гас и поради што треба да се применат мерки коишто не се пазарно засновани, пред се за да се обезбеди снабдувањето со гас на заштитените потрошувачи.
- (2) Министерството ги известува Секретаријатот на енергетската заедница и надлежните тела на договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија со коишто Република Северна Македонија е поврзана со интерконективни гасоводи за:
  1. прогласувањето на криза на кое било од нивоата од став (1) на овој член,
  2. мерките содржани во интервентниот план коишто се планира да бидат преземени, и
  3. мерки коишто отстапуваат од мерките предвидени во интервентниот план а коишто се планира да бидат преземени заради справување со кризата.
- (3) Министерството обезбедува дека:
  1. нема да се воведуваат мерки коишто во било кое време неоправдано го ограничуваат текот на гасот во регионот и коишто можат сериозно да го загорзат снабдувањето со гас во друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија и
  2. пристапот до прекуграничната гасоводната инфраструктура во вонредна состојба технички и безбедносно се одржува во согласност со интервентниот план.
- (4) За времетраењето на кризата прогласена на ниво на „вонредна состојба“ Министерството, на барање на операторот на електропреносниот систем или операторот на системот за пренос на гас засновано на проценката на ризици од член 36 на овој закон, може да одлучи приоритетот во снабдувањето со гас наместо на одделни категории на заштитени потрошувачи да се додели на одделни електроцентрали наведени во плановите од член 37 на овој закон, коишто за производство на електрична енергија користат гас ако недостатокот во снабдувањето со гас на тие електроцентрали:
  1. може да предизвика сериозна штета на функционирањето на електроенергетскиот систем, или
  2. може да го наруши производството и/или преносот на гас.
- (5) Во рок од три дена од денот на приемот на образложеното барање доставено од Секретаријатот на енергетската заедница за промена на мерките коишто се преземени или

се планира да се преземат заради справување со прогласената криза, Министерството ги доставува до Секретаријатот на енергетската заедница изменетите мерки или образложено известување за несогласување со препораките содржани во барањето.

РАЗМЕНА НА ИНФОРМАЦИИ

Член 41

- (1) Во случај на прогласена криза на било кое од нивоата утврдени во член 40 став (1) од овој закон засегнатите претпријатија за гас се должни секој дена да доставуваат до Министерството информации особено за:
  1. прогнози за дневните количини на гас коишто се побаруваат и се нудат искажани во милиони кубни метри,
  2. дневен тек на гас на точките на влез и излез од системот за пренос на гас, како и на сите точки на поврзување на системот со складиште на гас или со терминал за течен гас и
  3. период, искажан во денови, за кој што се очекува дека е обезбедено снабдувањето со гас за заштитените потрошувачи.
- (2) Најдоцна шест недели по престанувањето на кризата Министерството доставува до Секретаријатот на енергетската заедница детална оценка за кризата, ефикасноста на применетите мерки, влијанието на кризата врз стопанството, влијанието на кризата врз електроенергетскиот сектор, како и за помошта добиена од договорните страни на Енергетската заедница или државите-членки на Европската Унија.
- (3) Во исклучителни состојби, без оглед дали е прогласена криза, Министерството може да побара од претпријатијата за гас да достават информации од став (1) на овој член или дополнителни информации за состојбата со снабдувањето со гас во Република Северна Македонија или во друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија, вклучително и информации за склучените договори за набавка на гас од други земји со траење подолго од една година, освен информации за цените од тие договори, коишто се однесуваат на:
  1. траењето на договорот, договорените количини на гас, најмалите дневни и месечни количини и договорените точки на испорака;
  2. договорените најголеми количини во текот на денот во случај на прогласување на криза на ниво „алармирање“ или „вонредна состојба“;
  3. услови за суспендирање на испораката и
  4. индикација дали количините на гас коишто се испорачуваат согласно тој договорот поединечно, или кумулативно со сите договори со ист снабдувач или со неговите поврзани друштва е еднаква или поголема од 28% од годишната потрошувачка на гас во Република Северна Македонија.
- (4) Информациите од став (3) на овој член:
  1. министерството ги доставува до Секретаријатот на енергетската заедница и
  2. се користат при изготвување на проценката на ризици, планот за превенција и интервентниот план.

УРЕДБА ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ЕНЕРГЕТСКА КРИЗА

Член 42

- (1) Владата, на предлог на Министерството и по претходно мислење од Регулаторната комисија за енергетика, донесува уредба за мерки и активности за управување со енергетска криза.

(2) Мерките и активностите предвидени со уредбата од став (1) на овој член, се во согласност со методологијата за проценка на ризикот за идентификуваните регионални сценарија за подготвеност за ризик од член 25 од овој закон.

(3) Со уредбата од став (1) на овој член, особено се уредува:

1. начинот на остварувањето на надлежностите на Министерството и вршителите на регулираните енергетски дејности за пренос и дистрибуција на енергија и гасот во врска со определувањето, предлагањето и спроведувањето на мерките и активностите за подготвеност за справување со ризици;
2. начинот и условите под коишто можат одделни оперативни задачи, активности и овластувања на Министерството во врска со подготвеноста за справување со ризик да се пренесат на определени вршители на регулирани енергетски дејности за пренос и дистрибуција на енергија и гасот;
3. формата, содржината и постапката за изготвување на сценаријата за подготвеност за справување со ризик во електроенергетскиот сектор и секторот за гас, како и постапката за утврдување и евалуација на сценаријата;
4. формата, содржината и постапката за изготвување на плановите за подготвеност за справување со ризици, плановите за превенција и интервентните планови од овој закон, како и дефинирање и спроведување на мерки за ублажување на ризикот и зајакнување на отпорноста на енергетските системи;
5. постапката за управување со снабдување со електрична енергија и гас во состојба на енергетска криза;
6. размената на информации со надлежните органи на другите договорни страни на Енергетската заедница од соодветниот регион или државите-членки на ЕУ како и други регионални и меѓународни институции и тела за енергетска безбедност;
7. критериумите за определување на праг за загрозеност за испраќање на рано предупредување и за прогласување на криза и преземање на мерки и активности за справување со енергетска криза;
8. постапките и механизмите за објавување на рано предупредување или соопштение за енергетска криза, како и дејствијата што се преземаат по приемот на соодветните известувања и предупредувања од друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија;
9. механизмите за активирање и спроведување на мерки за енергетска безбедност согласно Планот за подготвеност за справување со ризик;
10. постапките и механизмите за соработка и соодветна помош со друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европска Унија и со меѓународни тела за управување со енергетски кризи;
11. мерките за помош на друга договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европска Унија во соодветниот регион на координирано управување со системот или на друга директно поврзана договорна страна или држава-членка на Европска Унија, коишто може да се обезбедат или разменуваат во случај на енергетска криза;
12. начинот и постапката за комуникација со јавноста и доставување информации до медиумите и
13. начинот и постапката за следење и известување за управувањето со енергетската криза и за влијанието на енергетската криза врз енергетските системи, како и евалуација на последиците од енергетската криза.

ЧЕТВРТИ ДЕЛ

РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА, ВОДНИ УСЛУГИ И УСЛУГИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КОМУНАЛЕН ОТПАД НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

ПРАВЕН СУБЈЕКТИВИТЕТ

Член 43

- (1) Регулаторната комисија за енергетика е самостојно, непрофитно регулаторно тело кое го регулира и контролира начинот на вршење на енергетските дејности од овој закон, како и други дејности утврдени со друг закон.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика е независна во своето работење и одлучување и својата надлежност во регулирањето на енергетските дејности ја остварува во рамките утврдени со овој и други закони и прописите донесени врз основа на закон и во согласност со начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со примена на најдобрите меѓународни практики и искуства.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика има својство на правно лице кое е одвоено и функционално независно во поглед на организација и одлучување од органите на државната и локалната власт и вршителите на енергетските дејности.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика самостојно настапува во правниот промет, особено кога склучува договори, поведува или е страна во правни постапки и кога стекнува, управува, користи и располага со свој недвижен и движен имот.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика донесува статут со кој што се уредуваат прашања поврзани со нејзиното внатрешно уредување, како и начинот на работа и одлучување, во согласност со овој и друг закон.
- (6) Собранието на Република Северна Македонија (во натамошниот текст: Собрание) дава согласност на статутот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика донесува деловник со кој го уредува начинот на своето работење.

СОСТАВ НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА

Член 44

- (1) Регулаторната комисија за енергетика е составена од седум члена, од кои еден е претседател.
- (2) Еден член на Регулаторната комисија за енергетика е стручно лице за правни прашања од областа на енергетиката, водните услуги или услугите за управување со комунален отпад, еден член е стручно лице за економски прашања од областа на енергетиката, водните услуги или услугите за управување со комунален отпад, еден член е стручно лице за технички прашања од областа на водните услуги или услугите за управување со комунален отпад и останатите членови се стручни лица за технички прашања од областа на енергетиката.

- (3) За претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика може да биде именуван државјанин на Република Северна Македонија кој ги исполнува следниве услови:
  1. има стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен од областа на електротехниката, машинството, технолошките науки, животната средина и ресурси, градежништвото, економијата или правото,
  2. во последните 15 години пред именувањето да има најмалку десет години работно искуство во енергетиката, односно во обезбедувањето на водни услуги или управување со комунален отпад,
  3. во моментот на именувањето, со правосилна судска пресуда не му е изречена казна или прекршочна санкција забрана за вршење на професија, дејност или должност.
- (4) Мандатот на претседателот и на членот на Регулаторната комисија за енергетика изнесува пет години и ниту еден член не може да биде на таа функција повеќе од два мандати.
- (5) Функциите претседател и член на Регулаторната комисија за енергетика се вршат професионално и се неспојливи со извршување на друга функција, функција во политичка партија или работно место. Ако членот на Регулаторната комисија за енергетика пред именувањето бил во работен однос, работниот однос му мирува.
- (6) Претседателот на Регулаторната комисија за енергетика ја претставува и застапува Регулаторната комисија за енергетика и има други права, обврски и овластувања утврдени со овој закон и статутот.
- (7) Членовите на Регулаторната комисија за енергетика од своите редови избираат заменик на претседателот. Постапката за избор, како и правата, обврските и овластувањата на заменикот на претседателот се утврдени во статутот на Регулаторната комисија за енергетика.

ИМЕНУВАЊЕ НА ПРЕТСЕДАТЕЛ И ЧЛЕНОВИ

Член 45

- (1) Собранието ги именува и разрешува претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика, имајќи ја предвид соодветната и правичната застапеност на припадниците на сите заедници. Одлуката за именување на претседателот и членовите на Регулаторна комисија за енергетика се објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“.
- (2) Постапката за именување или повторно именување на претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика започнува најмалку 90 дена пред истекот на мандатот на претседателот или членот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Постапката за именување на претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика започнува со објавување на јавен оглас, а ја спроведува Комисијата за прашања на изборите и именувањата на Собранието.
- (4) Јавниот оглас се објавува во најмалку два дневни весника, кои се објавуваат на целата територија на Република Северна Македонија, од кои во еден од весниците што се издаваат на јазикот што го зборуваат најмалку 20% од граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот јазик.
- (5) Разгледувањето на пријавите доставени од кандидатите по огласот од став (1) на овој член, го врши Комисијата за прашања на изборите и именувањата.

- (6) За огласената функција претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за прашања на изборите и именувањата му предлага на Собранието еден предлог кандидат за именување.

ПРЕСТАНУВАЊЕ НА МАНДАТ НА ЧЛЕНОВИТЕ

Член 46

- (1) Функцијата на претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика му престанува со истекот на мандатот за кој е именуван.
- (2) Претседателот, односно членот на Регулаторната комисија за енергетика чиј мандат е истечен, ја врши функцијата до именувањето на нов претседател, односно член, но не подолго од една година.
- (3) На претседателот или членот на Регулаторната комисија за енергетика му престанува вршењето на функцијата пред истекот на мандатот, ако:
1. поднесе оставка до Собранието;
  2. кај него настане трајна или привремена неспособност за непречено извршување на функцијата подолго од шест месеци, или во случај на смрт;
  3. со правосилна судска пресуда му е изречена казна затвор за сторено кривично дело во траење подолго од шест месеци или му е изречена мерка на безбедност забрана за вршење на професија, дејност или должност во траење подолго од шест месеци;
  4. не достави доказ дека во определениот рок дека е исполнета обврската од член 20 став (2) од овој закон или
  5. се стекне со услови за остварување на право на пензија.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика го известува Собранието во рок од осум дена од дознавањето за исполнетост на условот од ставот (3) точки 2, 3 и 4 од овој член, а најдоцна 90 дена пред исполнувањето на условот од став (3) точка 5) од овој член.
- (5) По добивањето на известувањето од ставот (4) на овој член, Собранието донесува одлука за престанок на функцијата на претседателот или членот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Претседателот или член на Регулаторната комисија за енергетика може да биде разрешен од вршењето на функција на која е именуван пред истекот на мандатот ако:
1. несовесно и нестручно ја врши функцијата;
  2. извршил повреда на обврските за непристрасност и независност;
  3. ја злоупотребил функцијата или
  4. на друг начин работел спротивно на законот.
- (7) Ако Регулаторната комисија за енергетика утврди дека е исполнет некој од основите од ставот (6) на овој член, доставува до Собранието предлог за отпочнување на постапка за донесување на одлука за разрешување од функцијата пред истекувањето на мандатот на претседателот или членот.
- (8) Во рок од 60 дена од донесувањето на одлука за престанок на функцијата или разрешување од функцијата од ставовите (5) и (7) на овој член, Комисијата за прашања на изборите и именувањата му доставува предлог на Собранието за именување на нов претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика.

ПЛАТИ И НАДОМЕСТОЦИ НА ПЛАТИ

Член 47

- (1) Нето платата на претседателот и членовите на Регулаторната комисија за енергетика не може да биде повисока од збирот на пет просечни месечни нето плати исплатени во Република Северна Македонија во претходната година, според податоците објавени од Државниот завод за статистика.
- (2) Вработените во стручната и административната служба на Регулаторната комисија за енергетика имаат статус на административни службеници и за прашањата кои се однесуваат на работните односи што не се регулирани со овој закон или со колективен договор, се применуваат одредбите од Законот за вработените од јавниот сектор и Законот за административните службеници. За помошно-техничките лица вработени во Регулаторната комисија за енергетика се применуваат одредбите од Законот за вработените во јавниот сектор и Законот за работните односи.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика го пропишува начинот на утврдување на платите и надоместоците на вработените во стручната и административната служба, како и висината на коефициентот на основната плата, при што платите и надоместоците се утврдуваат на ниво споредливо со платите и надоместоци во енергетските друштва што вршат регулирани енергетски дејности.

ЕТИЧКО ОДНЕСУВАЊЕ

Член 48

- (1) Претседателот, членовите на Регулаторната комисија за енергетика и вработените во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика при извршувањето на своите работни обврски и при одлучувањето се должни да постапуваат професионално, непристрасно, објективно и совесно, а особено да:
  1. постапуваат независно од секаков вид на пазарни интереси;
  2. не бараат или примаат директни упатства од државни органи или други јавни и приватни лица;
  3. не се раководат од лични, деловни и финансиски интереси;
  4. не ги злоупотребуваат овластувањата и
  5. го штитат угледот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) По исклучок од став (1), точка 2 на овој член, Регулаторната комисија за енергетика може да остварува соработка со Владата или со други државни органи во спроведување на политиките што не се поврзани со надлежноста на Регулаторната комисија за енергетика утврдена во член 51, член 52 и член 53 од овој закон.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика донесува етички кодекс во кој подетално се уредуваат правата и обврските на членовите на Регулаторната комисија за енергетика и на вработените во стручната служба и го објавува на својата веб страница.

СУДИР НА ИНТЕРЕСИ

Член 49

- (1) Претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика, нивен брачен другар или лице во сродство во права линија до прв степен, како и вработен во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика не може да биде носител или барател на лиценца за вршење на енергетска дејност, акционер, содружник или член во органите на управување и надзор на лица кои се носители или баратели на лиценца за вршење на енергетска дејност, како и во правни лица коишто вршат дејности поврзани со водни услуги и управување со комунален отпад, на кои Регулаторната комисија за енергетика им определува цени согласно Законот за утврдување на цени на водни услуги и Закон за управување со отпад.
- (2) Лицата од став (1) на овој член, во случаи спротивни на ставот (1) на овој член, се должни да ги прекинат своите интереси во тие правни лица преку продажба на акциите и уделите, односно преку повлекување од функциите и вршењето на дејностите.
- (3) Претседател или член на Регулаторната комисија за енергетика е должен во рок од три месеци од влегувањето во сила на одлуката од член 45 став (1) од овој закон, да достават до Регулаторната комисија за енергетика доказ дека ги продале акциите или уделите, односно дека се повлекле од функциите и вршење на дејностите во правните лица коишто се носители или баратели на лиценца за вршење на енергетска дејност, односно во правните лица коишто вршат дејности поврзани со водни услуги и управување со комунален отпад.
- (4) До доставувањето на доказот од став (3) на овој член, претседателот или членот нема право да учествува во донесување на одлуките на Регулаторната комисија за енергетика коишто се однесуваат на лица кои се носители или баратели на лиценца за вршење на енергетска дејност, како правни лица коишто вршат дејности поврзани со водни услуги и управување со комунален отпад, на кои Регулаторната комисија за енергетика им определува цени согласно Законот за утврдување на цени на водни услуги и Закон за управување со отпад.
- (5) Во случај на прекршувањето на обврската од ставот (2) на овој член, од страна на вработените во стручната служба на Регулаторната комисија за енергетика, претседателот на Регулаторната комисија за енергетика одлучува во согласност со етичкиот кодекс.
- (6) Во период од две години од денот на престанок на мандатот, претседателот или членот на Регулаторната комисија за енергетика не може да се стекне со акции или удели, да заснова работен однос или да биде член во органите на управување и надзор во правно лице од став (1) на овој член.

ЦЕЛИ НА РЕГУЛИРАЊЕ НА ЕНЕРГЕТСКИТЕ ДЕЈНОСТИ

Член 50

- (1) Преку вршењето на својата надлежност утврдена со овој закон и друг закон, а имајќи ги предвид долгорочните цели на енергетската политика, Регулаторната комисија за енергетика овозможува:
  1. конкурентни, сигурни и одржливи пазари на енергија во Република Северна Македонија и нивно вклучување во регионалните и меѓународните пазари на енергија во соработка

- со институциите на Енергетската заедница, а особено со ECRB и регулаторните тела на другите договорни страни и учесници во Енергетската заедница, како и делотворно отворање на пазарите за сите потрошувачи и снабдувачи во Енергетската заедница и Европската Унија,
2. отстранување на ограничувањата во трговијата со електрична енергија и гас, вклучително и обезбедување на соодветни прекугранични преносни капацитети за покривање на побарувачката и олеснување на тековите на електрична енергија и гас во Енергетската заедница и Европската Унија;
  3. развој на сигурни, доверливи, конкурентни и ефикасни енергетски системи ориентирани кон корисниците;
  4. зајакнување на функциите на пазарите во обезбедување на сигурно и одржливо снабдување со енергија;
  5. оптимизирање на употребата на електричната енергија и гасот од страна на операторите на енергетските системи заради унапредување на енергетската ефикасност;
  6. олеснување на пристапот за нови корисници на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас и на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и учесниците на пазарите на енергија;
  7. зголемување на ефикасноста на системите и забрзување на интеграцијата на пазарите преку поттикнувачки мерки за операторите и корисниците на системите за пренос и дистрибуција,
  8. заштита и унапредување на правата на потрошувачите и достигнување на високи стандарди во исполнување на обврската на јавната и/или универзалната услуга во снабдувањето со електрична енергија, гас и топлинска енергија и
  9. заштитата и унапредување на правата на ранливите потрошувачи.
- (2) Заради остварување на целите од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика:
1. соработува со надлежните државни органи, единиците на локалната самоуправа, вршителите на енергетски дејности, корисниците на енергетските системи и потрошувачите на енергија и со други организации и институции, вклучително и со институциите на Договорот за енергетската заедница и Европската Унија и
  2. иницира и предлага донесување на нови и изменување на постојните закони и други прописи од областа на енергетиката.

НАДЛЕЖНОСТ НА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА

Член 51

- (1) Заради остварување на својата надлежност Регулаторната комисија за енергетика:
1. Донесува:
    - 1.1. правилници и методологии за формирање на цени и тарифи за регулирани енергетски дејности,
    - 1.2. правилник и методологија за утврдување и одобрување, како и надоместување и распределба на трошоците на операторот на електропреносниот систем и операторот на организираниот пазар на електрична енергија настанати за потребите на функционирање на организираниот пазар на електрична енергија во текот на денот и ден однапред;

- 1.3. правилник и методологија за формирање на највисоките малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горивата за транспорт,
- 1.4. правилник за лиценци,
- 1.5. правилник за начинот и постапката за следење на функционирањето на пазарите на енергија,
- 1.6. правилник за надзор,
- 1.7. правилник за сертификација на оператор на електропреносен систем и оператор на систем за пренос на гас,
- 1.8. правилник за доделување на статус на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија, затворен систем за дистрибуција на гас и комбиниран оператор за пренос и дистрибуција на гас,
- 1.9. правила за сајбер безбедност на објектите за производство и системите за пренос и дистрибуција на енергија,
- 1.10. тарифни системи за пренос и дистрибуција на енергија на електрична енергија, гас и топлинска енергија,
- 1.11. тарифни системи за услугите што ги обезбедуваат операторите на пазарите на енергија,
- 1.12. тарифни системи за продажба на електрична енергија од универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај,
- 1.13. правила за постапување по приговори и разрешување на спорови,
- 1.14. правила за определување на надоместокот на штетата што им е причинета на производителите и потрошувачите приклучени на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија,
- 1.15. правила за учество на пазар на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори,
- 1.16. правила за пазар на гас,
- 1.17. правила за набавка на електрична енергија за универзалниот снабдувач,
- 1.18. правила за снабдување со електрична енергија,
- 1.19. правила за снабдување со гас,
- 1.20. правила за снабдување со топлинска енергија,
- 1.21. одлуки за цени и тарифи за регулирани енергетски дејности и одлуки за највисоките продажни цени на нафтени деривати и на горивата за транспорт,
- 1.22. одлуки за издавање на лиценци, вклучително и привремени лиценци и лиценци за пробна работа, како и одлуки за менување, пренесување, продолжување, суспендирање, одземање и престанок на лиценци за вршење на одделни дејности од областа на енергетиката,
- 1.23. одлуки за користење на повластена тарифа на електрична енергија, како и одлуки за одземање или престанок на одлуките за користење повластена тарифа за електрична енергија,
- 1.24. одлуки за изземање од обврската за обезбедување на пристап на трета страна на водовите и инфраструктурата за пренос на електрична енергија и гас,
- 1.25. решенија за упис во регистарот на странски трговци и снабдувачи со електрична енергија и гас,
- 1.26. решенија за стекнување на привремен статус на повластен производител кој што користи повластена тарифа и на статус на повластен производител кој што користи повластена тарифа, како и решенија за престанок на овие решенија,

- 1.27. правила за постапка, услови, критериуми и методологија за оценка на инвестициите и ризиците во PЕCИ и PMI и за објавување на индикаторите и соодветните референтни вредности за споредба на инвестициските трошоци,
  - 1.28. правила за изземање од примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија,
  - 1.29. решенија за изземање од примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија и
  - 1.30. одлука за условите, начинот и роковите за усогласување на постојните корисници на електропреносниот систем со мрежните правила за пренос на електрична енергија.
2. Одобрува:
- 2.1. мрежни правила за пренос и дистрибуција на соодветен вид на енергија донесени од страна на соодветните оператори на системите за пренос и дистрибуција на енергија, во кои се вклучени методологиите за пресметување на надоместоците за пристап и приклучување,
  - 2.2. правила за пазар на балансна енергија на системите за пренос на електрична енергија и гас, на предлог на соодветните оператори,
  - 2.3. правила за координација и механизми за размена на информации при управување со загушување во електропреносниот систем,
  - 2.4. правила за набавки на електрична енергија и гас за покривање на загубите во системите за пренос и дистрибуција,
  - 2.5. правила за доделување на прекугранични преносни капацитети за електрична енергија и управување со загушувањата,
  - 2.6. правила за условите и постапките за координирана пресметка на капацитети како и методологиите поврзани со координираната пресметка, по нивното усогласување извршено во рамките на меѓународните тела во кои учествува операторот на електропреносниот систем,
  - 2.7. моделите на билатерални и мултилатерални договори на пазарите ден однапред и во текот на денот, вклучително и методологиите кои произлегуваат од договорите,
  - 2.8. тарифник за надоместоци за издавање, пренос и признавање гаранција за потекло од страна на операторот на пазарот на електрична енергија,
  - 2.9. правила за работа на организиран пазар на електрична енергија,
  - 2.10. одлука за износот на надоместоците кои се наплатуваат за учество на организираниот пазарна електрична енергија и за реализација на трансакции,
  - 2.11. правила за доделување на преносни капацитети за гас и управување со загушувањата,
  - 2.12. правила за доставување на информации од учесниците на пазарот на електрична енергија до операторот на електропреносниот систем,
  - 2.13. плановите за намалувањето на загубите во системите за дистрибуција и пренос за електрична енергија и гас,
  - 2.14. планови за набавки на електрична енергија и гас за покривање на загубите во системите за пренос и дистрибуција,
  - 2.15. десетгодишните планови за развој на системите за пренос на електрична енергија и гас,
  - 2.16. петгодишните планови за развој на системите за дистрибуција на електрична енергија и гас,
  - 2.17. планови за инвестирање во развој на преносните и дистрибутивните системи изготвени од операторите за пренос и дистрибуција на соодветен вид на енергија,

- 2.18. програми за усогласување донесени од операторите на соодветните енергетски системи,
  - 2.19. назначување на службеникот за усогласеност и
  - 2.20. извештај на службеникот за усогласеност за спроведување на плановите за усогласеност.
3. Воспоставува и води:
- 3.1. регистар на повластени производители на електрична енергија кои користат повластена тарифа и
  - 3.2. регистар на странски трговци и снабдувачи на електрична енергија и гас кои што можат да вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија.
- (2) Ако вршителот на енергетската дејност, којшто доставил акт од став (1) точка 2 на овој член на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика, не постапи по барањата на Регулаторната комисија за енергетика одделни прашања во актот да се уредат врз основа на начелата на недискриминација, транспарентност и конкурентност, како и да овозможат обезбедување на јавна односно универзална услуга, Регулаторната комисија за енергетика врши соодветни измени и дополнувања на предлогот на актот кој е доставен на одобрување, коишто стануваат составен дел на актот кој што е одобрен, а ако актот се објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ го задолжува вршителот на енергетската дејност до го објави актот во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

СЛЕДЕЊЕ НА СОСТОЈБИТЕ И ФУНКЦИОНИРАЊЕТО НА ПАЗАРИТЕ НА ЕНЕРГИЈА

Член 52

- (1) Регулаторната комисија за енергетика го следи и врши надзор над функционирањето на пазарите на енергија со цел да се:
1. зајакне ефикасноста, конкурентноста, интегритетот и транспарентноста на пазарите на енергија;
  2. откријат неправилности, нарушување на конкуренцијата и облици на нелојална конкуренција на пазарот, како и други активности на пазарите на енергија спротивни на законите, другите прописи и обврските утврдени во лиценците за вршење на енергетските дејности и
  3. открие и спречи тргување со енергетски производи на пазарот на големо засновано на внатрешни информации и манипулација на пазарите на големо со енергетски производи, вклучително и обид за манипулација на пазарите на големо со енергетски производи.
- (2) Заради ефикасно остварување на надлежноста од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика особено ги следи:
1. исполнувањето на законски утврдените обврски на вршителите на регулирани енергетски дејности коишто се однесуваат на обезбедување на сигурност во снабдувањето со електрична енергија, гас и топлинска енергија,
  2. функционирањето на пазарите на енергија со цел да се обезбеди нивно унапредување и сигурност во снабдувањето со енергија,
  3. примената на правилата за доделување на прекугранични преносни капацитети и за управување со загушувањата во системите за пренос на електрична енергија и гас,

- вклучувајќи ги интерконективните водови, во согласност со обврските на Република Северна Македонија преземени со ратификуваните меѓународни договори,
4. примената на правилата за организирање на балансирањето на електроенергетскиот систем и правилата за организирање на балансирањето на системот за гас, како и обезбедувањето на услугите за балансирање на електричната енергија и гасот,
  5. реализацијата на плановите подготвени од страна на операторите на преносните и дистрибутивните системи за енергија кои се однесуваат на намалувањето на загубите во соодветниот енергетски систем, и по потреба ги ревидира овие планови,
  6. пристапот до мрежите за новите производни постројки за производство и складирање на електрична енергија, особено отстранување на пречките кои би можеле да го оневозможат пристапот на нови учесници на пазарот на електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија,
  7. приоритетно диспечираниите количини на електрична енергија и за ограничувањата на приоритетниот пристап на мрежата и/или приоритетното диспечирање,
  8. условите за пристап до капацитетите за складирање во системот за пренос на гас и другите системски услуги за гас,
  9. употребата на приходите остварени од управувањето со загушувањето во системите за пренос на електрична енергија и гас,
  10. употребата на приходите од надоместоците за пристап и приклучување на мрежите за пренос и дистрибуција на енергија и нивно инвестирање во одржливост на мрежите,
  11. времето што им е потребно на операторите на системите за пренос и дистрибуција за приклучување на нови корисници и за отстранување на дефекти,
  12. примена на правилата за сајбер безбедност на објектите за производство и системите за пренос и дистрибуција на енергија,
  13. усогласеноста на работењето на операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас во однос на сигурност и доверливост на системите,
  14. навременото објавување на сите релевантни информации од страна на операторите на системите за пренос и дистрибуција во согласност со прифатените меѓународни обврски и стандарди, поврзани со потрошувачката, производството, складирањето и загубите на енергија, управувањето со системите и интерконективните водови, користењето на мрежата и распределбата на капацитетите на заинтересираните страни, балансирањето на побарувачката, проценетите и планираните количини на енергија и промените во структурата на капацитетите за производство, складирање и пренос на енергија, техничката состојба на системите за пренос и дистрибуција на енергија пред и по извршената реконструкција или санација по настаната хаварија,
  15. нивото на транспарентност на цени за електрична енергија и гас на соодветните пазари, финансискиот и реалниот обем на планираните и реализираните трансакции од страна на операторите на системите за пренос и дистрибуција на енергија како и трговците и снабдувачите со енергија,
  16. промените на сопственичката структура на вршителите на енергетски дејности, а особено на операторите на системите за пренос и дистрибуција на енергија,
  17. примената на тарифните системи и пропишаните тарифи,
  18. примената на условите и надоместоците за приклучување на нови производни постројки и постројки за складирање на електрична енергија на мрежата,
  19. работењето на носителите на лиценци во однос на нивните обврски утврдени во издадените лиценци, вклучувајќи ги и работите поврзани со прекуграничниот пренос на електрична енергија и гас,

20. појавата на ограничувачки договорни обврски, вклучувајќи одредби за ексклузивност коишто оневозможуваат потрошувачите да склучуваат договори истовремено со повеќе снабдувачи со енергија или кои може да им го ограничат правото на изборот на снабдувач,
21. спроведувањето на мерките за заштита на правата на потрошувачите од страна на операторите на системите за пренос и дистрибуција, како и снабдувачите, особено во поглед на:
  - 21.1. правата на потрошувачите да добијат податоци за сопствената потрошувачка, начин на пресметка на испорачаната енергија и елементи на сметката за испорачаната енергија,
  - 21.2. добивање на целосни и разбирливи информации во поглед на цените и тарифите што се во примена на цените на енергија за домаќинствата,
  - 21.3. начините на плаќање на сметките за потрошена енергија,
  - 21.4. известување на потрошувачите за последиците од нефункционирањето на системите за пренос и дистрибуција на енергија поради вршење реконструкција или санација по настаната хаварија,
  - 21.5. исклучувањата на корисниците од системите,
  - 21.6. надоместоците за поправки и одржување на мрежите,
  - 21.7. постапувањата по приговорите и претставките доставени од потрошувачите и
  - 21.8. обезбедување на информации за потрошувачите што се однесуваат на нивните права на договори за снабдување со динамична цена на електрична енергија, договори за агрегирање и инсталирање на паметни мерни уреди,
22. остварувањето на придобивките за потрошувачите кои произлегуваат од ефикасното функционирање на пазарите на енергија, поттикнувањето на делотворна конкуренција и од преземените мерки за заштита на потрошувачите,
23. квалитетот на услугите кои ги даваат вршителите на енергетски дејности, вклучувајќи го начинот на кој се постапува со приговорите од потрошувачите,
24. спроведувањето на обврските за водење на одвоено сметководство за лицата кои вршат една или повеќе регулирани енергетски дејности или една или повеќе регулирани енергетски дејности и друга енергетска дејност или друга дејност, како и делотворното раздвојување на сметководствената евиденција во согласност со овој закон,
25. спроведувањето на програмите за усогласување на операторите на соодветните енергетски системи, со цел да се обезбеди недискриминација, транспарентност и објективност во функционирањето на пазарите на енергија,
26. редовноста на објавувањето на податоци за состојбите во електропреносниот систем и системот за пренос на гас и нивното доставување до соодветните меѓународни тела,
27. инвестициите во капацитети за производство на електрична енергија во однос на сигурноста на снабдувањето со енергија,
28. утврдување и следење на спроведувањето на мерките и постапките за заштита и унапредување на правата на ранливите потрошувачи утврдени со овој закон,
29. техничката соработка меѓу операторите на системите за пренос, операторите на пазарите на електрична енергија и гас со соодветните оператори од договорните страни на енергетската заедница и државите-членки на Европска Унија
30. активностите за тргување со енергетски производи на пазарот на големо со цел да открие и спречи тргување засновано на внатрешни информации и манипулација на пазарот на енергетски производи на големо, вклучително и обид за манипулација на пазарот на енергетски производи на големо.

- (3) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за начинот и постапката за следење и вршење надзор над функционирањето на пазарите на енергија.
- (4) Врз основа на податоците и информациите добиени од следењето на состојбите на пазарите на енергија во Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика воспоставува и одржува база на податоци потребни за следење на функционирањето на пазарите и подготвува и објавува извештај за состојбите и функционирањето на пазарите на енергија, како составен дел од извештајот од член 68 од овој закон.
- (5) Податоците и информациите од став (4) на овој член коишто се однесуваат на учесници на пазарите на големо од држави членки на Европската Унија, Регулаторната комисија ги доставува до ACER.
- (6) Вршителите на енергетските дејности се должни до Регулаторната комисија за енергетика да доставуваат информации и податоци потребни за следењето на функционирањето на пазарите на енергија во Република Северна Македонија на начин, во форма и во периоди утврдени со правилникот од став (3) на овој член.

ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ИНТЕГРИТЕТ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА ПАЗАРИТЕ НА ЕНЕРГИЈА

Член 53

- (1) Забрането е тргување засновано на внатрешни информации, односно лицата кои поседуваат внатрешни информации во врска со енергетски производ на пазарот на големо не смеат да:
  1. ги користат внатрешните информации при купување или продажба или обид за купување или продажба, за своја сметка или за сметка на трета страна, директно или индиректно, на енергетски производи на пазарот на големо на кои се однесуваат тие информации;
  2. да ги обелоденуваат внатрешните информации на кое било друго лице, освен ако таквото обелоденување се врши во текот на вообичаеното вршење на нивната дејност, професија или должност и
  3. да му препорачуваат или да наведуваат друго лице, врз основа на внатрешните информации, да купи или да продаде енергетски производ на пазарот на големо на кој се однесува таа информација.
- (2) Забранета е манипулација на пазарите на енергетски производи на големо, при што манипулација на пазарот на енергетски производи на големо е:
  1. вршење на каква било трансакција или давање на каков било налог за тргување со енергетски производи на пазарот на големо, со кои:
    - 1.1. се дава или е веројатно дека ќе се дадат лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цената на енергетските производи на пазарот на големо,
    - 1.2. со помош на едно лице или во соработка на повеќе лица се обезбедува или се прави обид да се обезбеди вештачко поставување на цената на еден или на повеќе енергетски производи на пазарот на големо, освен ако лицето кое ја спровело трансакцијата или го издало налогот за тргување докаже дека има легитимни причини за тоа и дека трансакцијата или налогот за тргување е во согласност со прифатените практики на соодветниот пазар на енергетски производи на големо или

- 1.3. се користи или се обидува да се користи фиктивно средство или кој било друг облик на измама или измислица кој дава, или е веројатно дека ќе даде лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо или
  - 1.4. ширење информации преку медиуми, интернет или на кој било друг начин, кои даваат, или е веројатно дека ќе дадат лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо, вклучително и ширење гласини или лажни или погрешно наведувачки вести ако лицето кое ги шири знаело или требало да знае дека информациите се лажни или погрешно наведувачки.
- (3) Забранет е обид за манипулација на пазарот на енергетски производи на големо, при што обид за манипулација на пазарот на енергетски производи на големо е:
1. вршење каква било трансакција, давање каков било налог за тргување или преземање на каква било друга мерка, која се однесува на одреден енергетски производ на пазарот на големо, со намера за:
    - 1.1. давање лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или цената на енергетските производи на пазарот на големо;
    - 1.2. вештачко поставување на цената на еден или повеќе енергетски производи на пазарот на големо, освен ако лицето кое ја спровело трансакцијата или го издало налогот за тргување докаже дека има легитимни причини за тоа и дека трансакцијата или налогот за тргување е во согласност со прифатените практики на соодветниот пазар на енергетски производи на големо, или
    - 1.3. користење фиктивно средство или кој било друг облик на измама или измислица, кој дава или е веројатно дека ќе даде лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо или
- (4) ширење информации преку медиуми, интернет или на кој било друг начин, со намера давање лажни или погрешно наведувачки сигнали за понудата, побарувачката или за цените на енергетските производи на пазарот на големо.
- (5) Учесник на пазарите на енергија на големо со енергетски производи е секое лице што врши трансакции или дава налози за вршење трансакции на тие пазари, а особено:
1. операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас;
  2. субјектот кој врши трансакции со електричната енергија произведена од обновливи извори од страна на повластени производители коишто користат повластена тарифа;
  3. трговците и снабдувачите со електрична енергија и гас;
  4. производителите на електрична енергија кои произведената електрична енергија ја продаваат на пазарот на големо;
  5. потрошувачите што имаат капацитет на потрошувачка на електрична енергија или гас при целосна искористеност на сите производствени капацитети на потрошувачот, која е еднаква или поголема од 600 GWh за период од една календарска година и ја вклучува вкупната потрошувачка на тој потрошувач како посебен економски субјект, под услов потрошувачката да се одвива на пазари со поврзани големопродажни цени, при што не се зема предвид потрошувачката на индивидуалните постројки под контрола на еден економски субјект со капацитет на потрошувачка помал од 600 GWh годишно, ако тие постројки се наоѓаат на различни релевантни географски пазари и поради тоа немаат заедничко влијание на цените на енергетските производи на пазарот на големо и

6. лицата кои во рамките на вршењето на својата дејност посредуваат во договарање на трансакции со енергетски производи на пазарите на големо.
- (6) Учесниците на пазарите на енергија на големо од ставот (4) точки 1, 2, 3, 4 и 5 на овој член, се должни да поднесат барање за запишување во евиденцијата на учесници на пазарот на енергија на големо, што ја воспоставува и ја води Регулаторната комисија за енергетика.
- (7) Учесниците на пазарите на енергија на големо од ставот (4) точки 1, 2, 3, 4 и 5 на овој член, се должни да доставуваат извештаи до Регулаторната комисија за енергетика, како и да објавуваат внатрешни информации во однос на нивните капацитети и работење на пазарите на енергетски производи на големо.
- (8) Ако лицето кое во рамките на вршењето на својата дејност посредува во договарање трансакции со енергетски производи на пазарите на енергија на големо се сомнева дека определена трансакција може да претставува тргување засновано на внатрешни информации, манипулација на пазар или обид за манипулација на пазар, е должно за тоа да ја извести Регулаторната комисија за енергетика.
- (9) Лицето од ставот (7) на овој член, е должно да воспостави и применува ефикасни механизми за препознавање на тргување засновано на внатрешни информации, манипулација на пазар или обид за манипулација на пазар.
- (10) Во прописот од членот 52 став (3) од овој закон, се пропишува и начинот на евидентирање на учесниците на пазарите на енергија на големо, определување на лицата на кои им е забрането тргување засновано на внатрешни информации и исклучоците, начинот на објавување внатрешни информации, видот, содржината, формата, начинот и периодите на доставување и/или објавување на извештаите и податоците од ставот (6) на овој член.

ПРЕЗЕМАЊЕ НА МЕРКИ

Член 54

- (1) Ако при следењето на состојбите и функционирањето на пазарите на енергија во согласност со член 52 и член 53 од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика утврди неправилност, донесува одлука со која се наложува преземање на соодветни задолжителни мерки, вклучително и забрана на конкретното однесување на вршител на енергетска дејност, со цел да се обезбеди сигурност во снабдувањето, ефикасно, конкурентно и недискриминаторно функционирање на пазарите на енергија, како и заштитата на правата на потрошувачите и корисниците на енергетските системи. Во одлуката се наведуваат мерките кои што треба да бидат преземени од страна на вршителот на енергетска дејност, како и роковите во кои треба да бидат преземени овие мерки и обврската за доставување на извештаи за преземените мерки.
- (2) При вршењето на работите од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика соработува со други надлежни државни органи и институции, како и со ECRB, регулаторните тела за енергетика на договорните страни и учесниците во Енергетската заедница и со Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Ако носителите на лиценци не постапат по одлуката од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика:

1. поднесува барање за поведување на прекршочна постапка во согласност со одредбите од овој закон, или друга постапка пред надлежен државен орган и
  2. може да започне постапка за суспендирање или одземање на лиценцата.
- (4) Ако при следењето на функционирањето на пазарите на електрична енергија, гас, топлинска енергија и нафта и нафтени деривати. Регулаторната комисија за енергетика процени дека не постои ефикасна конкуренција може, во соработка со Комисијата за заштита на конкуренцијата и Секретаријатот на енергетската заедница, да изврши дополнителни истражувања и да преземе неопходни и соодветни мерки со кои се обезбедува унапредување на конкуренцијата и ефикасно функционирање на пазарите на енергија.

МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Член 55

- (1) Заради вклучувањето на пазарите на енергија од Република Северна Македонија во регионалните пазари, Регулаторната комисија за енергетика:
1. учествува во работата на ECRB и остварува соработка, консултации и размена на информации со Секретаријатот на енергетската заедница, како и со соодветните регионални и меѓународни организации, и со други регулаторни тела од регионот;
  2. склучува договори за соработка со други регулаторни тела заради создавање на конкурентен регионален пазар на електрична енергија и гас и усогласување на законската, регулаторната и техничката рамка и
  3. обезбедува усогласување на постапките за размена на податоци за пазарите на енергија во рамки на Енергетската заедница.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика, во соработка со другите државни органи, ја поттикнува и олеснува соработката на операторите на системи за пренос и операторите на пазарите на електрична енергија и гас во рамки на Енергетската заедница, а особено во однос на:
1. договорните аранжмани со цел овозможување на оптимално управување со мрежите за електрична енергија и гас;
  2. заедничката размена на електрична енергија и гас и доделување на прекуграничните преносни капацитети;
  3. овозможување на соодветно ниво на интерконективен капацитет, вклучувајќи нови интерконективни водови, со договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија;
  4. координација на изработката и примената на мрежните правила за релевантните оператори на системи за пренос и другите учесници на пазарот и
  5. координација на изработката и примената на правилата за управување со загушувањата.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика остварува соработка, консултации и размена на информации со ACER, по прашања за кои одлучува заеднички со други регулаторни тела од кои најмалку е регулаторно тело од држава членка на Европската Унија.
- (4) Врз основа на одлука донесена од ACER, во рок определен во одлуката, Регулаторната комисија за енергетика доставува информации и податоци потребни за остварувањето на надлежностите на ACER.

- (5) Ако со одлуката од став (4) на овој член, ACER бара информации и податоци од операторите на системите за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас или од операторите на пазарите за електрична енергија или гас, Регулаторната комисија за енергетика обезбедува соодветните оператори да ги достават бараните информации и податоци во рокови определени со одлуката.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика или операторот од ставот (5) на овој член, како засегнати лица, можат да поднесат жалба во писмена форма до ACER против одлуката на ACER која се однесува на нив или одлука која иако не се однесува непосредно на нив, е од посебно значење за нив, а се однесува на:
1. обврската за доставувањето на податоци и информации од став (3) на овој член;
  2. одобрување на методологии за условите и начинот на користењето на приходите од загушувањата;
  3. технички прашања во врска со пазарот на електрична енергија или гас или
  4. заедничка одлука донесена од Регулаторната комисија за енергетика и друго регулаторно тело од кои најмалку едното е регулаторно тело од држава членка на Европската Унија коишто влијаат врз прекуграничната трговија со електрична енергија или гас.
- (7) Жалбата се поднесува рок од два месеца од денот на доставувањето на одлуката до непосредно засегнатото лице или во отсуство на такво лице, во рок од два месеци од денот на кој ACER ја објавил одлуката. Поднесувањето на жалба не го одлага извршувањето на одлуката, освен ако ACER не одлучи поинаку.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА ВО ОДНОС НА ПРЕКУГРАНИЧНИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИОТ СЕКТОР

Член 56

- (1) Регулаторната комисија за енергетика ги следи активностите во однос на координираната пресметка и доделување на прекуграничните капацитети и координираното управување со електропреносните системи, ги извршува сите правно-обврзувачки одлуки на ECRB и ACER и соработува со надлежните регулаторни тела од регионот на координирана пресметка на капацитети или регионот на координирано управување со електропреносниот систем, согласно ратификуваните меѓународни договори.
- (2) При остварување на обврските од став (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика обезбедува:
1. годишни извештаи до Министерството и до ECRB и ACER за напредокот во исполнувањето на обврските од став (1) на овој член,
  2. врз основа на податоци доставени од операторот на електропреносниот систем, годишни извештаи до ECRB за висината на приходите од загушувањата и нивната намена,
  3. врз основа на препорака од ECRB или ACER, оценка на потребата и иницијатива за ревизија на конфигурацијата на зоната на наддавање,
  4. следење на ефикасното остварување на функцијата на номинираниот оператор како оператор на пазарно спојување во согласност со соодветните правила и прописи,
  5. по барање од ECRB или ACER, или по сопствена иницијатива, ревизија на структурата на долгорочните права на преносен капацитет, и

6. нотификација на секоја одделна одлука за изземање од учеството во координираната размена на услуги за балансирање до операторот на електропреносниот систем, ECRB и Секретаријатот на енергетската заедница, одржување и ажурирање на листа на таквите изземања и редовно известување на ECRB на секои шест месеци.

ФОРМИРАЊЕ НА ТАРИФИ И ЦЕНИ

Член 57

- (1) Регулаторната комисија за енергетика донесува прописи и методологии за:
  1. формирање на тарифи, со кои го уредува начинот на пресметка, одобрување и контрола врз остварувањето на приходите за вршење на регулираните енергетски дејности пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас, дистрибуција на топлинска енергија и организирање и управување со пазарите на електрична енергија и гас,
  2. формирање на цени за регулираните енергетски дејности регулирано производство на топлинска енергија и снабдување со топлинска енергија на потрошувачите приклучени на системот за дистрибуција на топлинска енергија,
  3. формирање на највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горивата за транспорт и
  4. продажните цени за електрична енергија од страна на универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај и продажни цени на гас од страна на снабдувачот со гас со обврска за обезбедување на јавна услуга и снабдување во краен случај.
- (2) Со прописите и методологиите за формирање на продажните цени за електрична енергија од страна на универзалниот снабдувач може да се одредат продажни цени за одредени категории потрошувачи согласно обемот и периодот на потрошувачка на електрична енергија.
- (3) Вршителите на енергетските дејности се должни да ги применуваат одлуките за цени и тарифи коишто Регулаторната комисија за енергетика ги донесува врз основа на овој закон и со примена на прописите и методологиите од став (1) на овој член.
- (4) Универзалниот снабдувач со електрична енергија и снабдувачот со гас со обврска за јавна услуга се должни при формирањето на цените да ги применуваат елементите за пресметка на продажните цени за електрична енергија односно гас, утврдени во прописите од став (1) точка 4 на овој член.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика го следи начинот на примена на прописите од став (1) точка 4 на овој член, и ако утврди дека при формирањето на продажните цени елементите за пресметка се несоодветно применети, донесува одлука со која го обврзува снабдувачот соодветно да ги усогласи продажните цени.
- (6) Прописите од став (1) на овој член, се засновани на начелата на објективност, транспарентност и недискриминација и со нив се обезбедува вршителите на регулираните енергетски дејности да ги надоместат оправданите трошоци и да стекнат соодветен принос на капитал, а особено:
  1. урамнотежување на интересите на вршителите на регулираните енергетски дејности, корисниците на енергетските системи и потрошувачите, како и заштита на потрошувачите и корисниците на енергетските системи од каква било злоупотреба на доминантната позиција на пазарот,

2. отстранување на вкрстените субвенции меѓу групите потрошувачи и прелевање на приходите и трошоците при вршење на регулираните и/или нерегулираните енергетски дејности,
  3. реализација на плановите за развој на соодветните системи преку обезбедување на финансиски средства за инвестициите со кои ќе се обезбеди одржливо и сигурно функционирање на системите, сигурност во снабдувањето и безбедност на енергетските системи вклучително и сајбер безбедноста, интеграција на пазарите на електрична енергија и гас, како и ефикасно реализирање на инвестициите,
  4. поттикнување на вршителите на регулираните енергетски дејности и корисниците на соодветните системи да ја зголемат ефикасноста во своето работење, вклучително и енергетската ефикасност и
  5. поддршка на поврзани истражувачки активности и имплементација на иновациите во интерес на потрошувачите во области како што се дигитализацијата, услугите за флексибилност и интерконективност, како и развој на паметни мрежи и интелигентни системи за мерење.
- (7) При определувањето на приходите на вршителите на регулираните енергетски дејности во прописите од ставот (1) на овој член се земаат предвид:

1. приходите остварени од операторите на системите за пренос по основ на прекугранични текови на електрична енергија, односно гас и надоместоците за справување со загушувањата во преносните системи,
2. приходите и трошоците остварени од страна на операторите на системи за пренос по основ на услуги за балансирање и системски услуги,
3. приходите и трошоците на операторот на електропреносниот систем што произлегуваат од механизмот за меѓусебна компензација на операторите на електропреносните системи,
4. нето заштедите настанати поради намалените трошоци постигнати со примената на мерки на енергетска ефикасност, управување преку потрошувачката, заштедите постигнати со инвестиции во мрежите и намалувањето на трошоците за испорака на енергија како и од оптимизирање на работењето како резултат од дистрибуираното производство на електрична енергија и производството на електрична енергија за сопствени потреби,
5. приходи остварени по друг основ во согласност со овој закон,
6. трошоците за набавка на системски услуги и енергија за покривање на загубите во соодветниот енергетски систем, имајќи ја предвид динамиката за намалување на загубите определна во плановите што операторите на системите ги доставуваат за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика,
7. трошоците на операторот на електропреносниот систем и на операторот на организираниот пазар на електрична енергија настанати во врска со воспоставувањето, одржувањето и развојот на алгоритми за ценовно спојување на пазарите на електрична енергија ден однапред и во текот на денот и алгоритмите за спарување на континуираното тргување и спојувањето на пазарот ден однапред како и други трошоци настанати во работењето на пазарот ден однапред и во текот на денот и
8. трошоците или дел од трошоците настанати при поврзувањето на пазарот на електрична енергија ден однапред или во текот на денот а коишто операторот на електропреносниот систем му ги надоместува на операторот на организираниот пазар на електрична енергија, ако Регулаторната комисија за енергетика утврди дека тие трошоци се разумни и пропорционални.

9. трошоците за безбедно работење на системот, вклучително и за отпорност на закани и подготвеност за ризици, како и за сајбер безбедност,
  10. трошоци за обезбедување на оперативна сигурност со долгорочна, краткорочна и сезонска приспособеност на системот, вклучително и трошоците од воведување на механизмот за обезбедување на моќност,
  11. трошоци за обезбедување на прилагодливост на системот кон карактеристиките во потрошувачката и променливоста на производниот профил, како и трошоците за редиспечирање во својата или во соседните зони на наддавање и
  12. трошоците на операторот на електропреносниот систем поврзани со учеството во активностите и спроведувањето на задачите на ENTSO-E и регионалниот координативен центар како тие трошоци се оценети како разумни и соодветни.
- (8) Заради остварување на целите од став (5) точки 1., 2. и 3. на овој член, операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија, гас и дистрибуција на топлинска енергија се должни, на начин утврден со соодветните мрежни правила, да доставуваат секоја година до Регулаторната комисија за енергетика извештаи со статистички податоци за:

1. индексите за непрекинатост во испораката на енергија и за квалитетот на услугата, определени од страна на Регулаторната комисија за енергетика и
2. за бројот на приговорите од корисниците на системите и потрошувачите што се однесуваат на непрекинатост во испораката на енергија и за квалитетот на услугата.

ТАРИФНИ СИСТЕМИ И ТАРИФИ

Член 58

- (1) Со тарифните системи за пренос и дистрибуција на електрична енергија и гас и дистрибуција на топлинска енергија, како и за услугите што ги обезбедуваат операторот на пазарот на електрична енергија и операторот на пазарот на гас, се определува начинот на формирање на тарифите за услугите што ги обезбедуваат вршителите на регулираните енергетски дејности, определени со примена на соодветните методологии од член 57 од овој закон.
- (2) Со одлуките за тарифи донесени во согласност со тарифните системи од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика обезбедува тарифите:
  1. да се определуваат и да се применуваат на транспарентен и недискриминаторен начин,
  2. да ги одразуваат трошоците на вршителите на енергетските дејности,
  3. да не вклучуваат трошоци за дејствија преземени од вршителите на енергетските дејности коишто не се поврзани со интересот на корисниците на мрежата или со развојот на соодветните системи,
  4. да не зависат од растојанието низ кое се пренесува електричната енергија или гасот низ системот за пренос или дистрибуција за потребите на корисникот на системот,
  5. да ги имаат предвид долгорочните капитални трошоци и оперативни трошоци од дистрибуираното производство и од мерките за управување со системот преку потрошувачката.
- (3) При определувањето на тарифите за пренос и за дистрибуција на електрична енергија Регулаторната комисија за енергетика обезбедува нивна меѓусебна усогласеност со цел со нивната примена да се постигне:

1. подеднаков третман и поттикнување на:
    - 1.1. капацитетите за производство на електрична енергија приклучени електропреносната и електродистрибутивната мрежа;
    - 1.2. складиштата за енергија, агрегаторите во производството или снабдувањето,
    - 1.3. давателите на услуги од управување преку побарувачката или мерки на енергетска ефикасност,
  2. потрошувачите на електрична енергија коишто произведуваат електрична енергија за сопствени потреби и производителите на електрична енергија коишто ја користат произведената електрична енергија за сопствена потрошувачка и затворените електродистрибутивни мрежи, граѓанските енергетски заедници и заедниците за обновливи извори а енергија;
  3. поддршка на вкупната долгорочна ефикасност на системите за пренос и дистрибуција преку ценовните сигнали до потрошувачите и производителите, на неутрален, урамнотежен и недискриминаторен начин;
  4. да не влијаат врз надоместоците кои произлегуваат од управувањето со загушувањата и да не предвидуваат никаков надоместок за поединечни трансакции во меѓузонско тргување со електрична енергија или за транзит на електрична енергија.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи да се воведат тарифи за пренос и дистрибуција на електрична енергија коишто се применуваат во различни периоди во текот на денот:
1. со цел крајните потрошувачи на транспарентен и предвидлив начин и начин кој што ги одразува трошоците да стекнат придобивки од рационалното користење на мрежите или
  2. ако Владата донела одлука за воведување на систем на паметни мерни уреди во Република Северна Македонија.
- (5) Тарифите за пренос на гас се определуваат со примена на елементи коишто се однесуваат на капацитетот во точките на влез и излез од системот за пренос на гас и според пренесените количини на гас.
- (6) Тарифата за дистрибуција на гас ги одразува долгорочните капитални и оперативни трошоци на операторот на системот за дистрибуција на гас и треба да му го обезбеди остварувањето на одобрениот приход.
- (7) При разгледувањето и одобрувањето на тарифите, тарифните елементи или методологии и надоместоците за електропреносната или електродистрибутивната мрежа, како и при оценката и одобрувањето на мерки за поддршка на производството, Регулаторната комисија за енергетика ќе ги земе предвид најдобрите соодветни практики и применливи препораки од ECRB или на ACER, кои особено се однесуваат на:
1. влијанието на тарифите врз работењето на производителите на електрична енергија операторите на складишта со енергија, како и врз и врз инвестирањето во нови капацитети за производство на електрична енергија и складирање на енергија,
  2. трошоците коишто треба да се повратат со тарифата,
  3. локациските сигнали,
  4. структурата на тарифите,
  5. временски и сезонски зависни тарифи,
  6. односот помеѓу тарифите за пренос и тарифите за дистрибуција,
  7. односот помеѓу тарифите и одделни групи или категории на потрошувачи,
  8. односот помеѓу тарифите и профилот на потрошувачка,

9. односот помеѓу тарифите и загубите во мрежата на различно напонско ниво,
  10. транспарентноста на тарифите и
  11. исклучоците и ослободувањата од обврската за плаќање на тарифи.
- (8) Вршителите на регулирани енергетски дејности се должни да ги применуваат цените утврдени во одлуките за цени и тарифи донесени со примена на прописите и методологиите од членот 57 од овој закон и тарифните системи од ставот (1) на овој член.

ВЕБ БАЗИРАНА ПЛАТФОРМА ЗА СПОРЕДБА НА ЦЕНИ

Член 59

- (1) Регулаторната комисија за енергетика воспоставува и одржува веб базирана платформа за споредба на цени на електрична енергија која што е достапна преку интернет и којашто им дава можност на потрошувачите на електрична енергија приклучени на средно и ниско напонско ниво во секое време и без надоместок да имаат директен пристап до јасни, сеопфатни и ажурирани информации за цените на електрична енергија, периодот на траење на договорот за снабдување, фактурирањето, како и другите услуги поврзани со снабдувањето со електрична енергија, со цел да направат споредба на понудите од различни снабдувачи и да им се олесни изборот на снабдувач, за која цел снабдувачот внесува понуда на платформата, која ги содржи следните елементи:
1. цени за електрична енергија по напонско ниво и период на испорака во текот на денот и/или годината, за секоја категорија на потрошувачи,
  2. времетраење на договорите за снабдување,
  3. кратка информација во врска со одредени комерцијални карактеристики на понудата,
  4. постапки за промена на снабдувач кои ги применува снабдувачот,
  5. правата и обврските на потрошувачите,
  6. начините за заштеда на енергија и
  7. други услуги поврзани со снабдувањето со електрична енергија.
- (2) Платформата им дава можност на потрошувачите да ги споредат понудите од снабдувачите со електрична енергија со понудите од универзалниот снабдувач и снабдувачот во краен случај.
- (3) При воспоставувањето и одржувањето на платформата Регулаторната комисија за енергетика обезбедува:
1. независност на платформата од интересите на учесниците на пазарот, односно воспоставувањето и одржувањето на платформата да не е финансирано или на друг начин материјално поддржано од учесниците на пазарот на електрична енергија,
  2. сите снабдувачи да добиваат еднаков третман во резултатите од пребарувањето,
  3. објавување на јасни и објективни критериуми врз кои треба да се заснова споредбата, вклучувајќи ги и услугите што ги нудат снабдувачите,
  4. точни и ажурирани информации искажани на јасен и недвосмислен начин со наведување на моментот на последното ажурирање на информациите,
  5. објавените информации да бидат достапни за лицата со попреченост,
  6. делотворна постапка за пријавување на неточни информации за објавените понуди и
  7. заштита на личните податоци на потрошувачите коишто ја користат платформата.

- (4) Платформата овозможува прикажување индикативна крајна цена на електрична енергија од секој снабдувач за секоја категорија на потрошувачи, пресметана со примена на следните елементи:
1. цена на електрична енергија содржана во понудата на снабдувачот,
  2. просечна цена на електрична енергија произведена од повластени производители од обновливи извори кои користат повластени тарифи,
  3. тарифи за користење на услуги за пренос и дистрибуција на електрична енергија,
  4. надоместок за оператор на пазар на електрична енергија, и
  5. данок на додадена вредност.
- (5) Снабдувачот на платформата може да внесе неограничен број на понуди, при што снабдувач кој во претходната година учествувал во вкупните продажби на пазарот на електрична енергија на мало со повеќе од 1%, внесува најмалку една понуда на платформата.
- (6) Снабдувачот не може да склучи договор со потрошувачот по цена и под услови понеповолни од објавените на платформата.
- (7) Ако Регулаторната комисија за енергетика утврди дека снабдувачот нуди договори за снабдување по цени повисоки од објавените на платформата, донесува решение за забрана за објавување на понудите од тој снабдувач за одреден временски период и презема мерки во согласност со Член 54 од Законот за енергетика.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика во правилата од член 60 на овој закон, поблиску ги уредува правата, обврските и одговорностите на снабдувачите во врска со користењето на платформата.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика на својата веб страница и на платформата објавува упатство за користење на платформата.

ПРАВИЛА ЗА СНАБДУВАЊЕ

Член 60

- (1) Регулаторната комисија за енергетика донесува посебни правила за снабдување со електрична енергија, топлинска енергија и гас.
- (2) Со правилата за снабдување од ставот (1) на овој член, поблиску се уредуваат општите услови и начинот на снабдување, како и меѓусебните права, обврски и одговорности на снабдувачот и потрошувачот на соодветен вид енергија и операторот на соодветниот систем, а особено:
1. условите, начинот и рокот на склучување на договорот за снабдување со соодветниот вид енергија,
  2. начинот на мерење, пресметка, фактурирање и наплата на испорачаната енергија,
  3. потрошувачите на кои не може да им се прекине испораката и начинот на обезбедување на гаранции за намирување на трошоците за потрошената енергија,
  4. начинот и постапката за промена на снабдувачот од страна на потрошувачите и остварувањето на правото на потрошувач без надоместок да го промени снабдувачот,
  5. квалитетот на услугите обезбедени од страна на снабдувачите на енергија,

6. минималните услови и начинот за организациска поставеност и техничка опременост на снабдувачите на енергија за обезбедување на комуникација со потрошувачите заради обезбедување на пропишаниот квалитет на услугите коишто ги обезбедува снабдувачот,
  7. обврски на снабдувачот кон различните категории на потрошувачи и специфичноста на секоја категорија на потрошувачи во однос на нивната финансиска и преговарачка способност,
  8. начинот и постапките за комуникација и размена на информации помеѓу снабдувачот на енергија и операторот на соодветниот систем заради обезбедување на пропишаниот квалитет на енергијата и услугите што ги обезбедуваат операторите,
  9. условите и постапката за исклучување на потрошувачите од системите за пренос или дистрибуција, во случај кога потрошувачите не ги исполнуваат обврските утврдени со закон, друг пропис и/или договор,
  10. начинот, формата и рокот за поднесување на извештаи, кои снабдувачите на енергија и соодветните оператори се должни да ги достават до Регулаторната комисија за енергетика,
  11. неопходните информации што снабдувачите се должни навремено да им ги обезбедат на потрошувачите во нивните сметки, како и информациите што треба да бидат јавно достапни, а се од интерес за сите потрошувачи,
  12. услови и начини за снабдување на ранливи потрошувачи, и
  13. посебните мерки за заштита на потрошувачите.
- (3) Со правилата за снабдување со електрична енергија се уредуваат правата и обврските на универзалниот снабдувач, како и правата и обврските на потрошувачите што ги снабдува.
- (4) Со правилата за снабдување со електрична енергија поблиску се уредува воспоставувањето и одржувањето на веб базираната платформа за споредба на цените на електрична енергија, условите и постапката за нејзино користење од страна на снабдувачите и корисниците на платформата, како и правата, обврските и одговорностите на снабдувачите коишто објавуваат податоци на платформата.
- (5) Со правилата за снабдување со гас и со правилата за снабдување со топлинска енергија се уредуваат правата и обврските на снабдувачот со гас и снабдувачот со топлинска енергија кои што имаат обврска за обезбедување на јавна услуга во снабдувањето, како и правата и обврските на потрошувачите што ги снабдуваат.
- (6) Со правилата за снабдување со електрична енергија и со правилата за снабдување со гас се уредуваат правата и обврските на снабдувачот со електрична енергија во краен случај и снабдувачот со гас во краен случај.

САЈБЕР БЕЗБЕДНОСТ

Член 61

- (1) Заради обезбедување сајбер безбедност на мрежите и/или на информациските системи што ги користат во вршењето на дејноста, операторите на електропреносниот и електродистрибутивниот систем и производителите на електрична енергија кои управуваат со електроцентрали со вкупна инсталирана моќност еднаква или поголема од 200 MW преземаат мерки и активности за откривање закани и спречување сајбер напади и инциденти и воспоставуваат механизми за справување со закани или со последиците од нападите и инцидентите како и за обновување на мрежите и системите до состојба во која се наоѓале пред сајбер нападот или инцидентот.

(2) Субјектите од ставот (1) на овој член особено се должни да:

1. назначат службеник за сајбер безбедност;
2. се сертифицираат според меѓународни стандарди за безбедност на мрежите, информатичка безбедност и сајбер безбедност;
3. донесат методологија за проценка на ризици од сајбер напади и инциденти и оперативни планови за превенција и реакција на сајбер напади и инциденти;
4. разменуваат информации за сајбер закани и инциденти со Регулаторната комисија за енергетика, а по потреба и меѓусебно и со други оператори и
5. да донесат и применуваат програма за обука за вработените во врска со сајбер безбедност.

(3) Операторите и производителите од ставот (1) на овој член се должни да доставуваат годишни планови и извештаи за примена на обврските од ставот (1) на овој член, до Регулаторната комисија за енергетика, најдоцна до 31 јануари за тековната година, а доколку Регулаторната комисија за енергетика оцени дека е потребно, може и почесто.

(4) Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со прописите со кои се уредува безбедноста на мрежите и на информациските системи, донесува правила за сајбер безбедност со кои поблиску се уредуваат обврските за обезбедување сајбер безбедност, односно техничките и организациските мерки и активности што ги преземаат субјектите од ставот (1) на овој член, заради обезбедување сајбер безбедност на мрежите и/или на информациските системи што ги користат во вршењето на дејноста, а особено:

1. определување критична инфраструктура во енергетскиот сектор за која Регулаторната комисија за енергетика ќе утврди приоритет во обезбедувањето на сајбер безбедност;
2. меѓународните стандарди за безбедност на мрежите, информатичка безбедност и сајбер безбедност според кои се сертифицираат соодветните оператори и производители;
3. основните елементи на методологијата за проценка на ризици од сајбер напади и инциденти и на оперативните планови за превенција и реакција на сајбер напади и инциденти;
4. начин и постапка за проверка на безбедноста на применетите информациски системи;
5. барањата кои треба да ги исполнат новите и постојните уреди поврзани со интернет или кои се користат во мрежите и системите кои применуваат оперативни технологии;
6. мерките и активностите за спречување и/или намалување ризици од сајбер напади и инциденти;
7. мерките и активностите за спречување и/или намалување ризици од сајбер напади и инциденти предизвикани од и поврзани со домино ефектите;
8. начин, постапка и рокови за доставувања на известувања за откриени сајбер безбедносни напади и инциденти до Регулаторната комисија за енергетика;
9. условите за назначување службеник за сајбер безбедност и неговите овластувања и задачи;
10. основните елементи на програмата за спроведување обуки за вработените за сајбер безбедност и роковите за исполнување на обврските пропишани со правилата.

ПРИБИРАЊЕ НА ПОДАТОЦИ

Член 62

- (1) На барање на Регулаторната комисија за енергетика, државните органи, органите на единиците на локалната самоуправа, како и носителите на лиценци за вршење на енергетски дејности се должни да и ги достават потребните документи, податоци и информации, во рок определен од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Документите, податоците и информациите што имаат доверлив карактер, Регулаторната комисија за енергетика ги користи и чува на начин утврден со закон или друг пропис.

АКТИ НА РЕГУЛАТОРНА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА

Член 63

- (1) Заради извршување на работите од своја надлежност, Регулаторната комисија за енергетика донесува:
  1. правилници и правила со кои ги пропишува работите за чие што уредување е надлежна согласно овој закон,
  2. одлуки со кои:
    - 2.1. одлучува по поединечни работи во согласност со овој закон и прописите донесени во согласност со овој закон,
    - 2.2. одобрува правила, планови и програми донесени од соодветните оператори, и
    - 2.3. на вршителите на енергетски дејности им наредува или им забранува определено однесување, со цел да се обезбеди сигурност во снабдувањето со енергија и/или ефикасна конкуренција на соодветните пазари на енергија,
  3. упатства со кои на вршителите на енергетски дејности им укажува на најдобрите практики за извршување на нивните законски утврдени обврски, особено во врска со обезбедувањето најавната услуга, сигурноста во снабдувањето, заштитата на потрошувачите и корисниците на јавната услуга, како и зголемувањето на ефикасноста во нивното работење, и
  4. решенија со кои одлучува за други прашања од својата надлежност и за прашања за своето внатрешно работење.
- (2) Ако со овој закон или пропис донесен врз основа на овој закон, не е предвидена поинаква постапка, во постапката за донесување на одлуки и решенија, Регулаторната комисија за енергетика соодветно го применува Законот за општа управна постапка.
- (3) Правилниците, правилата, одлуките и решенијата на Регулаторната комисија за енергетика треба да бидат целосно образложени, оправдани и засновани на објективни и транспарентни критериуми и не можат да бидат предмет на вето или на ревизија од друг државен орган.
- (4) Актите од ставот (1) точки 1) и 2) на овој член, се објавуваат во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика, а актите од ставот (1) точки 3) и 4) на овој член, се објавуваат на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Против одлуките и решенијата на Регулаторната комисија за енергетика од став (1) на овој член, може да се поведе управен спор од страна на засегнатите вршители на енергетски

дејности и од другите засегнати страни. Поведувањето на управен спор не ја одлага примената на одлуките и решенијата од став (1) на овој член.

НАЧИН НА РАБОТА И ОДЛУЧУВАЊЕ

Член 64

- (1) Регулаторната комисија одлучува на седници.
- (2) Седниците на Регулаторната комисија за енергетика се јавни.
- (3) Во случаите кога на седницата на Регулаторната комисија за енергетика има потреба од изнесување на доверливи информации и деловни тајни, Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи седницата да биде затворена за јавност.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика, по правило, одлучува со мнозинство на гласови од вкупниот број на членови.
- (5) Начинот на гласање и донесување на одлуки подетално се уредува со Статутот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Секој член на Регулаторната комисија за енергетика има право писмено да ги образложи причините за своето гласање при одлучувањето и да побара образложението да биде објавено на веб страницата на Регулаторната комисија за енергетика.

ЈАВНОСТ ВО РАБОТАТА

Член 65

- (1) Учеството на заинтересираните страни и јавноста во постапката за одлучување на Регулаторната комисија за енергетика се остварува преку присуство на подготвителни седници и на друг начин во согласност со одредбите од овој закон, статутот и деловникот на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика е должна да ги повика на подготвителна седница заинтересираните страни, особено во постапките за донесување на:
  1. прописи за формирање на цени за регулирани дејности и прописи за формирање на тарифи за услуги во врска со вршење на регулираните дејности,
  2. правила, како и одобрување на правила изготвени од страна на носителите на лиценци,
  3. тарифни системи за електрична енергија, гас и топлинска енергија,
  4. одлуки за цени и тарифи за одделни видови енергија, во согласност со прописите за формирање на цени и тарифните системи за одделни видови енергија и услуги поврзани со вршењето на одделни регулирани енергетски дејности,
  5. решение за привремен статус на повластен производител, решение за стекнување на статус на повластен производител и одлука за користење на повластена тарифа, и
  6. одлуки за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање и престанување на лиценци за вршење енергетски дејности.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика е должна најмалку 14 дена пред одржување на подготвителна седница до заинтересираните страни да ги достави поканите и материјалите од став (2) точки 1), 2) и 3) на овој член, а материјалите да ги објави на својата веб страница.

- (4) По исклучок, рокот од став (3) на овој член може да биде и покус но не помалку од три работни дена.
- (5) По исклучок од одредбите на ставовите (2) и (3) на овој член, во случај на прогласена криза, вонредна или воена состојба, Регулаторната комисија за енергетика може да одржува подготвителни седници во постапка и рокови определени согласно со деловникот за работа на Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика ги објавува предлозите на актите што се во постапка на донесување или одобрување на својата веб страница, вклучително и образложенијата и проценките за последиците од нивното донесување, односно одобрувањето на тие акти, сумираните резултати од јавната расправа, како и сублимирани записници од одржаните подготвителни седници и седниците од Член 64 став (1) од овој закон.
- (7) Со деловникот за работа на Регулаторната комисија за енергетика поблиску се уредуваат и:
  1. постапката и начинот на организирање на подготвителните седници од ставот (1) на овој член, како и другите начини за учество на заинтересираните субјекти и јавноста во постапката за одлучување,
  2. постапка, начин и рокови за објавување на документите од став (5) на овој член, и
  3. начинот и постапката за објавување на јавни информации за својата работа и донесените акти.

АНГАЖИРАЊЕ НАДВОРЕШНИ СТРУЧНИ ЛИЦА

Член 66

- (1) Регулаторната комисија за енергетика може да ангажира надворешни стручни лица заради обезбедување на стручна помош и експертиза во остварувањето на своите надлежности и активности, при што ангажирањето се врши во согласност со Законот за јавни набавки.
- (2) Носителите на лиценци за вршење енергетски дејности и нивните вработени не смеат да се нудат или да бидат ангажирани како надворешни стручни лица од страна на Регулаторната комисија за енергетика во смисла на став (1) на овој член.

ФИНАНСИРАЊЕ

Член 67

- (1) Работењето на Регулаторната комисија за енергетика се финансира од сопствени извори на средства обезбедени преку:
  1. наплата на надоместок за издавање, менување, продолжување и пренесување на лиценци за вршење на енергетски дејности, односно за упис во регистарот на странски трговци и снабдувачи со електрична енергија и гас коишто можат да вршат дејност во Република Северна Македонија,
  2. надоместоци од постапката за утврдување на тарифи за водни услуги, односно регулаторна тарифа за водни услуги,
  3. надоместоци од постапката за утврдување тарифи за отпад, односно регулаторна тарифа за отпад,

4. наплата на годишен надоместок од носителите на лиценци за вршење енергетски дејности и странските друштва коишто вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија,
  5. посебен годишен надоместок утврден како процент на зафаќање од годишниот приход на давателите на водни услуги, остварен од давањето на водните услуги и
  6. посебен годишен надоместок кој го плаќаат давателите на услуга утврден како процент на зафаќање од годишниот приход на давателите на услуга остварен од давањето на услугите за управување со комунален отпад.
- (2) Ако едно лице е носител на една или повеќе лиценци за вршење на енергетски дејности, годишниот надоместок се наплаќа од вкупниот приход остварен по основ на вршење на енергетските дејности.
- (3) Ако едно лице врши енергетска и неенергетска дејност, годишниот надоместок се наплаќа за енергетските дејности, а се утврдува од сметководствената документација која е составен дел од годишната сметка и од која може да се утврди структурата на приходи по дејности.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика секоја година, најдоцна до 31 октомври, до Собранието поднесува за усвојување предлог финансиски план за следната календарска година. Во предлог финансискиот план се содржани сите планирани приходи и расходи на Регулаторната комисија за енергетика, вклучувајќи ги и платите на членовите и на вработените на Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Собранието го усвојува предлог финансискиот план и со одлука го утврдува процентот на зафаќање од вкупниот годишен приход:
1. којшто не може да биде повисок од 0,1% за носителите на лиценци за вршење на енергетска дејност и од странските друштва коишто вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија, и
  2. којшто не може да биде повисок од 0,1% за давателите на водни услуги и услугите за управување со комунален отпад остварен од давањето на водните услуги односно услуги за управување со комунален отпад, пресметан според податоци од Централниот регистар на Република Северна Македонија или утврден согласно Член 5 од овој закон, остварен во годината која што и претходи на годината во која се доставува предлог финансискиот план.
- (6) Правните лица од ставот (5) на овој член, го уплаќаат годишниот надоместок на сметката на Регулаторната комисија за енергетика на две еднакви рати и тоа првата рата најдоцна до 30 мај, а втората рата најдоцна до 30 септември, во годината за која се однесува финансискиот план од ставот (4) на овој член.
- (7) Ако Собранието не го усвои финансискиот план најдоцна до 31 декември во годината во која се доставува, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за продолжување на одлуката за времено финансирање во рамки на приходите и расходите планирани во финансискиот план за наредната година донесен од Регулаторната комисија за енергетика која се применува до усвојување на финансискиот план.
- (8) Ако во една календарска година остварените приходи на Регулаторната комисија за енергетика се поголеми од реализираните расходи, разликата се пренесува за користење во наредната година и за истиот износ се намалуваат планираните приходи во следниот предлог финансиски план.

- (9) Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука за пренамена на средствата по расходни ставки во рамките на вкупно одобрените средства со финансискиот план ако расходите што се предмет на промени не можеле да бидат предвидени при изработување на предлог-финансискиот план, што мора да биде образложено во одлуката и промената на ставката да не е поголема од 25% од износот на ставката во одобриениот финансиски план.

ГОДИШЕН ИЗВЕШТАЈ

Член 68

- (1) Секоја година, најдоцна до 30 април, Регулаторната комисија за енергетика до Собранието доставува годишен извештај за својата работа во претходната година. Годишниот извештај содржи информации за активностите во врска со остварување на надлежноста во согласност со овој и друг закон и за материјално-финансиското работење на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Составен дел на годишниот извештај од став (1) на овој член е извештајот за состојбите и функционирањето на пазарите на енергија во Република Северна Македонија од член 52 став (4) од овој закон.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика годишниот извештај од став (1) на овој член:
1. го објавува на својата веб страница, како и резимето од годишниот извештај,
  2. во рок од 30 дена од објавувањето го доставува до Секретаријатот на енергетската заедница, и
  3. го доставува до Владата и Министерството заради нивно информирање.
- (4) На барање на Владата или министерот, Регулаторната комисија за енергетика навремено доставува и други извештаи и информации од делокругот на својата работа што се од значење за извршување на работите на Владата и Министерството, уредени со овој закон.

ПОСТАПУВАЊЕ ПО ПРИГОВОРИ И РАЗРЕШУВАЊЕ НА СПОРОВИ

Член 69

- (1) Регулаторната комисија одлучува по приговорите поднесени од:
1. корисниците на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија, гас, сурова нафта и нафтени деривати и топлинска енергија:
    - 1.1. против актите на соодветните оператори со кои се одбива пристапот или приклучувањето на соодветниот систем, а во однос на топлинската енергија и против актите на соодветниот оператор со кои се одбива барање за исклучување, како и против актите со кои се утврдува износот на надоместокот и другите услови за приклучувањето, а во однос на топлинската енергија и против актите со кои се утврдува износот на надоместокот и другите услови за исклучувањето,
    - 1.2. поради штети настанати поради ограничување или прекин на испораката на електрична енергија, гас, сурова нафта и нафтени деривати и топлинска енергија, од и во системите за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас, сурова нафта и нафтени деривати,

2. потрошувачите против снабдувачите кои имаат обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга, како и против снабдувачите во краен случај во врска со:
    - 2.1. квалитетот на услугата во снабдувањето,
    - 2.2. ограничувањето или оневозможувањето на правото за промена на снабдувач,
    - 2.3. пресметката на потрошената енергија и износот на сметката,
  3. вршителите на енергетските дејности и потрошувачите против поединечен акт на операторот на соодветниот пазар на енергија со кој се одбива барањето за упис во соодветниот регистар или се одлучува за правата и обврските коишто произлегуваат од учеството на соодветниот пазар.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика одлучува по приговор од став (1) од овој член, само во случај кога подносителот на приговорот ги искористил сите средства за остварување на своето право низ постапките воспоставени од вршителот на енергетската дејност од став (1) на овој член.
  - (3) Во постапката за одлучување во случаите од став (1) на овој член Регулаторната комисија за енергетика соодветно го применува Законот за општата управна постапка, освен ако со правилата од став (8) на овој член, не се предвидени поинакви рокови и постапки.
  - (4) Одлуките донесени во постапките од став (1) на овој член се конечни и против нив може да се поведе управен спор.
  - (5) Регулаторната комисија за енергетика одлучува во постапка за разрешување на спорови настанати од извршување на договорите помеѓу вршители на енергетски дејности, вршители на енергетски дејности и потрошувачи, како и операторите на системи за пренос и дистрибуција и корисниците на тие системи, кога за тоа се договориле договорните страни.
  - (6) Секоја страна во спорот од став (5) на овој член може, пред донесувањето на одлуката на Регулаторната комисија за енергетика, да се откаже од постапката и да побара спорот да се решава на друг начин.
  - (7) Одлуките донесени во постапките од ставот (5) на овој член се сметаат за правосилни.
  - (8) Регулаторната комисија за енергетика донесува правила за постапување по приговори и за разрешување на спорови со кои се уредува постапката, износот и начинот на покривање на трошоците во постапката.
  - (9) Со правилата од став (8) на овој член се утврдуваат поедноставени постапки за одлучување по приговорите доставени од ранливите потрошувачи.

ПЕТТИ ДЕЛ

ЛИЦЕНЦИ

Општи одредби

Член 70

- (1) Забрането е вршење енергетска дејност од член 4 на овој закон, без лиценца издадена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) За издавање на лиценцата од став (1) на овој член, мора да бидат исполнети условите во однос на финансиска состојба, технички квалификации и непостоење на правни пречки за вршење на дејност.
- (3) Лиценца не е потребна за:
  1. производство на електрична или топлинска енергија наменето за сопствена потрошувачка на лицето, под услов да не се користи соодветниот енергетски систем,
  2. производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија од обновливи извори на енергија на потрошувачи во станбени и станбено-деловни објекти коишто не се приклучени на систем за дистрибуција на топлинска енергија,
  3. производство на електрична енергија од обновливи извори од една и/или повеќе електроцентрали чијашто вкупна инсталирана моќност не надминува 500 kW,
  4. производство на електрична енергија од обновливи извори наменето за сопствена потрошувачка, при што вишокот на произведената енергија се предава во електродистрибутивна мрежа под услови и на начин определени во согласност со прописите и правилата донесени врз основа на овој закон,
  5. складирање на електрична енергија кога складиштето се користи исклучиво за сопствени потреби, е составен дел на електроцентралата, или е целосно интегрирана компонента на електропреносната или електродистрибутивната мрежа,
  6. пренос и дистрибуција на електрична енергија или гас преку директни водови,
  7. трговија на мало со нафтени деривати и горива за транспорт,
  8. трговија со течен нафтен гас во садови под притисок помали од 5 kg,
  9. трговија со гас во случаи кога транспортот на гасот не се врши преку системот за пренос или дистрибуција на гас и
  10. дејности што ги вршат странски лица од член 71 од овој закон.
- (4) Лиценцата се издава за период од три до 35 години во зависност од видот на енергетската дејност, видот и обемот на обврската за обезбедување јавна услуга во вршењето на енергетската дејност, обемот на средствата потребни за извршување на енергетската дејност, времетраењето на правото за користење на соодветниот енергетски ресурс, како и од барањето доставено од вршителот на енергетска дејност.
- (5) Лиценцата престанува да важи:
  1. по истекот на периодот за кој е издадена,
  2. со одземање во согласност со овој закон или
  3. по барање на носителот на лиценцата.
- (6) На едно лице може да му се издаде една лиценца за вршење на две или повеќе енергетски дејности во следниве случаи:
  1. производство на топлинска и електрична енергија во постројки за комбинирано производство на топлинска и електрична енергија и

2. производство, дистрибуција и снабдување со топлинска енергија добиена од геотермални извори.
- (7) На исто лице на негово барање може да му се издадат повеќе лиценци за вршење на иста енергетска дејност кога дејноста ја врши преку енергетски објекти кои претставуваат засебна техничко-технолошка целина, а тоа да не влијае на одредбите за сопственичко раздвојување и сертификарање на соодветниот оператор на системот за пренос или дистрибуција.
- (8) На едно лице може да му се издадат една или повеќе лиценци за вршење на нерегулирани енергетски дејности.
- (9) Лиценца за вршење енергетска дејност производство на електрична енергија му се издава и на правно лице регистрирано во регистарот на други правни лица во Република Северна Македонија, кое произведува електрична енергија од обновливи извори.
- (10) Носителот на лиценца е должен до Регулаторната комисија за енергетика да доставува годишен извештај за својата работа и за исполнување на обврските утврдени во лиценцата за вршење на енергетската дејност.
- (11) За издавање, менување, продолжување и пренесување на лиценците за вршење на енергетски дејности, како и за издавање на привремени лиценци и лиценци за пробна работа, Регулаторната комисија за енергетика наплаќа надоместок во согласност со правилникот од член 41 од овој закон, освен кога менувањето на лиценцата се врши по службена должност.

СТРАНСКИ ЛИЦА

Член 71

- (1) Подружница на странско лице организирана во Република Северна Македонија на чиј основач му е издадена лиценца или друг соодветен документ за вршење на трговија или снабдување со електрична енергија или гас во држава која што е договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија може, со примена на начелото на реципроцитет, да ги врши овие дејности во Република Северна Македонија откако ќе му биде издадено решение за упис во регистарот на странски трговци и снабдувачи на електрична енергија и гас кои што можат да вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика го воспоставува и води Регистарот од став (1) на овој член.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика во рок од 14 дена од денот на приемот на барањето го врши уписот во регистарот од став (1) на овој член.
- (4) Во постапката за упис во регистарот од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика соработува со надлежниот орган од договорната страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија што ја издал лиценцата за која се бара упис во регистарот, како и со надлежните органи од други држави во кои странското лице ги врши дејностите трговија и снабдување со електрична енергија, односно гас.
- (5) Решението за упис во регистарот од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика го доставува до соодветниот оператор на системот за пренос на електрична

енергија, односно гас, како и до соодветниот оператор на пазарот на електрична енергија, односно гас.

Правилник за лиценци

Член 72

- (1) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за лиценци со кој поблиску се пропишуваат:
1. условите, начинот и постапката за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање или престанување на важење на лиценците за вршење на енергетски дејности, и лиценци за пробна работа издадени за работа на енергетскиот објект, како и роковите за преземање на одделни дејствија во соодветната постапка,
  2. постапката за уписот во регистарот на странски трговци и снабдувачи на електрична енергија и гас кои што можат да вршат енергетска дејност во Република Северна Македонија, како и за суспендирање и престанување на решението за упис во регистарот,
  3. документацијата што се доставува во постапката,
  4. времетраењето на лиценцата и лиценцата за пробна работа,
  5. обрасците што се применуваат во постапката за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање или одземање на лиценцата и лиценцата за пробна работа, како и обрасците што се применуваат во постапката за уписот во регистарот на странски лица за трговија и снабдување со електрична енергија, односно гас што можат да вршат дејност во Република Северна Македонија,
  6. содржината на лиценцата и лиценцата за пробна работа, како и на решението за упис во регистарот на странски лица за трговија и снабдување со електрична енергија, односно гас што можат да вршат дејност во Република Северна Македонија,
  7. начин на водење и објавување на податоци од евиденцијата за издадени лиценци,
  8. следењето и контролата на исполнувањето на обврските содржани во лиценцата и другите обврски што произлегуваат од овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, и
  9. износот на надоместокот за постапката за издавање, менување, продолжување и пренесување на лиценцата, како и за постапката за упис во регистарот на странски лица за трговија и снабдување со електрична енергија, односно гас што можат да вршат дејност во Република Северна Македонија.
- (2) Во правилникот од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика пропишува поедноставени услови, начин, постапка и покуси рокови за издавање, менување, продолжување, пренесување, суспендирање, одземање или престанок на важење на лиценците за вршење на:
1. енергетски дејности чие што вршење не е поврзано со приклучување на преносни или дистрибутивни системи и
  2. енергетската дејност производство на електрична енергија од електроцентрали чијашто инсталирана моќност е поголема од 500 kW, но не повеќе од 3 MW.

ЛИЦЕНЦА ЗА ПРОБНА РАБОТА

Член 73

- (1) По барање на инвеститорот, Регулаторната комисија за енергетика, во рок од седум дена од денот на приемот на барањето, му издава лиценца за пробна работа за изградениот енергетски објект за кој не е издадено одобрение за употреба на енергетскиот објект или не е издаден извештај за извршен технички преглед од надзорниот инженер за објектите за коишто не е потребно издавање на одобрение за употреба и преку кој треба да ја врши дејноста.
- (2) Начинот, условите и постапката за пробно приклучување на преносната, односно дистрибутивната мрежа, како и работењето на енергетските објекти со лиценца за пробна работа се уредуваат со соодветните мрежни правила.
- (3) Лиценца за пробна работа се издава само еднаш со важност до девет месеци, со можност за нејзино еднократно продолжување под услови, на начин и во постапка утврдени со правилникот за лиценци од член 72 од овој закон, без плаќање на надоместок.
- (4) Носителот на лиценцата за пробна работа, за времетраењето на лиценцата ги има сите права и обврски во однос на работењето на објектот, како да е носител на лиценца, освен ако поинаку не е уредено со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон.

Издавање на лиценца

Член 74

- (1) По спроведувањето на постапката во согласност со правилникот од член 72 од овој закон во која се утврдува постоење на условите од Член 70 став (2) од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика издава лиценца за вршење на енергетска дејност.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика издава лиценца откако носителот на лиценца за пробна работа, достави одобрение за употреба на енергетскиот објект или извештај за извршен технички преглед од надзорниот инженер за објектите за кои што не е потребно издавање на одобрение за употреба или решение за ставање во употреба на опремата која што е вградена во постоечки градежен објект изграден во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон.
- (3) Во правилникот за лиценци, во постапките во кои баратели за издавање на лиценца за вршење енергетска дејност производство на електрична енергија или лиценца за производство на водород и биогаз, како и за лиценца за пробна работа се инвеститори во производство на енергија од обновливи извори се пропишуваат пократки рокови, поедноставени услови и докази за исполнување на условите, како и пониски надоместоци и трошоци во однос на пропишаните.

Пренос на лиценца

Член 75

- (1) Лиценцата не може да се пренесе на друго лице.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член лиценцата може да се пренесе на друго лице во случај:

1. кога енергетската дејност за која е издадена лиценцата се врши врз основа на концесија за користење на природно добро или врз основа на договор за воспоставување на јавно-приватно партнерство за изградба на енергетски објект каде е извршена промена на концесионерот, односно приватниот партнер во согласност со закон,
2. кога постројката за производство на електрична или топлинска енергија е во состав на неенергетски објект и не може да биде одвоена од него, а неенергетскиот објект го променил сопственикот,
3. кога носителот на лиценцата изврши пренос на сопственоста на електроцентралата за производство на електрична енергија од обновливи извори за чиешто работење е издадена лиценцата врз друго лице коешто ги исполнува условите за издавање на лиценцата,
4. кога се формира ново друштво при спроведување на постапка за правно раздвојување на вертикално интегрирано друштво во согласност со овој закон,
5. на статусна промена, при што лиценцата се пренесува на ново основаното друштво односно на друштвото коешто продолжува со вршење на енергетската дејност за која е издадена лиценцата или
6. на отворање на стечајна постапка со реорганизација која се спроведува според одобрен план за реорганизација на вршителот на дејноста, на кој му е издадена лиценцата.

ПРОМЕНА НА ЛИЦЕНЦАТА

Член 76

- (1) Носителот на лиценцата е должен да отпочне постапка за промена на лиценцата ако настане промена во начинот на вршење на дејноста или промена во бројот на енергетски објекти преку кои ја врши дејноста или промена на функционалните карактеристики на постојниот енергетски објект.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика поведува постапка за менување на лиценцата по службена должност во рок од 30 дена од настанувањето на промената на законите и другите прописи или правила со кои се уредува вршењето на енергетската дејност за која е издадена лиценцата, како и кога на носителот на лиценцата му е наметната обврска за јавна услуга.

ПРОДОЛЖУВАЊЕ НА ЛИЦЕНЦАТА

Член 77

- (1) Времетраењето на лиценцата може да се продолжи на барање на носителот на лиценцата коешто се доставува до Регулаторната комисија за енергетика најдоцна 60 дена пред истекот на важноста на лиценцата.
- (2) Носителот на лиценцата кој врши регулирана енергетска дејност или има обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга е должен една година пред истекот на важењето на лиценцата да ја извести Регулаторната комисија за енергетика за намерата да бара продолжување на лиценцата.

НЕПРЕКИНАТОСТ НА УСЛУГАТА

Член 78

- (1) Носителот на лиценца не може да престане да ја исполнува обврската за вршење на јавната услуга, односно универзалната услуга кон поединечни корисници на услугата, освен во случај кога корисникот:
1. не ги исполнува своите обврски утврдени со овој закон, други прописи или правила, како и обврските од договорите за користење на соодветните системи и/или договорите за снабдување со енергија, или
  2. со начинот на користење на услугата може да предизвика загрозување на животот и здравјето на луѓето, животната средина и/или имотот или го попречува обезбедувањето на услугата за други корисници.

ДОЗВОЛЕНИ ПРЕКИНИ

Член 79

- (1) Носителот на лиценца кој врши регулирана енергетска дејност или има обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга не може без претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика привремено да прекине со вршењето на енергетската дејност за која е издадена лиценцата.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, носителот на лиценца кој врши регулирана енергетска дејност може привремено да прекине со вршењето на дејноста без претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ако со вршењето на дејноста може да настане или настанала опасност по животот и здравјето на луѓето, животната средина и/или имотот или опасност по функционирање на енергетските објекти или системи, или ако дејноста не може да се извршува поради виша сила.
- (3) Во случај кога вршителот на регулирана енергетска дејност треба делумно да прекине со вршење на соодветната енергетска дејност заради одржување, надградба или изградба на мрежите и/или постројките за пренос и дистрибуција, таквиот прекин се спроведува во согласност со соодветните мрежни правила.

СУСПЕНДИРАЊЕ НА ЛИЦЕНЦА

Член 80

- (1) Ако Регулаторната комисија за енергетика донесе одлука за суспендирање на лиценцата, носителот на лиценцата не смее да ја врши дејноста за која е издадена лиценцата во период додека трае суспензијата, освен да ги презема мерките неопходни за обезбедување на потребното ниво на јавна или универзална услуга во периодот за кој е суспендирана лиценцата наведени во одлуката.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за суспендирање на лиценцата:
1. ако на носителот на лиценцата од страна на надлежен прекршочен орган или од страна на надлежен суд му е изречена забрана за вршење на енергетската дејност за определен временски период или
  2. во случаите од член 25 од овој закон.

- (3) Одлуката од став (1) Регулаторната комисија за енергетика ја донесува веднаш по приемот на известувањето за изречена забрана од надлежниот орган.
- (4) Суспендирањето на лиценцата не може трае подолго од периодот на забрана за вршење на енергетска дејност изречена од надлежниот орган.
- (5) Заради обезбедување на сигурност во снабдувањето и непрекинато функционирање на енергетскиот систем, Владата, по барање на Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука со која на друг вршител на енергетска дејност му се наметнува обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга за период за којшто на носителот на суспендираната лиценца му е изречена мерката забрана за вршење на дејноста.

ОДЗЕМАЊЕ НА ЛИЦЕНЦА

Член 81

- (1) Лиценцата може да се одземе ако носителот на лиценцата:
  1. не започне со вршење на регулирана енергетска дејност или обезбедување јавна, односно универзална услуга за којашто е издадена лиценцата во рокот определен со лиценцата,
  2. не ја врши дејноста за која е издадена лиценцата на начин и под услови пропишани со овој и други закони, како и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон,
  3. во своето работење не се придржува кон одлуките и/или не ги извршува поединечните акти донесени од Регулаторната комисија за енергетика, или
  4. во определен рок не постапи по барањето на надлежните органи за отстранување на недостатоците во работењето кои довеле или би можеле да доведат до престанување на обезбедувањето на услугата на начин пропишан со закон, или до намалување на квалитетот, континуитетот, доверливоста или сигурноста во обезбедувањето на услугата, или престанал да ги исполнува условите за вршење на енергетската дејност за која е издадена лиценцата.
- (2) Во рок од осум дена по дознавањето дека постои некоја од причините од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика писмено го известува носителот на лиценцата за постоење на причини за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата и го задолжува да се произнесе во врска со причините за одземање на лиценцата во рок од седум дена од добивањето на известувањето.
- (3) По истекот на рокот од став (2) од овој член, Регулаторната комисија за енергетика, земајќи го предвид образложението на носителот на лиценцата, може да донесе одлука за отпочнување на постапката за одземање на лиценцата која што ја објавува на својата веб страница.
- (4) Во одлуката од ставот (3) на овој член се утврдуваат постапките, мерките и активностите кои носителот на лиценцата е должен да ги преземе заради отстранување на причините поради кои е отпочната постапката, поединечните рокови за нивно исполнување, како и крајниот рок за отстранување на причините, којшто не може да биде подолг од шест месеци од денот на донесувањето на одлуката.
- (5) Ако по истекот на рокот од став (2) на овој член, носителот на лиценцата не достави образложение за причините за одземање на лиценцата или ако не ги исполни обврските во рокот определен со одлуката од ставот (4) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за одземање на лиценцата.

ПРЕСТАНУВАЊЕ НА ЛИЦЕНЦА

Член 82

(1) Лиценцата престанува:

1. Со истекот на период за којшто е издадена,
2. По барање на носителот на лиценцата,
3. Со одлука на надлежен орган со која на носителот му е изречена трајна забрана за вршење енергетска дејност, или
4. Ако кон носителот на лиценцата е поведена стечајна постапка, односно постапка за ликвидација.

(2) Ако носителот на лиценца којшто има обврска за обезбедување на јавна или универзална услуга побарал од Регулаторната комисија за енергетика да му престане лиценцата, или ако лиценцата е одземена во согласност со Член 50 од овој закон, за одлуката со која престанува или со која се одзема лиценцата Регулаторната комисија за енергетика веднаш ја известува Владата и во соработка со министерството предлага неопходни мерки за обезбедување на јавната, односно универзалната услуга.

(3) Во случаите од ставот (1) на овој член Владата, на предлог на Министерството и Регулаторната комисија за енергетика во рок не подолг од 90 дена од денот на влегувањето во сила на одлуката за престанување, односно одземањето на лиценцата, во согласност со одредбите од овој закон спроведува постапка за избор на вршител на енергетска дејност кој што ќе има обврска за обезбедување на јавната, односно универзалната услуга.

(4) Во лиценцата на вршителот на енергетската дејност кој што е избран во согласност со ставот (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ги наведува обемот и содржината на јавната, односно универзалната услуга, подрачјето на кое се обезбедува услугата, како и времетраењето и неопходниот квалитет на услугата при исполнување на обврската за јавна односно универзална услуга.

(5) До завршувањето на постапката за избор од став (2) на овој член, вршителот на енергетската дејност кој што побарал престанување, или на кого му е одземена лиценцата, е должен да постапува во согласност со мерките од ставот (1) на овој член и да продолжи со обезбедувањето на јавната, односно универзалната услуга, како и да остварува приход со примена на важечките цени и тарифи.

ШЕСТТИ ДЕЛ

ИЗГРАДБА НА НОВИ ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ

ГОДИШЕН ПЛАН ЗА ИЗГРАДБА НА ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ

Член 83

- (1) Во согласност со Стратегијата за енергетика, Националниот план за енергија и клима и плановите за развој на електропреносниот и електродистрибутивниот систем, Владата, на предлог на Министерството, донесува годишен план за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија и топлина.
- (2) Годишниот план треба да придонесе за:
  1. Забрзување на развојот на обновливи извори на енергија и остварување на енергетските цели и целите за заштита на биодиверзитетот,
  2. Приоретизирање и забрзување на процесот на просторно планирање кое ќе интегрира изградба на енергетски капацитети со минимално негативно влијание,
  3. Вклучување на што поголем број засегнати страни во развивање на проекти за искористување на обновливи извори на енергија,
  4. Зачувување на природните живеалишта и заштитени подрачја,
  5. Поттикнување на заштитата на земјоделското земјиште кое ќе биде усогласено со развивањето на проекти за обновливи извори на енергија,
  6. Споделување на конкретните придобивки од проектите за искористување на обновливи извори на енергија и
  7. Поттикнување децентрализација во производството на енергија.
- (3) Владата, најдоцна до 31 декември во тековната година, го донесува годишниот план за изградба на енергетски објекти за наредната година, со проекција за следните две години.
- (4) За потребите на изработка на годишниот план за изградба на енергетски објекти, на барање на Министерството, најдоцна до 15 ноември во тековната година, податоци доставуваат: Регулаторната комисија за енергетика, министерството надлежно за вршење на работите од областа на земјоделството, министерството надлежно за вршење на работите од областа на градежништвото и уредување на просторот, министерството надлежно за вршење на работите од областа на животната средина, Агенцијата за енергетика, Агенцијата за катастар на недвижности, операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем и Заедницата на единиците на локалната самоуправа на Република Северна Македонија.
- (5) До 15 ноември во тековната година заинтересиран инвеститор може да достави до Министерството иницијатива за вклучување на енергетски објект во годишниот план за изградба на енергетски објекти за наредната година.
- (6) Годишниот план за изградба на енергетски објекти особено содржи податоци за технологиите за производство на електрична енергија и вкупната инсталирана моќност, по региони, за коишто ќе може да се започне постапка за изградба на енергетски објекти во годината за којашто се однесува планот. Составен дел на годишниот план е извештајот за реализација на планот за претходната година.
- (7) Министерот со правилник ги пропишува:

1. формата, содржината и начинот на поднесување на иницијативата за вклучување на изградбата на енергетски објект во годишниот план за изградба на енергетски објекти;
2. формата и содржината на годишниот план, вклучително и на извештајот за реализација на годишниот план за претходната година и
3. податоци потребни за изработка на годишниот план, како и начинот и роковите за нивно доставување од институциите од ставот (4) на овој член.

ПОСТАПКИ ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ ОВЛАСТУВАЊЕ ЗА ИЗГРАДБА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ

Член 84

(1) Врз основа на годишниот план за изградба на енергетски објекти:

1. Владата спроведува тендерска постапка за доделување овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост;
2. Министерството спроведува тендерска постапка за доделување овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност од 500 kW до 10 MW, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост,
3. Јавниот партнер, утврден во прописите со кои се уредуваат јавно-приватните партнерства, спроведува постапка за доделување на договор за воспоставување на јавно-приватно партнерство за изградба и стопанисување на енергетски објекти за производство на електрична енергија и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во државна сопственост и
4. Владата, на предлог на комисијата од Член 85 од овој закон, а врз основа на претходно поднесено барање од заинтересирани домашни и странски инвеститори, донесува одлука за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW и за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија, чијашто изградба ќе се врши на земјиште во приватна сопственост.

(2) Енергетски објект за производство на електрична енергија и високоефикасна комбинирана постројка што произведува електрична и топлинска енергија не може да биде изграден без овластување, освен ако:

1. инсталираната моќност на енергетскиот објект е помала од 500 kW ако изградба се врши на земјиште во државна сопственост, односно помала од 10 MW ако изградба се врши на земјиште во приватна сопственост;
2. произведената енергија во енергетскиот објект ќе се користи исклучиво за сопствени потреби,
3. се врши проширување на постоечки енергетски објект, при што инсталираната моќност на енергетскиот објект е во рамки на ограничувањето од точка 1 на овој став или
4. вршењето на енергетската дејност производство на соодветниот вид на енергија е условено со обезбедување на концесија за користење на природни ресурси.

- (3) На спроведувањето на тендерските постапки од став (1) точки 1 и 2 на овој член, соодветно се применуваат правилата за јавни набавки на работи, на постапката од став (1) точка 3 на овој член, се применуваат прописите со кои се уредуваат јавно-приватните партнерства.
- (4) Министерот со правилник ја пропишува формата и содржината на барањето за издавање на овластување и овластувањето од став (1) точка 4 на овој член, како и постапката за негово издавање.
- (5) Рокот на важност на овластувањето за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност еднаква на или поголема од 10 MW, за високоефикасни комбинирани постројки што произведуваат електрична и топлинска енергија и за објект за производство на топлинска енергија е три години од денот на неговото влегување во сила со можност за продолжување на неговата важност, но не подолго од две години.
- (6) Рокот на важност на овластувањето за изградба на енергетски објекти за производство на електрична енергија со инсталирана моќност помала од 10 MW е две години од денот на неговото влегување во сила, без можност за продолжување на неговата важност.
- (7) Овластувањето престанува да важи доколку носителот на овластувањето не успеал да обезбеди одобрение за градење на објектот во роковите определени во ставовите (5) и (6) на овој член.
- (8) По барање на носителот на овластувањето доставено пред истекот на рокот од став (5) на овој член, Владата, односно советот на единицата на локалната самоуправа ќе го измени или дополни издаденото овластување за изградба на нови или проширување на постојни објекти за производство на електрична, односно топлинска енергија, вклучително и продолжување на рокот согласно став (5) на овој член, ако барањето е во согласност со критериумите од членот 86 од овој закон, врз основа на кои е издадено овластувањето, освен во однос на инсталираната моќност на објектот.
- (9) По барање на носителот на овластување, овластувањето може да се пренесе на друго лице по претходно добиена согласност од Владата, односно од советот на единицата на локална самоуправа.

КОМИСИИ ЗА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОСТАПКИ ЗА ОВЛАСТУВАЊЕ

Член 85

- (1) Тендерските постапки од член 84 став (1) точка 1 од овој закон, ги спроведува Комисија за доделување на овластување што ја формира Владата.
- (2) Тендерските постапки од член 84 став (1) точка 2 од овој закон, ги спроведува Комисија за доделување на овластување што ја формира Министерот.
- (3) Постапките за издавање овластување од член 84 став (1) точка 4 од овој закон, ги спроведува Комисија за издавање на овластување што ја формира Владата.
- (4) Комисиите од ставовите (1) и (3) на овој член, е составена од пет члена и нивни заменици и тоа две лица и нивни заменици од редот на вработените во Владата, едно лице и негов заменик определени од Министерството и две лица и нивни заменици кои по оценка и барање на Владата ги номинираат министерствата надлежни за работите на

градежништвото, финансиите, животната средина и земјоделството и/или операторот на електропреносниот систем. Претседател на Комисијата е претставник од Владата.

- (5) Комисијата од став (2) на овој член, е составена од три члена и нивни заменици и тоа две лица и нивни заменици од редот на вработените во Министерството и едно лице и негов заменик определени од Владата. Претседател на Комисијата е претставник од Министерството.
- (6) Лицата назначени за членови на комисијата од став (4) на овој член, може да бидат членови и на комисијата од став (5) на овој член.
- (7) Членовите на комисиите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, треба да имаат стекнати најмалку 240 кредити според ЕКТС или завршен VII/1 степен и најмалку три години работно искуство на работи и работни задачи релевантни за работењето на комисијата.
- (8) На членовите на комисиите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, им следува надоместок за извршената работа за секоја спроведена постапка, чијшто износ го определува Владата и треба да биде соодветен на обемот и сложеноста на работата. Средствата за исплата на надоместокот се обезбедуваат од Буџетот на Република Северна Македонија.
- (9) Мандатот на членовите на комисиите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, изнесува две години и ниту еден член не може да биде член на Комисијата повеќе од два последователни мандати.
- (10) Комисиите од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, донесуваат деловник за својата работа.

КРИТЕРИУМИ ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ ОВЛАСТУВАЊЕ

Член 86

- (1) При изработката на годишниот план за изградба на енергетски објекти, донесувањето на одлуката за спроведување на тендерска постапка и подготовката на тендерската документација согласно член 84 став (1) точки 1, 2 и 3 од овој закон, како и донесувањето на одлуката за издавање на овластување согласно член 84 став (1) точка 4 од овој закон, мора да бидат земени предвид следните критериуми за доделување овластување за изградба на енергетски објект за производство на електрична енергија и високоефикасна комбинирана постројка:
  1. сигурноста во снабдувањето со соодветен вид на енергија;
  2. безбедноста и сигурноста на електроенергетскиот систем, објектите и соодветната опрема;
  3. заштитата на јавното здравје и безбедноста;
  4. заштитата на животната средина;
  5. користењето на земјиштето и локациите;
  6. користењето на јавните површини;
  7. енергетската ефикасност;
  8. видот на примарната енергија;
  9. техничка, финансиска и економска способност на инвеститорот;
  10. усогласеноста со мерките донесени во согласност со обврските за јавна услуга и заштита на потрошувачите, особено во однос на квалитетот и континуитетот на снабдувањето со електрична енергија;
  11. придонесот на производниот енергетски објект во однос на намалувањето на емисиите;

12. придонесот на производниот енергетски објект во учеството на енергијата произведена од обновливи извори во вкупната бруто финална потрошувачка на енергија согласно одлуката за утврдување на задолжителни национални цели од член 173 став (1) (законот со кој се уредуваат обновливите извори на енергија) и
  13. можноста да се изгради или користи складиште за електрична енергија или капацитет за управување преку побарувачката.
- (2) При подготовката на тендерската документација за тендерската постапка согласно член 84 став (1) точки 1 и 2 од овој закон, се дефинираат поблиските критериуми за избор на инвеститори, кои мора да се засноваат на начелата на објективност, недискриминација и сразмерност.

Овластување за изградба на објект за производство на топлинска енергија

Член 87

- (1) Нов објект за производство на топлинска енергија може да се гради врз основа на овластување за изградба на нов или зголемување на инсталираната моќност на постоен објект за производство на топлинска енергија, ако на тоа подрачје не е предвидено изградба на таков објект во рамките на годишниот план за изградба на енергетски објекти.
- (2) Овластувањето од став (1) на овој член, го издава советот на единицата на локалната самоуправа на чиешто подрачје треба да се изгради капацитетот.
- (3) Овластувањето од ставот (1) на овој член, не е потребно ако:
  1. новиот објект за производство на топлинска енергија е со вкупна инсталирана моќност помала или еднаква на 10 MW;
  2. со проширувањето на постојниот објект за производство на топлинска енергија, вкупната инсталирана моќност на објектот е помала или еднаква на 10 MW или
  3. произведената енергија во енергетскиот објект ќе се користи исклучиво за сопствени потреби.
- (4) Овластувањето од ставот (1) на овој член, се издава по претходно спроведена постапка, заснована на начелата за објективност, транспарентност и недискриминација, при што постапката може да се спроведе како:
  1. постапка за доделување на договор за воспоставување јавно-приватно партнерство согласно прописите со кои се уредуваат јавно-приватните партнерства или
  2. тендерска постапка со соодветна примена на правилата за јавни набавки на работи.
- (5) Покрај постапките од став (4) на овој член, овластувањето од ставот (1) на овој член може да се издаде врз основа на барање кое заинтересираниот инвеститор го поднесува до единицата на локалната самоуправа.
- (6) Градоначалникот на единицата на локалната самоуправа во рок од осум дена од приемот на барањето од ставот (5) на овој член, го објавува во службеното гласило на единицата на локална самоуправа.
- (7) Барањето од ставот (5) на овој член, го разгледува Комисија за доделување на овластување за изградба на енергетски објект формирана од градоначалникот на единицата на локална самоуправа, која е составена од пет члена, стручни лица од областа на енергетиката, економијата и правото, од кои еден е претседател на комисијата.

- (8) На членовите на Комисијата од ставот (7) на овој член, им следува надоместок за извршената работа по секое поединечно барање, чијшто износ го определува градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, а средствата се обезбедуваат од буџетот на единицата на локална самоуправа.
- (9) Советот на единицата на локална самоуправа, на предлог на Комисијата од ставот (7) на овој член, во рок од 45 дена од денот на приемот на целосното барање, донесува одлука со образложение за причините за издавање или одбивање на барањето за издавање на овластување за изградба.
- (10) Одлуката за издавање на овластувањето од ставот (1) на овој член, се објавува во службеното гласило на единицата на локална самоуправа.
- (11) Против одлуката од ставот (10) на овој член, може да се поведе управен спор.
- (12) Градоначалникот на единицата на локална самоуправа ја пропишува формата и содржината на барањето од став (5) на овој член и формата и содржината на одлуката за издавање овластување од став (9) на овој член.

ИЗГРАДБА НА НОВИ СИСТЕМИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ГАС

Член 88

- (1) Градење на нови системи за дистрибуција на гас на определено подрачје од територијата на Република Северна Македонија се врши врз основа на договор за воспоставување на јавно-приватно партнерство или договор за концесија доделен од страна на Владата во тендерска постапка која се спроведува согласно прописите со кои се уредуваат концесиите и јавно-приватните партнерства.
- (2) Нов систем за дистрибуција на гас на определено подрачје од територијата на Република Северна Македонија може да гради и со него да управува и јавно претпријатие или друго правно лице основано за таа намена од страна на Владата или единицата на локалната самоуправа, ако подрачјето не е опфатено со постапката за доделување договор од ставот (1) на овој член.
- (3) Владата, во согласност со Законот за локална самоуправа, може да склучи договор за соработка со единиците на локална самоуправа на чии подрачја треба да се гради системот за дистрибуција на гас.
- (4) Постапка за градење на нов систем за дистрибуција на гас нема да се спроведе ако на тоа подрачје постои систем за дистрибуција на гас кој не е доволно искористен или е започната постапка за доделување на договор од ставот (1) на овој член.

ИЗГРАДБА НА НОВИ СИСТЕМИ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 89

- (1) Изградбата на нови системи за дистрибуција на топлинска енергија на подрачјето на единицата на локалната самоуправа се врши:
  1. врз основа на договор за воспоставување на јавно-приватно партнерство што го доделува советот на единицата на локална самоуправа или јавно претпријатие или друго правно лице основано од Владата или единицата на локалната самоуправа за таа

- намена, во тендерска постапка која се спроведува согласно прописите со кои се уредуваат концесиите и јавно-приватните партнерства или
- од страна на единицата на локална самоуправа или јавно претпријатие или друго правно лице основано од Владата или единицата на локалната самоуправа за таа намена.

ДИРЕКТНИ ВОДОВИ

Член 90

- Секој производител или снабдувач со електрична енергија, како и секој производител на биогаз, производител на водород или снабдувач со гас основан во Република Северна Македонија може да ги снабдува своите простории, подружници или потрошувачи преку директни водови.
- Потрошувачите на електрична енергија или гас, поединечно или заедно, може да се снабдуваат преку директен вод од производител или снабдувач со електрична енергија, производител на биогаз, производител на водород или снабдувач на гас.
- Директен вод се гради врз основа на овластување за изградба кое го издава Владата и во кое се утврдуваат правата и обврските на носителот на овластувањето.
- Овластувањето за изградба на директен вод, може да бидат издадено само во случаи кога:
  - краен потрошувач на електрична енергија или гас или производител на електрична енергија или производител на биогаз или производител на водород не можел да обезбеди право на приклучок или пристап до постоен систем за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас,
  - трошоците за изградба на директен вод се помали од трошоците за приклучок или пристап на преносната односно дистрибутивната мрежа за електрична енергија или гас или
  - е отворена постапка за решавање на спорови во согласност со Член 37 од овој закон.
- Владата, на предлог на Министерството, со уредба утврдува објективни, транспарентни и недискриминаторни критериуми и постапка за доделување на овластување за изградба на директен вод на територијата на Република Северна Македонија, како и содржината на овластувањето.
- Директниот вод не се смета за составен дел од системите за пренос, односно дистрибуција на електрична енергија или гас.
- Користењето на директен вод не го попречува правото на корисникот на директниот вод за пристап на системи и приклучување на мрежи за пренос или дистрибуција на електрична енергија или гас во согласност со одредбите од овој закон.
- Владата може да одбие барање за овластување за изградба на директен вод, ако доделувањето на таквото овластување негативно влијае на вршењето на обврските за јавна услуга од овој закон. Одлуката за одбивање треба да биде детално образложена.
- Овластување за изградба на директен вод не е потребно кога електроцентралата на производителот на електрична енергија или постројката за производство на биогаз или производство на водород е:
  - составен дел од неенергетски објект во сопственост на потрошувачот или

2. изградена на градежната парцела на која се наоѓа неенергетскиот објект во сопственост на потрошувачот.

СТРАТЕШКИ ПРОЕКТИ НА ЕНЕРГЕТСКА ИНФРАСТРУКТУРА

Член 91

- (1) Стратешки проект за електроенергетска инфраструктура е проект кој овозможува сигурно снабдување со електрична енергија, поврзување и зголемување на конкурентноста на пазарот на електрична енергија, намалување на тесните грла на електроенергетската инфраструктура, зголемување на флексибилноста и одржливоста на електроенергетскиот систем, поврзување на производители на електрична енергија од обновливи извори, пренесување на произведената електричната енергија до потрошувачите и до складиштата за енергија, меѓу другото преку интероперабилност, соодветни поврзувања, како и сигурно и доверливо функционирање на системот, а кој се однесува на:
  1. изградба на високонапонски далекуводи, проектирани за напон од најмалку 110 kV и подземни и подводни кабли за пренос, проектирани за напон од најмалку 150 kV;
  2. изградба на објекти со надземна или подземна инфраструктура или геолошки места во кои постојано или привремено се складира електрична енергија, ако се планира нивно директно поврзување со високонапонски далекуводи од најмалку 110 kV;
  3. набавка и вградување опрема или инсталација неопходна за безбедно, сигурно и ефикасно работење на системите наведени во точките 1 и 2 на овој став, вклучително и системи за заштита, следење и контрола на сите напонски нивоа и трафостаници;
  4. набавка и вградување опрема или инсталација во електропреносниот систем или во електродистрибутивниот систем во среднонапонската мрежа, со која се овозможува:
    - 4.1. двонасочна дигитална комуникација во реално време или близу до реалното време,
    - 4.2. интерактивно и паметно следење и управување со производството, преносот, дистрибуцијата и потрошувачката на електрична енергија во рамките на електроенергетскиот систем, со цел развојна системот, кој ќе овозможи ефикасно интегрирано работење на сите корисници поврзани на него,
    - 4.3. економски ефикасен и одржлив електроенергетски систем со ниски загуби и високо ниво на квалитет, безбедност и сигурност во снабдувањето и
    - 4.4. изградба на паметни мрежи, чијашто употреба опфаќа примена на технологии и постапки со кои се овозможува постигнување делотворна интеграција на сите корисници кои се поврзани на електроенергетскиот систем, особено поголемите производители на електрична енергија од обновливи или дистрибуирани извори за производство на електрична енергија и вклучување на корисниците во управувањето со нивната потрошувачка на енергија.
- (2) Стратешки проект за инфраструктура за гас е проект којшто овозможува интеграција и зголемување на конкурентноста на пазарот на гас, намалување на тесните грла и зголемување на флексибилноста на системот, сигурност во снабдувањето преку поврзувања и пристап до различни извори на снабдување, добавувачи и рутите за снабдување, намалување на емисиите на стакленички гасови или емисиите на локално загадување и зголемување на употребата на биогаз, а со којшто се предвидува:
  1. изградба на цевководи за пренос на гас кои се дел од мрежата која главно е составена од цевководи под висок притисок, со исклучок на цевководи со висок притисок што се користат за потребите на производство или за локална дистрибуција на гас;

2. изградба на подземни објекти за складирање поврзани со гасоводите со висок притисок од точка 1 на овој став;
  3. изградба на објекти за прием, складирање и повторно гасификација или декомпресија на течен гас (LNG) или компримиран гас (CNG) и
  4. набавка и вградување опрема или инсталација неопходна за системот да работи безбедно, сигурно и ефикасно или да овозможи двонасочен капацитет, вклучително и компресорски станици.
  5. опрема или инсталација:
    - 5.1. која овозможува и го олеснува процесот на намешување на различни гасови со ниско ниво на јаглерод во мрежите за транспорт на гас, а особено гасови добиени од обновливи извори на енергија, вклучувајќи биометан или водород;
    - 5.2. дигитални системи и компоненти кои вклучуваат имплементирање на информатичко-комуникациски технологии, системи за управување и сензорски технологии со кои се овозможува интерактивно и паметно следење, мерење, контрола на квалитетот и управување со производство, пренос, дистрибуција, складирање и потрошувачка во мрежата.
    - 5.3. опрема со која се овозможува гасот да се транспортираат од дистрибутивната мрежа кон преносната, вклучително и поврзаните физички надградби ако се неопходни за функционирање на опремата и инсталациите за поврзување на гасови со ниско ниво на јаглерод, а особено гасови добиени од обновливи извори на енергија;
- (3) Стратешки проект за инфраструктура за водород е секоја новоизградена инфраструктура за водород и/или пренамената инфраструктура за гас, а особено:
1. цевководи за транспорт на водород, главно под висок притисок, вклучително и пренаменета инфраструктура за гас, давање пристап до повеќе корисници на мрежата на транспарентна и недискриминаторска основа;
  2. капацитети за складирање поврзани со цевководи за водород под висок притисок наведени во точка 1;
  3. објекти за преземање, складирање и регасификација или декомпресија на течен водород или водород вграден во други хемиски супстанции, со цел водородот да се испорача во мрежата;
  4. секоја опрема или инсталација неопходна за безбедно, сигурно и ефикасно работење на системот за водород или која овозможува двонасочен тек на водородот, вклучувајќи ги и компресорските станици;
  5. секоја опрема или инсталација што овозможува користење на водород или горива добиени од водород во транспортниот сектор во рамките на основната мрежа.
- (4) Стратешки проект за инфраструктура за електролиза е:
1. секоја постројка за електролиза која:
    - 1.1. има капацитет од најмалку 50 MW на еден електролизатор или на збир од повеќе на електролизери кои формираат една целина,
    - 1.2. производството е во согласност со барањата за заштеда на 70% на емисиите на стакленички гасови во целокупниот животен век споредено со факторот за фосилни горива утврден со прописите со кои се уредуваат обновливите извори на енергија.
    - 1.3. функционално е поврзана со електроенергетската мрежа и мрежата за транспорт на водород
  1. опрема за поврзување вклучително и приклучок на мрежата;
- (5) Стратешки проект за инфраструктура за јаглерод диоксид е:

1. наменски цевковод кој се користат за транспорт на јаглерод диоксид од повеќе извор, заради негово трајно геолошко складирање;
  2. објекти за втечнување, складирање и преобразба на јаглероден диоксид во други супстанции заради негов понатамошен транспорт преку цевководи или други транспортни средства;
  3. објекти и постројки за трајно инектирање на јаглерод диоксид во геолошка формација, во согласност со закон и друг пропис;
  4. секоја опрема или инсталација со која се овозможува системот за складирање на јаглерод диоксид да работи соодветно, безбедно и ефикасно, вклучувајќи системи за заштита, следење и контрола.
- (6) Стратешки проект за инфраструктура за сурова нафта е проект којшто овозможува сигурност во снабдувањето, што би ја намалило зависноста од еден извор на снабдување, ефикасно и одржливо користење на ресурсите преку ублажување на ризиците врз животната средина, или интероперабилност со друга инфраструктура за сурова нафта, а со кој се предвидува:
1. изградба на цевководи што се користат за пренос на сурова нафта;
  2. изградба на пумпни станици и објекти за складирање неопходни за работа на цевководи со сурова нафта и
  3. набавка и вградување опрема или инсталација, што му овозможува на системот за пренос и складирање на сурова нафта да работи безбедно, сигурно и ефикасно, вклучувајќи заштита, следење и контрола на системот и уредите со реверзибилен тек.
- (7) Владата, во постапка утврдена со прописите со кои се уредуваат стратешките инвестиции, а по претходно обезбедено мислење од Регулаторната комисија за енергетика кое е изработено согласно со правилата од членот 24 став (1) точка 1 под-точка 22 од овој закон, донесува одлука за прогласување на проект на енергетска инфраструктура од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, за стратешки инвестициски проект.
- (8) Владата, може да предложи групите за електрична енергија и гас, кои учествуваат во процесот на селекција на PECO/PMI проекти при Енергетската заедница, да го вклучат проектот од став (7) на овој член во листата на PECO проекти, односно PMI проекти.
- (9) Ако Регулаторната комисија за енергетика, по претходна консултација со регулаторните тела од засегнатите договорни страни на Енергетската заедница и држави-членки на Европска Унија и врз основа на анализата на трошоците утврди дека постои ризик за реализација на проектот во мислењето од ставот (7) на овој член може да и предложи на Владата доделување на поттикнувачки мерки за реализација и функционирање на проектот во согласност со прописите со коишто се уредува доделување на државна помош, а особено во однос на:
1. планираните инвестиции,
  4. признавање на трошоците настанати пред пуштањето во употреба на проектот
  5. обезбедување на дополнителен поврат на капиталот вложен во проектот и
  6. други потребни и соодветни мерки.

СЕДМИ ДЕЛ

ПРИСТАП НА ТРЕТА СТРАНА И ПРИКЛУЧУВАЊЕ НА МРЕЖИ

ПРИСТАП НА ТРЕТА СТРАНА

Член 92

- (1) Операторот на системот за пренос, односно дистрибуција на електрична енергија или гас, како и за дистрибуција на топлинска енергија, заради користење на неговиот капацитет, како и за користење на другите услуги што ги обезбедува, е должен во согласност со соодветните мрежни правила и правилата за снабдување, на постојните и новите корисници на системот да им овозможи пристап на соодветната мрежа, со објективна и недискриминаторна примена на цените и тарифите претходно одобрени и објавени од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Корисник на систем во смисла на став (1) на овој член, е:
1. Корисник на систем за пренос или дистрибуција на електрична енергија е:
    - 1.1. производител на електрична енергија,
    - 1.2. оператор на складиште за електрична енергија,
    - 1.3. агрегатор на електрична енергија,
    - 1.4. активен потрошувач,
    - 1.5. дистрибутивна мрежа што е управувана од граѓанска енергетска заедницата,
    - 1.6. затворен електродистрибутивен систем,
    - 1.7. електродистрибутивен систем приклучен на електропреносен систем,
    - 1.8. потрошувач на електрична енергија,
    - 1.9. станица за полнење на електрични возила,
    - 1.10. снабдувач со електрична енергија и
    - 1.11. трговец со електрична енергија.
  2. Корисник на систем за пренос и дистрибуција на гас е:
    - 2.1. Производител на биогаз или водород
    - 2.2. Оператор на складиште за гас и водород,
    - 2.3. Снабдувач со гас ,
    - 2.4. Трговец со гас и
    - 2.5. Потрошувачи на гас.
  3. Корисник на систем за дистрибуција на топлинска енергија е:
    - 3.1. Производител на топлинска енергија,
    - 3.2. Снабдувач со топлинска енергија и
    - 3.3. Потрошувач на топлинска енергија.
- (3) Операторите од став (1) на овој член, при обезбедувањето на пристап на системите на корисниците од став (2) на овој член, ги земаат предвид ограничувањата кои произлегуваат од оперативните можности на системот.
- (4) Во случај на недостаток на преносен или дистрибутивен капацитет или заради обезбедување на сигурноста во снабдувањето или безбедноста на соодветниот систем, операторите од став (1) на овој член, преземаат мерки со кои може на корисниците од став (2) на овој член да им се ограничи пристапот, во согласност со соодветните мрежни правила.

- (5) Во случајот од став (4) на овој член, операторот на соодветниот систем презема оперативни и пазарно ориентирани мерки за отстранување или намалување на ограничувањата.
- (6) Операторите од став (1) на овој член ја известуваат Регулаторната комисија за енергетика за преземените мерки од ставовите (4) и (5) на овој член, како и за динамиката на преземањето на мерките.

ОДБИВАЊЕ НА ПРИСТАП

Член 93

- (1) Операторите од член 94 став (1) на овој закон може да донесат одлука за одбивање на пристап само во случај кога:
  1. нема потребен преносен или дистрибутивен капацитет или
  2. обезбедувањето на пристап за одреден корисник може да ја загрози сигурноста во снабдувањето со енергија во Република Северна Македонија.
- (2) Операторот кој го одбил пристапот согласно став (1) на овој член, е должен одлуката за одбивањето да му ја достави на лицето кое побарало пристап во писмена форма, при што е должен во образложението на одлуката да ги наведе причините за одбивањето кои мора да бидат засновани на техничко и економско оправдани критериуми, утврдени во мрежните правила за пренос, односно дистрибуција на соодветниот систем.
- (3) Лицето чијшто пристап до системот со одлуката од став (1) на овој член е одбиено или кое е незадоволно со условите за пристап до системот, може да достави приговор до Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Соодветниот оператор е должен, по барање на лицето на кое му е одбиен пристапот на системот, да му обезбеди потребни информации за мерките што треба да се преземат за подобрување на условите во системот коишто би го овозможиле пристапот и за обезбедување на таа информација може да наплати надоместок, чијшто износ е претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Операторите од член 94 став (1) на овој закон не може да одбијат пристап на вршител на енергетска дејност на кој му е наметната обврска за обезбедување на јавна услуга.

ПРИОРИТЕТЕН ПРИСТАП НА ПРОИЗВОДНИ КАПАЦИТЕТИ

Член 94

- (1) Диспечирањето на капацитетите за производство на електрична енергија и капацитетите за управување со побарувачката се врши на транспарентен и недискриминаторен начин по пазарни услови, освен ако поинаку не е уредено во овој закон.
- (2) Операторот на електропреносниот и операторот на електродистрибутивниот систем се должни, на објективен, транспарентен и недискриминаторен начин, да обезбедат приоритет на пристап на системите и приоритет при диспечирање на електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија или од високоефикасни комбинирани постројки на начин и под услови утврдени во мрежните правила, имајќи ги предвид ограничувањата кои произлегуваат од оперативните можности на електроенергетскиот систем и ако таквите производни единици се:

1. производни единици со инсталирана моќност помала од 400 kW, или
  2. пилот-проекти за иновативни технологии одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, при што таквиот приоритет е ограничен на времето и обемот неопходен за постигнување на целите на проектот.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика, по барање од оператор од став (2) на овој член, за производните единици од ставот (2) точка 1) на овој член може да донесе одлука да се намали прагот за инсталирана моќност или да не се применува приоритетно диспечирање, под услов:
1. да постои функционален пазар во текот на денот и други пазари на електрична енергија на големо, како и пазар на балансна енергија, достапен за сите учесници на пазарот,
  2. правилата за редиспечирање и управување со загушувањата се транспарентни и се однесуваат на сите учесници на пазарот, или
  3. да е постигната националната цел за учество на енергијата од обновливи извори во бруто финалната потрошувачка на енергија усвоена во соодветната одлука на Министерскиот совет на енергетската заедница или ако електричната енергија произведена од обновливи извори учествува со најмалку 50% во бруто финалната потрошувачка на електрична енергија.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика, пред донесување на одлуката од став (3) на овој член го известува Секретаријатот на енергетската заедница за намерата за донесување на одлуката со образложение за исполнување на условите од став (3) на овој член и ја објавува на својата веб страница притоа земајќи ја предвид заштитата на деловно чувствителните информации.
- (5) Одлуката од став (3) на овој член, согласно која престанува примена на приоритетното диспечирање, се применува за производни единици кои отпочнуваат со работа најмалку шест месеци по нејзиното донесување.
- (6) Одлуката од став (3) на овој член, согласно која се намалува прагот за инсталирана моќност се применува само за производни единици кои отпочнуваат со работа по донесување на одлуката.
- (7) Производителите кои имаат приоритет при диспечирање, може во секое време да се откажат од тоа право, по претходно потпишан договор со операторот на електропреносниот систем.
- (8) Владата, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, може за производителите кои имаат приоритет при диспечирање да овозможи мерки за поддршка, согласно овој закон, ако производителите се откажат од правото на приоритет при диспечирање.
- (9) Приоритетното диспечирање нема да ја загрози безбедноста на електроенергетскиот систем и нема да предизвика или да биде оправдување за директно намалување на прекуграничниот преносен капацитет на интерконектор со која било соседна зона на наддавање.

НАЧЕЛО „ПРЕЗЕМИ ИЛИ ПЛАТИ“

Член 95

- (1) Операторот на системот за пренос и/или дистрибуција на гас може да одбие пристап до неговиот систем ако оцени дека одобрувањето на пристапот ќе му предизвика сериозни економски или финансиски потешкотии поради претходно преземените обврски што произлегуваат од договорите засновани на начелото „преземи или плати“.
- (2) Пред да ја донесе одлуката за одбивање на пристапот од став (1) на овој член, операторот на системот за пренос и/или дистрибуција на гас е должен да побара од Регулаторната комисија за енергетика изземање од обврската за одобрување на пристап на трета страна. Кон барањето се доставуваат сите неопходни информации и податоци за потребата од одбивање на пристапот, вклучително и за природата и степенот на потешкотиите, како и мерките што ги презема операторот за нивно надминување.
- (3) Ако врз основа на доставените информации и податоци од став (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика оцени дека е потребно да се прифати барањето за изземање од обврската за одобрување на пристап на трета страна, донесува образложена одлука, која се заснова на следните критериуми:
  1. потребата да се обезбеди конкурентен, транспарентен и недискриминаторен пазар на гас;
  2. потребата за исполнување на обврските за јавна услуга за да се обезбеди сигурноста во снабдувањето со гас;
  3. положбата на операторот на пазарот на гас и фактичката состојба на конкуренцијата на пазарот;
  4. сериозноста на економските и финансиските потешкотии со кои се соочува операторот на системот за пренос или дистрибуција на гас или потрошувачите;
  5. датумите на потпишување и условите од договорот или договорите, засновани на начелото „преземи или плати“, вклучувајќи го и степенот до кој тие дозволуваат промени на пазарот;
  6. мерките што ги презема операторот на системот за пренос или дистрибуција на гас за надминување на проблемот;
  7. нивото на поврзаност на системот за гас со други системи за гас и степенот на интеракција на системите и
  8. ефектите кои изземањето може да ги има врз примената на одредбите од овој закон во однос на непреченото функционирање на пазарот на гас.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за одбивање на барањето за изземање од обврската за пристап на трета страна кое се однесува на договори засновани на начелото „преземи или плати“ склучени пред 1 јули 2006 година, ако утврди дека:
  1. продажбата на гас не е под нивото на минималните гаранции за преземање содржани во договорите за купување на гас засновани на начелото „преземи или плати“ или
  2. договорите за купување на гас на начелото „преземи или плати“ можат да се прилагодат или
  3. барателот е во можност да најде алтернативни решенија.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика е должна веднаш да ја достави одлуката од став (3) на овој член, до Секретаријатот на енергетската заедница, кон која ќе бидат приложени сите податоци и информации врз основа на кои е донесена одлуката.

- (6) Друштвата за гас на кои во согласност со одредбите од овој член, Регулаторната комисија за енергетика не им дозволила изземање од обврската за пристап на трета страна, се должни да ги прифаќаат сите барања за пристап и покрај обврските од договорите за купување на гас засновани на начелото „преземи или плати“.

**ИЗЗЕМАЊЕ ОД ОБВРСКАТА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ПРИСТАП НА НОВ ИНТЕРКОНЕКТИВЕН ВОД
ЗА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА**

Член 96

- (1) Инвеститорот на нов интерконективен вод за електрична енергија може да побара од Регулаторната комисија за енергетика целосно или делумно привремено изземање од обврската за обезбедување на пристап за трета страна на интерконективниот вод, ако се исполнети следните услови:
1. инвестицијата во интерконективниот вод да ја зголемува конкуренцијата и сигурноста во снабдувањето со електрична енергија;
  2. ризикот поврзан со инвестицијата е таков што инвестиција не може да се реализира ако не се овозможи изземање од обврската за пристап на трета страна;
  3. интерконективниот вод за кој се бара изземање од обврската за пристап на трета страна мора да биде во сопственост на лице кое е независно, најмалку во својата правна форма, од операторот на електропреносниот систем на Република Северна Македонија и операторот на електропреносниот систем од засегнатата договорна страна на Енергетската заедница или држава членка на Европската Унија на чија територија се ќе се гради интерконективниот вод (во натамошниот текст: „засегната држава“);
  4. на корисниците на интерконективниот вод да им се наплатува надоместок и
  5. изземањето од обврската за овозможување на пристап на трета страна да не влијае врз конкуренцијата и ефикасноста на пазарот на електрична енергија во регионот, како и врз ефикасното функционирање на системот за пренос со кој е поврзан интерконективниот вод.
- (2) Покрај случајот од став (1) на овој член, барање за изземање од обврската за обезбедување на пристап за трета страна на интерконективниот вод може да се достави до Регулаторната комисија за енергетика и во следните случаи:
1. за изземање, во исклучителни случаи, од обврската за обезбедување на пристап за трета страна за интерконективни водови за еднонасочна струја, под услов трошоците и ризиците поврзани со инвестициите да се значително повисоки во споредба со вообичаените трошоци и ризици за поврзување на два електропреносни системи со интерконективен вод за еднонасочна струја и
  2. при значително зголемување на капацитетот на постоен интерконективен вод.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со надлежното регулаторно тело од засегнатата држава, го доставува барањето до ECRB, а ако засегнатата држава е држава членка на Европската Унија и до ACER.
- (4) Ако ECRB, а кога е тоа случај и ACER во рок од 60 дена од датумот кога е примено барањето од став (3) на овој член, достават мислење по однос на барањето, мислење се земаат предвид при донесување на одлуката од став (5) на овој член.
- (5) Во рок од шест месеци од денот на приемот на барањето од ставовите (1) и (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика во соработка со надлежното регулаторно тело на

засегнатата држава носи одлука за одобрување или одбивање на барањето, при што особено треба да се има предвид:

1. потребата од ограничено времетраење на изземањето;
  2. недискриминаторниот пристап до интерконективниот вод;
  3. времетраењето на изградбата на интерконективниот вод;
  4. сите дополнителни капацитети што треба да бидат изградени или постојните капацитети што треба да бидат надградени и
  5. состојбите на пазарот на електрична енергија во Република Северна Македонија, засегнатата држава и регионот.
- (6) Одлуката од став (5) на овој член содржи детално образложение за причините за одобрувањето или за одбивање на изземањето, а особено:
1. причините за одобрување или одбивање на изземањето, како и финансиските податоци со кои се оправдува потребата за изземање;
  2. анализа за влијанието на донесената одлука и за последиците што ќе произлезат од одлуката врз конкуренцијата и врз делотворното функционирање на пазарот на електрична енергија;
  3. причините поради кои е определен временскиот период во кој ќе се применува изземањето и делот од вкупниот капацитет на интерконективниот вод за кој е одобрено изземањето и
  4. резултатот од консултациите на Регулаторната комисија за енергетика со надлежното регулаторно тело на засегнатата држава.
- (7) Пред да биде донесена одлуката од став (5) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика во соработка со надлежното регулаторно тело од засегнатата држава ги утврдуваат правилата и механизмите за управување и доделување на капацитетот на интерконективниот вод, при што во правилата се пропишува начинот на кој:
1. неискористениот капацитет ќе се понуди на пазарот и
  2. корисниците на веќе закупениот капацитетот ќе ги понудат своите договорени капацитети на секундарниот пазар.
- (8) Одлуката од став (5) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ја доставува до ECRB и Секретаријатот на енергетската заедница, а ако засегнатата држава е држава членка на Европската Унија и ACER и Европската комисија.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика ја објавува одлуката од став (5) на овој член, во согласност со членот 63 став (4) од овој закон.
- (10) Ако Регулаторната комисија за енергетика во рокот од став (5) на овој член не донесе одлука по барањето од ставовите (1) и (2) заради не добиена согласност од страна на надлежното регулаторно тело на засегнатата држава или заедно со надлежното регулаторно тело на засегнатата држава побарале одлуката за изземање да ја донесе ECRB односно ACER, се применува одлуката за изземање донесена од ECRB односно ACER.
- (11) Регулаторната комисија за енергетика е должна да учествува во консултациите за донесување на одлуката од став (10) на овој член, ако ECRB заедница односно ACER тоа го побараат.

Член 97

- (1) Операторот на нов интерконективен вод за гас или на друг голем инфраструктурен објект за гас (во натамошниот текст: „инфраструктура“) може да поднесе барање до Регулаторната комисија за енергетика, за одреден временски период таа инфраструктура да биде изземена од примената на одредбите од овој закон со кои се уредува пристапот на трета страна до инфраструктурата.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика го одобрува барањето од став (1) на овој член, ако:
  1. инвестицијата во инфраструктурата ја зголемува конкуренцијата во снабдувањето со гас и ја подобрува сигурноста во снабдувањето;
  2. ризикот поврзан со инвестицијата е таков што инвестицијата нема да биде реализирана ако не се овозможи изземање од обврската за овозможување на пристап на трета страна;
  3. инфраструктурата е во сопственост на лице кое е независно, барем во неговата правна форма, од операторите на системите за гас во чии системи ќе биде изградена инфраструктурата;
  4. корисниците ќе плаќаат надоместок за користење на инфраструктурата и
  5. изземањето не влијае врз конкуренцијата и ефикасноста на функционирање на пазарот на гас или врз ефикасното функционирање на регулираниот систем со кој е поврзана инфраструктурата.
- (3) Изземањето од ставот (1) на овој член, се применува и во случаи на значително зголемување на капацитетот и надградба на постојната инфраструктура за гас, со што се овозможува развој на нови извори за снабдување со гас.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика е должна веднаш да го достави секое барање за изземање до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука по барањето за изземање од обврската за обезбедување на пристап на трета страна за секој поединечен случај од ставовите (1) и (2) на овој член.
- (6) Во зависност од видот на инфраструктурата, при одлучувањето по барањето за изземање може да се определат посебни услови во однос на траењето на изземањето и на недискриминаторноста во пристапот кон инфраструктурата, при што Регулаторната комисија за енергетика ги има предвид:
  1. дополнителните капацитети што треба да бидат изградени;
  2. зголемувањето или надградбата на постојната инфраструктура;
  3. времетраењето на проектот и
  4. состојбите на пазарот на гас во Република Северна Македонија и во регионот.
- (7) Операторот на инфраструктурата за гас за која е одобрено изземање од обврската за пристап на трета страна е должен, пред одобрувањето на изземањето, да ги утврди и на Регулаторната комисија за енергетика да и ги достави на одобрување правилата за управување и доделување на капацитетите со кои особено се утврдува:
  1. Обврската на потенцијалните корисници да искажат интерес за договорен капацитет пред да се отпочне распределбата на капацитетите на инфраструктурата;
  2. Обврска за понуда на неискористените капацитети и

3. Правото на корисниците на инфраструктурата да тргуваат со неискористениот капацитет на секундарниот пазар.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика е должна да го достави предлогот на одлуката за одобрување на изземањето до Комисијата за заштита на конкуренцијата.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика е должна веднаш да ја достави до Секретаријатот на енергетската заедница одлуката за изземање заедно со образложение, кое особено треба да ги содржи:
  1. причините врз основана кои Регулаторната комисија за енергетика го одбила, односно го одобрила барањето за изземање, вклучувајќи ги и финансиските податоци што ја оправдуваат потребата од изземање;
  2. анализата на влијанието на одобрувањето на изземањето врз конкуренцијата и ефикасното функционирање на пазарот на гас;
  3. причините поради кои е определен временскиот период во кој ќе се применува изземањето и определувањето на делот од вкупниот капацитет на водот за кој е одобрено изземањето;
  4. резултатот од консултациите на Регулаторната комисија за енергетика со надлежното регулаторно тело на другата засегната држава, во случаите кога изземањето се однесува на интерконективен вод за гас и
  5. придонесот на инфраструктурата за диверзификацијата во снабдувањето со гас.
- (10) Регулаторната комисија за енергетика е должна по барање на Секретаријатот на енергетската заедница да достави дополнителни информации во врска со доставената одлука од став (4) на овој член.
- (11) Ако во рокот определен од Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика не ги достави побараните дополнителни информации, ќе се смета дека одлуката за изземањето заедно со придружната документација е повлечена од страна на Регулаторната комисија за енергетика, освен ако Регулаторната комисија за енергетика потврди дека придружната документација е доставена во целост.
- (12) Регулаторната комисија за енергетика е должна во рок од 30 дена од денот на приемот на мислењето од Секретаријатот на енергетската заедница да постапи во согласност со тоа мислење и да го извести за тоа ECRB, како и да ја објави одлуката во „Службен весник на Република Северна Македонија“.
- (13) Ако инфраструктурата не почнала да се гради во рок од две години или ако не биде ставена во употреба во рок од пет години од денот кога Секретаријатот за енергетската заедница го доставил мислењето со кое се дава согласност на одлуката за одобрување на изземањето, Регулаторната комисија за енергетика ќе побара од Секретаријатот на енергетската заедница да изготви ново мислење или да го продолжи важењето на постојното мислење, ако одлагањето на почнувањето на градбата или ставањето во употреба на инфраструктурата настанало поради причини што се надвор од контролата на лицето на кое му било одобрено правото на изземање од обврската за обезбедување на пристап на трета страна.

ПРИКЛУЧУВАЊЕ НА МРЕЖИ

Член 98

- (1) Операторите на системите за пренос и системите за дистрибуција на електрична енергија или гас и за дистрибуција на топлинска енергија се должни на недискриминаторен начин, применувајќи транспарентни и ефикасни постапки во согласност со соодветните мрежни правила да овозможат приклучување на соодветниот систем на:
  1. сите потрошувачи, производители и оператори на складишта на електрична енергија коишто се приклучуваат на електропреносниот и електродистрибутивниот систем на територијата на Република Северна Македонија и
  2. сите потрошувачи на гас или топлинска енергија и сите корисници на системот за пренос на гас и системите за дистрибуција на гас или топлинска енергија на подрачјето каде што се обезбедува услугата.
- (2) Операторите на системите за пренос и системите за дистрибуција на електрична енергија или гас и за дистрибуција на топлинска енергија се должни во соодветните мрежни правила да ги воспостават правилата за приклучување на мрежата и методологијата за пресметка на надоместокот за приклучување.
- (3) Со правилата за приклучување на мрежа кои се составен дел од соодветните мрежни правила за дистрибуција на енергија се пропишуваат пократки рокови, поедноставени услови и докази за исполнување на условите, како и пониски надоместоци за приклучување на производители на енергија од обновливи извори.
- (4) Правилата за приклучување на мрежа не треба да содржат дискриминаторни одредби во однос на приклучувањето на складиштата за енергија.
- (5) Методологијата за пресметка на надоместокот за приклучување која е составен дел од соодветните мрежни правила ги земаат предвид последиците од приклучувањето кои ќе ги претрпат другите корисници на мрежата, местото на приклучување во постројките, објектите и уредите за кои се бара приклучување и видот на потребната инсталација за приклучување на мрежата.
- (6) Надоместокот за приклучување на мрежата, како и надоместокот за измена на енергетските параметри определени во согласноста за приклучување на постоечки корисник, го плаќа корисникот и се состои од надоместок за изградба на приклучок или надградба на постоечкиот приклучок, како и учество во трошоците за создавање технички услови во системот за приклучување на нови корисници или зголемување на капацитетот на постојни приклучоци.
- (7) Надоместокот од став (2) на овој член:
  1. се пресметува со примена на методологијата содржана во соодветните мрежни правила;
  2. треба да ги обезбеди приходите за потребните инвестиции заради одржливост на соодветните мрежи и
  3. се објавува на веб страницата на операторот на соодветниот систем.
- (8) Операторот од ставот (1) на овој член, е должен да им обезбеди на лицата кои бараат приклучување на соодветната мрежа детална проценка на трошоците за изградба на приклучокот и проценка на трошоците за создавање на техничките услови во мрежата.

- (9) Операторот на електропреносниот и/или електродистрибутивниот систем нема право да одбие приклучување на:
1. нов производител на електрична енергија или оператор на складиште на енергија со образложение дека тоа ќе предизвика можни идни ограничувања на расположивите капацитети, како што е загушување во делови на системот за пренос и/или дистрибуција и
  2. нов корисник со образложение дека тоа ќе предизвика дополнителни трошоци за зголемување на потребниот капацитет на елементите на системот во близина на приклучната точка.
- (10) По исклучок на ставот (9) на овој член, со цел да се обезбеди економска ефикасност во однос на новите капацитетите за производство или складирање на електрична енергија, а по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, операторот на електропреносниот систем може да:
1. го ограничи гарантираниот капацитет за приклучување или
  2. понуди приклучување со оперативни ограничувања.
- (11) Регулаторната комисија за енергетика обезбедува ограничувања од став (10) на овој член да се воведат врз основа на транспарентни и недискриминаторни постапки и да не создаваат непотребни пречки за пристап кон пазарот на електрична енергија.
- (12) Исклучокот од ставот (10) на овој член нема да се применува ако производителот или операторот на складиште на електрична енергија се согласи да ги надомести трошоците за обезбедување на гарантираниот капацитет за приклучување или за приклучување без оперативни ограничувања.
- (13) Операторот на системот за пренос или дистрибуција на гас нема право да одбие приклучување на нов индустриски потрошувач со образложение дека тоа ќе предизвика ограничувања на расположивите капацитети во мрежата или заради дополнителни трошоци поврзани со потребното зголемување на капацитетот. Операторот на системот за пренос и/или дистрибуција на гас е должен да обезбеди доволен влезен и излезен капацитет за новиот приклучок.

СОГЛАСНОСТ ЗА ПРИКЛУЧУВАЊЕ

Член 99

- (1) Лицето кое бара приклучување на систем за пренос или систем за дистрибуција на електрична енергија или гас или за дистрибуција на топлинска енергија, како и корисникот кој бара измена на постоен приклучок заради зголемување на капацитетот е должно да поднесе барање за приклучување на мрежата до операторот на соодветниот систем, на начин и постапка утврдени во соодветните мрежни правила.
- (2) Лицето од став (1) на овој член, може да се приклучи на соодветниот систем само врз основа на решение за согласност за приклучување, кое го издава операторот на системот за кој се бара приклучувањето, во согласност со соодветните мрежни правила.
- (3) Операторите на системите од ставот (1) на овој член, во соодветните мрежни правила ги утврдуваат роковите за донесување на решението за согласноста за приклучување.
- (4) Во решението од став (2) на овој член, особено се утврдуваат:

1. техничките услови за приклучување;
  2. надоместокот за приклучување што треба да го плати корисникот;
  3. рокот во кој операторот на системот го извршува приклучувањето и
  4. обврските на операторот на системот во врска со приклучувањето.
- (5) Решението за согласноста за приклучување престанува да важи ако изградбата на приклучокот не започне во рокот определен во одобрението за градење на приклучокот.

ПРАВА И ОБВРСКИ ВО ОДНОС НА ПРИКЛУЧОЦИТЕ

Член 100

- (1) Новите објекти, вклучувајќи изградба на нови или надградба на постојни приклучоци во сопственост на операторот на соодветниот систем или вертикално интегрираното друштво, кога тоа е предвидено со овој закон, ги гради операторот на соодветниот систем или вертикално интегрираното друштво и се во нивна сопственост. Новите објекти, вклучувајќи ги и приклучоците, се во сопственост на вертикално интегрираното друштво, ако во нивно име ги гради операторот на соодветниот систем.
- (2) По исклучок од став (1) на овој член, во случаи кога приклучокот е наменет за поврзување на еден корисник (краен потрошувач, енергетски систем или постројка за производство на електрична или топлинска енергија), операторот на системот по претходно барање од корисникот може да одобри корисникот сам да го изгради приклучокот на начин и услови утврдени во соодветните мрежни правила, при што сопственоста се дефинира во договор помеѓу корисникот и операторот.
- (3) Ако операторот го одбие барањето на корисникот од став (2) на овој член, корисникот може да поднесе приговор до Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Ако операторот го одобри барањето на корисникот од став (2) на овој член, корисникот е должен да го плати делот од надоместокот за приклучување што се однесува на создавањето технички услови во соодветниот систем за приклучување на нови корисници или зголемување на капацитетот на постојните приклучоци, при што корисникот плаќа само за капацитетот што е наведен во барањето за приклучување од член 170 став (1) од овој закон.
- (5) Корисникот кој го изградил приклучокот може да ја пренесе сопственоста на приклучокот на операторот на системот без надоместок.
- (6) Ако корисникот го задржи приклучокот во своја сопственост тој е должен:
  1. да му овозможи на операторот на соодветниот систем управување со приклучокот на страната на операторот, на начин и постапка предвидени со соодветните мрежни правила и
  2. да обезбеди одржување на приклучокот според критериумите утврдени во соодветните мрежни правила.
- (7) Надоместоците за приклучување што ги наплаќа операторот на соодветниот систем, надоместоците од став (4) на овој член, како и вредноста на приклучоците и другите делови од мрежата што корисниците ги отстапуваат на соодветниот оператор на системот се земаат предвид при определувањето на регулираниот приход на операторот на соодветниот систем. Регулаторната комисија за енергетика, во прописите од член 57 став (1) од овој закон, детално ги пропишува начинот и постапката на водењето на евиденцијата

на надоместоците за приклучоците и средствата што корисниците без надоместок им ги отстапуваат на операторите.

- (8) За електроенергетските објекти што се дел од електроенергетскиот систем, изградени со средства и во сопственост на корисниците на системот, а не се составен дел од приклучокот што го користи исклучиво сопственикот на електроенергетскиот објект, операторот на соодветниот систем и сопственикот на објектот склучуваат договор за регулирање на меѓусебните права и обврски што произлегуваат од користењето на објектот од страна на операторот на соодветниот систем, на начин и под услови утврдени во соодветните мрежни правила.
- (9) Заради исполнување на обврската за обезбедување јавна услуга и во согласност со одредбите од овој закон, операторите на системите за пренос и системите за дистрибуција на електрична енергија или гас се должни да ги одржуваат и да управуваат со објектите за електрична енергија или гас чиј сопственик е непознат, а кои се составен дел на соодветниот систем. Регулаторната комисија за енергетика го признава трошокот за одржување на овие објекти при одредување на регулираниот приход на операторот на системот.

DRAFT

ОСМИ ДЕЛ

ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

ОРГАНИЗАЦИЈА НА ПАЗАРОТ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

ПАЗАРИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 101

- (1) Пазарот на електрична енергија вклучува: пазар на електрична енергија на големо, пазар на електрична енергија на мало, пазар на балансна енергија и долгорочен пазар.
- (2) Пазарот на електрична енергија на големо вклучува:
  1. пазар со билатерални договори,
  2. организиран пазар,
- (3) Пазарот на електрична енергија со билатерални договори е пазар на кој набавката и продажбата на електричната енергија се врши директно помеѓу учесниците на пазарот на електрична енергија преку билатерален договор за купопродажба на електрична енергија.
- (4) Организираниот пазар на електрична енергија може да биде пазар ден однапред и пазар во тековниот ден, на кој набавката и продажбата на електрична енергија меѓу учесниците на пазарот на електрична енергија се врши преку берзата за електрична енергија.
- (5) Пазарот на електрична енергија на мало вклучува купопродажба на електрична енергија помеѓу снабдувачите со електрична енергија и нивните потрошувачи кои не се учесници на пазарот на електрична енергија на големо.
- (6) Тргувањето со електрична енергија на пазарите на електрична енергија од став (1) на овој член, се врши слободно и врз основа на економските интереси на секој учесник на пазарот.
- (7) Врз основа на начелата на транспарентност и недискриминација:
  1. Операторот на пазарот на електрична енергија го управува пазарот со билатерални договори,
  2. Номинираниот оператор на пазарот на електрична енергија го организира и управува организираниот пазар, и
  3. Операторот на електропреносниот систем го организира и управува пазарот на балансна енергија.

НАЧЕЛА ЗА РАБОТЕЊЕТО НА ПАЗАРИТЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 102

- (1) Регулаторната комисија за енергетика, операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем, операторот на пазарот на електрична енергија и номинираниот оператор на пазарот на електрична енергија овозможуваат работењето на пазарите на електрична енергија да се заснова на следните начела:
  1. формирање на цени врз основа на побарувачката и понудата;
  2. зголемена конкуренција на пазарот на електрична енергија на мало со што се овозможува потрошувачите да имаат бенефит од можностите кои ги нудат пазарите

3. овозможување на потрошувачите да учествуваат на пазарот на електрична енергија;
4. учество на пазарот на електрична енергија на корисниците на електропреносниот и електродистрибутивниот систем преку агрегација на капацитети за производство на електрична енергија или управување преку потрошувачката;
5. рамноправно учество на пазарот на сите учесници, вклучувајќи ги производителите на електрична енергија, операторите на складиштата и управување преку побарувачката, во согласност со условите предвидени со овој закон;
6. прекуграничен тек и прекугранични трансакции на електричната енергија со договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки од Европската унија ;
7. сите производители се директно или индиректно одговорни за продажба на електричната енергија што ја произведуваат;
8. правилата за учество на пазар на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори да овозможат:
  - 8.1. поттикнување на слободно формирање на цените и избегнување активности со кои се спречува формирањето на цените да биде врз основа на побарувачката и понудата;
  - 8.2. развој на производни капацитети со кои се зголемува флексибилноста на системите за пренос и дистрибуција и со кои се овозможува одржливо производство со намалени емисии на стакленички гасови и пофлексибилна побарувачка;
  - 8.3. декарбонизација на електроенергетскиот систем, а со тоа и на економијата, преку овозможување на интеграција на електричната енергија од обновливи извори на енергија и преку обезбедување стимулации за енергетска ефикасност;
  - 8.4. соодветни инвестициски мерки за поддршка во капацитети за производство на електрична енергија, особено за долгорочни инвестиции со кои се остваруваат целите за декарбонизација на електроенергетскиот систем , складирање на енергија, енергетска ефикасност и одговор на побарувачката за да се задоволат потребите на пазарот и се олесни фер конкуренцијата со што ќе се обезбеди сигурност во снабдувањето;
  - 8.5. регионална соработка;
  - 8.6. развој на пилот проекти во одржливи, безбедни и ниско-јаглеродни извори на енергија, технологии или системи;
  - 8.7. ефикасно диспечирање на производните единици, складиштата на електрична енергија и управување преку одговор на побарувачката;
  - 8.8. влез и излез на производител на електрична енергија, оператор на складиште и снабдувач со електрична енергија врз основа на проценката за економската и финансиската исплатливост на нивното работење;
  - 8.9. олеснување на трговијата со енергетски производи помеѓу договорните страни на Енергетската заедница и ги имаат предвид ефектите на краткорочните и долгорочните напредни и фјучерс пазарите и производите
  - 8.10. заштита на учесниците на пазарот од ризиците од нестабилноста на цените и ублажување на неизвесноста од повратот на инвестицијата преку овозможување на тргување на долгорочни производи на берзите на транспарентен начин и овозможување долгорочните договори за снабдување со електрична енергија да се преговара надвор од берзата во согласност со закон за заштита на конкуренција;

ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 103

- (1) Организираниот пазар на електрична енергија од член 100 став 4 од овој закон:
1. е организиран на транспарентен и недискриминаторен начин, обезбедувајќи индивидуален или заеднички пристап на учесниците на пазарот, како и заштита на доверливоста на деловно чувствителните информации и идентитетот при тргување со електричната енергија;
  9. овозможува учесниците на пазарот да го намалат дебалансот и да учествуваат во меѓузонската трговија што е можно поблиску до реалното време низ сите зони на наддавање;
  10. обезбедува пазарни цени што ја одразуваат вредноста на електричната енергија во реално време кои ги штитат учесниците на пазарот од ризици при склучување на договори за долгорочни производи и определување на цените за регулираните услуги;
  11. обезбедува оперативна сигурност со што се овозможува максимално користење на преносниот капацитет; и
  12. обезбедува еднаков третман на тргувањата во зоната на наддавање и меѓу зоните на наддавање;
- (2) Тргувањето на организираниот пазар на електрична енергија се врши според правилата за работа на организираниот пазар на електрична енергија усвоени од операторот на организираниот пазар на електрична енергија, по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика.

УЧЕСНИЦИ НА ПАЗАРОТ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО

Член 104

- (1) Учесници на пазарот на електрична енергија на големо се:
1. производителите на електрична енергија,
  2. трговците со електрична енергија,
  3. снабдувачите со електрична енергија,
  4. потрошувачите на електрична енергија што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот пропишани во правилата за пазар на електрична енергија,
  5. операторот на електропреносниот систем,
  6. операторот на електродистрибутивниот систем,
  7. операторот на затворениот електродистрибутивен систем;
  8. операторот на пазарот на електрична енергија,
  9. оператор на складиште за електрична енергија и
  10. агрегаторите.
- (2) Учесниците на пазарот на електрична енергија од став (1) од овој член, се должни на операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем, како и на операторот на пазарот на електрична енергија, да им ги достават сите потребни податоци во согласност со мрежните правила за пренос на електрична енергија, мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија и правилата за пазар на електрична енергија.

- (3) Секој учесник на пазарот на електрична енергија од став (1), од овој член има балансна одговорност.

ОПЕРАТОР НА ПАЗАРОТ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 105

- (1) Оператор на пазарот на електрична енергија е друштво кое ги врши работите што се однесуваат на ефикасното функционирање и развојот на пазарот со билатерални договори.
- (2) Операторот на пазарот на електрична енергија, е должен, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, да врши:
1. управување со пазарот на електрична енергија со билатерални договори,
  2. пресметка на дебалансите на балансно одговорните страни и предлог пресметка за трошокот за дебалансите согласно месечниот пазарен план, мерењето на електрична енергија, активираните количини на услугите за балансирање за секој давател на услуга за балансирање и цената на порамнување добиени од операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем,
  3. навремено доставување до операторот на електропреносниот систем на сите информации потребни за изработка на конечните дневни распореди за купување и продажба на електрична енергија во Република Северна Македонија,
  4. водење на евиденција на сите договори за учество на пазарот склучени со учесниците на пазарот на електрична енергија,
  5. водење на евиденција на сите договори за формирање на балансни групи склучени помеѓу учесниците на пазарот на електрична енергија и операторот на пазарот на електрична енергија,
  6. изработка на дневен и месечен пазарен план,
  7. водење на регистар на учесниците на пазарот,
  8. објавување на информации кои се неопходни за непречено организирање и управување на пазарот на електрична енергија,
  9. навремено доставување до операторот на електропреносниот систем на сите информации за регистрираните учесници на пазарот на електрична енергија,
  10. мониторинг на снабдувачите во однос на нивното учество на пазарот на мало и презема активности за отстранување на евентуалните недостатоци кои влијаат на сигурноста во снабдувањето и цената на електричната енергија,
  11. обезбедување на потребните услуги за снабдувачот со електрична енергија во краен случај, заради соодветно задоволување на потребите на неговите потрошувачи.
  12. склучување на договори за откуп и продажба, како и преземање на балансна одговорност за произведената електрична енергија од повластените производители коишто користат повластена тарифа, во согласност со овој закон;
  13. прогнози за предвиденото производство на електрична енергија од повластени производители коишто користат повластена тарифа;
  14. издавање, пренесување, укинување, поништување и признавање на гаранциите за потекло и водење регистар на гаранции за потекло.
- (3) Операторот на пазарот на електрична енергија не смее да тргува со електрична енергија, освен во случај на тргување со електрична енергија произведена од повластени производители кои користат повластена тарифа.

- (4) Операторот на пазарот на електрична енергија го овозможува тргувањето со гаранции за потекло.
- (5) Операторот на пазарот на електрична енергија соработува со операторите на пазарите на електрична енергија на други држави и сите регионални и меѓународни организации и асоцијации.
- (6) Операторот на пазарот на електрична енергија и операторот на електропреносниот систем водат евиденција за физичките трансакции со електрична енергија, коишто се уредуваат со правилата за пазар на електрична енергија.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи да овозможи увид на учесниците на пазарот на електрична енергија во информациите од став (5) и овој член, под услов деловно чувствителните информации за поединечните учесници на пазарот или за поединечни трансакции да не бидат откриени.
- (8) Операторот на пазарот на електрична енергија е одговорен за евидентирање на учесниците на пазарот на електрична енергија.

РАЗДВОЈУВАЊЕ НА ДЕЈНОСТИТЕ

Член 106

- (1) Друштвото кое поседува лиценца за вршење на дејноста организација и управување со пазарот на електрична енергија не може да биде носител на лиценца и не може да учествува во производството, преносот на електричната енергија и управувањето со електропреносниот систем, дистрибуцијата, трговијата, снабдувањето со електрична енергија.
- (2) Во случај кога операторот на пазарот на електрична енергија е во сопственост на операторот на електропреносниот систем, операторот на пазарот на електрична енергија а обезбедува својата функционална независност од операторот на електропреносниот систем во поглед на правната форма, организацијата и одлучувањето согласно програмата од Член 73 од овој закон.
- (3) Со цел да се обезбеди независност на операторот за пазар на електрична енергија исто лице и лица немаат право во исто време:
  1. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во операторот на пазарот на електрична енергија,
  2. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на пазарот на електрична енергија и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија,
  3. да именуваат членови на орган на надзор, орган на управување на операторот на пазарот на електрична енергија, и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија, и
  4. да биде член на орган на надзор, на орган на управување или на некое од телата кои законски го застапуваат операторот на пазарот на електрична енергија и во исто време

да биде член на соодветен орган или тело во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија.

ПРАВИЛА ЗА УЧЕСТВО НА ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА НА ГОЛЕМО И ПАЗАР НА БИЛАТЕРАЛНИ ДОГОВОРИ

Член 107

- (1) Операторот на пазар на електрична енергија, во соработка со операторот на електропреносниот систем и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, донесува правила за учество на пазар на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори, засновани на начелата на транспарентност, недискриминација и конкурентност, со кои особено се уредуваат:
1. постапка за регистрација за учество на пазарот на електрична енергија на големо;
  2. условите што треба да ги исполнат учесниците на пазарот на електрична енергија;
  3. елементите на договорите за учество на пазарот на електрична енергија;
  4. формата, содржината и начинот на водење на регистарот за учесници на пазар на електрична енергија на големо;
  5. функционирањето на пазарот на електрична енергија на билатерални договори;
  6. воспоставувањето, организирањето и контролата на тргувањето со електрична енергија, вклучувајќи го и прекураничното тргување, во согласност со обврските од членувањето во меѓународните организации;
  7. условите, начинот и постапката за набавка на електрична енергија од страна на вршителите на регулирани енергетски дејности, со цел набавките да бидат спроведени на конкурентен, транспарентен и недискриминаторен начин и да се обезбеди рамноправен пристап на сите заинтересирани домашни и странски понудувачи;
  8. одговорностите на балансно одговорните страни, вклучувајќи го и склучувањето на договорите за балансна одговорност;
  9. формата, содржината и начинот на водење регистар на балансно одговорни страни,
  10. начинот на пресметка на дебалансите помеѓу номинираните и реализираните трансакции врз основа на мерењата направени од страна на операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем;
  11. финансиското порамнување со балансно одговорната страна;
  13. начинот и постапката на формирање на балансна група;
  14. формата, содржината и начинот на водење регистар на балансни групи;
  15. откупот на електричната енергија од повластените производители кои користат повластени тарифи за производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија и нејзина продажба, како и начинот на уредување на правата и обврските на операторите на електропреносниот и електродистрибутивниот систем и повластените производители на електрична енергија; и
  16. преземање на пропишаните мерки кон учесниците на пазарот во случај на неисполнување на нивните обврски.
- (2) Во правила за учество на пазар на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори, во постапката за регистрација за учество на пазарот на електрична енергија на големо во која барател е производител на електрична енергија од обновливи извори се пропишуваат пократки рокови, поедноставени услови и докази за исполнување на условите, како и пониски надоместоци во однос на пропишаните.

НАДОМЕСТОЦИ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 108

- (1) Операторот на пазарот на електрична енергија го пресметува и фактурира надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија врз основа на најавените трансакции, со примена на тарифата утврдена во одлуката што ја донесува Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Операторот на пазарот на електрична енергија е должен во фактурата од став (1) на овој член, да наведе информации за процентуалниот удел на трошокот за повластена тарифа како мерка за поддршка на производството на електрична енергија од обновливи извори.
- (3) Снабдувачите и трговците можат надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија да го наплатат од потрошувачите со кои имаат склучено договори за снабдување, односно продажба на електрична енергија.
- (4) Операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем плаќаат надоместок за користење на пазарот на електрична енергија кога купуваат електрична енергија за покривање на загубите.

НОМИНИРАН ОПЕРАТОР НА ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 109

- (1) Оператор на организираниот пазар на електрична енергија во Република Северна Македонија е друштво назначено или избрано од Владата (во понатамошниот текст номиниран оператор), коешто ги исполнува условите од уредбата од став (2) од овој член и има исклучиво право да го воспостави и да управува со организираниот пазар на електрична енергија, преку:
  1. склучување договори со учесниците на организираниот пазар на електрична енергија, со операторот на електропреносниот систем и со номинираните оператори на пазари на електрична енергија во регионот, со кои се уредуваат меѓусебните права и обврски, начинот на обезбедување на доверливоста на податоците за трансакциите на пазарот, како и објавувањето на податоците што се неопходни за функционирање на пазарот,
  2. имплицитна аукција на преносни капацитети,
  3. креирање криви на понуда и побарувачка на електрична енергија, и
  4. финансиско порамнување со учесниците на организираниот пазар согласно склучените договори и добиените резултати.
- (2) Владата со уредба ги пропишува потребните технички, кадровски и финансиски услови што треба да ги исполни номинираниот оператор.
- (3) Владата, на предлог од Регулаторната комисија за енергетика и по претходно мислење од операторот на електропреносниот систем доставено до Регулаторната комисија за енергетика, може да донесе одлука:
  1. за назначување на операторот на пазарот на електрична енергија од Член 88 од овој закон за номиниран оператор, или
  2. за спроведување на тендерска постапка согласно прописите со кои се уредува набавка на јавна услуга за избор на номиниран оператор.

- (4) Во постапката од став (3) точка 2 на овој член, Владата обезбедува еднаков третман на домашните и странските лица.
- (5) Владата назначува, односно избира еден номиниран оператор на организираниот пазар на територијата на Република Северна Македонија.
- (6) Владата на секои четири години, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, носи одлука за тоа дали услугите за тргување на организираниот пазар на електрична енергија во Република Северна Македонија ќе ги нуди само номинираниот оператор од ставот (5) на овој член или тоа може да го прават и други номинирани оператори назначени во една од договорните страни на Енергетската заедница или во држава-членка на Европската Унија.
- (7) Ако Владата го назначи операторот на пазарот на електрична енергија за номиниран оператор, Регулаторната комисија за енергетика во лиценцата за вршење на енергетска дејност оператор на пазар на електрична енергија ги утврдува правата и обврските на номиниран оператор.

ОПЕРАТОР НА ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ОД ДРУГА ДРЖАВА

Член 110

- (1) Оператор на организиран пазар назначен во една од договорните страни на Енергетската заедница или во држава-членка на Европската Унија може да нуди услуги за тргување на организираниот пазарот на електрична енергија во Република Северна Македонија без да биде назначен за оператор на организиран пазар во Република Северна Македонија, притоа применувајќи ги правилата за тргување во Република Северна Македонија.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика го следи работењето на сите оператори на пазарот на електрична енергија кои вршат спојување на пазарите ден однапред или во текот на денот и разменува информации за нивното работење со регулаторните тела на договорните страни на Енергетската заедница или во држава-членка на Европската Унија.
- (3) По исклучок од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика нема да му дозволи на оператор на организиран пазар назначен во некоја од договорните страни на Енергетската заедница или во држава-членка на Европската унија да нуди услуги во Република Северна Македонија ако:
  1. постои законски монопол за услугите за тргување ден однапред или во текот на денот во Република Северна Македонија;
  2. постојат технички пречки електричната енергија купена на пазарот ден однапред или во текот на денот да бидат испорачани на пазарот во Република Северна Македонија;
  3. правилата за работа на пазарот ден однапред и во тековниот ден во Република Северна Македонија не се компатибилни со правилата донесени во земјата каде што е назначен за оператор на организиран пазар и
  4. е назначен за оператор на организиран пазар во договорна страна на Енергетската заедница или во држава членка на Европската унија како законски монопол.
- (4) Ако на операторот на организиран пазар назначен во договорна страна на Енергетската заедница или на држава-членка на Европската Унија не му се дозволи да нуди услуги во Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика го известува регулаторното тело на таа држава. Регулаторната комисија за енергетика ги наведува причините во известувањето, а ако причините се наведените во став (3) точки 2 и 3 на овој

член, утврдува како и до кога може да се надминат техничките пречки за тргување или ќе се изврши усогласувањето со правилата во државата во којашто е назначен операторот на организиран пазар.

ИСПОЛНУВАЊЕ НА УСЛОВИТЕ НА НОМИНИРАНИОТ ОПЕРАТОР

Член 111

- (1) Ако врз основа на новонастанати факти и околности и по претходно добиено известување од Регулаторната комисија за енергетика, Владата утврди дека номинираниот оператор не исполнува некои од условите утврдени во уредбата од член 99 став (2) од овој закон, го известува операторот да ги отстрани недостатоците.
- (2) Ако операторот на организираниот пазар во рок од шест месеци од денот на приемот на известувањето од став (1) на овој член, не ги отстрани недостатоците наведени во известувањето, Владата по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука за одземање на статусот на номиниран оператор и отпочнува постапка за назначување или избор на нов номиниран оператор.
- (3) Во случајот од став (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика отпочнува постапка за одземање, односно измена на лиценцата.

НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА РАБОТИТЕ НА НОМИНИРАН ОПЕРАТОР

Член 112

- (1) Номинираниот оператор во соработка со операторот на електропреносниот систем, го спроведува единственото спојување на пазарите на електрична енергија ден однапред или во тековниот ден преку примање на налози од учесниците на пазарот и спарување и доделување на тие налози во согласност со резултатите од спојувањето ден однапред и во тековниот ден, објавувањето на цените, клирингот и финансиското порамнување, како и плаќањата по договорите коишто произлегуваат од тргувањето, во согласност со важечките спогодби и прописите коишто се задолжителни за учесниците на пазарот.
- (2) Во однос на единственото спојување на пазарите на електрична енергија ден однапред или во тековниот ден, номинираниот оператор:
  1. ги врши работите на оператор на пазарно спојување во соработка со номинираните оператори на пазарите на електрична енергија во регионот на координирана пресметка на капацитети;
  2. ги спроведува барањата за единствено спојување ден однапред или во тековниот ден, барањата за вршење на работите на оператор на пазарно спојување и за алгоритмите за ценовно поврзување на пазарот и за управувањето со континуираното тргување, како и сите прашања поврзани со функционирањето на спојувањето на пазарот на електрична енергија;
  3. ги применува највисоките и најниските цени утврдени на регионално ниво усогласени со највисоките и најниските цени на внатрешниот пазар на електрична енергија на Европската унија;
  4. обезбедува анонимност и споделување на добиените информации за налозите коишто се потребни за вршење на работите на оператор на пазарно спојување на пазарот ден однапред и во тековниот ден;

5. ги оценува резултатите коишто се добиени при пазарното спојување и алоцира налози врз основа на тие резултати, ги потврдува како конечни резултатите коишто се сметаат дека се исправни, доставува известување за тие резултати до сите оператори на електропреносните системи, изведувачи на координираната пресметка на капацитети и номинирани оператори на пазарите на електрична енергија во зоната на наддавање, како и презема одговорност за тие резултати;
  6. ги известува без одлагање учесниците на пазарот за резултатите од нивните налози;
  7. дејствува како централна пресметковна страна за финансиско порамнување и плаќање во размената на електрична енергија која е резултат на единственото спојување ден однапред и во тековниот ден, во согласност со соодветните методологии кои што се применуваат на внатрешниот пазар на електрична енергија во Европската унија;
  8. доставува до Регулаторна комисија за енергетика информации за настанатите и предвидените трошоци во врска со единственото спојување ден однапред и во тековниот ден, при што надоместувањето на трошоците на номинираниот оператор за воспоставувањето, работењето и промените во работењето на спојувањето на пазарот ден однапред и на пазарот во тековниот ден се вклучува во тарифата утврдена во одлуката што ја донесува Регулаторната комисија за енергетика, а врз чија основа се пресметува надоместокот за користење на пазарот на електрична енергија;
  9. декоја година, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, одлучува за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија согласно овој закон и ги објавува на својата веб страница; и
  10. дејствува како агент за испорака.
- (3) Ако не се пресметаат резултати од пазарното спојување од став (2) точка 5) на овој член, номинираниот оператор заедно со номинираните оператори на пазарите на електрична енергија и операторите на електропреносните системи во регионот воспоставува и применува резервни постапки за работа на организираниот пазар на електрична енергија во Република Северна Македонија или на регионалниот пазар на електрична енергија, со кои се обезбедува ефикасна, транспарентна и недискриминаторна распределба на преносните капацитети.
- (4) Номинираниот оператор е должен да изработи правила за работа на организираниот пазар на електрична енергија во кои се утврдуваат постапките, начелата и стандардите за организирање и функционирање на организираниот пазар на електрична енергија, начелата и правилата за финансиско порамнување, начинот на објавување на податоците потребни за функционирање на пазарот и други прашања потребни за негово функционирање и да ги објави на својата веб страница.
- (5) Номинираниот оператор на организираниот пазар одлучува кој може да учествува на организираниот пазар на електрична енергија, согласно правилата од став (4) на овој член.
- (6) Номинираниот оператор на организираниот пазар има статус на договорна страна во договорите за купопродажба на електрична енергија на организираниот пазар на електрична енергија.

НАЧИН НА ВРШЕЊЕ НА РАБОТИТЕ НА ОПЕРАТОР НА ПАЗАРНОТО СПОЈУВАЊЕ

Член 113

- (1) При вршење на работите на оператор на пазарното спојување ден однапред и во тековниот ден, номинираниот оператор:

1. ги применува алгоритмите, системите и постапките за спојувањето на пазарите ден однапред и во тековниот ден кои што се применуваат во рамки на внатрешниот пазар на електрична енергија во Европската унија;
  2. ги обработува влезните податоци за распределба на капацитетите за пренос, вклучително и ограничувањата за нивната распределба помеѓу зоните на наддавање обезбедени во процесот на координирана пресметка на капацитетот која што ја врши операторот на електропреносниот систем, или од тело за координирана пресметка на капацитетите кое што ја врши пресметката во име на операторите на електропреносните системи во зоната на наддавање и ги доставува до засегнатите номинирани оператори не подоцна од еден час пред затворањето на пазарот ден однапред или не подоцна од 15 минути пред отворањето на тргувањето на пазарот во тековниот ден помеѓу зоните на наддавање;
  3. ги применува алгоритмите за пазарно спојување и за пазарно спојување при континуирано тргување коишто се применуваат во рамки на внатрешниот пазар на електрична енергија во Европската Унија;
  4. ја потврдува точноста на резултатите од спојувањето ден однапред и во тековниот ден и доставување на резултатите до засегнатите номинирани оператори и оператори на електропреносните системи.
- (2) Ако спојувањето на пазарот помеѓу две или повеќе зони на наддавање не вклучува државачленка на Европската унија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика и во соработка со операторот на електропреносниот систем и номинираните оператори од зоната на наддавање, номинираниот оператор обезбедува примена на алгоритми, системи и постапки за спојувањето на пазарите ден однапред коишто се усогласени со соодветните алгоритми, системи и постапки на внатрешниот пазар на електрична енергија во Европската Унија со целосно почитување на карактеристиките на секоја зона на наддавање.
- (3) Во вршењето на работите на оператор на пазарно спојување, номинираниот оператор соработува со номинираните оператори на пазарите на електрична енергија во регионот во создавањето, како и ефикасното и сигурното спроведување и функционирање на спојувањето ден однапред и во тековниот ден, засновано на начелото на недискриминација и обезбедува дека во вршењето на работите на оператор на пазарно спојување нема за себе или за друг учесник на пазарот да создава неоправдани економски предности преку злоупотреба на доверливите информации со цел да се овозможи пазарна предност или зголемување на економската добивка.

СОРАБОТКА НА НОМИНИРАНИОТ ОПЕРАТОР СО ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ ВО СПОЈУВАЊЕТО НА ПАЗАРИТЕ ДЕН ОДНАПРЕД И ВО ТЕКОТ НА ДЕНОТ

Член 114

Во вршењето на работите на спојување на пазарите ден однапред и во текот на денот, номинираниот оператор на организираниот пазар соработува со операторот на електропреносниот систем со што овозможува операторот на електропреносниот систем да:

1. соработува со операторите на електропреносните системи од договорните страни на Енергетската заедница и/или од држави-членки на Европската Унија заради обезбедување на функционирањето на алгоритмите за пазарно спојување и за пазарно спојување при континуирано тргување во однос на распределбата на капацитетите за

- пренос, со примена на правилата што се применуваат на внатрешниот пазар на електрична енергија на Европската Унија;
2. дава придонес во заедничкото потврдување на соодветните алгоритми во согласност со правилата што се применуваат на внатрешниот пазар на електрична енергија на Европската Унија;
  3. обезбедува пресметка на капацитетот заснована на нето преносниот капацитет која се врши два дена пред денот на испораката (D-2) во координација со операторите на електропреносните системи во зоната на наддавање со цел да се обезбеди поддршка на спојувањето на пазарите;
  4. обезбедува пресметување, потврдување со останатите оператори на електропреносните системи и доставување на резултатите од распределбата, вклучително и ограничувањата за распределбата на преносниот капацитет помеѓу зоните на наддавање до засегнатите номинирани оператори не подоцна од еден час пред затворањето на пазарот ден однапред, а ако операторите на електропреносните системи не можат да ги обезбедат влезните податоци за распределбата да ги известат засегнатите номинирани оператори не подоцна од 30 минути пред затворањето на пазарот ден однапред;
  5. ги потврдува, ги почитува и ги спроведува резултатите од пресметките од спојувањето ден однапред во однос на потврдените капацитети за пренос помеѓу зоните на наддавање и ограничувањата за распределба на преносниот капацитет;
  6. воспоставува и спроведува координација со оператори на електропреносните системи во регионот, резервни постапки соодветни за распределба на преносните капацитети со кои се обезбедува ефикасна, транспарентна и недискриминаторна распределба на преносните капацитети во случај ако постапката за единствено спојување на пазарот ден однапред нема пресметани резултати за распределбата на преносните капацитети;
  7. предлага време на отворање и време на затворање на спојувањето во тековниот ден помеѓу зоните на наддавање врз основа на усогласување со останатите оператори на електропреносните системи и во согласност со постапките што се применуваат во внатрешниот пазар на електрична енергија во Европската Унија;
  8. паспределува приход од наплатата за загушувањата во согласност со методологијата за распределба на приходите од загушувањата донесена врз основа на заеднички предлог од сите оператори на електропреносните системи; и
  9. дејствува како агент за испорака, ако е тоа договорено со номинираниот оператор.

ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА

Член 115

- (1) Операторот на електропреносниот систем е должен да обезбеди дека пазарот на балансирање, вклучително и претквалификација за учество на пазарот на балансирање, е организиран на начин што:
  1. обезбедува недискриминација меѓу учесниците на пазарот, имајќи ги предвид различните технички потреби на електроенергетскиот систем и различните технички можности на капацитетите за производство и складирање на електрична енергија како и управување преку побарувачката;
  2. обезбедува дефинирање и набавка на услугите на транспарентен, пазарно заснован и технолошки независен начин;

3. обезбедува недискриминаторски пристап на сите учесници на пазарот, поединечно или преку агрегација, вклучително и за електрична енергија произведена од обновливи извори на енергија, управување преку побарувачката и складирање на енергија; и
  4. го презема целокупното производство на електричната енергија од обновливи извори и од нови технологии, како и од управувањето преку побарувачката.
- (2) Цената на балансната енергија се утврдува на транспарентен и пазарен начин, освен ако поинаку не е одредено во правилата за пазар на балансна енергија по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
  - (3) Пазарот на балансна енергија обезбедува оперативна сигурност, истовремено овозможувајќи максимално искористување и ефикасна распределба на меѓузонскиот капацитет низ временски рамки во согласност со член 146 од овој закон.
  - (4) На учесниците на пазарот им е дозволено да наддаваат што е можно поблиску до реалното време, а рокот за понуда на балансна енергија не смее да биде пред времето на затворање на меѓузонски пазар во текот на денот.
  - (5) Операторот на електропреносниот систем ја врши набавката на капацитет за балансирање на национално и на регионално ниво.
  - (6) Ако нема доволно понуди на пазарот за балансен капацитет, по барање на операторот на електропреносниот систем, Регулаторната комисија за енергетика може да дозволи друг начин на набавка на капацитет за балансирање од утврдените во правилата пазар на балансна енергија.
  - (7) Ако стандардните балансни производи или некои од капацитети кои обезбедуваат балансни услуги не се доволни за постигнување оперативна сигурност на електропреносниот систем, операторот на системот за пренос на електрична енергија може, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да активира други механизми за постигнување на потребната оперативна сигурност.
  - (8) Барањата од ставовите (6) и (7) на овој член, треба да содржат опис на мерките предложени за минимизирање на употребата на посебни производи со што се постигнува економска ефикасност, како и доказ дека посебните производи не создаваат значителни неефикасност и нарушување на балансниот пазар.

ПРАВИЛА ЗА ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 116

- (1) Операторот на електропреносниот систем во соработка со операторот на пазарот на електрична енергија изготвува правила за пазар на балансна енергија и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика ги донесува и објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница.
- (2) Правилата за пазар на балансна енергија се објективни, транспарентни, недискриминаторни и пазарно-ориентирани и со нив особено се уредува:
  1. правата и обврските на давателите на услуги за балансирање,
  2. постапката за набавка на услугите за балансирање,
  3. методологијата за формирање на цени за услугите за балансирање, како и постапката за нивна пресметка, фактурирање и наплата, која што треба да биде недискриминаторна,

- да ги одразува реално направените трошоците и да овозможи минимизирање на трошоците за балансирање,
4. начинот на утврдување на активираните количини на услугите за балансирање коишто се порамнуваат помеѓу давателите на услугите за балансирање,
  5. финансиското порамнување со давателите на услуги за балансирање, вклучувајќи ги и договорите и финансиските гаранции што се бараат од давателите на услуги во врска со порамнувањето на услугите за балансирање,
- (3) Во согласност со одредбите од овој закон и правилата за пазар на балансна енергија, операторот на електропреносниот систем е должен да:
1. ги утврди активираните количини на услугите за балансирање со секој давател на услуги за балансирање,
  2. ги утврди сите дебаланси со секоја балансно одговорна страна,
  3. ги пресмета потребните количини на системски услуги кои ги набавува на пазарот на балансна енергија,
  4. ја пресмета цената на порамнување за отстапувањата на балансно одговорните страни, и
  5. направи финансиско порамнување со давателите и корисниците на услуги за балансирање,
  6. воспостави и води регистар на даватели на услуги за балансирање.
- (4) Операторот на електропреносниот систем им фактурира на учесниците на пазарот на електрична енергија за настанатите отстапувања од најавените физички трансакции, по цени пресметани во согласност со методологијата за пресметка за надоместок за услугите на балансирање утврдена во правилата за пазар на балансна енергија на електроенергетскиот систем.
- (5) Операторот на електропреносниот систем ги доставува до операторот на пазарот на електрична енергија податоците од системите за мерење на електрична енергија, активираните количини на услугите за балансирање за секој давател на услуга за балансирање и цената на порамнување. Операторот на пазарот на електрична енергија врши пресметка на дебаланси на балансно одговорните страни и предлог пресметка за трошокот за дебаланси и ги доставува до операторот на електропреносниот систем.
- (6) Операторот на електропреносниот систем квартално ја известува Регулаторната комисија за енергетика за договорите кои ги склучил со давателите на услуги за балансирање и за нивната реализација.
- (7) Со цел да се обезбеди оперативна сигурност и ефикасно функционирање на регионалниот пазар на услуги за балансирање врз основа на начелата на конкуренција, недискриминација и транспарентност во рамки на Енергетската заедница, операторот на електропреносниот систем соработува со другите оператори на електропреносни системи од договорните страни на Енергетската заедница и засегнатите држави-членки на Европската Унија.

ДОЛГОРОЧНИ ПАЗАРИ

Член 117

- (1) Операторот на електропреносниот систем доделува права за долгорочно користење на преносен капацитет или права со еднакво дејство со коишто им се овозможува на

учесниците на пазарот, вклучително и на производителите на електрична енергија од обновливи извори, да се заштитат од ценовните ризиците во различни зони на наддавање, освен ако проценката на долгорочниот пазар спроведена на границите на зоните за тргување од страна на надлежните регулаторни тела во тие зони не покаже дека постои доволна можност да се заштитат од ризиците од разликата во цените во зоните на наддавање.

- (2) Правата за долгорочно користење на преносен капацитет се распределуваат на транспарентен, пазарен и недискриминаторен начин преку единствена платформа за распределба.
- (3) Операторот на пазарот на електрична енергија може, во согласност со законот за заштита на конкуренцијата, да нуди производи за заштита од ризик, вклучително и долгорочни финансиски производи за заштита од ризик, за да им обезбеди на учесниците на пазарот, вклучувајќи ги и другите сопственици на постројки за обновлива енергија, соодветни можности за заштита од флуктуации на цените.

DRAFT

ОСМИ ДЕЛ
ПРОИЗВОДСТВО И СКЛАДИРАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

ПРОИЗВОДИТЕЛ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 118

- (1) Производителот на електрична енергија во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон и издадената лиценца:
1. врши продажба на произведената електрична енергија;
  2. нуди системски услуги на операторот на електропреносниот систем заради балансирање на системот, согласно техничките капацитети и барањата утврдени во правилата за пазар на балансна енергија на електроенергетскиот систем и мрежните правила за пренос на електрична енергија;
  3. обезбедува достапност на договорените количини на електрична енергија и/или системски услуги до точката на прием во електропреносниот или електродистрибутивниот систем во согласност со условите и обврските од неговата лиценца, како и со договорот за приклучување;
  4. ги одржува во оперативна состојба сите потребни технички ресурси, вклучително и уреди за телеметрија на тековното производство;
  5. доставува извештаи, податоци и информации до операторот на електропреносниот систем или операторот на електродистрибутивниот систем во согласност со мрежните правила и
  6. доставува до операторот на електропреносниот систем и операторот на пазарот на електрична енергија податоци и информации од договорите за купување и продажба на електрична енергија, расположивоста на производниот капацитет и/или системските услуги, освен деловно-финансиските податоци.
- (2) Производителот на електрична енергија има право да купува електрична енергија на пазарот на електрична енергија, да обезбедува други енергенти, како и да презема други дејствија на пазарите за енергија заради оптимизирање на своето производство и трошоците во работењето.
- (3) Производителот на електрична енергија кој е сопственик и/или управува со електроцентрала со инсталирана моќност еднаква или поголема од 200 MW или со повеќе електроцентрали со вкупна инсталирана моќност еднаква или поголема од 400 MW, е должен најмалку пет години да ги чува сите податоци што се однесуваат на работењето на електроцентралите, од кои можат да се утврдат и проверат за секој поединечен час сите негови оперативни одлуки поврзани со диспечирање и неговото учество на пазарите на електрична енергија, во кои се вклучени и податоци за расположливите производствени капацитети и понудените и активираните системски услуги на ниво на електроцентрала во периодите кога се одвива тргувањето и производството, како и за учество на аукциите за интерконективни капацитети.
- (4) Производителот на електрична енергија е должен да овозможи увид во податоците од став (3) на овој член, на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за заштита на конкуренцијата, како и на Секретаријатот на енергетската заедница во согласност со обврските на Република Северна Македонија кои што произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори.

- (5) Производител на електрична енергија може да биде претставен на пазарот на електрична енергија на големо од агрегатор.
- (6) Производителот на електрична енергија на кого, согласно член 6 од овој закон, му е наметната обврска за обезбедување на јавна услуга должен е во секое време да има оперативни резерви од примарниот енергент во количина којашто е потребна за најмалку 15 дена работа со максимален капацитет. Видот и количините на оперативните резерви на примарниот енергент посебно се наведуваат во лиценцата за вршење на дејноста.
- (7) Одредбите од ставовите (2) и (6) на овој член, не се применуваат на производители коишто произведуваат електрична енергија од обновливи извори на енергија.

СКЛАДИРАЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 119

(1) Операторот на складиште:

1. учествува на пазарите на електрична енергија, односно да купува и продава електрична енергија;
  2. обезбедува услуга за складирање на електрична енергија за потребите на другите учесници на пазарот на електрична енергија;
  3. нуди системски услуги на операторот на електропреносниот и електродистрибутивниот систем, во согласност со техничките карактеристики и правилата за работа на соодветниот систем и правилата за работа на пазарот на електрична енергија;
  4. склучува договор со операторот на електропреносниот систем за учество во механизмот за балансирање;
  5. на операторот на преносниот или дистрибутивниот систем му ги става на располагање податоците потребни за функционирање на системот во согласност со правилата за работа на преносниот и дистрибутивниот систем и правилата за работа на пазарот на електрична енергија.
  6. за потребите на складирањето да користи електрична енергија произведена од капацитети за производство на електрична енергија кои ги смета за најповолни, во согласност со пропишаните услови.
- (2) Операторот на складиште е должен да ги исполнува пропишаните технички и оперативни услови, особено оние пропишани со соодветните мрежни правила и технички прописи и постапува во согласност со правила за соодветниот пазар на електрична енергија на кој што учествува;
- (3) Операторот на складиште кога купува електрична енергија настапува како потрошувач, а кога продава електрична енергија настапува како производител.

СОПСТВЕНОСТ И КОРИСТЕЊЕ НА СКЛАДИШТА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА ОД ОПЕРАТОРИТЕ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ И ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ

Член 120

- (1) Операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем нема право да поседува, развива, користи или управува со складиште на енергија.

- (2) Операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем може да поседува, развива, користи или управува со складиште на енергија, ако складиштето е целосно интегрирана мрежна компонента и неговата употреба е одобрена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука со која му се одобрува на операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем да поседува, развива, користи или управува со складиште на енергија и ако се исполнети следните услови:
1. Регулаторната комисија за енергетика ги одобрила условите содржани во тендерската документација за тендерската постапка која ја спроведува операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем,
  2. по спроведената отворена, транспарентна и недискриминаторна тендерска постапка организирана од операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем, ниту еден учесник не добил право да поседува, развива, користи или управува со складиште на енергија, односно учесниците во постапката понудиле цени за услугите за складирање понеповолни од пазарните цени и
  3. складирањето на енергија или соодветните системски услуги му се неопходни на операторот за ефикасно, доверливо и безбедно функционирање на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем и нема да ги користи за натамошна продажба на електричната енергија на пазарот, вклучително и на пазарот за балансирање.
- (4) Одлуката од ставот (3) на овој член, со која Регулаторната комисија за енергетика му одобрува на операторот електропреносниот систем да поседува, развива, користи или управува со складиште на енергија, Регулаторната комисија за енергетика ја доставува до Секретаријатот на енергетската заедница и до ECRB, со соодветно објаснување.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика, на секои пет години, а по потреба и почесто, врши истражување на достапноста на постојните складишта на енергија да ги обезбедат услугите од став (3) точка 3. на овој член и потенцијалниот интерес на други субјекти да инвестираат во складишта на енергија.
- (6) Ако од истражувањето од ставот (5) на овој член, се утврди дека потребните услуги станале достапни или има заинтересирани субјекти за изградба или субјекти кои поседуваат, користат или управуваат со потребните складишта на енергија на економски исплатлив начин, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука со која му наложува на операторот на електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем да не започнува активности за изградба на нови складишта и во рок од 18 месеци да ја прекине изградбата или поседувањето на складишта, при што трошоците од инвестициите во тие складишта што не се повратени ќе му ги надомести преку тарифата за пренос, односно дистрибуција на електрична енергија.
- (7) Ставот (6) на овој член, не се однесува на складиштата на енергија кои се наоѓаат во вообичаениот период на амортизација предвиден за нови складишта на енергија, со конечна инвестициска одлука донесена најдоцна до 2026 година за складиште на енергија на операторот на електропреносниот систем, односно до 2022 година за складиште на енергија на операторот на електродистрибутивниот систем под услов ваквите складишта да:
1. бидат приклучени на мрежата најдоцна во рок од две години од конечната инвестициска одлука,

2. бидат интегрирани во електропреносниот, односно електродистрибутивниот систем,
3. се користат само за интервентно обновување на безбедноста на мрежата во случај на непредвидени ситуации каде што таквата мерка за обновување започнува веднаш и завршува кога проблемот ќе може да се реши со вообичаеното редиспечирање и
4. не се користат за купување или продавање на електрична енергија на пазарите, вклучително и на пазарот на енергија за балансирање.

ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

ОПЕРАТОР НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСЕН СИСТЕМ

Член 121

Операторот на единствениот електропреносен систем во Република Северна Македонија во согласно со обврските утврдени со овој закон, правилата и прописите донесени врз основа на овој закон, вклучително и мрежните правила за пренос на електрична енергија, како и со обврските преземени со ратификуваните меѓународни договори и обврските коишто произлегуваат од членството во ENTSO – E на објективен, транспарентен и недискриминаторен начин при економично, ефикасно и одржливо искористување на електропреносната мрежа и интерконективните водови:

1. обезбедува доверлив и сигурен пренос на електрична енергија за потребите на корисниците на системот на територијата на Република Северна Македонија и на корисниците кои имаат пристап до системот преку интерконективни водови со други системи за пренос на електрична енергија,
2. го управува, одржува и развива електропреносниот систем, овозможува приклучување на корисници на електропреносниот систем и им доделува право на користење на електропреносните капацитети, и
3. остварува соработка со операторите на електропреносните системи во рамките на една или повеќе географски области опфатени со воспоставениот систем на регионални структури за соработка, дава поддршка во работењето и управувањето со соодветните регионални центри за координација во чија работа учествува и ги спроведува договорените мерки и добиените препораки поддржани од регионалните центри за координација или непосредно од соодветните меѓународни договори.

СОПСТВЕНИЧКО РАЗДВОЈУВАЊЕ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 122

(1) Операторот на електропреносниот систем е акционерско друштво кое:

1. е сопственик на електропреносната мрежа што се состои од трафостаници, линиски инфраструктурни објекти и други постројки, објекти и средства што се во функција на управувањето со електропреносниот систем и преносот на електрична енергија,
1. не е дел од вертикално интегрирано друштво,
2. е носител на лиценца за вршење на енергетската дејност пренос на електрична енергија,
3. не врши други енергетски дејности определени со овој закон и во своето работење е независен од вршителите на други енергетски дејности и
4. е сертифицирано за оператор на електропреносниот систем од страна на Регулаторната комисија за енергетика, во постапка утврдена со овој закон.

- (2) Со цел да се обезбеди независноста на операторот на електропреносниот систем во смисла на ставот (1) точка 4 на овој член, исто лице или лица немаат право во исто време:
1. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во операторот на електропреносниот систем,
  2. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на електропреносниот систем и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија,
  3. да именуваат членови на орган на надзор, орган на управување на операторот на електропреносниот систем, и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија, и
  4. да биде член на орган на надзор, на орган на управување или на некое од телата кои законски го застапуваат операторот на електропреносниот систем и во исто време да биде член на соодветен орган или тело во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија.
- (3) Ограничувањата од ставот (2) на овој член особено се однесуваат на:
1. користење на право на глас,
  2. избор и именување на членови на органот на надзор и органот на управување, или
  3. поседување на мнозински удел.
- (4) Операторот на електропреносниот систем не може да има лиценци и не може да биде вклучен во вршење на дејностите дистрибуција, производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија, како и лиценца за организирање и управување со пазарот на електрична енергија.
- (5) Ако две лица кои се органи на државна власт или органи на единица на локална самоуправа или други државни органи основани согласно со Устав или со закон, од кои едното врши контрола врз операторот на електропреносниот систем а другото врши контрола врз друштво што врши некоја од дејностите производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија, се смета дека не е истото лице од ставот (2) на овој член.
- (6) Операторот на електропреносниот систем и неговите вработени не смеат да ги пренесуваат деловно чувствителните информации кои ги поседуваат на друштва за дистрибуција, производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија.
- (7) Како друштво што врши дејност производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија од став (2) од овој член:
1. се смета и друштво што врши некоја од дејностите производство, складирање, снабдување или трговија со гас,
  2. не се смета потрошувач кој директно или индиректно учествува во управувањето во друштва кои вршат некоја од дејностите производство, складирање и/или снабдување со електрична енергија, ако:
    - 2.1. на просечно годишно ниво е нето потрошувач на електрична енергија земајќи го предвид неговото учество во произведената електричната енергија од друштвата во кои учествува во управувањето,

2.2. вредноста на електричната енергија што ја продава на трети лица е незначителна во однос на другите негови деловни активности.

ОБВРСКИ ОД ЧЛЕНСТВОТО ВО ЕВРОПСКОТО ЗДРУЖЕНИЕ ЗА СОРАБОТКА ПОМЕЃУ ОПЕРАТОРИТЕ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИТЕ СИСТЕМИ

Член 123

- (1) Заради остварување на правата и обврските од членството во ENTSO-E, операторот на електропреносниот систем е должен да соработува со ENTSO-E и со операторите на другите електропреносни системи, особено во:
1. дигитализацијата на електропреносниот систем и примената на паметни мрежи, паметни системи за мерење и ефикасно собирање на податоци од системот во реално време;
  2. воведувањето на заеднички механизми за координирано управување со електропреносните мрежи во нормални или вонредни услови, заедничка класификација на степените на ризик и заеднички планови и механизми за управување со ризик и справување со кризи на електроенергетските системи;
  3. ефикасната размена на информации за работењето, подготвеноста и резервите на електроенергетскиот систем и пазарот на заедничка платформа за транспарентност воспоставена, управувана и одржувана од ENTSO-E;
  4. примената на мерки за интероперабилност на енергетските услуги и недискриминаторни и транспарентни постапки за пристап на овластени учесници на пазарот до податоци за крајните потрошувачи, и тоа податоци за профилот на потрошувачка, промена на снабдувачот и капацитет за давање услуги за управување преку потрошувачката;
  5. одредувањето и примената на мерките за подготвеност на ризици, како и во оценката на регионалните сценарија и примената на мерки за справување со кризи на пазарите на електрична енергија;
  6. воведувањето и примената на соодветни технички стандарди и меѓусебно координирани мерки за сајбер безбедност и подобрување на отпорноста на електропреносниот систем на сајбер инциденти и
  7. консултативниот процес воден од ENTSO-E заради донесување на акти и мерки од важност за активностите од ставот (2) на овој член.

КООРДИНИРАНО УПРАВУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 124

- (2) Операторот на електропреносниот систем соработува со операторите на другите електропреносни системи на договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија, со цел да:
1. обезбеди сигурно работење на електроенергетскиот систем Република Северна Македонија и снабдување со електрична енергија на потрошувачите,
  2. придонесе кон оптимизирано управување, усогласено работење и стабилен технички развој на Европската мрежа за пренос на електрична енергија,
  3. воспостави, одржува и зајакнува меѓузона трговија со електрична енергија, и

4. овозможи и извршува спојување на пазарите на електрична енергија со соодветните пазари на една или повеќе договорни страни на Енергетската заедница или држави-членки на Европската Унија, со долгорочна цел за целосна интеграција во внатрешниот пазар на електрична енергија на Европската Унија.
- (3) Операторот на електропреносниот систем е должен да го координира управувањето со системот и распределбата на прекуграничните капацитети со операторите на електропреносните системи од ставот (1) на овој член опфатени со територијалните структури за регионална соработка коишто се воспоставени со ратификуваните меѓународни договори, и тоа:
1. ја координира распределбата на расположливите преносни капацитети на секоја од границите на зоната на наддавање;
  2. ја координира пресметката на прекуграничниот капацитет како и проценката и употребата на корективни активности за справување со загушувањата на секоја од границите на зоната на наддавање опфатена со соодветниот регион на координирана пресметка на капацитети;
  3. го координира управувањето со системот со операторите од регионот на координирано управување со електропреносните системи, а посебно проценката и употребата на корективните активности потребни за обезбедување на сигурност и економичност во работењето на заемно поврзаните електропреносни системи, проценката на адекватноста на ресурсите во регионот и употребата на механизми за координиран пристап до заемно достапните ресурси за балансирање на системот и
  4. учествува во утврдувањето и спроведувањето на мерките за заемно воспоставување и одржување на оперативната способност на системите во регионите на координирано управување со прекини во преносот коишто се во состав на регионот на координирано управување од точката 3. на овој став.
- (4) При воспоставувањето на регионална соработка операторот на електропреносниот систем особено ги има предвид, кога е тоа можно, предностите од:
1. воведувањето на имплицитни аукции на кус рок за истовремена распределба на електрична енергија и преносен капацитет и
  2. интеграцијата на пазарните механизми за услугите на балансирање, обезбедување резервен капацитет и обезбедување системски услуги.

СОПСТВЕНИК НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 125

- (1) Министерството надлежно за работите од областа на транспортот е сопственик на друштвото коешто е оператор на електропреносниот систем.
- (2) Министерството од став (1) на овој член, е самостојно при донесување на одлуките во надлежност на собрание на акционери и притоа не смее да прифаќа упатства или насоки од орган на државна или локална власт или друг државен орган основан согласно со Уставот и со закон.
- (3) Членовите на органот на надзор, односно на органот на управување на операторот на електропреносниот систем:
  1. во постапка за донесување на одлуки согласно закон, не смеат да бараат ниту да прифаќаат упатства или насоки од орган на државна власт или орган на единица на

локална самоуправа или друг државен орган основан согласно со Уставот и со закон, освен во случаите утврдени во овој закон, и

- не смеат да бидат избрани за членови на орган на надзор, односно на орган на управување на друштва коишто вршат производство, складирање, снабдување или трговија со електрична енергија или друштва коишто имаат можност за директно или индиректно влијание врз одлучувањето во тие друштва.

ПРОГРАМА ЗА УСОГЛАСЕНОСТ

Член 126

Операторот на електропреносниот систем, независно од организационата форма, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, донесува програма за усогласеност со која се утврдуваат мерките кои треба да се преземаат заради оневозможување на дискриминација на корисниците на електропреносниот систем по било кој основ, се дефинираат обврските на вработените во реализацијата на програмата и се утврдува начинот за следење на усогласеноста на работењето на операторот на електропреносниот систем со обврските утврдени со овој закон и програмата.

СЛУЖБЕНИК ЗА УСОГЛАСЕНОСТ

Член 127

- Реализацијата на програмата од Член 125 од овој закон, ја следи службеник за усогласеност.
- Службеникот за усогласеност од ставот (1) на овој член, е именуван од органот за надзор на операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
- Регулаторната комисија за енергетика нема да го одобри именувањето на предложениот службеник за усогласеност ако утврди дека не ги исполнува условите за независност или стручност од овој член.
- Органот за надзор на операторот на електропреносниот систем може, по претходно одобрение или по барање од Регулаторната комисија за енергетика, да го разреши службеникот за усогласеност заради прекршување на условите за независност или стручност, или неисполнување на обврските од програмата за усогласеност од член 125 на овој закон.
- Регулаторната комисија за енергетика ги одобрува условите со кои се уредува мандатот и условите за вработување на службеникот за усогласеност, вклучувајќи го и времетраењето на неговиот мандат или вработување, со цел да се обезбедат независноста, како и сите потребни услови за остварување на неговите овластувања и извршување на неговите должности
- За време на својот мандат, службеникот за усогласеност не може да извршува друга професионална дејност, ниту да има интерес или деловен однос, директно или индиректно, со друштва од енергетскиот сектор или со нивните содружници или акционери.

- (7) Операторот на електропреносниот систем е должен на службеникот за усогласеност да му ги даде на увид сите податоци и информации потребни за остварување на неговите овластувања и по негово барање, да му овозможи пристап до сите простори и простории во кои ја врши својата дејност.
- (8) Службеникот за усогласеност е должен да:
1. го следи спроведувањето на програмата за усогласеност и изработува годишен извештај за преземените мерки за нејзиното спроведување кој го доставува до Регулаторната комисија за енергетика,
  2. доставува извештаи до органот за надзор и дава препораки во однос на програмата за усогласеност и нејзината реализација, и
  3. ја известува Регулаторната комисија за енергетика за значителни прекршувања во спроведувањето на програмата за усогласеност.
- (9) Службеникот за усогласеност ги доставува до Регулаторната комисија за енергетика предложениот инвестициски план и предложените одлуки за поединечни инвестиции во електропреносниот систем, истовремено кога органот на управување на операторот на електропреносниот систем ги доставува одлуките до органот за надзор.
- (10) Органот на управување, органот за надзор и раководните лица на операторот на електропреносниот систем се должни да го повикаат службеникот за усогласеност да присуствува на сите закажани состаноци и да му ги достават сите потребни материјали, а особено кога се одлучува за:
1. условите поврзани со услугите за пристап и користење на електропреносниот систем кои се однесуваат на цените за користење, распределбата на преносниот капацитет и управувањето со загушувањата,
  2. проектите поврзани со управување, одржување и развој на електропреносниот систем, вклучувајќи ги и инвестициите во интерконективните водови, и
  3. набавката или продажбата на електрична енергија и системски услуги неопходни за функционирање на електропреносниот систем, вклучувајќи ги и системските услуги за балансирање.

СЕРТИФИКАЦИЈА НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 128

- (1) Вршителот на дејноста пренос на електрична енергија мора да биде сертифициран како оператор на електропреносниот систем на начин, во постапка и во рок утврдени со овој закон.
- (2) Постапката за сертификација на операторот на електропреносниот систем се спроведува:
1. на барање на операторот на електропреносниот систем на кого му е издадена лиценца за вршење на дејноста пренос на електрична енергија во согласност со став (4) на овој член или
  2. по службена должност од страна на Регулаторната комисија за енергетика во случај:
    - 2.1. кога операторот на електропреносниот систем нема да поднесе барање за сертификација,
    - 2.2. кога настанала или може да настане повреда на обврските за сопственичко раздвојување утврдени во Член 72 од овој закон, или

- 2.3. на доставено образложено барање од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Ако операторот на електропреносниот систем не е сертифициран, должен е да достави барање за сертификација со документи пропишани со правилата за сертификација што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика.
  - (4) Во рок од четири месеци од денот на доставување на барањето за сертификација од страна на операторот на електропреносниот систем или од датумот кога Секретаријатот на енергетската заедница го доставил образложеното барање од став (2), точка 2) алинеја 3 на овој член, Регулаторната комисија за енергетика изготвува предлог одлука за сертификација на операторот на електропреносниот систем и веднаш му ја доставува на Секретаријатот на енергетската заедница, заедно со сите информации поврзани со предлог одлуката.
  - (5) Во рок од 60 дена по добивање на мислењето од страна на Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука по барањето за сертификација. Регулаторната комисија за енергетика го зема предвид мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница, и ги објавува причините за можните отстапки од мислењето.
  - (6) Регулаторната комисија за енергетика ја објавува одлуката од став (5) од овој член, во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница, на која го објавува и мислењето издадено од Секретаријатот на енергетската заедница.
  - (7) Регулаторната комисија за енергетика води службена евиденција за комуникацијата остварена со Секретаријатот на енергетската заедница во врска со постапката за сертификација на операторот на електропреносниот систем. Службената евиденција се става на увид на операторот на електропреносниот систем кој бара сертификација и на засегнатите институции од јавниот сектор. Регулаторната комисија за енергетика е должна како доверливи да ги чува деловно чувствителните податоци.
  - (8) Операторот на електропреносниот систем, производителите на електрична енергија, операторите на електродистрибутивните системи, снабдувачите на електрична енергија или трговците со електрична енергија во текот на постапката за сертификација, на барање на Регулаторната комисија за енергетика или Секретаријатот на енергетската заедница, се должни веднаш да ги достават сите потребни податоци и информации.
  - (9) По спроведувањето на постапката за сертификација, Регулаторната комисија за енергетика на операторот на електропреносниот систем му издава сертификат со кој се назначува за оператор на електропреносниот систем и се потврдува дека ги исполнува условите во поглед на сопственичкото раздвојување и независноста како и условите во поглед на финансиско-материјалната способност и техничката и кадровската оспособеност, како и другите услови пропишани со овој закон.

ПОСТАПКА ЗА СЕРТИФИКАЦИЈА НА ЛИЦА ОД ТРЕТИ ДРЖАВИ

Член 129

- (1) По барање од операторот или сопственикот на електропреносниот систем, Регулаторната комисија за енергетика спроведува постапка за сертификација на операторот на електропреносниот систем којшто е под контрола од лице или група лица од трета држава или трети држави.

- (2) Операторот или сопственикот од став (1) од овој член, е должен веднаш да ја извести Регулаторната комисија за енергетика за околностите коишто можат да доведат до преземање на контрола врз него од страна на лице или група лица од трета држава или трети држави.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика е должна за барањето за сертификација од став (1) од овој член и известувањето од став (2) од овој член, како и за последиците од преземањето на операторот на електропреносниот систем, веднаш да ги извести Министерството и Секретаријатот на енергетската заедница.
- (4) Министерството, во рок од 60 дена од приемот на известувањето од став (3) од овој член, изготвува мислење во кое е содржана проценка дали издавањето на сертификатот може да ја загрози сигурноста во снабдувањето во Република Северна Македонија или сигурноста во снабдувањето на договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија, особено земајќи ги предвид:
1. правата и обврските на Енергетската заедница во однос на државата или државите од став (1) од овој член, кои произлегуваат од меѓународното право и ратификуваните меѓународни договори во однос на сигурност во снабдувањето, вклучувајќи и други договори што се однесуваат на сигурност во снабдувањето склучени со една или повеќе трети држави во кои Енергетската заедница е договорна страна,
  2. правата и обврските на Република Северна Македонија кон државата или државите од став (1) од овој член, кои произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори со таа држава или држави, во согласност со законодавството на Енергетската заедница, и
  3. други специфични околности.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од четири месеци од датумот на прием на барањето од ставот (1) од овој член, изготвува предлог-одлука за сертификација, односно одбивање на барањето за сертификација.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика го одбива барањето за сертификација од став (1) од овој член, ако:
1. операторот на електропреносниот систем не докаже дека ги исполнува условите пропишани во правилникот од член 72 од овој закон и во член 123, став 2) и 4) од овој закон или
  2. издавањето на сертификатот ја загрозува сигурноста на снабдувањето на Република Северна Македонија или сигурноста на снабдувањето на договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската Унија.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика е должна веднаш да ја достави до Секретаријатот на енергетската заедница предлог-одлуката од став (5) на овој член, заедно со пропратната документација врз основа на која е донесена одлуката, заради добивање на мислење.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од 60 дена од денот на доставувањето на мислењето, односно истекувањето на рокот за доставување на мислењето од Секретаријатот на енергетската заедница, донесува одлука за сертификација, или за одбивање на барањето за сертификација.
- (9) При донесувањето на одлуката од став (8) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика е должна да го земе предвид мислењето на Министерството и мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница.

- (10) Одлуката на Регулаторната комисија за енергетика и мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница се објавуваат во „Службен весник на Република Северна Македонија“.
- (11) Ако одлуката на Регулаторната комисија за енергетика не е во согласност со мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница, со одлуката се објавува и образложение.

РЕВИЗИЈА НА СЕРТИФИКАЦИЈАТА

Член 130

- (1) Регулаторната комисија за енергетика започнува постапка за ревизија на сертификацијата ако при вршење на надзор врз работењето на операторот на електропреносниот систем, или ако била известена од операторот или службеникот за усогласеност од Член 126 од овој закон, или на друг начин дошла до сознанија дека настанала или дека постои можност за настанување на промена во сопственичката структура на операторот или друга промена којашто може да влијае врз исполнувањето на обврските и условите за сопственичко раздвојување и сертификација утврдени во Член 124, Член 125 и Член 128 од овој закон.
- (2) Постапката од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ја започнува и по барање од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика доставува до операторот на електропреносниот систем известување за започнувањето на постапката за ревизија на сертификацијата со кое го задолжува да ја обезбеди потребната документација, податоци и информации од коишто може да се утврди планираната или настанатата промена, како и рок за нивно доставување којшто не може да биде покус од 15 дена.
- (4) Во рок од 60 дена по добивањето на бараните податоци, информации и документација, Регулаторната комисија за енергетика изготвува предлог одлука за издавање на нов или одземање на постојниот сертификат и ја доставува на мислење до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Во рок од 60 дена по добивање на мислење од Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за издавање на нов или одземање на постојниот сертификат и ја објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб-страница. При донесување на одлуката, Регулаторната комисија за енергетика го зема предвид мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница и на својата веб-страница ги објавува причините за можните отстапки од мислењето.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 131

- (1) За исполнување на обврските од член 122 од овој закон, операторот на електропреносниот систем е должен:
  1. да ги приклучи на електропреносната мрежа производителите, складиштата и потрошувачите на електрична енергија, како и електродистрибутивните системи во Република Северна Македонија, и да ги објави на својата веб-страница условите и надоместоците за приклучување,

2. да им обезбеди пристап на сите корисници на електропреносниот систем и да ги објави на својата веб страница или на друг начин да им ги обезбеди сите информации потребни за пристап, како и тарифите за пренос на електрична енергија,
3. во секое време да има на располагање материјални, технички и човечки ресурси, како и финансиски средства потребни за исполнување на неговите обврски,
4. да склучи договори со операторите на соседните електропреносни системи со кои е поврзан со цел да обезбеди сигурен, безбеден и квалитетен пренос на електрична енергија и да обезбеди оптимално управување со електропреносната мрежа и користење на интерконективните капацитети,
5. да ги обезбеди прекуграничните текови на електрична енергија преку електропреносната мрежа на Република Северна Македонија во рамки на расположливиот преносен капацитет,
6. донесува план за развој на електропреносниот систем за период од десет години,
7. соработува со ENTSO-E и со операторите на електропреносните системи на Договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија во подготовката на десетгодишниот план за развој на електропреносната мрежа на Европската Унија и на двегодишни усогласени регионални инвестициски планови за развој на електропреносните мрежи
8. да изработи годишен план за одржување на интерконективните водови од електропреносната мрежа, усогласен со операторите на поврзаните електропреносни системи и да го објави на својата веб страница,
9. да изработи годишен план за одржување на внатрешните водови од електропреносната мрежа и да го објави на својата веб страница,
10. да гради нови и да ги одржува и надградува постојните интерконективни водови, водејќи сметка за ефикасно искористување на постојните интерконективни капацитети, избегнување на можните внатрешни загушувања и рамнотежата помеѓу инвестициските трошоци и придобивките за потрошувачите,
11. да го организира и управува пазарот за балансирање со електрична енергија,
12. да воспостави и води регистар на балансно-одговорни страни,
13. да изработи конечен дневен распоред и да ги евидентира и чува податоците добиени во процесот на изработка на конечниот дневен распоред,
14. да обезбеди дневно диспечирање и управување во реално време со тековите на електрична енергија, водејќи сметка за целокупното производство на електрична енергија во Република Северна Македонија, како и на внатрешните и прекуграничните трансакции поврзани со тековите на електрична енергија преку електропреносниот систем, врз основа на конечниот дневен распоред,
15. да обезбеди синхронизирана работа на електроенергетскиот систем на Република Северна Македонија и поврзаните електроенергетски системи, како и размена на податоци со операторите на други електроенергетски системи поврзани во синхронизираната мрежа на Континентална Европа во рамките на ENTSO-E,
16. да ја поттикнува прекуграничната размена на електрична енергија со примена на имплицитни аукции за краткорочни алокации на капацитетите и интеграција на механизмите за балансирање и резервна моќност,
17. да објавува податоци и навремено да обезбеди информации од операторите на соседните електропреносни системи за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови заради обезбедување на недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на електропреносниот систем,

18. да обезбеди инсталирање и одржување на мерните уреди и да ја мери електричната енергија на сите мерни места во точките на прием и испорака на електрична енергија во електропреносниот систем и да ги доставува податоците од мерењата до корисниците на системот и до операторот на пазарот на електрична енергија,
  19. да им обезбеди пристап на корисниците на електропреносниот систем до мерните уреди што се во негова сопственост,
  20. да набавува системски услуги и услуги за балансирање на електропреносниот систем во согласност со членот 116 од овој закон,
  21. да учествува на регионалниот пазар на балансна енергија,
  22. да донесе правила за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електропреносната мрежа и за сопствени потреби претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика, како и да набави електрична енергија согласно донесените правила,
  23. да набавува и продава електрична енергија за компензација, по пазарни услови и на транспарентен и недискриминаторен начин,
  24. да ги решава загушувањата во електропреносниот систем во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон,
  25. да обезбеди балансирање на електроенергетскиот систем по пазарни услови и порамнување на отстапувањата и услугите за балансирање, како и да ги обезбеди фактурирањето и наплатата на услугите за балансирање,
  26. да учествува во постапките на регионална координирана пресметка на капацитети и спојување на пазарите на електрична енергија, вклучувајќи и учество во изработката на условите и методологиите за координирана пресметка на капацитети и спојување на пазарите на електрична енергија,
  27. да соработува со операторот на организираниот пазар на електрична енергија во постапките за определување на редоследот за диспечирање на производните единици и за управување со загушувањата во споените пазари на електрична енергија, и
  28. да обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на електропреносниот систем.
- (2) Операторот на електропреносниот систем е должен да води диспечерска книга, записи за доверливоста на електропреносниот систем, податоци од системот за надзор и управување и мерни податоци, и тие книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години.
  - (3) Операторот на електропреносниот систем е должен да води евиденција за работењето на електропреносниот систем и да ја направи достапна на Регулаторната комисија за енергетика.
  - (4) Операторот на електропреносниот систем може привремено да ја прекине испораката на електрична енергија од електропреносниот систем:
    1. по претходна најава, при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите, приклучување на нови корисници на електропреносниот систем и
    2. без најава во случај на потреба од спречување на хаварии и други ризици од нарушувања во електроенергетскиот систем.

**ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД СОРАБОТКАТА
ВО РЕГИОНОТ НА ПРЕСМЕТКА НА КАПАЦИТЕТИ**

Член 132

- (1) Заради спојување на пазарите на електрична енергија ден однапред и во тековниот ден, како и функционирање на долгорочните пазари, операторот на електропреносниот систем соработува со операторите на електропреносните системи во регионот на пресметка на капацитети во доделувањето на капацитет и справувањето со загушувањата во согласност со правилата и обврските кои произлегуваат од ратификуваните меѓународни договори и членството во ENTSO-E.
- (2) Кога границата за пресметка на капацитети е помеѓу договорна страна на Енергетската заедница и држава-членка на Европската унија, операторот на електропреносниот систем, без менување на нивната содржина, ги применува методологиите и актите одобрени од ACER со кои се уредува:
1. координирана распределба на меѓузонските преносни капацитети и справување со загушувањата во спојувањето на пазарите ден-однапред и во текот на денот како и долгорочните пазари заснован на одлуката на ACER за утврдување на конфигурација на регионот за пресметка на капацитети во кој припаѓа територијата на Република Северна Македонија и соодветната зона на наддавање и тоа:
    - 1.1. методологијата за обезбедување на податоци за производството и побарувачката на електрична енергија потребни за утврдување на заедничкиот мрежен модел,
    - 1.2. методологијата за утврдување на заедничкиот мрежен модел,
    - 1.3. методологија за пресметка на меѓузонските преносни капацитети,
    - 1.4. методологијата за пресметка на цената на преносниот капацитет при доделување на капацитет во текот на денот,
    - 1.5. временските термини кога се отвора и кога се затвора портата на пазарот во текот на денот помеѓу зоните на наддавање,
    - 1.6. рокот за физичко доделување на резервиранит преносен капацитет за пазарот ден-однапред,
    - 1.7. методологијата за распределба на приходот од загушувањата,
    - 1.8. методологија за пресметка на закажаните трансакции на тргувањето при еднодневно спојување на пазарите ден-однапред и
    - 1.9. методологија за пресметка на закажаните трансакции на тргувањето при единечно спојување на пазарите во текот на денот.
  2. координирана распределба на капацитет на долгорочните пазари и тоа:
    - 2.1. методологијата за обезбедување на податоци за производството и побарувачката на електрична енергија потребни за утврдување на заедничкиот мрежен модел,
    - 2.2. методологијата за утврдување на заедничкиот мрежен модел,
    - 2.3. правилата и условите за учество на платформите за заеднички аукции за координирано доделување на преносен капацитет достапни во Енергетската заедница и во Европската Унија,
    - 2.4. правила за доделување на преносниот капацитет,
    - 2.5. методологијата за распределба на приходот од загушувањата,
    - 2.6. методологиите за распределба на трошоците за воспоставување, развој и работење на платформите за заеднички аукции и

2.7. методологиите за распределба на трошоците за гарантирање на долгорочните права на преносен капацитет и соодветните надоместоци.

(3) Кога границата за пресметка на капацитети е помеѓу договорни страна на Енергетската заедница, операторот на електропреносниот систем, а по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ги донесува како составен дел на мрежните правила, методологиите и актите претходно усогласени со операторите на договорните страна на Енергетската заедница со кои се уредува:

1. координирана распределба на меѓузонските преносни капацитети и справување со загушувањата во спојувањето на пазарите ден-однапред и во текот на денот како и долгорочните пазари и тоа:
  - 1.1. заедничка методологија за пресметка на меѓузонскиот преносен капацитет во регионот,
  - 1.2. заедничка методологија и одлуки за воведување пресметка на преносниот капацитет врз основа на тековите на електрична енергија за пазарот ден-однапред и пазарот во текот на денот, по спојувањето на соодветните пазари, како и одлуки за можно соодветно одложување или за изземање,
  - 1.3. методологија за координирано редиспечирање и контратргување,
  - 1.4. координирани резервни процедури за транспарентна и недискриминаторна распределба на преносните капацитети во случај кога спојувањето на пазарите ден-однапред не ги даде очекуваните резултати,
  - 1.5. механизам за дополнителни аукции во текот на денот за капацитет на одделни граници на зоната на наддавање, и
  - 1.6. заедничка методологија за споделување на трошоците за редиспечирање и контратргување заедно со трошоците за корективните акции со прекуграничен ефект.
2. координирана распределба на капацитет на долгорочните пазари и тоа:
  - 2.1. методологија за пресметка на меѓузонскиот преносен капацитет,
  - 2.2. методологија за координирана распределба на долгорочниот меѓузонски прекуграничен капацитет,
  - 2.3. регионални форми на долгорочното право на користење на преносен капацитет кое се доделува на секоја од границите на зоната на наддавање во регионот, понудено од операторот на електропреносниот систем преку единствена платформа за аукциска распределба, во форма на право на физички пристап на учесниците на пазарот до капацитетот во годишната и месечната временска рамка, со можност и за други временски рамки,
  - 2.4. резервна координирана алтернативна постапка за одложена распределбата ако основниот механизам за долгорочната распределба на преносен капацитет не даде резултат,
  - 2.5. усогласени регионални правила за долгорочно право на пристап и користење на преносниот капацитет кое вклучува физички пристап, обврска за користење на правото на пристап и можност за користење на правото на пристап, како и правила за надоместок во случај на ограничување на правото на пристап,
  - 2.6. усогласени услови и барања за воспоставување на единствена регионална платформа за распределба на долгорочно право на користење на преносните капацитети и
  - 2.7. методологија за споделување на трошоците за воспоставување, развој и управување со регионалната платформа за долгорочна распределба на преносните капацитети.

- (4) Операторот на електропреносниот систем изготвува, по претходна согласност од Регулаторната комисија за енергетика може да достави предлог на операторите на електропреносните системи во регионите на пресметка на капацитети за ревизија на:
1. конфигурацијата на границите на зоната на наддавање во својата контролна област ако ревизијата има незначително влијание врз контролните области на соседните оператори и интерконективните водови и придонесува за подобрување на ефикасноста или безбедноста на управувањето со системот,
  2. распределбата на меѓузонски преносен капацитет и други аранжмани ако повеќе номинирани оператори на пазар на електрична енергија се активни во зоната или ако прекуграничните водови се управувани од оператори кои не се сертифицирани,
  3. трошоците за распределба на преносниот капацитет и за справување со загушувањата во електропреносната мрежа и
  4. споделување на регионалните трошоци за поединечно спојување на пазарите ден-однапред и на пазарите во текот на денот.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД СОРАБОТКАТА ВО РЕГИОНОТ ПОВРЗАНИ СО ОПЕРАТИВНАТА БЕЗБЕДНОСТ

Член 133

- (1) Кога во регионот на координирано управување учествува договорна страна на Енергетската заедница и држава-членка на Европската унија, операторот на електропреносниот систем, без менување на нивната содржина ги применува методологиите и актите одобрени од ACER со кои се уредува координираното управување со системот и одржување на неговата оперативната безбедност и тоа:
1. правила за размена на податоци помеѓу операторите во регионот потребни за одржување на оперативната безбедност,
  2. методологија за утврдување на заедничките мрежни модели,
  3. методологија за координација на анализата на оперативната безбедност,
  4. методологија за утврдување на минималната инерција на системот во синхроната област континентална Европа,
  5. методологија за оценка на релевантноста на ресурсите за координирано справување со прекините на синхроната област континентална Европа,
  6. методологии и услови содржани во оперативните договори применети во синхроната област континентална Европа, а особено условите за фреквенциска стабилност и правилата за одржување, обновување и ограничувањата на резервите за обновување на фреквенциската стабилност како и резервите за замена во случај на испад, кои се споделуваат или разменуваат со операторите од соседните синхронии области и
  7. мерки за ублажување на ризикот и последиците од прекини во синхроната област континентална Европа.
- (2) Кога во регионот на координирано управување учествуваат договорни страна на Енергетската заедница, операторот на електропреносниот систем, а по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ги донесува како составен дел на мрежните правила, методологиите и актите претходно усогласени со операторите на договорните страна на Енергетската заедница со кои се уредува координирано управување со системот и одржување на неговата оперативната безбедност и тоа:

1. правила за координација на постапките за оперативна безбедност за операторите во секој од опфатените региони на координирана пресметка на меѓузонски капацитети,
  2. методологии и услови содржани во оперативните договори кои се применуваат во контролниот блок, а се однесуваат на: ограничувања на степенот на зголемување на излезната моќност на производните единици, координирани активности за намалување на грешките во контролата на обновувањето на фреквенциската стабилност кои вклучуваат измени во производството и побарувачката на активна моќност, како и правила за димензионирање на резервите за обновување на фреквенциската стабилност,
  3. поправни мерки за трајно намалување на грешките во контролата на обновувањето на фреквенциската стабилност во контролниот блок во насока на идно достигнување на поставените целни вредности и
  4. заеднички предлог за утврдување на конфигурацијата на контролниот блок.
- (3) Операторот на електропреносниот систем изготвува и по претходна одобрување од Регулаторната комисија за енергетика донесува методологии и акти кои ги објавува на својата веб страница и ги доставува како свој независен предлог до ENTSO-E, или до ECRB, ACER или до регулаторните тела и операторите на електроенергетските системи од регионот од ставот (1) на овој член со кои се уредува управувањето со системот и одржувањето на неговата оперативната безбедност и тоа:
1. податоците, нивната структура и динамиката на нивната размена со операторите на електродистрибутивните системи и значајните корисници на електропреносниот систем во Република Северна Македонија,
  2. заедничките дополнителни својства на резервата за одржување на фреквенциската стабилност содржани во оперативниот договор, потребни за оперативната безбедност во синхроната област Континентална Европа, како и дополнителните посебни барања за групите на даватели на услуги на резерва за одржување на фреквенциската стабилност потребни за сопствената оперативна безбедност,
  3. предлог за одбивање на неадекватни групи даватели на услуги на резерва за одржување на фреквенциската стабилност,
  4. предлог за преоден минимален период на активирање на услуги на резерва за одржување на фреквенциската стабилност во синхроната област континентална Европа,
  5. технички барања од давателите на услуги на резерва за обновување на фреквенциската стабилност,
  6. предлог за одбивање на неадекватни групи даватели на услуги на резерва за обновување на фреквенциската стабилност,
  7. технички барања за поврзување на единици кои обезбедуваат услуга на резерва за замена во случај на испад и соодветните групи даватели на услугата и
  8. предлог за одбивање на неадекватни групи даватели на услуги на резерва за замена во случај на испад.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД СОРАБОТКАТА ВО РЕГИОНОТ ПОВРЗАНИ СО ЕНЕРГИЈАТА ЗА БАЛАНСИРАЊЕ И СИСТЕМСКИ УСЛУГИ

Член 134

- (1) Кога во регионот на координирано управување учествува договорна страна на Енергетската заедница и држава-членка на Европската унија, операторот на електропреносниот систем, без менување на нивната содржина ги применува методологиите и актите одобрени од

ACER со кои се уредува координиран пристап до енергијата за балансирање и системски услуги и тоа:

1. правила за воспоставување и менување на европските платформи за размена на балансна енергија од резервите за обновување на фреквенциската стабилност со мануелна и автоматска активација и за пребивање на дебалансите,
  2. стандарди за производите на капацитет во понудата за балансирање,
  3. методологија за класифицирање на причините за активирање на понудите на балансна енергија,
  4. проценка на можното зголемување на минималниот волумен на капацитет во понудите на балансна енергија на европските платформи,
  5. методологии за утврдување на цените на балансна енергија и меѓузонски преносен капацитет користени во размената на балансна енергија или пребивањето на дебалансите,
  6. методологија за доделување на меѓузонски преносен капацитет во процесот на размена на балансна енергија или споделување на резервите,
  7. методологија за заемно оптимизирање на процесот на распределба на меѓузонскиот преносен капацитет,
  8. правила за меѓусебно порамнување на најавената размена на енергија помеѓу операторите на електропреносните системи,
  9. правила за усогласување на главните услови во порамнувањето на дебалансите,
  10. правила за воспоставување на европска платформа за споделување на резерви за замена во случај на испад во географската област на операторите кои вршат такво споделување,
  11. правила за меѓусебно порамнување на планираната размена на енергија за пребивање на дебалансите и на резервите за обновување на фреквенциската стабилност и за замена во случај на испад во географската област каде операторите вршат такво планирање и
  12. правила за порамнување на ненамерната размена на енергија во рамките на синхроната област континентална Европа.
- (2) Кога во регионот на координирано управување учествуваат договорни страна на Енергетската заедница, операторот на електропреносниот систем, а по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ги донесува како составен дел на мрежните правила, методологиите и актите претходно усогласени со операторите на договорните страна на Енергетската заедница со кои се уредува координиран пристап до енергијата за балансирање и системски резерви и тоа:
1. усогласени заеднички правила и постапки за набавка или размена на балансна моќност помеѓу операторите кои набавуваат, разменуваат или планираат таква заемна размена во регионот,
  2. методологија за пресметка на веројатноста да има меѓузонска понуда на балансна моќност по затварањето на портата на пазарот во текот на денот во случај кога се практикува таквата размена на моќност помеѓу операторите,
  3. услови за пренесување на обврската за обезбедување на балансен капацитет од еден давател на услуги на друг во рамките на географската област каде е извршена набавката на балансниот капацитет како и за изземање, на давателите на услугите од географската област од правото на такво пренесување по барање од операторот на електропреносниот систем,

4. услови и постапка за размена на балансни услуги, на доброволна основа или по договор помеѓу Регулаторната комисија за енергетика и друго регулаторно тело, при што давателот на балансни услуги ги дава услугите наменети за размена прво на операторот на системот со кој има договор за балансирање, а кој потоа ги испорачува услугите на операторот на системот со кој се врши размената,
  5. методологија за пресметка на меѓузонскиот капацитет за потребите на размена на балансни услуги во секој од опфатените региони на координирана пресметка на меѓузонски капацитети,
  6. постапка за доделување на меѓузонски преносен капацитет за размена на балансни услуги или за споделување на резерви за балансирање и
  7. принципи на алгоритмите за балансирање за операторите кои разменуваат услуги.
- (3) Операторот на електропреносниот систем изготвува и по претходна одобрување од Регулаторната комисија за енергетика донесува методологии и акти кои ги објавува на својата веб страница и ги доставува како свој независен предлог до ENTSO-E, или до ECRB, ACER или до регулаторните тела и операторите на електроенергетските системи од регионот од ставот (1) на овој член со кои се уредува координиран пристап до енергијата за балансирање и системски услуги и тоа:
1. обврска на операторот на електропреносниот систем да објавува податоци за понудите на балансна енергија, како и критериумите за изземање од обврската за објавување на понудените цени за балансна енергија или балансна моќност во случај на разумна можност за злоупотреба на пазарот на балансни услуги,
  2. методологија за распределба на трошоците кои произлегуваат од активностите преземени од операторите на поврзаните електродистрибутивни системи,
  3. правила и услови за давателите на услуги за балансирање и за балансно-одговорните страни, кои вклучуваат и правила за суспензија и обновување на пазарните активности и кои можат да бидат донесени во соработка со еден или повеќе оператори на електропреносни системи од заедничката контролна област,
  4. предлог од операторот на електропреносниот систем за дефинирање и користење на специјални производи на балансна енергија и балансна моќност кои ќе се применуваат на европските платформи од ставот (4) точка 1. на овој член независно од стандардните производи,
  5. предлог од операторот на електропреносниот систем за ограничување на волуменот на понудите на балансни услуги упатени на европските платформи за размена на балансна енергија во услови на самодиспечирање, ако портата на пазарот во текот на денот се затвора по затворањето на портата на европските пазари на балансна енергија,
  6. предлог од операторот на електропреносниот систем за изземање од обврската за одвоена набавка на моќност за нагорно и надолно балансирање кај резервите за обновување на фреквенциската стабилност и резервите за замена во случај на испад,
  7. предлог од операторот на електропреносниот систем за воспоставување дополнителен механизам за порамнување независен од механизмот за порамнување на дебалансите, наменет за порамнување помеѓу балансно-одговорните страни на трошоците во набавката на балансната моќност, административните трошоци и други трошоци поврзани со балансирањето,
  8. барање од операторот на електропреносниот систем за изземање од една или повеќе обврски кои произлегуваат од ставот (1) на овој член и
  9. трошоците од обврските наметнати на операторот на електропреносниот систем кои произлегуваат од ставот (1) на овој член.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ КОИ ПРОИЗЛЕГУВААТ ОД СОРАБОТКАТА ВО РЕГИОНОТ ПОВРЗАНИ СО ВОНРЕДНИ СОСТОЈБИ И ПОВТОРНО ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ФУНКЦИИТЕ НА СИСТЕМОТ

Член 135

- (1) Операторот на електропреносниот систем изготвува и по претходна одобрување од Регулаторната комисија за енергетика донесува методологии и акти кои ги објавува на својата веб страница и ги доставува како свој независен предлог до ENTSO-E, или до ECRB, ACER или до регулаторните тела и операторите на електроенергетските системи од регионот од ставот (1) на овој член со кои се уредува соработката во вонредни состојби и повторно воспоставување на функциите на електроенергетскиот систем и тоа:
1. правила и услови на дејствување на давателите на услуги за заштита на системот на договорна основа,
  2. правила и услови на дејствување на давателите на услуги за повторно воспоставување на функциите на системот на договорна основа,
  3. правила на исклучување од електропреносниот систем и повторно вклучување на значајни корисници,
  4. листа на значајни корисници на електроенергетскиот систем кои имаат обврска да преземат мерки и да ги прилагодат своите инсталации според барањата од соодветните посебни мрежни правила за поврзување на производни единици и единици на потрошувачката на електрична енергија на електропреносната мрежа,
  5. правила за суспендирање и повторно воспоставување на пазарните активности на пазарот на електрична енергија во вонредни услови,
  6. посебни правила за порамнување на дебалансите и на соодветните финансиски трансакции од услугите за балансирање во случај на суспензија на пазарните активности од точка 5. на овој став и
  7. план за тестирање на опремата и способностите на корисниците на електропреносниот систем со цел да се идентификуваат оние кои се значајни за нивно вклучување во планот за одбрана на системот и планот за обновување на функциите на системот.

НАБАВКА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА И УСЛУГИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 136

- (1) Операторот на електропреносниот систем набавува енергија, моќност и системски услуги низ транспарентна, конкурентна и недискриминаторна постапка и тоа за:
1. покривање на загубите во електропреносната мрежа;
  2. управување со загушувањата во електропреносната мрежа;
  3. балансирање на електропреносниот систем;
  4. обезбедување на нефреквенциски системски услуги или резерви.
- (2) Ако набавената електричната енергија или системските услуги од ставот (1) на овој член се недоволни или физички не може да се испорачаат, операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика може да спроведе конкурентна и недискриминаторна постапка за набавка на потребната електрична енергија или системските услуги.

- (3) Ако операторот на електропреносниот систем не може да ја набави електричната енергија или системските услуги на начин утврден од став (2) на овој член, Владата, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, може да донесе одлука за наметнување обврска за јавна услуга на производител, снабдувач или трговец со електрична енергија за обезбедување на електричната енергија или системските услуги.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да одобри привремено изземање од обврската за набавки на услугите од став (1) на овој член во период не подолг од шест месеци, ако операторот на електропреносниот систем и достави доказ дека набавките на системски услуги на пазарот се економски неефикасни,.
- (5) Обврската за набавка на системски услуги не се однесува на целосно интегрираните мрежни компоненти од електропреносниот систем.
- (6) Операторот на електропреносниот систем преку транспарентен процес со учество на корисниците на системот, операторите на електродистрибутивните системи и давателите на услуги утврдува листа на спецификации за системските услуги кои се набавуваат на пазарот, претходно одобрена од Регулаторната комисија за енергетика и ја објавува на својата веб страница. Според спецификациите, операторот на електропреносниот систем дефинира стандардизирани пакети од услуги, за секоја категорија на системски услуги и за сите квалификувани учесници на пазарот, вклучувајќи ги и оние кои нудат енергија или услуги од ставот (8) на овој член.
- (7) Операторот на електропреносниот систем е должен да овозможи сите производни единици и сите понудувачи на електрична енергија кои го имаат потребниот степен на прилагодливост за учество на пазарот, кои што се исплатливи, одржливи, го помагаат ефикасното и безбедното работење на системот и овозможуваат да се намали потрошувачката и да се намалат потребите од надградба или замена на производните капацитети да учествуваат на пазарот на системски услуги со обезбедување на еднакви услови за:
  1. енергија добиена од обновливи извори,
  2. енергија добиена преку агрегација,
  3. услуги од управување со побарувачката,
  4. услуги или енергија од складишта на енергија, или
  5. услуги од мерки на енергетска ефикасност.
- (8) Операторот на електропреносниот систем соработува, разменува информации и се координира со операторите на електродистрибутивните системи, со цел да обезбеди оптимално искористување на ресурсите, безбедно и ефикасно функционирање на електропреносниот системот и развој на пазарот на системски услуги.

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 137

- (1) Операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ги донесува мрежните правила за пренос на електрична енергија и ги објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница.
- (2) Со мрежните правила за пренос на електрична енергија особено се уредуваат:

1. техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на електропреносниот систем,
  2. техничко-технолошките услови и начинот за приклучување на корисниците на електропреносниот систем,
  3. методологијата за определување на надоместокот за приклучување на електропреносната мрежа,
  4. условите и начинот на пристап на трето лице на електропреносниот систем,
  5. објективни, недискриминаторни и транспарентни постапки за разрешување на загушувањата во електропреносниот систем,
  6. техничко-технолошките услови за работа на објектите за производство на електрична енергија за кои е издадена лиценца за пробна работа,
  7. планирањето на одржувањето и развојот на електропреносниот систем,
  8. начинот на усогласување со корисниците на електропреносниот систем во случаи на планирани прекини,
  9. содржината на плановите за развој на електропреносниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на плановите за развој,
  10. начинот и постапката за прогнозирање на потрошувачката на електрична енергија, како и обврските на корисниците на електропреносниот систем во поглед на доставување на неопходните податоци потребни за изготвување на прогнозите за потрошувачката,
  11. мерките за обезбедување на потребната оперативна сигурност на електропреносниот систем,
  12. мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварији,
  13. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на електричната енергија и моќност,
  14. техничките критериуми за обезбедување на системски услуги,
  15. начинот на диспечирање,
  16. квалитетот на електрична енергија која се испорачува преку електропреносниот систем,
  17. квалитетот на услугите што операторот на електропреносниот систем ги обезбедува на корисниците,
  18. механизмите за координација и размена на информации со корисниците на системот и со операторите на соседните електропреносни системи
  19. комуникациските протоколи за надзор и управување на електропреносниот систем,
  20. работата на системот за оперативно управување,
  21. начинот на објавување на информациите коишто согласно овој закон е должен да ги објавува, и
  22. начинот и постапката за обезбедување на информации за корисниците на системот.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика донесува Правила за изземање од примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија, со кои особено се уредуваат:
1. критериумите врз основа на кои се доделува изземање на примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија,
  2. формата, содржината и начинот на доставување на барањето за изземање од примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија,

3. потребната документација којашто се доставува со барањето од точката 2) на овој став и
  4. постапката и роковите за постапување по барањето од точката 2) на овој став.
- (4) Врз основа на барање поднесено од операторот на електропреносниот систем Регулаторната комисија за енергетика во согласност со правилтата од став (3) на овој член, може да донесе одлука за изземање од примената на одделни обврски од мрежните правила за пренос на електрична енергија.

ДОПОЛНИТЕЛНИ ПРИХОДИ НА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 138

- (1) Операторот на електропреносниот систем може да го продаде вишокот на електрична енергија и мрежни услуги што ги набавил согласно Член 78 став (2), точки 22) и 23) од овој закон, на организираниот пазар на електрична енергија или на пазарот на балансна енергија, и за секоја таква продажба е должен да ја извести Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Операторот на електропреносниот систем може, со одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да остварува приходи од давање под наем на електропреносната инфраструктура во согласност со член 251 од овој закон.
- (3) При давањето под наем од ставот (2) на овој член, операторот на електропреносниот систем обезбедува користењето на мрежата од трети лица да не влијае на безбедноста, сигурноста и економичноста во работењето притоа исполнувајќи ги сите безбедносни услови, вклучувајќи ги и стандардите за сајбер безбедност.
- (4) Операторот на електропреносниот систем приходите остварени согласно со ставовите (1) и (2) на овој член ги води на посебна сметка.
- (5) При утврдување на тарифата за пренос на електрична енергија, Регулаторната комисија за енергетика ги зема предвид приходите што ги остварува операторот на електропреносниот систем во согласност со ставовите (1) и (2) на овој член.
- (6) Операторот на електропреносниот систем може приходите остварени по основ на став (2) од овој член, по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика, да ги користи за реализација на проекти од планот од член Член 139 од овој закон.

ДЕСЕТ ГОДИШЕН ПЛАН НА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 139

- (1) Операторот на електропреносниот систем е должен на секои две години да подготви план за развој на електропреносниот систем за период од следните десет години кој особено ги содржи:
  1. потребите од одржување, проширување и надградбата на електропреносниот систем и мрежа, вклучувајќи ги и потребите и можностите за зголемување на преносниот капацитет, како и приклучување на нови капацитети за производство, складирање и потрошувачка на електрична енергија,
  2. потребните мерки со кои се обезбедува соодветноста на електропреносниот систем и сигурноста во снабдувањето со електрична енергија,

3. главната електропреносна инфраструктура која се планира да се изгради или надгради во следните десет години,
  4. тековните и новите инвестиции кои треба да се реализираат во следните три години, и
  5. временската рамка за реализација на проектите дефинирани во планот.
- (2) При изготвување на планот од ставот (1) на овој член, операторот на електропреносниот систем ги има предвид:
1. можностите за користење на механизми за управување преку потрошувачката, складишта на енергија или други како алтернатива на проширувањето и надградбата на електропреносниот систем и нивното влијание,
  2. прогнозите и очекуваните промени во побарувачката на електрична енергија, вклучително ги прогнозите од операторите на електродистрибутивните системи,
  3. потребите за овозможување на услови за изградба и приклучување на нови објекти за производство на електрична енергија од обновливи извори и складишта на енергија,
  4. остварување на националните цели и индикативната траекторија за енергетска ефикасност, обновливи извори на енергија, намалување на емисиите на стакленички гасови согласно член 13 на овој закон,
  5. плановите и мерките за зголемување на сигурноста во снабдувањето со електрична енергија
  6. потребите од зголемување на прекуграничните капацитети за одделни корисници на системот и долгорочните обврски на инвеститорите за оваа намена од регионалните планови за развој на електропреносните системи и
  7. податоците од десетгодишниот план за развој на електропреносната мрежа на ENTSO-E и на соседните електропреносни системи.
- (3) Операторот на електропреносниот систем, е должен до 1 октомври во годината во која се усвојува планот од ставот (1) на овој член, да го достави до Министерството, кое во рок од 20 дена од денот на приемот на планот, ја проверува неговата усогласеноста со Националниот план за енергија и клима и за тоа му доставува на операторот на електропреносниот систем образложено писмено мислење.
- (4) По добиеното мислење од став (3) на овој член, операторот на електропреносниот систем, до 31 октомври, го доставува усогласениот план на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) По доставувањето на усогласениот план од став (4) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика:
1. проверува дали во планот се земени предвид барањата од став (2) на овој член и дали планот е усогласен со 10-годишниот план за развој на ENTSO-E и за таа цел може да изврши консултации со ACER, а по извршената проверка и спроведените консултации може да побара операторот на електропреносниот систем да го дополни или прилагоди планот, и
  2. спроведува јавни консултации со постојните корисници на електропреносниот систем, вклучувајќи ги и операторите на електродистрибутивните системи, како и потенцијалните корисници кои треба да ги образложат своите барања за приклучување, а резултатите од консултациите заедно со заклучокот за потребните инвестиции ги доставува до операторот на електропреносниот систем и ги објавува на својата веб страница.

- (6) По спроведување на постапките од став (5) на овој член, операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, го усвојува планот и го објавува на својата веб страница.

НЕИСПОЛНУВАЊЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ СОДРЖАНИ ВО ПЛАНОТ ЗА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 140

- (1) Регулаторната комисија за енергетика ја следи и оценува реализацијата на мерките и проектите од планот од член 138 на овој закон и ако утврди дека операторот на електропреносниот систем, во рок од три години, не успеал да ги реализира инвестициите предвидени во планот, кои се дел и од тековниот план, освен во случај на виша сила, Регулаторната комисија за енергетика, презема најмалку една од следните мерки:
1. носи одлука со која му наложува на операторот на електропреносниот систем самостојно да ги реализира инвестициите,
  2. носи одлука за организирање на тендерска постапка за избор на инвеститор кој ќе ги реализира инвестициите или
  3. го задолжува операторот на електропреносниот систем да прифати зголемување на основна главнина за да се овозможи финансирање на потребните инвестиции и да дозволи заинтересиран инвеститор да учествува во сопственоста на капиталот.
- (2) Ако Регулаторната комисија за енергетика донесе одлука да се организира тендерска постапка согласно став (1) точка 2 на овој член, го задолжува операторот на електропреносниот систем да преземе една или повеќе од следните мерки:
1. финансирање на инвестицијата од трето лице,
  2. изградба и реализација на инвестицијата од трето лице,
  3. самостојна изградба на новата инфраструктура и
  4. самостојно управување и користење на новата инфраструктура.
- (3) Во случаите од ставот (3) на овој член, операторот на електропреносниот систем е должен да му ги обезбеди на инвеститорот сите информации потребни за реализација на инвестицијата, како и презема соодветни мерки заради олеснување на реализацијата на инвестицискиот проект и приклучување на ново изградената инфраструктура на електропреносната мрежа.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика ги одобрува финансиските аспекти за реализација на инвестициите во случаите од став (3) на овој член.
- (5) Ако Регулаторната комисија за енергетика преземе некоја од мерките од став (1) на овој член, трошоците на инвестицијата се надоместуваат преку тарифата за пренос на електрична енергија.

ПЛАН ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ ВО ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 141

- (1) За секој регулиран период определен во прописот од член 57 став (1) точка 7 од овој закон, операторот на електропреносниот систем изработува и доставува на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика план за инвестирање во електропреносниот систем, во кој како резултат на предвидените инвестиции, особено треба да биде прикажано:

1. очекуваното зголемување на ефикасноста на работењето на електропреносниот систем преку намалувањето на загубите на електрична енергија,
  2. подобрувањето на квалитетот на испорачаната електрична енергија од електропреносната мрежа, и
  3. влијанието врз зголемувањето на бројот на единици за производство на електрична енергија од обновливи извори на енергија и нивната просторна распределеност.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика обезбедува трошоците за реализација на инвестиции од став (1) на овој член да се надоместуваат преку тарифата за пренос на електрична енергија.

ПРЕКУГРАНИЧЕН ПРЕНОС НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

УПРАВУВАЊЕ СО ЗАГУШУВАЊА ВО ЗОНАТА НА НАДДАВАЊЕ

Член 142

- (1) Операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика спроведува мерки за управување со загушувањата во електропреносната мрежа и/или во прекуграничните електропреносни капацитети во зоната на наддавање.
- (2) Операторот на електропреносниот систем обезбедува:
  1. отстранување на долгорочните структурни загушувања во електропреносната мрежа, освен ако тие не влијаат врз соседните зони на наддавање или нивното влијание врз соседните зони на наддавање може да се отстрани со помошни мерки и нема да доведе до намалување на прекуграничен капацитет достапен за тргување на границите на зоната на наддавање и
  2. максимална економска ефикасност и максимални можности за тргување меѓу зоните на наддавање во регионот на координирана пресметка на капацитети на кој припаѓа Република Северна Македонија, при што се одржува сигурноста во снабдувањето.
- (3) Операторот на електропреносниот систем за потеките на изготвување на извештајот на ENTSO-E за загушување во и помеѓу зоните на наддавање, доставува до ENTSO-E податоци за структурни загушувања и други поголеми физички загушувања во електропреносната мрежа и на прекуграничните капацитети, вклучувајќи ја местоположбата и зачестеноста на таквите загушувања.
- (4) Со цел да се согледаат сите структурни загушувања, да се предложат и разгледаат различни конфигурации на зоните на наддавање заради определување на нивната оптимална конфигурација, операторот на електропреносниот систем, соработува со Регулаторната комисија за енергетика, ENTSO-E и операторите на електропреносните системи од регионот на координирана пресметка на капацитети во кој учествува Република Северна Македонија и ги обезбедува потребните информации и поддршка во изготвувањето на прегледот на зоните на наддавање изготвен од ENTSO-E.
- (5) Ако во извештајот од ставот (3) или во прегледот од ставот (4) на овој член, по претходно укажување на еден или повеќе оператори на електропреносни системи од зоната на наддавање, е утврдено структурно загушување во електропреносниот систем на Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика, во рок од шест месеци од приемот на извештајот, односно прегледот, во соработка со операторот на

електропреносниот систем и засегнатите корисници на електропреносната мрежа, носи одлука:

1. за донесување на акциски план или
  2. да ја преоцени и предложи измени на конфигурацијата на зоната на наддавање.
- (6) По донесувањето на одлуката од став (5) точка 2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика, заедно со операторот на електропреносниот систем и во соработка со надлежните регулаторни тела и операторите на електроенергетските системи од истиот регион на координирана пресметка на капацитети, започнува постапка за донесување на едногласна одлука за приспособената конфигурација на зоната за наддавање при што се земаат предвид сите предлози и насоки дадени од другите надлежни регулаторни тела и оператори на електроенергетски системи од договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија од истиот регион.
- (7) Одлуката од ставот (7) на овој член, се носи во рок од шест месеци од доставеното известување од став (6) на овој член и во неа се определуваат датумот за отпочнување на примената на новата конфигурација кој треба да овозможи период за прилагодување на аранжманите со одложено тргување со електрична енергија договорени во рамките на претходната конфигурација.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика за одлуките од став (5) и став (7) на овој член ги известува Секретаријатот на енергетската заедница и ECRB, а ако одлуката од став (7) не се донесе во предвидениот рок ECRB ги наведува причините за недонесување на одлуката, при што ја применува одлуката на ECRB за задржување на постојната или определување на нова конфигурација на границите на зоната на наддавање.

АКЦИСКИ ПЛАН ЗА НАМАЛУВАЊЕ НА ЗАГУШУВАЊАТА

Член 143

- (1) Операторот на електропреносниот систем во рок од шест месеци од донесувањето на одлуката од Член 142 став (5) точка 1 од овој закон, во соработка со операторите на електропреносни системи од регионот на координирана пресметка на капацитети изготвува и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, донесува акциски план за период од четири години, за намалување на идентификуваните структурни загушувања во електропреносната мрежа, со временски распоред за спроведување на мерките содржани во планот.
- (2) Со цел, до 31 декември 2027 година да го постигне минималниот праг на прекуграничниот капацитет определен во членот /05/ став (9) од овој закон, операторот на електропреносниот капацитет обезбедува зголемување на преносниот капацитет во електропреносната и на интерконективните водови за меѓузонско тргување, независно од изземањата одобрени со членот /05/ став (13) или отстапувања определени во членот /05/ став (5) од овој закон, на годишно ниво во линеарна траекторија, при што почетната точка е еднаква на повисоката вредност помеѓу:
1. капацитетот кој бил доделен на интерконективниот вод на кој се јавуваат загушувањата или на мрежниот елемент кој ги предизвикал загушувањата, во годината пред донесувањето на акцискиот план и
  2. просечниот достапен капацитет во текот на трите последни години пред усвојувањето на акцискиот план.

- (3) Во текот на спроведувањето на акцискиот план од ставот (1) на овој член, капацитетот што е достапен за меѓузонско тргување, вклучително и со преземање на корективни активности во регионот на пресметка на капацитети, треба да биде најмалку еднаков на вредностите од линеарната траекторија согласно ставот (2) на овој член.
- (4) Трошоците за обезбедување на потребниот меѓузонски капацитет согласно траекторијата од став (2) на овој член или на мрежните елементи опфатени со акцискиот план од ставот (1) на овој член и за преземенети корективни активности од ставот (4) на овој член се на товар на операторот на електропреносниот систем.
- (5) Операторот на електропреносниот систем, на годишно ниво, во текот на спроведувањето на акцискиот план од ставот (1) на овој член, а и шест месеци по завршувањето на неговата примена, изработува извештај со оценка за остварувањето на линеарната траекторија од ставот (2) на овој член во претходните 12 месеци кој го доставува до Регулаторната комисија за енергетика на одобрување.
- (6) По одобрувањето, Регулаторната комисија за енергетика, извештајот од став (5) на овој член го доставува до ECRB.
- (7) Ако извештајот од став (5) на овој член покаже дека операторот на електропреносниот систем не ја постигнал линеарна траекторија од ставот (2) на овој член, започнува постапка за измена на конфигурацијата на зоната на наддавање или останување на истата согласно постапката дефинирана во Член 142 став (6).
- (8) Заради отстранување на загушување во електропреносната мрежа на Република Северна Македонија кое се јавува шест месеци пред истекот на акцискиот план од ставот (1), Регулаторната комисија за енергетика на предлог на операторот на електропреносниот систем донесува одлука за:
  1. измена на конфигурацијата на зоната на наддавање преку започнување на постапка од ставот (7) на овој член или
  2. преземање на корективни активности за кои трошоците ќе ги покрие операторот на електропреносниот систем.
- (9) Ако во период од шест месеци од приемот на извештајот од член Член 142 став (3) од овој закон, не е усвоен акцискиот план од ставот (1) на овој член, операторот на електропреносниот систем, во рок од 12 месеци од приемот на извештајот изработува извештај согласно ставот (5) на овој член.
- (10) Ако операторот на електропреносниот систем учествува во изработка на акциски план на друга држава од истиот регион на пресметка на капацитети, придонесува во изработка на извештајот со доставување на податоци кои од него ги бара операторот на електропреносниот систем на другата држава која го изработува акцискиот план.

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ЗАГУШУВАЊА

Член 144

- (1) За решавање на загушувањата во електропреносната мрежа, операторот на електропреносниот систем применува:
  1. недискриминаторни пазарно засновани механизми кои даваат ценовни сигнали до учесниците на пазарот, корисниците на мрежата и засегнатите оператори на електропреносни системи,

2. методи кои не се засноваат на трансакции со електрична енергија и со кои не се врши дискриминација или селекција меѓу договорите на одделни учесници на пазарот,
  3. мерки за безбедно управување со електропреносниот систем кои имаат минимално влијание врз соседните контролни области и ги координира таквите мерки со засегнатите оператори на електропреносни системи и
  4. мерка со која се прекинува или намалува обемот на трансакцијата на доделен капацитет само во одделни итни ситуации кога операторот на електропреносниот систем мора брзо да дејствува и кога не е достапно редиспечирање, при што секоја таква постапка се применува ограничено, краткотрајно и на пропорционален и недискриминаторен начин, а на засегнатите учесници на пазарот на коишто им е прекинат или ограничен обемот на трансакцијата на доделениот капацитет им обезбедува, освен во случај на виша сила, соодветна компензација.
- (2) Операторот на електропреносниот систем не смее да го ограничи обемот на достапниот преносен капацитет на интерконективен вод во зоната на наддавање заради разрешување на загушувањата во зоната на наддавање или заради управување со тековите на електрична енергија од внатрешните трансакции во зоната на наддавање.
  - (3) Со цел оптоварениот или загушениот интерконективен вод да се искористи до својот максимален капацитет, секогаш кога е можно, операторот на електропреносниот систем ги пребива барањата за преносен капацитет на тековите на електрична енергија во заемно спротивни насоки и не ги одбива трансакциите што го ослободуваат системот од загушување, ако со тоа не се нарушува безбедноста на електропреносниот систем.
  - (4) Ако настане загушување во електропреносната мрежа операторот на електропреносниот систем ги реализира потврдените експлицитни или имплицитни понуди од член 144-а став, кои нудат најголема вредност за критичниот преносен капацитет на мрежата во дадената временска рамка. Употребата на резервирани цени во методите за распределба на капацитетот е забранета, освен за нови интерконектори кои се исклучени од обврската за обезбедување на пристап на трета страна согласно член 96 од овој закон.
  - (5) Операторот на електропреносниот систем ги доставува до Регионалниот координативен центар сите податоци кои што се користат за координираната пресметка на меѓузонските преносни капацитети достапни за тргување, вклучително и податоците за техничката достапност на корективните активности и ги применува сите мерки, препораки и упатства на Регионалниот координативен центар насочени кон достигнување на линеарната траекторија или минималните капацитети, а по потреба го ажурира постојниот или донесува нов акциски план.
  - (6) Ако Регионалниот координативен центар како мерка во краен случај има утврдено координирани активности со кои соодветно се намалуваат меѓузонските капацитети, операторот на електропреносниот систем може да отстапи од спроведувањето на координираните активности, а Регулаторната комисија за енергетика ја одобрува и ја следи примената на отстапувањето.
  - (7) Во постапката за распределба на трошоците за корективните активности помеѓу операторите на електропреносните системи од регионот на координирана пресметка на капацитети, Регулаторната комисија за енергетика заедно со другите регулаторни тела од зоната на наддавање, утврдува до кој степен тековите кои произлегуваат од внатрешните трансакции во зоните на наддавање придонесуваат за загушувањата на границите помеѓу соседните зони на наддавање, ги утврдува трошоците пресметани врз основа на придонесот кон загушувањата предизвикани од ваквите текови коишто се распределуваат на операторите на електропреносните системи во зоните на наддавање кои ги создаваат тие текови, освен ако тие текови се под нивото што може да се очекува без структурно загушување во зоната на наддавање.

ОПШТИ УСЛОВИ ЗА РАСПРЕДЕЛБА НА ПРЕКУГРАНИЧНИТЕ ПРЕНОСНИ КАПАЦИТЕТИ

Член 145

- (1) Операторот на електропреносниот систем ги обезбедува, доделува, а по потреба и ги зголемува прекуграничните капацитети, управува со прекуграничните текови во електропреносната мрежа на Република Северна Македонија и го става на располагање на учесниците на пазарот максималниот достапен преносен капацитет на интерконективните водови и деловите од мрежата на Република Северна Македонија кои се изложени на прекугранични текови, со почитување на правилата и стандардите за безбедно работење на електропреносниот систем со цел да не се загрози снабдувањето со електрична енергија во Република Северна Македонија или во регионот за пресметка на капацитети.
- (2) Условите за максимален достапен преносен капацитет како и минималниот резервиран преносен капацитет, освен при отстапувањата од член 144 став (4) на овој закон, исклучоците од член 144 став (4) од овој закон и изземањата од ставот (10) на овој член, се смета дека се исполнети кога достапниот капацитет за меѓузонска трговија е над следните прагови:
  1. на границите на кои се користат координирани наддавања со нето преносен капацитет, долната граница за достапен капацитет е 70% од преносниот капацитет, при почитување на оперативните безбедносни граници по одбивањето на резервата за непредвидени ситуации, по можност пресметани според методологијата применета во координираната пресметка на капацитети;
  2. на границите на кои се користи пресметка на капацитетот врз основа на тековите на енергија, долната граница за достапен капацитет е маргината одредена во процесот на пресметка на капацитетот достапен за текови предизвикани од меѓузонска размена. Маргината ќе биде еднаква на 70% од преносниот капацитет при почитување на оперативните безбедносни граници за внатрешните и меѓузонските критични елементи на мрежата земајќи ја предвид резервата за непредвидени ситуации, по можност пресметани според методологијата применета во координираната пресметка на капацитети и
  3. преостанатите 30% од капацитетот може да се користи за маргини на доверливост, затворени и внатрешните текови на енергија за секој критичен мрежен елемент.
- (3) Максималниот достапен преносен капацитет, како и минималниот резервиран преносен капацитет од ставот (2) на овој член, се постигнува со мерки на контра-тргување и редиспечирање, вклучително и прекугранично редиспечирање и со примена на прекугранични корективни активности на координиран и недискриминаторен начин, при што распределба на трошоците за редиспечирање и контра-тргување со примена на методологија одобрена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Преносниот капацитет се распределува преку експлицитни аукции и имплицитни аукции кои вклучуваат и капацитет и енергија, при што двата вида на аукции можат да се применат истовремено на ист интерконективен вод, а непрекинатото тргување во текот на денот може да се дополни со механизам за наддавање.
- (5) Правото на користење на распределниот капацитет може да се препродава на секундарниот пазар под услови и на начин утврдени во правилата од член 103 став (2) од овој закон. Операторот на електропреносниот систем може да одбие трансакција за препродажба на капацитет од оправдани причини, за што доставува известување со образложение до сите учесници на пазарот и до Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Учесниците на пазарот се должни да го известат операторот на електропреносниот систем за нивната намера да го користат доделениот преносен капацитет во определен временски период пред активирањето и да добијат потврда на достапноста. Ако известувањето не е доставено се смета дека учесникот на пазарот се откажал од правото на користење на доделениот капацитет, а операторот на електропреносниот систем го става на располагање

на пазарот секој преносен капацитет којшто нема да се користи, на транспарентен и недискриминаторен начин.

- (7) Ако учесникот на пазарот не го искористи доделениот преносен капацитет чија што достапност е потврдена согласно со ставот (6) на овој член, не го понуди неискористениот капацитет за продажба на секундарниот пазар, или не го врати на операторот на електропреносниот систем во одреден рок, ги губи сите преостанати права за користење на тој капацитет и плаќа соодветен надоместок, определен со методологијата од ставот (9) на овој член.
- (8) Ако операторот на електропреносниот систем, од причини кои не се предизвикани од учесникот на пазарот, не му го обезбеди потврдениот преносен капацитет, е должен на учесникот на пазарот да му исплати надоместок кој произлегува од губењето на правото за користење на капацитетот, утврден со примена на методологијата од ставот (9) на овој член, но не и за други последователни загуби.
- (9) Финансиските последици предизвикани од неисполнувањето на обврските во врска со распределбата на преносните капацитети се на товар на операторот на електропреносниот систем или на номинираниот оператор, или на учесникот на пазарот кој што не го искористил достапниот капацитет соодветно со нивната одговорност за неисполнувањето, а се пресметуваат во согласност со правилата за определување на одговорноста, методологијата за пресметка на финансиските последици и начинот на нивното надоместување, донесена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (10) Регулаторната комисија за енергетика, по претходно доставено и објавено образложено барање од операторот на електропреносниот систем и во согласност од сите регулаторни тела од регионот на пресметка на капацитети, може да одобри изземање од исполнување на условот за минимално ниво на достапен преносен капацитет од ставот (2) на овој член и причините за изземањето ги објавува на својата веб страница, во предвидливи услови, за непрекинат период не подолг од една година, или ако обемот на изземањето значително се намали по првата година, за период до најмногу две години???. Обемот на изземањето е ограничен на нивото неопходно за одржување на оперативната безбедност на електропреносниот систем при што не смее да се врши дискриминација помеѓу внатрешната и меѓузонската размена.
- (11) Операторот на електропреносниот систем изготвува и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика објавува методологија за долгорочно отстранување на причините за исполнување на условот за минимално ниво на достапен преносен капацитет од ставот (2) на овој член и план за спроведување на инвестициски проекти во определен временски рок.
- (12) Одобреното изземање од став (10) на овој член, престанува со истек на периодот за кое е одобрено или кога ќе се примени методологијата од став (11) на овој член.

Распределба на меѓузонските капацитети во различни временски рамки

Член 146

- (1) Операторот на електропреносниот систем по затворање на тргувањето на пазарот ден однапред или на пазарот во текот на денот, за секоја наредна временска рамка го пресметува и повторно го распределува вкупниот расположлив меѓузонски преносен капацитет, кој е составен од збирот на:
  1. достапниот меѓузонски капацитет кој е однапред предвиден за доделување во актуелната временска рамка,

2. преостанатиот меѓузонски капацитет кој претходно не бил доделен на учесниците на пазарот, и
  3. секој доделен меѓузонскиот капацитет во претходните распределби во која било поширока временска рамка од којшто корисникот се откажал или не го искористил.
- (2) Покрај долгорочните пресметки на капацитетот, операторот на електропреносниот системот изготвува и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, донесува правила со кои ги уредува постапките за распределба на меѓузонскиот капацитет за да овозможи негово користење на пазарот ден однапред, пазарот во текот на денот и за целите на прекуграничното балансирање, при што особено ги зема предвид:
1. карактеристиките на пазарот ден однапред, пазарот во текот на денот и пазарот за балансна енергија,
  2. оперативните услови во електроенергетскиот систем и последиците при порамнување на потврдените распореди и
  3. усогласеноста на процентните вредности доделени на различни временски рамки и временските рамки усвоени за различните механизми за распределба на меѓузонски капацитети коишто се веќе воспоставени.
- (3) Ако при распределба на меѓузонски преносен капацитет остане капацитет кој што не е распределен по затворање на тргувањето на пазарот во текот на денот, операторот на електропреносниот систем го користи тој капацитет за размена на енергија за балансирање или во процесот на порамнување на дебаланси.
- (4) При распределба на меѓузонските преносни капацитети за размена на енергија за балансирање или за споделување на резервниот капацитет за балансирање, операторот на електропреносниот систем користи методологии уредени со правилата за пазарот на балансна енергија од член 116 од овој закон.
- (5) Операторот на електропреносниот систем не може, во процесот на утврдување меѓузонски преносен капацитет, да ја зголеми маргината на безбедност поради размена на балансна енергија и споделување на резервниот капацитет за балансирање.

РЕДИСПЕЧИРАЊЕ

Член 147

- (1) Операторот на електропреносниот систем врши редиспечирање на единиците за производство на електрична енергија без разлика на видот на технологијата, складиштата на електрична енергија и капацитетите за управување преку побарувачката на електрична енергија во Република Северна Македонија (во натамошниот текст: ресурси) заради надминување на физичките загушувања во електроенергетските мрежи, врз основа на објективни, транспарентни и недискриминаторни критериуми, засновани на пазарни механизми.
- (2) Услуга на редиспечирање на операторот на електропреносниот систем може да му понуди и производител на електрична енергија, оператор на складиште на електрична енергија или давател на услуги за управување преку побарувачката од договорна страна на Енергетската заедница или држава-членка на Европската унија, ако тоа е технички изводливо и по претходно одобрување од операторот на електропреносниот систем и регулаторното тело на таа држава и Регулаторната комисија за енергетика.

- (3) Ресурсите коишто се редиспечираат се бираат со примена на пазарни механизми и за обезбедената услуга имаат право на финансиски надоместок. Понудата на балансна енергија во услугата на редиспечирање нема да влијае на определувањето на цената на енергијата на пазарот на балансна енергија.
- (4) По исклучок на ставот (3) од овој член, операторот на електропреносниот систем може да врши редиспечирање со примена на механизам кој не е пазарно заснован, само ако:
1. ниеден потенцијален давател на потребната услуга не искажал интерес да ја обезбеди услугата со примена на пазарни засновани механизми, или
  2. целокупниот капацитет на давателите на потребните услуги за редиспечирање избрани со примена на пазарни механизми не е доволен, или
  3. бројот на ресурсите достапни за редиспечирање кои се погодни за обезбедување на потребната услуги е недоволен за да обезбеди делотворна конкуренција во областа каде што се наоѓаат објектите, или
  4. состојбата во електроенергетската мрежа која доведува до загушување се јавува на повторлив и предвидлив начин така што редиспечирањето во пазарни услови редовно би доведувало до примена на стратегии во наддавањата кои би го зголемиле нивото на внатрешно загушување, во услови кога во Република Северна Македонија веќе е усвоен акциски план за решавање на загушувањето од член /04/ од овој закон, или операторот на електропреносниот систем го обезбедил минималниот капацитет достапен за меѓузона трговија на тој дел од мрежата е во согласност со прагот определен во членот /05/ став (9) на овој закон.
- (5) Операторот на електропреносниот систем доставува годишен извештај за редиспечирањето до Регулаторната комисија за енергетика, во кој се наведуваат:
1. случаите на оправдано намалување на услугата на редиспечирање (надолно редиспечирање) на производни единици од ставот (9) на овој член, со наведување на причините;
  2. нивото на развој и делотворноста на пазарните механизми за редиспечирање за одделните ресурси;
  3. причините, количините на енергија во MWh и видот на примарните извори на енергија на единиците за производство на електрична енергија вклучени во редиспечирање со примена на пазарно и не пазарно засновани механизми; и
  4. преземените мерки за намалување на потребата од надолно редиспечирање на единиците за производство на електрична енергија со користење на обновливи извори на енергија или високоефикасно комбинирано производство, вклучително и инвестициите во дигитализација на мрежната инфраструктура и услуги за зголемена прилагодливост на системот.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика го доставува извештајот од ставот (5) на овој член, до ECRB и на својата веб страница објавува резиме на податоците содржани во извештајот и препораки за потребните подобрувања.
- (7) Операторот на електропреносниот систем ги презема сите соодветни оперативни мерки за да се обезбеди непречен пренос на електричната енергија и моќноста произведени од обновливи извори на енергија или од високо-ефикасни комбинирани постројки, со минимална потреба од редиспечирање.
- (8) Операторот на електропреносниот систем го планира развојот на мрежата земајќи ги предвид можностите за редиспечирање, под услов да може на транспарентен начин да потврди дека редиспечирањето е економски поефикасно и не надминува 5% од

произведената електрична енергија на годишно ниво во производствените единици кои користат обновливи извори на енергија и кои се директно приклучени на мрежата. Ако електричната енергија произведена во производствени единици кои користат обновливи извори на енергија или високо-ефикасни комбинирани постројки претставува повеќе од 50% од годишната бруто финална потрошувачка на електрична енергија во Република Северна Македонија, Регулаторната комисија за енергетика може да определи различно ниво на дозволеното редиспечирање.

- (9) Ако се користи надолно редиспечирање во услови кои не се пазарно засновани, операторот на електропреносниот систем ги применува следните правила:
1. производните единици кои користат обновливи извори на енергија ќе бидат предмет на надолно редиспечирање само ако не е достапна друга мерка или други производни капацитети за редиспечирање или ако примена на алтернативно решение би предизвикало непропорционално поголеми трошоци или сериозни ризици за безбедноста на мрежата;
  2. високо-ефикасните комбинирани постројки ќе бидат предмет на надолно редиспечирање само ако не е достапна друга мерка или други производни капацитети за редиспечирање, освен надолно редиспечирање на производни единици кои користат обновливи извори на енергија, или ако примена на алтернативно решение би предизвикало непропорционално поголеми трошоци или сериозни ризици за безбедноста на мрежата и
  3. производството на електрична енергија за сопствени потреби од производни единици кои користат обновливи извори на енергија или од високоефикасни комбинирани постројки кои имаат техничка можност за предавање на производството во електропреносната мрежа ќе биде предмет на редиспечирање само ако со ни едно друго решение нема можност да се решат безбедносните потреби или ризици во мрежата.
- (10) Финансискиот надоместок којшто операторот на електропреносниот систем му го исплаќа на ресурсот за секое редиспечирање, се утврдува со примена на методологија изготвена и донесена од операторот на електропреносниот систем по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика, којашто се објавува на веб страната на операторот.

Приходи од загушувања во електропреносната мрежа

Член 148

- (1) Операторот на електропреносниот систем, по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика, ја применува методологијата за распределба на приходот од загушувањата, усвоена од ACER.
- (2) Ако загушувањето е настанато на пазарот ден однапред или на пазарот во текот на денот, надоместоците од загушувањата, се пресметуваат и наплатуваат за соодветниот пазар во кој е настанато загушувањето.
- (3) Операторот на електропреносниот систем не пресметува и не наплатува надоместоци за загушувања настанати кај новите интерконективни водови определени во членот 96 од овој закон.

- (4) Распределба на приходите од загушувањата, не смее да го наруши процесот на доделување на капацитет во корист на било кој учесник на пазарот, ниту да го дестимулира процесот на намалувањето на загушувањата.
- (5) При распределбата на приходите од загушувањата, приоритет се дава на:
1. гарантирањето на достапноста на физички доделениот преносен капацитет, вклучувајќи надоместок за отповикување на достапноста на доделениот преносен капацитет, и
  2. одржувањето или зголемувањето на меѓузонскиот преносен капацитет преку оптимално користење на постојниот интерконективен вод низ координирани корективни активности или за надоместување на трошоците за инвестициите во мрежата кои се потребни за намалување на загушувањата или зголемување на капацитетот на интерконективниот вод.
- (6) Ако приходите од загушување не можат ефективно да се искористат за намените од ставот (5) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи тие приходи делумно или целосно да ги вклучи во приходот на операторот на електропреносниот систем во постапката за утврдување на тарифата за пренос на електрична енергија, а остатокот од приходите, ако таков има, да бидат депонирани на посебна сметка со цел да бидат искористени за намените од став (5) на овој член, кога за тоа ќе се создадат потребните услови.
- (7) Операторот на електропреносниот систем однапред ја утврдува намената на користење на средства од приходите од загушувањата и до Регулаторната комисија за енергетика поднесува извештај за планираната намена на приходите во согласност со став (5) на овој член и нивната реализација.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика поднесува извештај за користењето на приходот од загушувањата до ECRB, најдоцна до 1 март секоја година, кој содржи податоци за:
1. износот на приходите од загушувањата во претходната календарска година;
  2. начинот на распределба на средствата според приоритетите од ставот (4) на овој член, вклучувајќи ги и конкретните проекти за кои се користени;
  3. износот на преостанатите средства од ставот (6) кои се земаат предвид при пресметување на тарифата за пренос на електрична енергија и
  4. усогласеноста на искористувањето на приходот од загушувањето со методологијата ставот (1) на овој член и со методологијата за пресметување на тарифа за пренос на електрична енергија.

МЕЃУСЕБНА КОМПЕНЗАЦИЈА СО ОПЕРАТОРИТЕ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИТЕ СИСТЕМИ

Член 149

- (1) Операторот на електропреносниот систем го применува механизмот за меѓусебна компензација на трошоците настанати при одржувањето на прекуграничните текови на електрична енергија низ електропреносната мрежа кога:
1. наплатува надоместок за трошоците за одржување на прекуграничните текови на електрична енергија низ електропреносниот систем на Република Северна Македонија, од операторите на електропреносните системи од коишто тековите потекнале и од операторите на електропреносните системи кај кои тековите завршиле и

2. им исплаќа надоместок на операторите на електропреносните системи за трошоците за одржување на прекуграничните текови на електрична енергија коишто потекнале или завршиле во електропреносниот систем на Република Северна Македонија.
- (2) Големината на прекуграничните текови коишто се преземаат или предаваат на операторите на електропреносните системи согласно ставот (1) на овој член, се утврдува врз основа на измерените физички текови на електрична енергија на границите со соседните електропреносни системи во одредениот период.
- (3) Операторот на електропреносниот систем редовно ги исплаќа трошоците од ставот (1) точка 2 на овој член, во определени интервали во однос на одреден изминат период, а по потреба може да врши дополнително прилагодување на исплатениот надоместок на реално направените трошоци.
- (4) При пресметката на надоместоците од став (1) точка 1. на овој член операторот на електропреносниот систем ги користи податоците за просечните идни долгорочно-растечки трошоци, земајќи ги предвид загубите како и трошоците за одржување на постојната и инвестициите во нови интерконективни водови, притоа водејќи сметка за сигурноста на снабдувањето и придобивките за мрежата настанати како резултат од преземањето на прекуграничните текови.
- (5) Операторот на електропреносниот систем може со операторите на електропреносните системи од заедничкиот контролен блок определен во согласност со мрежните правила за пренос на електрична енергија да договори заедничко застапување во примената на механизмот за компензација на трошоците.

КООРДИНАЦИЈА СО ДРУГИТЕ ОПЕРАТОРИ И ОБЈАВУВАЊЕ НА ПОДАТОЦИ

Член 150

- (1) Операторот на електропреносниот систем во мрежните правила за пренос на електрична енергија утврдува механизми за координација и размена на информации со корисниците на системот и со операторите на електропреносни системи во регионот на пресметка на капацитети заради обезбедување сигурност на мрежата при управувањето со загушувањата.
- (2) Операторот на електропреносниот систем на својата веб страница ги објавува:
  1. применетите стандарди за работа, безбедност и планирање на електропреносниот систем, вклучително и општата методологија за пресметка на вкупниот преносен капацитет за електрична енергија на електропреносната мрежа и за пресметка на маргината на доверливост при пренос на електрична енергија врз основа на електричните и физичките карактеристики на мрежата, којашто е одобрена од Регулаторната комисија за енергетика,
  2. проценката на расположливиот и резервирираниот годишен, месечен и дневен преносен капацитет кои се објавуваат во одредени интервали пред денот на физичко користење на преносниот капацитет и вклучува проценка за недела-однапред и за месец-однапред, како и квантитативна индикација за сигурноста на проценката за расположливост на капацитетот, и
  3. збирни податоци и прогнози за електроенергетскиот систем заради обезбедување услови за транспарентност на пазарот на електрична енергија, кои особено вклучуваат податоци за:

- 3.1. прогнозираната и реализираната побарувачка, расположливоста и реализираната искористеност на единиците за производство на електрична енергија, како и за расположливоста и реализираната искористеност на електроенергетските мрежи и интерконекции,
- 3.2. потребите и расположливоста на услугите за балансирање и резервна моќност, како и податоци со проценка за достапноста на механизми за прилагодливост на системот, вклучувајќи складишта на енергија и управување преку побарувачката;
- 3.3. расположливоста и реализираната искористеност на мали производни единици, особено на производни единици кои користат обновливи извори на енергија групирани според технологијата.
- (3) Корисниците на електропреносниот систем и учесниците на пазарот на електрична енергија, на барање од операторот на електропреносниот систем се должни да му ги доставуваат сите податоци потребни за исполнување на обврската од ставот (2) на овој член. Операторот на електропреносниот систем е должен да обезбеди доверливост на деловно чувствителните информации.
- (4) Операторот на електропреносниот систем, во согласност со соодветниот прирачник на ENTSO-E изработува и по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика, донесува и објавува на својата веб страница правила за формата, содржината и динамиката на доставување и објавување на податоците од став (2) од овој член.
- (5) Операторот на електропреносниот систем ги доставува до ENTSO-E податоците од ставовите (2) на овој член, како и други податоци кои се предвидени во листата на податоци објавена во соодветниот прирачник на ENTSO-E, во согласност со обврските преземени од Република Северна Македонија со ратификуваните меѓународни договори.
- (6) Операторот на електропреносниот систем разменува податоци за мрежата и протокот на електрична енергија со операторите на електропреносните системи од регионот на пресметка на капацитети и ги доставува до Регулаторната комисија за енергетика, а по барање овие податоци ги доставува и до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на правилата од ставот (5) на овој член и поднесува до ECRB годишен извештај за транспарентноста на операторот на електропреносниот систем.

КООРДИНИРАНА ПРЕСМЕТКА НА ПРЕНОСНИ КАПАЦИТЕТИ НА ИНТЕРКОНЕКТИВНИТЕ ВОДОВИ

Член 151

- (1) Операторот на електропреносниот систем го утврдува расположливиот преносен капацитет на интерконективните водови на секоја од границите со соседните договорни страни на Енергетската заедница кои не припаѓаат на истата зона на наддавање преку механизам за координирана пресметка на капацитети кој е воспоставен во регионот на координирана пресметка на капацитети определен во согласност со меѓународните договори ратификувани од Република Северна Македонија. Во пресметката учествува вкупниот преносен капацитет за секоја граница поединечно кој е технички достапен во одреден пресметковен период.
- (2) Операторот на електропреносниот систем склучува договори со секој од операторите на електропреносните системи на соседните држави-членки на Европската Унија од соседните региони на координирана пресметка на капацитети кои не припаѓаат на истата

зона на наддавање, за одредување на постапката за координирана пресметка на расположливите преносни капацитети на интерконективните водови на секоја од заедничките граници.

- (3) Секоја граница на зоната на наддавање со своите прекугранични водови припаѓа само на еден регион на координирана пресметка на капацитети. Операторот на електропреносниот систем соработува со операторите на електропреносните системи во сите региони на координирана пресметка на капацитети во кои има најмалку една своја граница.
- (4) Границите на зоната на наддавање на операторот на електропреносниот систем се определуваат во Мрежните правила за пренос на електрична енергија.
- (5) Операторот на електропреносниот систем соработува со операторите на електропреносните системи од регионот на координирана пресметка на капацитети во секоја иницијатива за преиспитување на конфигурацијата на регионот на координирана пресметка на капацитети и предлог за нејзино прилагодување кој се доставува до ECRB и до ACER ако се работи за граница од ставот (2) на овој член.

РЕГИОНАЛЕН КООРДИНАТИВЕН ЦЕНТАР

Член 152

- (1) Операторот на електропреносниот систем е должен да соработува со Регионалниот координативен центар на регионот за координирано управување со електроенергетските системи во кој припаѓа неговата контролна област, основан во согласност со актот со којшто е уредено неговото основање, кој што создава обврски за Република Северна Македонија согласно ратификуваните меѓународни договори.
- (2) Регионалниот координативен центар ја надополнува улогата на операторот на електропреносниот систем преку извршување на задачите од значење за регионот за координирано управување со електроенергетските системи кои што му се доделени во актот од став (1) на овој член, при што операторот на електропреносниот систем е одговорен за управување со тековите на електрична енергија и обезбедување на сигурен и ефикасен пренос на електричната енергија во системот во својата контролна област.
- (3) Операторот на електропреносниот систем му ги обезбедува на Регионалниот координативен центар сите информации потребни за извршување на неговите задачи и ги добива од Регионалниот координативен центар сите информации и препораки потребни за извршување на координираните активности во регионот.
- (4) Операторот на електропреносниот систем соработува со другите оператори од регионот за координирано управување со електроенергетските системи во согласност со постапките и препораките за усвојување или ревизија на мерките за координирано управување издадени од Регионалниот координативен центар.
- (5) Ако операторот на електропреносниот систем оцени дека примената на мерките на регионалниот координативен центар што се однесуваат на координирана пресметка на капацитетите и на координирана безбедносна анализа би предизвикало нарушување на оперативната безбедност на електропреносниот систем, може да одлучи да не ги применува тие мерки и за тоа е должен да го известат регионалниот координативен центар операторите на електропреносните системи од регионот за координирано управување со електроенергетските системи.

ДИСТРИБУЦИЈА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

ОПЕРАТОР НА ДИСТРИБУТИВЕН СИСТЕМ

Член 153

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем или вертикално интегрираното друштво кое е основач на операторот на електродистрибутивниот систем на територијата на Република Северна Македонија е сопственик на електродистрибутивната мрежа којашто се состои од трафостаници, линиски инфраструктурни објекти – далекуводи, објекти и средства што се во функција на вршење на енергетската дејност дистрибуција на електрична енергија.
- (2) Операторот на електродистрибутивниот систем е одговорен за одржување, надградување и проширување на електродистрибутивната мрежа, како и за функционирање на електродистрибутивниот систем и е должен да обезбеди негово поврзување со електропреносниот систем.

РАЗДВОЛУВАЊЕ НА ДЕЈНОСТИ

Член 154

- (1) Друштво коешто поседува лиценца за вршење на дејност дистрибуција на електрична енергија не може да има лиценца и не може да учествува во вршењето на дејностите производство, складирање, пренос, организација и управување со пазарот на електрична енергија, трговија и/или снабдување со електрична енергија.
- (2) Ако операторот на електродистрибутивниот систем е дел од вертикално интегрирано друштво за електрична енергија, во однос на неговиот правен субјективитет, организација и одлучување, мора да е независен и дејствува независно од другите дејности, наведени во став (1) на овој член, на вертикално интегрирано друштво за електрична енергија кои не се поврзани со дистрибуција на електрична енергија. Операторот на електродистрибутивниот систем не е должен да ја раздвои сопственоста на средствата на дистрибутивниот систем од вертикално интегрираното друштво за електрична енергија.
- (3) Заради исполнување на обврските од ставовите (1) и (2) на овој член, вертикално интегрираното друштво може да изврши промена во друга правна форма, при што секоја форма на пренос на средства од вертикално интегрираното друштво во новоформираното друштво нема да се смета за трансакција во согласност со прописите за оданочување.
- (4) Со цел да се обезбеди независност на операторот на електродистрибутивниот систем и исполнување на обврската за вршење на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, операторот на електродистрибутивниот систем обезбедува:
  1. лицата кои учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на електродистрибутивниот систем да не можат да учествуваат во управувачките и раководните структури во правните лица кои се вршители на дејности производство, пренос, трговија и/или снабдување;
  4. лицата кои учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на електродистрибутивниот систем да имаат независност во нивната работа и одлучување од вертикалното интегрирано друштво и
  5. донесувањето на одлуки на операторот на електродистрибутивниот систем во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот да биде независно од интересите на вертикално интегрираното друштво за електрична енергија

на кое му припаѓа, за што операторот на електродистрибутивниот систем треба да ги има на располагање потребните човечки, технички, финансиски и материјални ресурси.

- (5) Ако операторот на електродистрибутивниот систем е дел од вертикално интегрирано друштво за електрична енергија:
1. неговата независност не го исклучува правото на вертикално интегрираното друштво за електрична енергија да го одобри годишниот финансиски план на операторот на електродистрибутивниот систем и да ја утврди рамката за задолжување на операторот на електродистрибутивниот систем;
  2. вертикално интегрирано друштво за електрична енергија нема право да му дава инструкции на операторот на електродистрибутивниот систем во однос на неговото секојдневно работење, ниту во однос на неговите поединечни одлуки за изградба или надградба на електродистрибутивната мрежа што се во рамките на одобрениот финансиски план или соодветен плански документ и
  3. операторот на електродистрибутивниот систем не може да ги користи предностите на својата вертикална интеграција за да ја наруши конкуренцијата, а особено не смее во својата комуникација и употребата на својата фирма да создава забуна во однос на посебниот идентитет на друштвото за снабдување кое е дел од вертикалното интегрирано друштво за електрична енергија.
- (6) Операторот на електродистрибутивниот систем, независно од организациската форма, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, назначува службеник за усогласеност и донесува програма за усогласеност со која се утврдуваат мерките кои треба да се преземаат заради оневозможување на дискриминација на корисниците на електродистрибутивниот систем по било која основа, се определуваат обврските на вработените во реализацијата на програмата и се утврдува начинот на следење на усогласеноста на работењето на операторот на електродистрибутивниот систем со програмата.
- (7) Службеникот за усогласеност на операторот на електродистрибутивниот систем до Регулаторната комисија за енергетика доставува на одобрување годишен извештај во кој ги наведува мерките преземени во текот на претходната година и мерките што треба да се преземат во наредната година, во рамки на програмата за усогласеност од став (6) на овој член. Операторот на електродистрибутивниот систем, по одобрувањето на извештајот од страна на Регулаторната комисија за енергетика, го објавува на својата веб страница.
- (8) Службеникот за усогласеност на операторот на електродистрибутивниот систем треба да има пристап до сите потребни информации од операторот на електродистрибутивниот систем, како и на секое поврзано друштво со операторот на електродистрибутивниот систем, заради исполнување на своите задачи.
- (9) По исклучок од ставот (1) на овој член, друштвото кое врши дејност дистрибуција на електрична енергија може да врши и дејност снабдување со електрична енергија ако на неговиот електродистрибутивен систем се приклучени помалку од 100.000 потрошувачи.

ДОЛЖНОСТИ НА ОПЕРАТОР НА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВЕН СИСТЕМ

Член 155

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, е должен:
1. да обезбеди сигурно и доверливо функционирање на електродистрибутивниот систем со кој управува;

2. да обезбеди долгорочна способност на системот за задоволување на оправданите барања за дистрибуција на електрична енергија;
3. да го развива, надградува и одржува електродистрибутивниот систем со кој управува под економски оправдани услови со посебно внимание на безбедноста, доверливоста, ефикасноста и заштитата на животната средина;
4. да обезбеди сигурна, безбедна и квалитетна дистрибуција и испорака на електрична енергија преку електродистрибутивниот систем со којшто управува, на недискриминаторен и транспарентен начин и во согласност со пропишаниот квалитет;
5. да ги приклучи производителите, складиштата и потрошувачите на електрична енергија на електродистрибутивниот систем со кој управува во економско-технички оптимални точки, како и да овозможи пристап на трета страна за користење на електродистрибутивниот систем;
6. на корисниците на електродистрибутивниот систем навремено да им ги обезбеди информациите кои им се потребни за пристап до електродистрибутивниот систем со кој управува;
7. да им овозможи на снабдувачите електронски пристап до листата на потрошувачи, со назначување на категоријата на приклучок согласно тарифниот систем за дистрибуција, како и нивната потрошувачка за последните 12 месеци;
8. да ја олесни приклучувањето на обновливите извори на енергија и на складиштата за енергија во електродистрибутивниот систем;
9. да овозможи управување преку побарувачката;
10. да им овозможи на корисниците пристап до пазарите на енергија;
11. да придонесе кон дигитализацијата на системот со кој управува, вклучително и развивање на паметни мрежи и вградување на паметни мерни системи;
12. при испорака на електрична енергија да дава приоритет на електричната енергија произведена од обновливи извори на енергија или високоефикасно ефикасни комбинирани постројки;
13. да го води регистарот на мерни места и на корисници на електродистрибутивниот систем;
14. на својата веб страница да ги објавува сите надоместоци за секоја категорија на потрошувачи претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика;
15. да објави на својата веб страница план за одржување на електродистрибутивната мрежа во согласност со мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика,
16. да го усогласи работењето на електродистрибутивниот систем со работењето на електропреносниот систем,
17. да набави системски услуги и електрична енергија за покривање на загубите во електродистрибутивната мрежа по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин во согласност со правилата за набавка на електрична енергија, коишто ги изготвува и донесува по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика,
18. да ја мери електричната енергија преземена во и предадена од електродистрибутивниот систем со кој управува;
19. да овозможи пристап на корисниците до мерните уреди што се во негова сопственост или во сопственост на вертикално интегрираното друштво,
20. да води диспечерска книга, записи за доверливоста на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, како и мерни податоци и таквите податоци, книги и записи да ги чува најмалку десет години;

21. по барање на операторот на електропреносниот систем, да му обезбеди информации за процена на побарувачката на електрична енергија;
  22. да спроведува мерки за подобрување на ефикасноста на дистрибуцијата на електрична енергија;
  23. да воспостави и применува системи за управување со податоци, сајбер безбедност и заштитата на податоците и да соработува со органите надлежни за овие прашања;
  24. да учествува во изработката на мрежните правила за пренос на електрична енергија во делот поврзан со работењето и планирањето на електродистрибутивниот систем,
  25. да учествува во работата на општините при подготовката на просторните планови и локалните развојни планови, програми и стратегии за прашања кои влијаат на електродистрибутивниот систем, и
  26. да доставува податоци до операторот на пазар на електрична енергија за снабдувачите кои учествуваат на пазарот на мало.
- (2) Надоместокот за користењето на електродистрибутивниот систем го плаќаат потрошувачите на електрична енергија приклучени на електродистрибутивната мрежа. Операторот на електродистрибутивниот систем на потрошувачите приклучени на неговиот систем им го фактурира надоместокот за користење на електродистрибутивниот систем, како и надоместокот за користење на електропреносниот систем согласно објавените тарифи.
  - (3) Операторот на електродистрибутивниот систем може да склучи договори со снабдувачи или трговци со електрична енергија со кои ги овластува да ги наплатат надоместоците од ставот (4) на овој член, од потрошувачите приклучени на електродистрибутивната мрежа.
  - (4) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен за секоја промена на категоријата на приклучок за поединечен потрошувач наведен во листата од став (1) точка 7. на овој член, претходно да побара одобрение од Регулаторната комисија за енергетика и ако промената е одобрена да ја ажурира листата и да ја наведе причината за промена на категоријата на приклучок. Промена на категорија на приклучок не може да се врши ако потрошувачот започнал постапка за промена на снабдувач.
  - (5) Операторот на електродистрибутивниот систем може привремено да ја прекине испораката на електрична енергија од електродистрибутивната мрежа при вршење на планираните прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите, како и во случај на потреба од спречување на ризици од нарушувања во електроенергетскиот систем, и за тоа ги известува корисниците во согласност со мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија.
  - (6) Операторот на електродистрибутивниот систем соработува со операторот на електропреносниот систем и операторот на пазарот на електрична енергија заради обезбедување на учество на учесниците на пазарите кои се поврзани на електродистрибутивната мрежа. Обезбедувањето на услуги за балансирање од електроцентрали или складишта на енергија приклучени на електродистрибутивниот систем треба да бидат усогласени со операторот на електропреносниот систем.
  - (7) Регулаторната комисија за енергетика може да му дозволи на операторот на електродистрибутивниот систем да извршува и други активности од оние утврдени со овој закон, ако таквите активности му овозможуваат на операторот на електродистрибутивниот систем да ги исполни обврските утврдени со овој закон или пропис донесен врз основа на овој закон. Регулаторната комисија за енергетика може да му дозволи на операторот на

електродистрибутивниот систем да поседува, развива и управува со други мрежи, различни од електродистрибутивната.

ПЛАН ЗА РАЗВОЈ НА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ

Член 156

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем е одговорен за долгорочно планирање на развојот на електродистрибутивниот систем на подрачјето на кое ја врши дејноста.
- (2) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен на секои две години да подготви план за развој на системот за период од следните пет години, во кој треба да бидат содржани информации за развојот на електродистрибутивниот систем во согласност со барањата утврдени во мрежните правила за дистрибуција и со доставените информации од надлежните институции за потребите од приклучување нови корисници на електродистрибутивната мрежа, како и потребите и можностите за изградба и приклучување постројки за складирање електрична енергија.
- (3) Операторот на електродистрибутивниот систем, најдоцна на 1-ви октомври во годината во која се усвојува планот, започнува постапка за усогласување со Министерството во однос на потребните проширувања и надградби на електродистрибутивниот систем заради можности за изградба на нови капацитети за производство на електрична енергија од обновливи извори и остварување на националните цели и индикативната траекторија за обновливи извори на енергија, енергетска ефикасност, намалување на емисиите на стакленички гасови и зголемување на сигурноста во снабдувањето со електрична енергија од подготвениот план, којшто завршува најдоцна до 25-ти октомври.
- (4) По завршувањето на постапката за усогласување од став (3) на овој член, операторот на електродистрибутивниот систем спроведува консултации во однос на планот за развој на системот со корисниците на електродистрибутивната мрежа и со операторот на електропреносниот систем и планот заедно со резултатите од консултациите најдоцна до 15 ноември го доставува на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика. Во постапката за одобрување Регулаторната комисија за енергетика може да побара измени на доставениот план. Одобрениот план операторот на електродистрибутивниот систем го усвојува и го објавува на својата веб страница.
- (5) Операторот на електродистрибутивниот систем секоја година подготвува едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потрошувачката на електрична енергија за електродистрибутивниот систем со кој управува и најдоцна до 31-ви октомври ги доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Операторот на електродистрибутивниот систем, за секој регулиран период, изработува план за инвестирање во електродистрибутивниот систем, усогласен со планот од став (2) на овој член и го доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика. Во планот особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работењето на електродистрибутивниот систем преку намалување на загубите на електрична енергија и подобрување на квалитетот на испорачаната електрична енергија од електродистрибутивната мрежа, како резултат на предвидените инвестиции, како и влијанието врз зголемувањето на бројот на електроцентрали коишто користат обновливи извори на енергија и нивната просторна распределеност.

- (7) Во планот за инвестирање во електродистрибутивниот систем од став (6) на овој член, е содржана техничка и економска проценка за сите трошоци и придобивки за пазарот и поединечните потрошувачи, како и за зголемување на енергетската ефикасност, од воведувањето на напредните системи за мерење и паметните мрежи.

КОРИСТЕЊЕ НА УСЛУГИ ЗА ФЛЕКСИБИЛНОСТ ВО ДИСТРИБУТИВНИТЕ МРЕЖИ

Член 157

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем изработува и доставува до Регулаторната комисија за енергетика анализа на трошоци и придобивки, врз основа на која е должен во петгодишниот план за развој на системот, на разбирлив и едноставен начин да ги прикаже потребите за користење на услуги за флексибилност, вклучувајќи управување преку потрошувачката, агрегација, управување со загушувањата и складирање на електрична енергија и преземање мерки за енергетска ефикасност за да се подобри ефикасноста во управувањето и развојот на електродистрибутивниот систем, како и да прикаже на кој начин и до кој степен користењето на овие мерки ја намалува или одложува потребата од надградба или одржување на електродистрибутивниот систем.
- (2) Врз основа на анализата од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика утврдува дали набавката на услуги за флексибилност:
1. е економски оправдана;
  2. ја намалува потребата за надградба или одржување на електродистрибутивниот систем;
  3. овозможува ефикасно и безбедно функционирање на електродистрибутивниот систем и
  4. не доведува до нарушувања на пазарот или загушувања во електродистрибутивниот систем кои се од поголеми размери.
- (3) Ако Регулаторната комисија за енергетика утврди дека ефектите од користењето на услугите за флексибилност се позитивни, му дозволува на операторот на електродистрибутивниот систем да набавува услуги од сите учесници на пазарот, вклучително и од учесниците на пазарот кои нудат енергија од обновливи извори, давателите на услуги на управување преку побарувачката, операторите на складишта на енергија и агрегаторите, врз основа на транспарентни, недискриминаторни и пазарни постапки и стандардизирани пазарни производи за услуги за флексибилност.
- (4) Операторот на електродистрибутивниот систем преку по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика во транспарентен процес со учество на корисниците на системот, операторот на електропреносниот систем утврдува листа на спецификации за услугите за флексибилност кои се набавуваат на пазарот како стандардизирани пакети на услуги на пазарите на електрична енергија во Република Северна Македонија и во регионот и ја објавува на својата веб страница, при што обезбедува еднакви услови за понудите на енергија и услуги од став (3) на овој член.
- (5) При набавка и активирање на услугите за флексибилност за потребите на електродистрибутивниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем и операторот на електропреносниот систем ги разменуваат сите потребни информации и се координираат заради оптимална употреба на ресурсите за обезбедување на услуги за флексибилност, безбедно и ефикасно функционирање на системот и олеснување на развојот на пазарот на електрична енергија и пазарот на услуги за флексибилност.

- (6) Во согласност со методологијата за одредување на висината на тарифите за дистрибуција на електрична енергија, на операторот на дистрибутивниот систем ќе му бидат надоместени трошоците поврзани со набавката на услуги за флексибилност, вклучувајќи ги трошоците за потребните информатички и комуникациски технологии и трошоците за инфраструктура.
- (7) Операторот на дистрибутивниот систем ги пропишува техничките услови за обезбедување на системски услуги и услуги за флексибилност во мрежните правила на дистрибутивниот систем.

МЕРЕЊЕ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 158

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен да ја мери електричната енергија што ја презема и испорачува на корисниците приклучени на електродистрибутивната мрежа преку мерни уреди, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија.
- (2) Мерните уреди се во сопственост на операторот на електродистрибутивниот систем или на вертикалното интегрирано друштво.
- (3) Новопоставените мерни уреди, со кои се заменуваат постојните, се во сопственост на операторот на електродистрибутивниот систем или на вертикално интегрираното друштво. Трошоците за поставување и замена на мерните уреди се на сметка на операторот на електродистрибутивниот систем и се надоместуваат преку тарифата за дистрибуција за електрична енергија.
- (4) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на електродистрибутивниот систем во зависност од техничките можности на локацијата и истата може да биде во или надвор од границите на имотот на корисниците приклучени на електродистрибутивната мрежа. Ако операторот на електродистрибутивниот систем утврди дека при замена на постојниот мерен уред е потребно да се изврши дислокација на мерното место, должен е на своја сметка да ја изведе дислокацијата со минимално нарушување на обезбедувањето на услугата на корисникот, и со минимално оштетување на имотот на корисникот. Операторот на електродистрибутивниот систем е должен да ги надомести штетите врз имотот на корисникот настанати како последица на дислокацијата на мерното место.
- (5) Ако мерниот уред се наоѓа на имот од корисникот на системот, корисникот е должен да му овозможи на овластеното лице на операторот на електродистрибутивниот систем право на пристап на секој дел од имотот или објектот каде што се наоѓа мерниот уред заради:
  1. читање на мерните уреди,
  2. контрола, вградување, надзор, замена и одржување на опремата на мерното место,
  3. исклучување на корисникот на системот кога постапува спротивно на условите за користење на електродистрибутивната мрежа пропишани во мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија и
  4. исклучување на потрошувачот, на барање на снабдувачот, во согласност со одредбите во правилата за снабдување со електрична енергија.
- (6) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен да ги достави собраните и обработените податоци од мерните места до:
  1. операторот на пазарот како и до операторот на организираниот пазар ако корисникот на дистрибутивниот систем учествува на тој пазар;

2. операторот на електропреносниот систем, за потребите за балансирање како и за корисници на дистрибутивниот систем кои учествуваат на пазарот на балансна енергија;
3. снабдувачот или агрегаторот, вклучувајќи ги и податоците потребни за балансирање;
4. производителот како и операторот на складиште на електрична енергија приклучен на дистрибутивниот систем, од неговото мерно место;
5. потрошувачот за неговата потрошувачка, по негово барање без одлагање и надоместоци, во лесно разбирлива и споредлива форма и
6. други лица, вклучувајќи ги граѓанските енергетски заедници, заедници / задруги на корисници на обновливи извори на енергија и активните потрошувачи.

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ДИСТРИБУЦИЈА

Член 159

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем е должен, по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика, да донесе мрежни правила за дистрибуција на електрична енергија кои треба да се засноваат на начелата на интероперабилност на системите, објективност и недискриминација и да ги објави во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница.
- (2) Мрежните правила за дистрибуција на електрична енергија особено ги уредуваат:
  1. условите и начинот на користење и пристап на електродистрибутивниот систем од трета страна,
  2. постапката за приклучување на корисници на електродистрибутивниот мрежа заснована на начелото на недискриминација за приклучување на различни корисници на системот,
  3. техничко-технолошките услови и начинот на приклучување на електродистрибутивната мрежа на потрошувачите и на производителите на електрична енергија,
  4. техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на електродистрибутивниот систем и обезбедување на квалитетна услуга,
  5. техничко-технолошките услови, начинот за приклучување и начинот на користење и пристап на електродистрибутивниот систем од корисниците кои произведуваат електрична енергија од обновливи извори на енергија за сопствена потрошувачка, како и начинот на кој произведената електрична енергија се предава во електродистрибутивната мрежа,
  6. техничките нормативи и стандарди во однос на опремата, уредите и материјалите што се употребуваат при изведување на приклучоци,
  7. техничко-технолошките услови за работа на објектите за производство на електрична енергија во режим на работа со лиценца за пробна работа,
  8. планирањето, одржувањето и развојот на електродистрибутивниот систем,
  9. начинот на усогласување со корисниците на електродистрибутивниот систем во случај на планирани прекини,
  10. мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварији,
  11. методологијата за определување на надоместокот за приклучување на електродистрибутивната мрежа,
  12. доверливоста на деловните податоци на корисниците на услугите од електродистрибутивниот систем,
  13. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на електричната енергија и моќност,

14. квалитетот на електрична енергија што се испорачува преку електродистрибутивниот систем,
  15. квалитетот на услугите што операторот на електродистрибутивниот систем ги обезбедува на корисниците,
  16. содржината на плановите за развој на електродистрибутивниот систем, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изработка на плановите за развој,
  17. доставувањето на податоци за долгорочна прогноза на потрошувачката на електрична енергија до операторот на електропреносниот систем,
  18. протоколите за комуникација за надзор, функционирање и управување со електродистрибутивниот систем и
  19. начинот и постапката за обезбедување на информации за корисниците на системот.
- (3) Операторот на електродистрибутивниот систем најдоцна до 31 март во тековната година ја известува Регулаторната комисија за енергетика за спроведувањето на обврските од мрежните правила во претходната година
- (4) Во случај кога постојат повеќе оператори на електродистрибутивни системи, Регулаторната комисија за енергетика обезбедува меѓусебно усогласување на поединечните мрежни правила за дистрибуција на електрична енергија.

ИНТЕГРАЦИЈА НА ЕЛЕКТРОМОБИЛНОСТА ВО ЕЛЕКТРИЧНАТА МРЕЖА

Член 160

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем соработува на недискриминаторска основа со секое лице кое поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила, вклучително и нивно поврзувањето на мрежата.
- (2) Операторот на електродистрибутивниот систем нема право да поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила, освен ако станицата за полнење е во негова сопственост и ја користи за сопствени потреби.
- (3) По исклучок од став (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика може да му дозволи на оператор на електродистрибутивниот систем да поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила, само ако се исполнети следните услови:
  1. Регулаторната комисија за енергетика ги одобрила условите содржани во тендерската документација за тендерската постапка која ја спроведува операторот на електродистрибутивниот систем;
  2. по спроведената отворена, транспарентна и недискриминаторна тендерска постапка организирана од операторот на електродистрибутивниот систем, ниту еден учесник не добил право да поседува, развива, користи или управува со станици за полнење на електрични возила, односно учесниците во постапката понудиле цени понеповолни од пазарните цени и
  3. Операторот на електродистрибутивниот систем управува со станиците за полнење во согласност со одредбите за пристап на трета страна од овој закон и не ги дискриминира корисниците на системот во корист на неговите поврзани друштва.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да изработи упатство за подготовка и спроведување на тендерската постапка.

- (5) Ако оператор на електродистрибутивниот систем добил дозвола да поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила согласно став (3) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика, периодично или најмалку на секои три години, спроведува истражување за утврдување на потенцијалниот интерес на други субјекти за поседување, развој или управување со станиците за полнење на електрични возила.
- (6) Ако од истражувањето од став (5) на овој член, се утврди дека други субјекти се заинтересирани да поседуваат, развиваат или управуваат со станици за полнење и по спроведена тендерска постапка друго лице се стекне со правото да поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука со која му наложува на операторот на електродистрибутивниот систем да не започнува активности за изградба на станица за полнење и во рок од 18 месеци постоечките станици за полнење да престанат со работа, при што трошоците од инвестициите во инфраструктурата за полнење на електрични возила што не се повратени ќе му ги надомести преку тарифата за дистрибуција на електрична енергија.
- (7) Заради зголемување на учеството на електрични возила во транспортот и остварување на целите за учество на обновливи извори на енергија содржани во Националниот план за енергија и клима, Министерот, по претходно добиено мислење од Регулаторната комисија за енергетика, може да донесе одлука со која ги определува највисоките цени на електрична енергија за полнење на електрични возила која не ги надминува просечните малопродажни цени на горивата за транспорт, формирани согласно прописот од Член 57 став (1) точка 3 од овој закон, во претходните шест месеци и имајќи ја предвид моќноста на уредите за полнење.

**СОРАБОТКА СО ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ И СО ОПЕРАТОРИ НА ДРУГИ
ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИ СИСТЕМИ**

Член 161

- (1) Операторот на електропреносниот систем и оператор на електродистрибутивниот систем се должни да соработуваат за да обезбедат економичен и сигурен развој и работа на нивните системи, а особено во:
1. планирањето на развојот на системите, инвестициите во зголемување на преносниот капацитет и поврзувањето на нови корисници;
  2. размената на информации потребни за секојдневното работење и за перформансите на производствени капацитети кои се поврзани на соодветниот систем и давателите на услуги за управување преку побарувачката и
  3. координирањето и споделувањето на ресурси, вклучително и дистрибуирано производство, складирање на енергија или услуги за управување преку побарувачката што може да ги опслужува потребите на двата система.
- (2) Операторот на електродистрибутивниот систем соработува со операторите на електродистрибутивните системи на другите договорни страни на Енергетската заедница преку Координативната група на операторите на дистрибутивниот систем на Енергетската заедница, заради:
1. промовирање и поддршка на завршувањето и функционирањето на заедничкиот пазар на електрична енергија;
  2. промовирање на оптимално управување и координирано работење на системите за дистрибуција и пренос и

3. застапеност и соработка во рамките на асоцијацијата на операторите на европските дистрибутивни системи.

ЗАТВОРЕН СИСТЕМ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 162

- (1) Регулаторната комисија за енергетика може на систем во кој се дистрибуира електрична енергија во рамки на географски ограничено подрачје во кое се врши индустриско производство, се вршат трговски дејности или се обезбедуваат заеднички услуги и не се врши снабдување на домаќинства со електрична енергија, да му додели статус на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија, ако:
  1. поради посебни технички или безбедносни причини, активностите или производниот процес на корисниците на таа мрежа се интегрирани или
  2. преку системот се дистрибуира електрична енергија првенствено на сопственикот или операторот на системот или неговите поврзани друштва.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика со правилник ги уредува условите и критериумите за доделување на статус на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика му издава на операторот на системот од став (1) на овој член, лиценца за вршење на енергетска дејност дистрибуција на електрична енергија во која се определуваат правата и обврските на операторот на затворениот систем.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да го из земе операторот на затворениот систем за дистрибуција од обврските за:
  1. набавка на електричната енергија за покривање на загубите на електрична енергија и резервниот капацитет во својот систем според постапки кои се засноваат на начелата на транспарентност, недискриминација и конкурентност,
  2. одобрување на тарифите, како и на методологиите врз основа на кои се формираат тарифите, пред нивното влегување во сила,
  3. да набавува услуги за флексибилност согласно **Член 157** од овој закон,
  4. да не поседува, развива или управува со складишта за електрична енергија и/или
  5. да не поседува, развива или управува со станици за полнење на електрични возила.
- (5) Кога е одобрено изземањето од став (4) на овој член, корисникот на затворениот систем за дистрибуција на електрична енергија може да побара од Регулаторната комисија за енергетика да ги разгледа и одобри тарифите или методологиите на кои е засновано пресметувањето на применетите тарифи.
- (6) Изземањето од став (4) на овој член, се применува кога затворениот систем на дистрибуција повремено се користи од страна на мал број домаќинства во подрачјето на затворениот систем, и покрај тоа што некој член од домаќинството е вработен или на друг начин ангажиран кај сопственикот на затворениот систем за дистрибуција.

Дополнителни приходи

Член 163

- (1) Операторот на електродистрибутивниот систем може да го продаде вишокот на електрична енергија и мрежни услуги што ги набавил Член 93, став (3) точка 10 од овој закон, на

организираниот пазар на електрична енергија или на пазарот на балансна енергија, и за секоја таква продажба е должен, на месечно ниво, да ја извести Регулаторната комисија за енергетика.

- (2) Операторот на електродистрибутивниот систем може, со одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да остварува приходи од давање под наем на електродистрибутивната инфраструктура во согласност со член 251 од овој закон.
- (3) При давањето под наем од ставот (2) на овој член, операторот на електродистрибутивниот систем обезбедува користењето на мрежата од трети лица да не влијае на безбедноста, сигурноста и економичноста во работењето притоа исполнувајќи ги сите безбедносни услови, вклучувајќи ги и стандардите за сајбер безбедност.
- (4) Операторот на електродистрибутивниот систем приходите остварени согласност со ставовите (1) и (2) на овој член ги води на посебна сметка.
- (5) При утврдување на тарифата за дистрибуцијана електрична енергија, Регулаторната комисија за енергетика ги зема предвид приходите што ги остварува операторот на електродистрибутивниот систем во согласност со ставовите (1) и (2) на овој член.
- (6) Операторот на електродистрибутивниот систем може приходите остварени по основ на став (2) од овој член, по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика, да ги користи за реализација на проекти од планот од член Член 139 од овој закон.

СНАБДУВАЧИ, ТРГОВЦИ И ПОТРОШУВАЧИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

СНАБДУВАЧ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 164

- (1) Снабдувачот со електрична енергија набавува електрична енергија во Република Северна Македонија и/или од странство заради продажба на своите потрошувачи, други снабдувачи, трговци, операторите на електропреносниот или електродистрибутивниот систем и други учесници на пазарот на електрична енергија.
- (2) Снабдувачот со електричната енергија ја набавува електричната енергија на билатералниот и на организираниот пазар по нерегулирани цени.
- (3) Снабдувачот со електричната енергија самостојно ја одредува цената по која ја продава електричната енергија.
- (4) Снабдувачот со електричната енергија кој се обврзал да испорача електрична енергија го обезбедува неопходниот капацитет за пренос и/или дистрибуција од соодветните оператори.
- (5) Снабдувачот со електрична енергија, врз основа на мерењата за потрошената електрична енергија извршени од операторот на соодветниот систем, на своите потрошувачи им фактурира за испорачаната електрична енергија по договорената цена, при што во фактурата ги вклучува:
  1. надоместокот за користење на електродистрибутивниот и/или електропреносниот систем, ако за тоа има склучено договор со операторот на соодветниот систем и
  2. надоместокот за електричната енергија од обновливи извори на енергија произведена од повластени производители кои користат повластени тарифи.

(б) Снабдувачот со електрична енергија е должен, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, да:

1. набави електрична енергија за своите потрошувачи,
2. ги испорача количините на електрична енергија коишто ги набавил заради исполнување на обврските утврдени во договорите за снабдување,
3. ги исполни своите обврски кон потрошувачите во однос на сигурноста, обемот и динамиката на снабдувањето,
4. да ја преземе балансната одговорност за своите потрошувачи, а особено за домаќинствата и малите потрошувачи,
5. обезбедува услуги за своите потрошувачи со квалитет утврден во правилата за снабдување со електрична енергија,
6. обезбеди недискриминаторен третман на сите потрошувачи, а особено за потрошувачите од оддалечените подрачја,
7. ги објави на својата веб страница општите услови на своите договори за снабдување со електрична енергија за малите потрошувачи и домаќинствата,
8. овозможи потрошувачите да добиваат редовни и точни известувања за реалната потрошувачка и трошоците за електрична енергија, за да можат да управуваат со својата потрошувачка,
9. овозможи промена на снабдувач на транспарентен и недискриминаторен начин,
10. обезбеди при секоја промена на снабдувач со електрична енергија, потрошувачот да добие конечно затворање на сметката во рок од шест недели од денот на промената на снабдувачот,
11. воспостави постапки за ефикасно решавање на приговорите на своите потрошувачи во рок од 60 дена од денот на поднесување на приговорот, вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства кога е тоа оправдано,
12. ги плати набавените количини на електрична енергија, како и резервираниот капацитет и регулираните услуги од операторот на електропреносниот систем и/или операторите на електродистрибутивните системи,
13. доставува до операторот на електропреносниот систем податоци за трансакциите и плановите за потрошувачка на електрична енергија за своите потрошувачи, неопходни за пресметка на дебалансите,
14. обезбеди соодветна заштита на доверливите податоци од договорите склучени на пазарот со билатерални договори и
15. ги објавува општите статистички податоци поврзани со неговите потрошувачи, земајќи ја предвид доверливоста на податоците.

ДОСТАВУВАЊЕ И ОБЈАВУВАЊЕ НА ПОДАТОЦИ

Член 165

(1) Снабдувачот и трговецот со електрична енергија на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренцијата им овозможува увид во податоците кои се однесуваат на сите негови трансакции за купопродажба на електрична енергија и деривативи, вклучително и деривативи на финансискиот пазар, со потрошувачите што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија, како и со операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем или операторот на пазарот за електрична енергија остварени во последните пет години.

- (2) Универзалниот снабдувач на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренцијата им овозможува увид во податоците поврзани со сите свои реализирани трансакции од денот на неговото регистрирање како учесник на пазарот на електрична енергија.
- (3) Снабдувачот со електрична енергија во краен случај на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренцијата им овозможува увид во податоците кои се однесуваат на сите трансакции за купопродажи на електрична енергија и деривативи, вклучително и деривативи на финансискиот пазар, со потрошувачи што самостојно учествуваат на пазарот на електрична енергија, операторите на електропреносниот или електродистрибутивниот систем или операторот на пазарот за електрична енергија, договорени најмалку за период од последните пет години.
- (4) Податоците од ставовите (1), (2) и (3) на овој член, содржат детални показатели за секоја трансакција, како што се: времетраењето, правилата за испорака и порамнувањето, количините, датумите и времето на извршување и цените на трансакцијата и средството за идентификација на соодветниот потрошувач на големо, како и поважните детали на сите неподмирени договори за снабдување со електрична енергија и деривативи на електрична енергија.
- (5) По барање од учесник на пазарот, Регулаторната комисија за енергетика може да му овозможи увид во податоците коишто и се доставени согласно ставовите (1), (2) и (3) на овој член, под услов да не се објавуваат деловно чувствителни информации за одделни учесници на пазарот или одделни трансакции.
- (6) По барање на Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика му ги доставува податоците од ставовите (1), (2) и (3) на овој член.
- (7) Снабдувачот со електрична енергија во краен случај најмалку еднаш годишно, на својата веб страница објавува информации за:
1. бројот на потрошувачи кои ги снабдува,
  2. вкупната количина на испорачана електрична енергија и начинот на балансирање,
  3. просечниот период на снабдување и
  4. цените и начините на набавка на електрична енергија.

КОМУНИКАЦИЈА СО ПОТРОШУВАЧИ

Член 166

- (1) Снабдувачот со електрична енергија воспоставува единствен контакт центар, којшто е кадровски екипиран и технички опремен и преку кој на своите потрошувачи навремено, на транспарентен и недискриминаторен начин, без плаќање на надоместок, им ги обезбедува сите неопходни информации во врска со нивните права и обврски, примената на важечките прописи и начините за постапување по приговорите и решавањето на споровите, во согласност со правилата за снабдување од член 60 од овој закон.
- (2) Информациите од став (1) на овој член, особено се однесуваат на:
1. важечките цени за електрична енергија,
  2. стандардните услови за обезбедување и начин на користење на услугите,
  3. различните начини на плаќање кои оневозможуваат дискриминација меѓу потрошувачите,

4. постапката, условите и начинот за промена на снабдувачот,
  5. можноста за решавање на приговорите, вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства кога е тоа оправдано,
  6. реалната потрошувачка и трошоците за електрична енергија, за да можат да управуваат со својата потрошувачка во определена временска рамка во зависност од техничките функции на инсталираните мерни уреди,
  7. секоја промена на условите во договорот за снабдување, вклучително и зголемувањето на трошоците, најмалку 15 дена пред отпочнување на нивната примена, вклучувајќи го и правото на раскинување на договорот ако потрошувачот не ги прифати новите услови понудени во известувањето;
  8. условите, начинот и постапката за вклучување во категоријата на ранливи потрошувачи и
  9. условите, начинот и постапката за отпочнување на снабдување со електрична енергија во краен случај.
- (3) Снабдувачот со електрична енергија е должен да го прилагоди работно време на единствениот контакт центар од ставот (1) на овој член, на потребите на потрошувачите и да обезбедува информации, како и прием на барања и приговори од потрошувачите, лично или преку електронски средства за комуникација.
- (4) Снабдувачот со електрична енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, на своите потрошувачи им обезбедува листа за проверка на потрошувачите, која содржи практични информации за правата на потрошувачите и ја објавува на својата веб страница.
- (5) Снабдувачот со електрична енергија може да ги снабдува потрошувачите преку мерни уреди за заеднички простори, само ако лицето коешто управува со заедничкиот простор склучи договор со снабдувачот со којшто ќе прифати да плати за целата испорачана електрична енергија измерена преку мерниот уред, согласно правилата за снабдување со електрична енергија.

ПРОМЕНА НА СНАБДУВАЧ И АГРЕГАТОР

Член 167

- (1) Секој потрошувач има право да го промени својот снабдувач или агрегатор.
- (2) Промената на снабдувачот се врши на барање на потрошувачот.
- (3) Снабдувачите со електрична енергија, агрегаторите и операторите на соодветните системи овозможуваат постапката за промена на снабдувачот да се изврши во рок од три недели од денот на приемот на барањето за промена, на недискриминаторен начин во однос на трошоците и дејствијата и во постапка пропишана со правилата за снабдување со електрична енергија.
- (4) Домаќинствата и малите потрошувачи имаат право на промена на снабдувач или агрегатор без никакви трошоци.
- (5) По исклучок од ставот (4) на овој член, снабдувачот со електрична енергија или агрегаторот може да наплати надоместок за економска загуба, ако потрошувачот еднострано и предвремено го раскине договорот за снабдување со определено времетраење и со фиксна цена, а надоместокот бил предвиден со договорот и потрошувачот бил претходно запознаен со можноста за плаќање на надоместокот.

- (6) Надоместокот од ставот (5) на овој член, треба да биде пропорционален и да не ја надмине директната економска загуба на снабдувачот или агрегаторот што произлегува од раскинувањето на договорот, при што товарот за докажување на директната економска загуба е на снабдувачот или агрегаторот. Потрошувачот има право на приговор пред Регулаторната комисија за енергетика во однос на пресметаниот надоместок од ставот (5) на овој член.
- (7) Условите од договорот за снабдување кој се однесуваат на надоместокот од став (5) на овој член ги одобрува Регулаторната комисија за енергетика.
- (8) Домаќинствата имаат право да учествуваат во шеми за колективна промена на снабдувач.
- (9) Одредбите од овој член не се применуваат при снабдување во краен случај.

ТРГОВЕЦ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 168

- (1) Трговецот со електрична енергија, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, купува електрична енергија во Република Северна Македонија или во странство заради продажба на други трговци, снабдувачи, операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем, потрошувачите на електрична енергија што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот, како и за продажба во странство.
- (2) Трговецот со електрична енергија е должен на операторот на електропреносниот систем и операторот на пазарот на електрична енергија навремено да им ги достави информациите за количините на електрична енергија и соодветните временски распореди од сите договори за купопродажба на електрична енергија, како и од договорите за прекугранични трансакции преку електропреносната мрежа, во согласност со правилата за пазар на електрична енергија и правилата за доделување на прекугранични преносни капацитети.
- (3) Трговецот со електрична енергија, во случаите кога врши прекугранични трансакции на електрична енергија, е должен да закупи доволен прекуграничен преносен капацитет за електричната енергија за која се обврзал да ја испорача на своите потрошувачи, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон.
- (4) Трговецот со електрична енергија е должен да ги испорача количините на електрична енергија, коишто ги набавил заради исполнување на обврските утврдени во договорите склучени на пазарот со билатерални договори, како и да обезбеди соодветна заштита на доверливите податоци од договорите.

ЗАШТИТА НА ПОТРОШУВАЧИТЕ

ПОТРОШУВАЧИ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 169

- (1) Секој потрошувач на електрична енергија може по сопствен избор да се снабдува со електрична енергија од снабдувач, во согласност со условите утврдени со овој закон и со правилата за снабдување со електрична енергија.

- (2) Потрошувачот на електрична енергија може да има склучено повеќе од еден договор за снабдување со електрична енергија во исто време, под услов да има посебни приклучни точки и мерни уреди.
- (3) По исклучок од ставот (1) на овој член, потрошувачот којшто ги исполнува условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија може да набавува електрична енергија директно од трговци или производители на електрична енергија.
- (4) Потрошувачот којшто ги исполнува условите за самостојно учество на пазарот на електрична енергија може да купува електрична енергија од снабдувач или трговец со електрична енергија од друга држава, која пристапила кон сите важечки меѓународни договори во областа на електричната енергија кои Република Северна Македонија ги има ратификувано, ако снабдувачот или трговецот на електрична енергија ги почитува прописите и правилата донесени врз основа на овој закон.
- (5) Операторот на соодветниот систем им ја прекинува испораката на електрична енергија на потрошувачите коишто немаат договор за снабдување со електрична енергија или не ја уредиле својата балансна одговорност во согласност со условите од овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, освен на домаќинствата и малите потрошувачи на електрична енергија кои се снабдуваат од универзалниот снабдувач.

ДОГОВОР ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 170

- (1) Снабдувачите и потрошувачите своите меѓусебни права и обврски ги уредуваат со договор за снабдување склучен во писмена форма.
- (2) Општите услови кои снабдувачите им ги нудат на потрошувачите и одредбите со кои се уредуваат правата и обврските на потрошувачите во договорите за снабдување треба да бидат чесни, транспарентни, јасни, прецизни и не треба да вклучуваат дополнителни барања кои можат да го попречат остварувањето на правата на потрошувачите.
- (3) Пред потпишувањето на договорот за снабдување со електрична енергија, снабдувачот на потрошувачот му доставува кратка и јасна содржина на клучните договорни услови. Кога договорите се склучуваат преку посредници, покрај доставувањето на содржината на клучните договорни услови, на потрошувачот му се доставуваат и информациите наведени во правилата од ставот (4) на овој член.
- (4) Условите и елементите на договорот за снабдување, како и начинот на нивно склучување и раскинување се уредуваат со Правилата за снабдување со електрична енергија.

ДОГОВОР ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ДИНАМИЧНА ЦЕНА НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 171

- (1) Снабдувачите можат да склучуваат договори за снабдување со динамична цена на електрична енергија со потрошувачите.
- (2) Снабдувачите ги информираат потрошувачите за можностите, трошоците и ризиците од договорите за снабдување со динамични цени на електричната енергија, како и за потребата од инсталирање на соодветен мерен уред.

- (3) На барање на потрошувач кој има инсталирано паметен мерен уред, снабдувачот кој има повеќе од 200.000 потрошувачи е должен да склучи договор за снабдување со динамична цена на електричната енергија.
- (4) Потрошувачот може да склучи договор за снабдување со динамична цена на електричната енергија со повеќе снабдувачи.
- (5) Снабдувачот треба да добие согласност од потрошувачот пред да се промени договорот за снабдување со договор за снабдување со динамична цена на електрична енергија.
- (6) Одредбите од овој член не се применуваат на универзалниот снабдувач.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика ја следи примената на договорите за снабдување со динамични цени, понудите на овие договори на пазарот како и нивното влијание врз трошоите на потрошувачите и нивото на променливост на цените, а наодите ги објавува во извештајот од член 68 од овој закон.

ДОГОВОР ЗА АГРЕГАЦИЈА

Член 172

- (1) Крајните потрошувачи кои учествуваат на пазарот на електрична енергија, активните потрошувачи, производителите на електрична енергија и операторите со складишта на енергија поврзани на електропреносната или електродистрибутивната мрежа (во натамошниот текст: „корисник на мрежата“), кои ги исполнуваат техничките и другите услови определени во правилата за пазарот на балансна енергија и соодветните мрежни правила, можат да склучат договор за агрегација со вршител на соодветната енергетска дејност (агрегатор) по сопствен избор:
  1. без оглед на тоа дали е договорна страна во важечки договор за снабдување со електрична енергија, договор за откуп на произведена или складирана електрична енергија или друг договор за агрегација, и
  2. без претходна согласност од постојниот снабдувач на електрична енергија или агрегатор.
- (2) Пред склучувањето на договорот за агрегација, агрегаторот му ги обезбедува на корисникот на мрежата сите потребни информации за условите од понудениот договор.
- (3) Во текот на извршувањето на склучениот договор за агрегација, по барање на корисникот на мрежата, на недискриминаторен начин во однос на дејствијата или времетраењето и без надоместок:
  1. агрегаторот му овозможува непречен пристап до податоците потребни за управување со производството, управување со потрошувачката или управување со складиштето на енергија и
  2. операторот на соодветниот електроенергетски систем му овозможува непречен пристап до податоците за предадената, односно преземената енергија и моќност.
- (4) Снабдувачот со електрична енергија на крајниот потрошувач кој има склучено договор за агрегација не смее да му наметнува дискриминаторни технички и административни барања, услови, постапки или давачки во врска со извршувањето на договорот за снабдување коишто можат да го попречат извршувањето на договорот за агрегација.

АКТИВНИ ПОТРОШУВАЧИ

Член 173

- (1) На активен потрошувач не смее да му се наметнуваат несразмерни или дискриминаторни технички и административни барања, постапки и надоместоци.
- (2) Активниот потрошувач има право да:
  1. ја продава произведената електрична енергија на својот снабдувач со кого во договорот за снабдување има одредби за откуп на произведената електрична енергија;
  2. ја продава произведената електрична енергија на пазарот на електрична енергија и тоа:
    - 2.1. директно, ако инсталираната моќност на постројката е над прагот определен со правилата правила за учество на пазар на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори, или
    - 2.2. индиректно преку агрегатор;
  3. учествува во механизмите за обезбедување флексибилност на системот и шеми за енергетска ефикасност.
- (3) Активниот потрошувач може да го пренесе на трето лице управувањето и одржувањето на постројката за производство на електрична енергија, вклучително и управувањето со податоците, при што третото лице не се смета за активен потрошувач.
- (4) Активниот потрошувач за електричната енергија преземена од мрежата плаќа надоместок за користење на мрежата кој ги одразува реалните трошоци.
- (5) Активниот потрошувач кој директно учествува на пазарот на електрична енергија треба претходно да ја уреди својата балансна одговорност.
- (6) Активниот потрошувач кој поседува складиште за енергија:
  1. има право на приклучување на мрежата во разумен рок по барањето, ако ги исполнува условите пропишани со прописите и правилата донесени врз основа на овој закон;
  2. не подлежи на двојни надоместоци за складираната електрична енергија што ја користи за свои потреби или за обезбедување услуги за флексибилност на операторите на електроенергетските системи;
  3. нема обврска да прибави лиценца за оператор на складиште со електрична енергија и
  4. смее да дава повеќе услуги истовремено, ако е технички изводливо.

ГРАЃАНСКИ ЕНЕРГЕТСКИ ЗАЕДНИЦИ

Член 174

- (1) Граѓанска енергетска заедница е правно лице регистрирано во регистарот на други правни лица во Република Северна Македонија во кое на доброволна основа се здружуваат крајни потрошувачи и активни потрошувачи од категоријата домаќинства или мали потрошувачи и нивни агрегатори, како и производители на електрична енергија и други корисници на електродистрибутивниот систем, кое врши една или повеќе енергетски дејности, заради размена на енергија произведена и потрошена на ограничено географско подрачје како и обезбедување на заштита на животната средина, економски или социјални придобивки за нејзините членови или подобрување на јавните услуги.
- (2) Граѓанската енергетска заедница може да врши:

1. производство на електрична енергија, вклучително и од обновливи извори на енергија, за сопствена потрошувачка, или за продажба на пазарот на електрична енергија;
  2. снабдување со електрична енергија од збирното производство, од производните капацитети на Заедницата или од пазарот, за сопствена потрошувачка и за балансирање;
  3. агрегација;
  4. складирање на електрична енергија;
  5. услуги за енергетска ефикасност, вклучително и управување преку побарувачката;
  6. услуги за полнење на електрични возила;
  7. други енергетски услуги на своите членови во согласност со овој закон и правилата и прописите донесени врз основа на овој закон.
- (3) Граѓанската енергетска заедница ги врши енергетските дејности во согласност со овој закон и правилата и прописите донесени врз основа на овој закон и издадените лиценци, при што:
1. со членството во граѓанската енергетска заедница потрошувачите не ги губат своите права и обврски во однос на пристапот на мрежата и снабдувањето со електрична енергија кои ги имаат како домаќинства, мали потрошувачи или активни потрошувачи;
  2. со истапување од енергетската заедница лицето кое истапило не го губи правото на пристап до затворената дистрибутивна мрежа со која управува заедницата, ако тоа е случај;
- (4) При пристапување и истапување на член од граѓанска енергетска заедница соодветно се применуваат одредбите за промена на снабдувач од членот 167 на овој закон.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика донесува правила со кои се уредуваат условите, начинот и постапката со кои граѓанските енергетски заедници се стекнуваат со право на:
1. учество како единствен пазарен учесник на пазарите на електрична енергија во Република Северна Македонија, директно или преку агрегација, во согласност со соодветните правила за пазар;
  2. пристап до прекуграничен електропреносен капацитет и со право да учествуваат во прекуграничната трговија со електрична енергија;
  3. сопственост или со право да станат оператори на затворени систем за дистрибуција на електрична енергија и самостојно да ги управуваат под условите и во согласност со одредбите од ставот 162 на овој член;
  4. олеснување на испораката на електрична енергија во и од заедницата преку електродистрибутивниот систем за што на операторот на електродистрибутивниот систем му се определува правичен надоместок.
- (6) Во остварувањето на правото од став (5) точка 1. на овој член граѓанската енергетска заедница:
1. се третира на недискриминаторски и пропорционален начин во однос на неговите права и обврски како краен потрошувач, производител, снабдувач, оператор на дистрибутивен систем, оператор за складирање енергија, давател на услуги за управување преку побарувачка или агрегатор;
  2. настапува како единствен понудувач на електричната енергија произведена од производителите и активните потрошувачи кои што се членови на заедницата и единствен купувач на енергијата со која се снабдуваат членовите на заедницата;

3. должна е да ја уреди балансната одговорност и да ја преземе финансиската одговорност за дебалансите што ги предизвикала во електроенергетскиот систем, во согласност со правилата запазар на балансна енергија на електроенергетскиот систем
- (7) Граѓанската енергетска заедница ја распределува електричната енергија произведена од производните постројки на членовите на заедницата и на заедницата, според условите објавени согласно став (9) на овој член, при што членовите на заедницата ги задржуваат своите права и обврски како крајни потрошувачи согласно со овој закон.
- (8) Распоредбата од став (7) на овој член се врши во согласност со обврските и точните временски рамки за балансирање, мерење и порамнување, при што граѓанската енергетска заедница до операторот на дистрибутивниот систем ги доставува профилите за распределба за сите членови на заедницата и соодветните пресметковни мерни места.
- (9) На граѓанската енергетска заедница соодветно се применуваат прописите со кои се уредува правната форма на здружување во заедницата.
- (10) Граѓанската енергетска заедница најдоцна 30 дена пред почетокот на активностите во електроенергетскиот сектор на својата веб-страница ги објавува условите и начинот на пристапување и истапување на членови, за начинот на управување и одлучување, активностите кои ги врши и услугите кои ги обезбедува за своите членови, за распределбата на добивката, како и други информации од значење за работењето на заедницата.
- (11) Со пристапувањето во граѓанска енергетска заедница членовите не ги губат правата кои согласно овој закон ги имаат како домаќинства, мали потрошувачи односно активни потрошувачи.
- (12) Членовите на граѓанска енергетска заедница може да истапат од заедницата, без да го изгубат правото на користење на мрежата со која управува заедницата
- (13) На пресметковните мерни места на членовите на граѓанската енергетска заедница приклучени на мрежите што не се во сопственост или управувани од заедницата се применуваат:
1. одвоено мерење на електричната енергија предадена во мрежата или преземена од мрежата; и
  2. тарифите за пренос и дистрибуција на електрична енергија донесени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (14) На пресметковните мерни места на членовите на граѓанската енергетска заедница приклучени на дистрибутивната мрежа што е управувана од заедницата се применуваат тарифи утврдени од заедницата врз основа на претходно спроведена анализа на трошоци и придобивки од дистрибуирањето на електричната енергија произведена или набавена за потребите на членовите на заедницата одобрена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (15) Регулаторна комисија за енергетика на електродистрибутивната мрежа која е во сопственост или со која управува граѓанската енергетска заедница може да и додели статус на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија односно на енергетската заедница да и додели статус на оператор на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија во согласност со одредбите од овој закон, при што се применуваат прописите и правилата со кои се уредуваат правата и обврските на затворен систем за дистрибуција на електрична енергија.

УПРАВУВАЊЕ ПРЕКУ ПОБАРУВАЧКАТА И АГРЕГАЦИЈА

Член 175

- (1) Крајните потрошувачи поврзани на електропреносната или електродистрибутивната мрежа кои ги исполнуваат техничките услови за управување преку побарувачката можат на пазарот да ги продаваат услугите со управување преку побарувачката, самостојно или преку агрегатор, во недискриминаторни услови при еднакви технички барања.
- (2) Агрегаторот кој има склучено договор за агрегација со крајни потрошувачи од ставот (1) на овој член, може да ги продава услугите со управување преку побарувачката независно од останатите учесници на пазарот, во недискриминаторни услови при еднакви технички барања.
- (3) При набавката на системските услуги, операторот на електропреносниот систем и операторот на електродистрибутивниот систем не смеат да вршат дискриминација, при еднакви технички барања, во зависност од тоа дали понудените услуги со управување преку побарувачката се обезбедуваат од краен потрошувач или од агрегатор или понудените услуги се обезбедени со производство или складирање на електрична енергија или со друга технологија.
- (4) Агрегаторот учествува на сите пазари на електрична енергија или услуги под еднакви услови со другите учесници, во согласност со правилата за учество на пазарот на електрична енергија на големо и пазар на билатерални договори, правилата за пазар на балансна енергија и правилата за организиран пазар на електрична енергија.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика, во соработка со операторот на електропреносниот систем, операторот на електродистрибутивниот систем и операторот на пазарот на електрична енергија и по претходно извршени консултации со значајни учесници на пазарот и крајни потрошувачи, ги утврдува техничките барања за учество на давателите на услуги со управување преку побарувачката на пазарот на електрична енергија, самостојно или преку агрегација, во зависност од техничките карактеристики на пазарот и техничките можности на давателот на услугата.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика донесува правила за агрегација на понудата на услуги со управување преку побарувачката кои на недискриминаторен и транспарентен начин особено ги уредуваат:
  1. улогата и меѓусебните обврски на крајните потрошувачи кои учествуваат во агрегацијата, агрегаторите и останатите учесници на пазарот во однос на понудата, купопродажбата и активирањето на услугите;
  2. постапките за размена на информации помеѓу крајните потрошувачи кои учествуваат во агрегацијата, агрегаторите и останатите учесници на пазарот, со соодветна заштита на деловно чувствителните информации и личните податоци на потрошувачите;
  3. распределбата на балансна одговорност помеѓу крајните потрошувачи кои учествуваат во агрегацијата и агрегаторот и
  4. ослободувањето од рестриктивни надоместоци, казнените мерки и други договорни рестрикции кои крајните потрошувачи кои имаат договор за агрегација ги имаат кон нивните снабдувачи.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика може да донесе одлука за одредување на паричен надоместок кој крајниот потрошувач или агрегаторот кој учествува во обезбедувањето на

услуга со управување преку побарувачката го плаќа на својот снабдувач или неговата балансно одговорна страна ако се директно засегнати од активирањето на услугата.

- (8) При утврдување на надоместокот од ставот (7) на овој член, се зема предвид:
1. да се надоместуваат само трошоците кои непосредно произлегуваат од активирањето на услугата и периодот на нејзиното времетраење;
  2. износот на надоместокот да не претставува пречка за учество на пазарот на крајниот потрошувач или агрегаторот или за примена на други мерки на прилагодливост на електропреносниот или електродистрибутивниот систем и
  3. придобивките коишто другите учесници на пазарот ги имаат од примената на услугата со управување преку побарувачката, при што со надоместокот се покрива разликата помеѓу трошоците и придобивките пресметани кумулативно за сите учесници на пазарот.

ФАКТУРА ЗА ПОТРОШЕНА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 176

- (1) Снабдувачот со електрична енергија не смее да му наплати на потрошувачот надоместок за изготвување и доставување на фактурата за потрошената електрична енергија, како и за информациите содржани во фактурата.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика во правилата за снабдување од член 30 на овој закон, поблиску ги уредува обврските на снабдувачот во врска со фактурите за потрошената електрична енергија и тоа:
  1. информациите содржани во фактурата и начинот на нивно прикажување;
  2. начин на изготвување на пресметката содржана во фактурата, особено во случај кога пресметката не е изготвена согласно реалната потрошувачка;
  3. начин на доставување и плаќање на фактурата и
  4. обезбедување на информации во врска со промените на цените на електрична енергија и отпочнувањето на примената на променетите цени.
- (3) При изработката на одредбите од став (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика се консултира со овластените тела за заштита на правата на потрошувачите.

ВОВЕДУВАЊЕ НА СИСТЕМ НА ПАМЕТНИ МЕРНИ УРЕДИ

Член 177

- (1) Заради активно учество на потрошувачите на пазарот на електрична енергија, унапредување на енергетската ефикасност и оптимално користење на електричната енергија, Регулаторната комисија за енергетика може, врз основа на претходно извршена економска анализа на сите долгорочни трошоци и придобивки за пазарот и потрошувачите, да и предложи на Владата да донесе одлука за воведување на систем на паметни мерни уреди во Република Северна Македонија.
- (2) Анализата од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ја доставува до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) При вршење на анализата од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика го зема предвид:

1. економски исплатливата форма на систем за паметни мерен уред кој треба да биде воведен од страна на соодветниот оператор на електроенергетскиот систем;
  2. временската рамка со динамика за воведување на систем за паметни мерни уреди;
  3. методологијата за анализа на трошоците и придобивките и минималните технички функции на системите за паметни мерни уреди применувана во Европската Унија и
  4. најдобрите техники за обезбедување на највисоко ниво на сајбер безбедност и заштита на податоците.
- (4) Ако врз основа на економската анализа од став (1) на овој член, се утврди дека воведувањето на системот на паметни мерни уреди е неоправдано, Регулаторната комисија за енергетика на секои четири години, а по потреба и почесто, врши ревизија на постојната анализа и за резултатите ја известува Владата и Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Ако Владата донесе одлука за воведување на систем на паметни мерни уреди согласно ставот (1) на овој член, во одлуката се определува и динамиката за воведување на системот на паметни мерни уреди во рок од 10 години, земајќи предвид дека во рок од седум години од донесување на одлуката 80% од потрошувачите треба да имаат инсталирано паметни мерни уреди.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика ја следи динамиката на воспоставување на системот за паметни мерни уреди.
- (7) При утврдување на тарифите за пренос и дистрибуција на електрична енергија и одобрувањето на развојните планови на соодветните оператори на електроенергетскиот систем Регулаторната комисија за енергетика ги зема предвид како оправдани трошоците за воведување на системот на паметни мерни уреди, согласно одлуката од став (4) на овој член.
- (8) Одредбите од овој член се применуваат и во случај на замена на постојните паметни мерни уреди коишто не ги исполнуваат барањата од член 179 од овој закон.

ФУНКЦИОНАЛНОСТ НА СИСТЕМОТ НА ПАМЕТНИ МЕРНИ УРЕДИ

Член 178

- (1) Паметните мерни уреди треба да ги исполнат следните барања:
1. прецизно да ја мери реалната потрошувачка на електрична енергија и на крајниот потрошувач да му дава информации за потрошувачката на електрична енергија во реално време,
  2. овозможи мерење и пресметка на електричната енергија што крајниот потрошувач ја преземал од мрежата и електричната енергија што активниот потрошувач ја преземал од мрежата и ја предал во мрежата, во пресметковниот интервал за пресметување на дебалансите согласно правилата за пазар на балансна енергија на електроенергетскиот систем.
  3. да му обезбеди едноставен и безбеден пристап на крајниот потрошувач до потврдените историски податоци за потрошувачката преку стандардизиран интерфејс без дополнителни трошоци,
  4. да му обезбеди едноставен и безбеден пристап на крајниот потрошувач до непотврдените податоци за потрошувачката во приближно реално време, преку стандардизиран интерфејс или преку далечински пристап заради овозможување

- поддршка на автоматизирани програми за енергетска ефикасност, управување со потрошувачката и други услуги, како и интероперабилност без дополнителни трошоци,
5. безбедноста на системот на паметни мерни уреди и комуникација на податоци да е во согласност со правилата за сајбер безбедност, како и најдобрите достапни техники за обезбедување на највисоко ниво на сајбер безбедноста, пропорционално со трошоците и
  6. заштита на личните и деловните податоци на крајните потрошувачи во согласност со прописите за заштита на податоците.
- (2) Пред инсталацијата на паметниот мерен уред или за време на неговото инсталирање, операторот на соодветниот електроенергетски систем на крајниот потрошувач му дава соодветни инструкции и информации, особено во однос на сите можности на паметниот мерен уред во однос на управувањето со читањето и следењето на тековите на енергија во секоја насока, како и во однос на постапувањето со личните податоци во согласност со важечките прописи за заштита на податоците.
- (3) На барање на крајниот потрошувач, операторот на соодветниот електроенергетски систем на потрошувачот или на трето лице кое дејствува во негово име му ги става на располагање податоците за електричната енергија што ја предал во мрежата и податоците за потрошената електрична енергија, преку стандардизиран комуникациски интерфејс или преку далечински пристап, во лесно разбирлива форма, која му овозможува да врши споредување под исти услови.
- (4) Во смисла на одредбите од став (3) на овој член, потрошувачот може да ги преземе своите мерни податоци или да ги пренесе на друга страна без дополнителни трошоци и во согласност со правото на преносливост на податоците, уредено со закон.

ПРАВО НА КОРИСТЕЊЕ НА ПАМЕТНИ МЕРНИ УРЕДИ

Член 179

- (1) Ако согласно анализата од член 178 од овој закон, се утврди дека воведувањето на систем на паметни мерни уреди е неоправдан, операторот на соодветниот електроенергетскиот систем е должен на барање на крајниот потрошувач или на барање на снабдувачот, со согласност на крајниот потрошувач, да инсталира паметен мерен уред кој ги исполнува техничките барања утврдени во член 179 од овој закон.
- (2) Во понудата за инсталирање на паметен мерен уред, операторот на соодветниот електроенергетски систем му дава на барателот прецизни информации за:
1. функциите и интероперабилноста поддржани од паметниот мерен уред;
  2. достапните услуги и поволности кои може да се реализираат со користење на паметниот мерен уред и
  3. трошоците кои се на товар на барателот.
- (3) Трошоците од став (2) точка 3 на овој член, се пресметуваат согласно ценовникот на нестандартни услуги на соодветниот оператор на електроенергетскиот систем, одобрен од Регулаторната комисија за енергетика и објавен на својата веб страница .
- (4) Операторот на соодветниот електроенергетски систем е должен да го инсталира паметниот мерен уред во разумен рок, но најдоцна четири месеци од денот на поднесувањето на барањето од став (1) на овој член.

- (5) Операторот на соодветниот електроенергетски систем е должен најмалку на секои две години да ја ажурира понудата на паметни мерни уреди и можностите за надградба на инсталираните паметни мерни уреди во согласност со најновите технолошки достигнувања.

КОНВЕНЦИОНАЛНИ МЕРНИ УРЕДИ

Член 180

- (1) Оператор на соодветниот електроенергетски систем е должен на секое пресметковно мерно место на крајниот потрошувач кое не е опремено со паметен мерен уред да инсталира конвенционален мерен уред кој точно ја мери реалната потрошувачка на тоа пресметковно мерно место.
- (2) Конвенционалниот мерен уред треба да овозможи едноставно и директно читање од страна на крајниот потрошувач или да му овозможи читањето да се врши далечински или преку друг соодветен интерфејс.

УПРАВУВАЊЕ СО ПОДАТОЦИ

Член 181

- (1) Управувањето со податоците обезбедува ефикасен и безбеден пристап до податоците и делотворна размена на податоци, како и заштита и безбедност на податоците.
- (2) Операторот на електроенергетскиот систем во соодветните мрежни правила ги уредува прашањата во врска со управувањето, обработката, размената и пристапот до мерните податоци и податоците за потрошувачката на крајниот потрошувач, како и податоците потребни во постапката за промена на снабдувач и податоците потребни за управување со потрошувачката, во согласност со овој закон и со прописите за заштита на податоците.
- (3) Операторот на електроенергетскиот систем е должен на едноставен и недискриминаторен начин и под еднакви услови да обезбеди пристап до податоците од став (2) на овој член, на учесници на пазарот кои имаат деловен интерес за нивно користење.
- (4) Службеникот за усогласеност во соодветниот оператор на електроенергетскиот систем ја следи примената на условите за пристап до податоците од став (3) од овој член и ја известува Регулаторната комисија за енергетика за се кое отстапување.
- (5) Операторот на електроенергетскиот систем е должен без надоместок на крајниот потрошувач да му обезбеди пристап до податоците од став (2) на овој член или по негово барање да ги стави на располагање на трето лице.
- (6) Операторот на електроенергетскиот систем по претходно одобрување на Регулаторната комисија за енергетика утврдува надоместок за пристап до податоците од став (2) на овој член, на учесници на пазарот кои имаат деловен интерес за нивно користење.
- (7) Со цел унапредување на конкуренцијата на пазарот на електрична енергија на мало и избегнување на прекумерните административни трошоци за учесниците на пазарот се овозможува целосна интероперабилност на енергетските услуги во рамки на Енергетската заедница и примена на постапките за пристап до податоците од овој член.

ДЕВЕТТИ ДЕЛ

ПАЗАР НА ГАС

ОРГАНИЗАЦИЈА НА ПАЗАРОТ НА ГАС

ПАЗАРИ НА ГАС

Член 182

- (1) Пазарот на гас вклучува: пазар на гас на големо, пазар на гас на мало и пазар балансна енергија.
- (2) Пазарот на гас на големо вклучува:
  1. пазар со билатерални договори,
  1. организиран пазар,
- (3) Пазарот на гас со билатерални договори е пазар на кој набавката и продажбата на гас се врши директно помеѓу учесниците на пазарот на гас преку билатерален договор за купопродажба на гас.
- (4) Организираниот пазар на гас може да биде пазар ден однапред и пазар во тековниот ден, на кој набавката и продажбата на гас меѓу учесниците на пазарот на електрична енергија се врши преку електронска платформа (берзата) за гас.
- (5) Пазарот на гас на мало вклучува купопродажба на гас помеѓу снабдувачите со гас и нивните потрошувачи кои не се учесници на пазарот на гас на големо.
- (6) Тргувањето со гас на пазарите на електрична енергија од став (1) на овој член, се врши слободно и врз основа на економските интереси на секој учесник на пазарот.
- (7) Врз основа на начелата на транспарентност и недискриминација:
- (8) Операторот на пазарот на гас го управува пазарот со билатерални договори, и
- (9) Операторот на електропреносниот систем го организира и управува пазарот на балансна енергија.

НАЧЕЛА ЗА РАБОТЕЊЕТО НА ПАЗАРИТЕ НА ГАС

Член 183

- (1) Регулаторната комисија за енергетика, операторот на операторот на системот за пренос на гас, операторот на системот за дистрибуција на гас и операторот на пазарот на гас овозможуваат работењето на пазарите на гас да се заснова на следните начела:
  1. формирање на цени врз основа на побарувачката и понудата;
  2. зголемена конкуренција на пазарот на гас на мало со што се овозможува потрошувачите да имаат бенефит од можностите кои ги нудат пазарите
  3. овозможување на потрошувачите да учествуваат на пазарот на гас,
  4. рамноправно учество на пазарот на сите учесници, вклучувајќи ги производителите на електрична енергија, операторите на складиштата, во согласност со условите предвидени со овој закон;

5. прекуграничен тек и прекугранични трансакции на гас со договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки од Европската унија ;
6. сите производители на биогаз и водород, како и сите трговци и снабдувачи на гас се директно или индиректно одговорни за продажба на биогазот и водородот што го произведуваат односно природенот гас, биогазот и водородот што го увезуваат;
7. правилата за пазар на гас да овозможат:
  - 7.1. поттикнување на слободно формирање на цените и избегнување активности со кои се спречува формирањето на цените да биде врз основа на побарувачката и понудата;
  - 7.2. развој на производни капацитети со кои се зголемува флексибилноста на системите за пренос и дистрибуција и со кои се овозможува одржливо производство со намалени емисии на стакленички гасови и пофлексибилна побарувачка;
  - 7.3. декарбонизација на енергетскиот сектор, а со тоа и на економијата, преку овозможување на интеграција на биогаз и водород од обновливи извори на енергија и преку обезбедување стимулации за енергетска ефикасност;
  - 7.4. соодветни инвестициски мерки за поддршка во капацитети за производство на биогаз и водород, особено за долгорочни инвестиции со кои се остваруваат целите за декарбонизација на енергетскиот сектор , складирање на енергија, енергетска ефикасност и одговор на побарувачката за да се задоволат потребите на пазарот и се олесни фер конкуренцијата со што ќе се обезбеди сигурност во снабдувањето;
  - 7.5. регионална соработка;
  - 7.6. развој на пилот проекти во одржливи, безбедни и ниско-јаглеродни извори на енергија, технологии или системи;
  - 7.7. ефикасно диспечирање на складиштата на гас;
  - 7.8. влез и излез на оператор на складиште на гас и снабдувач со гас врз основа на проценката за економската и финансиската исплатливост на нивното работење;
  - 7.9. олеснување на трговијата со енергетски производи помеѓу договорните страни на Енергетската заедница и ги имаат предвид ефектите на краткорочните и долгорочните напредни и фјучерс пазарите и производите.
8. заштита на учесниците на пазарот од ризиците од нестабилноста на цените и ублажување на неизвесноста од повратот на инвестицијата преку овозможување на тргување на долгорочни производи на берзите на транспарентен начин и овозможување долгорочните договори за снабдување со гас да се преговара надвор од берзата во согласност со закон за заштита на конкуренција;

ОРГАНИЗИРАН ПАЗАР НА ГАС

Член 184

(1) Организираниот пазар на гас од член 100 став 4 од овој закон:

1. е организиран на транспарентен и недискриминаторен начин, обезбедувајќи индивидуален или заеднички пристап на учесниците на пазарот, како и заштита на доверливоста на деловно чувствителните информации и идентитетот при тргување со гас;
2. овозможува учесниците на пазарот да го намалат дебалансот и да учествуваат во меѓузонската трговија што е можно поблиску до реалното време низ сите зони на наддавање;

3. обезбедува пазарни цени што ја одразуваат вредноста на гас во реално време кои ги штитат учесниците на пазарот од ризици при склучување на договори за долгорочни производи и определување на цените за регулираните услуги;
  4. обезбедува оперативна сигурност со што се овозможува максимално користење на преносниот капацитет; и
  5. обезбедува еднаков третман на тргувањата во зоната на наддавање и меѓу зоните на наддавање;
- (2) Тргувањето на организираниот пазар на гас се врши според правилата за пазар на гас усвоени од член .

УЧЕСНИЦИ НА ПАЗАРОТ

Член 185

- (1) Учесници на пазарот на гас на големо се:
1. трговците со гас ,
  2. снабдувачите на гас ,
  3. потрошувачите на гас што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот, пропишани во правилата за пазар на гас ,
  4. операторот на системот за пренос на гас ,
  5. операторот на системот за дистрибуција на гас ,
  6. операторот на затворениот систем за дистрибуција на гас,
  7. оператор на складиште на гас, и
  8. операторот на пазарот на гас.
- (2) Учесниците на пазарот на гас од став (1) од овој член, се должни на операторот на системот за пренос на гас, операторот на системот за дистрибуција на гас, како и на операторот на пазарот на гас, да им ги достават сите потребни податоци во согласност со мрежните правила за пренос на гас, мрежните правила за дистрибуција на гаси правилата за пазар на гас.
- (3) Секој учесник на пазарот на гас од став (1), од овој член има балансна одговорност.

ОПЕРАТОР НА ПАЗАР НА ГАС

Член 186

- (1) Операторот на пазарот на гас е друштво кое ги врши работите што се однесуваат на организацијата, ефикасно функционирање и развој на пазарот со билатерални договори и организираниот пазар на гас .
- (2) Операторот на пазарот на гас е должен во согласност со овој закон и правилата и прописите донесени врз основа на овој закон да врши:
1. управување на пазарот на гас со билатерални договори,
  2. организирање и управување на организираниот пазар на гас за трговија со гас во Република Северна Македонија и/или приклучување со други организирани пазари на гас,

3. пресметка на количините на потребната балансна енергија заради одредување на цената на дебалансната енергија, а согласно податоците добиени од операторот на системот за пренос на гас ,
  4. пресметка на дебалансите на балансно одговорните страни согласно конечниот дневен распоред и мерењата добиени од операторот на системот за пренос на гас , операторите на системите за дистрибуција на гас ,
  5. финансиско порамнување и контрола врз финансиското покривање на признаените дебаланси врз основа на квантитативно порамнување на дебалансите,
  6. навремено доставување до операторот на системот за пренос на гас на сите информации потребни за изработка на конечните дневни распореди за купување и продажба на гас во и надвор од границите на Република Северна Македонија,
  7. водење на евиденција на сите договори за учество на пазарот склучени со учесниците на гас,
  8. водење на евиденција на сите договори за формирање на балансни групи склучени помеѓу учесниците на пазарот на гас и операторот на пазар на гас ,
  9. изработка на дневен пазарен план,
  10. водење на регистар на учесници на пазарот на гас,
  11. објавување на информации кои се неопходни за непречено организирање и управување на пазарот на гас и
  12. обезбедување на потребните услуги за снабдувачот со гас во краен случај, заради соодветно задоволување на потребите на неговите потрошувачи.
- (3) Операторот на пазарот на гас , операторот на системот за пренос на гас , операторите на системот за дистрибуција на гас и друштвата за снабдување им овозможуваат увид на надлежните државни органи во евиденциите за физичките трансакции на гас коишто се уредуваат со правилата за пазар на гас.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи да им овозможи увид на учесниците на пазарот на гас во евиденциите од ставот (3) на овој член, под услов да не се објават деловно чувствителни информации за индивидуални учесници на пазарот или поединечни трансакции.
- (5) Операторот на пазарот на гас соработува со операторите на пазарите на гас на други држави и сите регионални и меѓународни организации и асоцијации.
- (6) Операторот на пазарот на гас е должен да обезбеди доверливост на деловните податоци коишто учесниците на пазарот на гас се должни да му ги достават.

РАЗДВОЛУВАЊЕ НА ДЕЈНОСТИТЕ

Член 187

- (1) Друштвото кое поседува лиценца за вршење на дејноста организација и управување со пазарот на гас не може да биде носител на лиценца и не може да учествува во преносот на гас и управувањето со систем за гас , дистрибуцијата, трговијата и снабдувањето со гас .
- (2) Во случај кога оператор на пазарот на гас е субјект во сопственост на операторот на системот за пренос на гас , операторот на системот за пренос на гас ја обезбедува својата независност од операторот на пазарот на гас во поглед на правната форма, организацијата и одлучувањето, во согласност со програмата од Член 196.

(3) Со цел да се обезбеди независност на операторот за пазар на електрична енергија исто лице и лица немаат право во исто време:

1. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со гас и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во операторот на пазарот на гас,
2. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на пазарот на гас и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со гас,
3. да именуваат членови на орган на надзор, орган на управување на операторот на пазарот на гас, и во исто време директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со гас, и
4. да биде член на орган на надзор, на орган на управување или на некое од телата кои законски го застапуваат операторот на пазарот на гас и во исто време да биде член на соодветен орган или тело во друштво што врши дејности производство, складирање, снабдување или трговија со гас.

ПРАВИЛА ЗА ПАЗАР НА ГАС

Член 188

(1) Регулаторната комисија за енергетика, во соработка со операторот на пазарот на гас и операторот на системот за пренос на гас донесува правила за пазар на гас, засновани на начелата на транспарентност, недискриминација и конкурентност, со кои особено се уредуваат:

1. постапка за регистрација за учество на пазарот на гас на големо;
2. условите што треба да ги исполнат учесниците на пазарот на гас;
3. елементите на договорите за учество на пазарот на гас;
4. формата, содржината и начинот на водење на регистарот за учесници на гас на големо;
5. воспоставувањето, организирањето и контролата на тргувањето со гас, вклучувајќи го и прекураничното тргување, во согласност со обврските од членувањето во меѓународните организации;
6. одговорностите на балансно одговорните страни, вклучувајќи го и склучувањето на договорите за балансна одговорност;
7. формата, содржината и начинот на водење регистар на балансно одговорни страни,
8. начинот и постапката на формирање на балансна група;
9. формата, содржината и начинот на водење регистар на балансни групи;
10. преземање на пропишаните мерки кон учесниците на пазарот во случај на неисполнување на нивните обврски
11. постапката и начинот за собирање и доставување на податоци до Регулаторната комисија за енергетика во однос на состојбите и појавите на пазарот на гас, и
12. постапките, начелата и стандардите за организирање и функционирање на организираниот пазар на гас, начелата и правилата за финансиско порамнување, начинот на објавување на податоците потребни за функционирање на пазарот и други прашања потребни за негово функционирање.

- (2) Регулаторната комисија за енергетика и операторот на пазарот на гас ги објавуваат правилата од став (1) на овој член на своите веб страници.

НАДОМЕСТОЦИ ЗА КОРИСТЕЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ГАС

Член 189

- (1) Операторот на пазарот на гас го пресметува и фактурира надоместокот за користење на пазарот на гас врз основа на најавените трансакции, со примена на тарифата утврдена во одлуката што ја донесува Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Снабдувачите и трговците можат надоместокот за користење на пазарот на гас да го наплатат од потрошувачите со кои имаат склучено договори за снабдување, односно продажба на електрична енергија.
- (3) Операторот на систем за пренос на гас и операторот на системот за дистрибуција на гас плаќаат надоместок за користење на пазарот на гас кога купуваат гас за покривање на загубите.

ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА

Член 190

- (1) Операторот на систем за пренос на на гас е должен да обезбеди дека пазарот на балансна енергија, вклучително и претквалификација за учество на пазарот на балансна енергија, е организиран на начин што:
1. обезбедува недискриминација меѓу учесниците на пазарот, имајќи ги предвид различните технички потреби на корисниците на системот;
  2. обезбедува дефинирање и набавка на услугите на транспарентен, пазарно заснован и технолошки независен начин;
  3. обезбедува недискриминаторски пристап на сите учесници на пазарот.
- (2) Цената на балансната енергија се утврдува на транспарентен и пазарен начин, освен ако поинаку не е одредено во правилата за пазар на балансна енергија по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Пазарот на балансна енергија обезбедува оперативна сигурност, истовремено овозможувајќи максимално искористување и ефикасна распределба на меѓузонскиот капацитет.
- (4) На учесниците на пазарот им е дозволено да наддаваат што е можно поблиску до реалното време, а рокот за понуда на балансна енергија не смее да биде пред времето на затворање на меѓузонски пазар во текот на денот.
- (5) Операторот на системот за пренос на на гас ја врши набавката на капацитет за балансирање на национално и на регионално ниво.
- (6) Ако стандардните балансни производи или некои од капацитети кои обезбедуваат балансни услуги не се доволни за постигнување оперативна сигурност на системот за пренос на на гас, операторот на системот за пренос на на гас може, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да активира други механизми за постигнување на потребната оперативна сигурност.

- (7) Барањата од ставовите (6) на овој член, треба да содржат опис на мерките предложени за минимизирање на употребата на посебни производи со што се постигнува економска ефикасност, како и доказ дека посебните производи не создаваат значителни неефикасност и нарушување на балансниот пазар.

ПРАВИЛА ЗА ПАЗАР НА БАЛАНСНА ЕНЕРГИЈА

Член 191

- (1) Операторот на системот за пренос на гас, изготвува и по Правила за пазар на балансна енергија и по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика ги донесува и ги објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница.
- (2) Правилата од став (1) на овој член, се објективни, транспарентни, недискриминаторни и пазарно-ориентирани и ги одразуваат потребите на системот имајќи ги предвид ресурсите со кои располага операторот на системот за пренос на гас, а со нив особено се уредуваат:
1. правата и обврските на давателите на услуги за балансирање,
  2. постапката за набавката на услуги за балансирање,
  3. методологијата за формирање на цени за услугите за балансирање, како и постапката за нивна пресметка, фактурирање и наплата, која што треба да биде недискриминаторна, да ги одразува реално направените трошоците и да овозможи минимизирање на трошоците за балансирање,
  4. начинот на утврдување на активираните количини на услугите за балансирање кои што се порамнуваат помеѓу давателите на услугите на балансирање,
  5. финансиското порамнување со давателите на услуги за балансирање и со балансно одговорните страни.
- (3) За да се овозможи преземање на навремени корективни мерки од страна на корисниците на системот, операторот на системот за пренос на гас, на својата веб страница обезбедува без надоместок, навремени, доволни, и сигурни информации за балансниот статус на корисниците на системот.
- (4) Во согласност со одредбите од овој закон и правилата од став (1) на овој член, операторот на системот за пренос на гас е должен да:
1. ги утврди активираните количини на услугите за балансирање со секој давател на услуги за балансирање,
  2. ги утврди сите дебаланси со секоја балансно одговорна страна,
  3. ги пресмета сите потребни количини на системски услуги кои ги набавува на пазарот на балансна енергија,
  4. ја пресмета цената на порамнување за отстапување на балансно одговорните страни, и
  5. направи финансиско порамнување со давателите и корисниците на услуги за балансирање,
  6. воспостави и води регистар на даватели на услуги за балансирање.
- (5) Операторот на системот за пренос на гас им фактурира на учесниците на пазарот на електрична енергија за настанатите отстапувања од најавените физички трансакции, по цени пресметани во согласност со методологијата за пресметка за надоместок за услугите на балансирање утврдена во правилата за пазар на балансна енергија.
- (6) Надоместоците за дебаланси кои операторот на системот за пренос на гас ги наплаќа:

1. ги одразуваат трошоците за балансирање и обезбедуваат соодветни стимулативни мерки за корисниците на системот заради балансирање на нивната испорака и преземање на гас,
  2. не содржат вкрстено субвенционирање помеѓу корисниците на системот и
  3. не го попречуваат влезот на нови учесници на пазарот.
- (7) Операторот на системот за пренос на гас му ги обезбедува на операторот на пазарот на гас сите податоци потребни за пресметка на дебалансите.
- (8) Операторот на системот за пренос на гас квартално ја известува Регулаторната комисија за енергетика за договорите кои ги склучил со давателите на услуги за балансирање и за нивната реализација.
- (9) Операторот на системот за пренос на гас е должен:
1. да го усогласи балансниот механизам утврден во правилата од став (1) на овој член со соодветните балансни механизми на другите договорни страни на Енергетската заедница и држави-членки на Европската Унија и да го оптимизира балансниот механизам и нивоата на надоместоците за балансирање со цел да ја олесни трговијата со гас и
  2. да соработува со другите оператори на системи за пренос на гас заради олеснување на развојот на пазарот на услуги за балансирање на регионално ниво.

ПРОИЗВОДСТВО И СКЛАДИРАЊЕ НА ГАС

ПРОИЗВОДИТЕЛ НА БИОГАС И ВОДОРОД

Член 192

- (1) Производител на биогаз односно водород има право да:
1. се приклучи на системот за пренос односно дистрибуција на гас,
  2. го продава произведениот биогаз односно водород на пазарот на гас
  3. нуди системски услуги на операторот на системот за пренос на гас заради балансирање на системот, согласно техничките капацитети и барањата утврдени во правилата за пазар на балансна енергија и мрежните правила за пренос гас,
  4. ја ограничи или целосно сопре испораката на биогазот односно водородот во случај на:
    - 4.1. загрозување на општата безбедност и здравјето на луѓето
    - 4.2. редовно одржување или реконструкција на производната постојка
    - 4.3. одстранување на дефект на производната постојка
  5. купува електрична енергија или гас за производство на водород.
- (2) Производител на биогаз односно водород е должен да произведениот биогаз односно водород ги исполнува критериумите пропишани со мрежните правила за пренос на гас.
- (3) Производител на биогаз односно водород доставува до операторот на системот за пренос на гас и операторот на пазарот на гас и операторот на пазар на електрична енергија податоци и информации од договорите за купување и продажба на електрична енергија, гас расположивоста на производниот капацитет и/или системските услуги, освен деловно-финансиските податоци.

СКЛАДИРАЊЕ НА ГАС

Член 193

- (1) Операторот на складиште на гас:
  1. учествува на пазарите на гас, односно да купува и продава гас;
  2. обезбедува услуга за складирање на гас за потребите на другите учесници на пазарот на гас;
  3. нуди системски услуги на операторот на системот за пренос и системот за дистрибуција на гас, во согласност со техничките карактеристики и правилата за работа на соодветниот систем и правилата за работа на гас;
  4. склучува договор со операторот на системот за пренос на гас за учество во механизмот за балансирање, и
  5. на операторот на преносниот или дистрибутивниот систем му ги става на располагање податоците потребни за функционирање на системот во согласност со правилата за работа на системот за пренос, односно дистрибуција на гас и правилата за работа на пазарот на гас.
- (2) Операторот на складиште е должен да ги исполнува пропишаните технички и оперативни услови, особено оние пропишани со соодветните мрежни правила и технички прописи и постапува во согласност со правила за пазар на гас;
- (3) Операторот на складиште кога купува гас настапува како потрошувач, а кога продава на гас настапува како производител.

ПРЕНОС НА ГАС

СОПСТВЕНИЧКО РАЗДВОЈУВАЊЕ НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 194

- (1) Операторот на системот за пренос на гас во Република Северна Македонија е друштво кое:
  1. е сопственик на системот за пренос на гас,
  2. не е дел од вертикално интегрирано друштво,
  3. е носител на лиценца за вршење на енергетската дејност пренос на гас ,
  4. не врши и е независен од вршењето на други енергетски дејности определени со овој закон,
  5. е сертифицирано и назначено за оператор на системот за пренос на гас од страна на Регулаторната комисија за енергетика, во постапка утврдена со овој закон.
- (2) Со цел да се обезбеди независност на операторот на системот за пренос на гас, исто лице или лица немаат право во исто време:
  1. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со друштво коешто врши некоја од дејностите производство, складирање и/или снабдување со гас и директно или индиректно да управуваат или остваруваат друго право со операторот на системот за пренос на гас ,
  2. директно или индиректно да учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на системот за пренос на гас и во исто време директно или индиректно да

управуваат или остваруваат друго право во друштво коешто врши некоја од дејностите производство и/или снабдување со гас, и

3. да именува членови на органот на надзор и органот на управување на операторот на системот за пренос на гас и во исто време директно или индиректно управуваат или остваруваат друго право во друштво кое врши некоја од дејностите производство и/или снабдување со гас.
- (1) Ограничувањата од ставот (2) на овој член особено се однесуваат на:
    1. користење на право на глас,
    2. избор и именување на членови на органот на надзор и органот на управување на друштвото, или
    3. поседување на мнозински удел.
  - (2) Операторот на системот за пренос на гас не може да има лиценци и не може да биде вклучено во вршење на дејностите производство, складирање, организирање и управување со пазарот на гас, дистрибуција, трговија со гас или снабдување со гас.
  - (3) Операторот на системот за пренос на гас и неговите вработени не смеат да ги пренесуваат деловно чувствителните информации кои ги поседуваат на друштва за производство и/или снабдување со гас.
  - (4) Како друштво што врши некоја од дејностите производство или снабдување од став (2) од овој член, се смета и друштво што врши некоја од дејностите производство или снабдување со електрична енергија.
  - (5) Како оператор на систем од став (2) од овој член, се смета и оператор на електропреносен систем.

СОПСТВЕНИК НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 195

- (1) Министерството е сопственик на друштвото коешто е оператор на системот за пренос на гас.
- (2) Министерството е самостојно при донесување на одлуки за избор на орган на надзор, односно орган на управување на друштвото од став (1) на овој член и не смее да прифаќа упатства или насоки од Владата или друг државен орган.
- (3) Членовите на органот на надзор, односно на органот на управување на операторот на системот за пренос на гас:
  1. во постапка за донесување на одлуки согласно закон, не смеат да бараат ниту да прифаќаат упатства или насоки од Владата или друг државен орган освен во случаите утврдени во овој закон и
  2. не смеат да бидат избрани за членови на орган на надзор, односно на орган на управување на друштва коишто вршат производство или снабдување/трговија со гас или друштва коишто имаат можност за директно или индиректно влијание врз одлучувањето во тие друштва.

ПРОГРАМА ЗА УСОГЛАСЕНОСТ

Член 196

Операторот на системот за пренос на гас независно од организационата форма, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, донесува програма за усогласеност со која се утврдуваат мерките кои треба да се преземат заради оневозможување на дискриминација на корисниците на системот за пренос на гас по било кој основ, се дефинираат обврските на вработените во реализацијата на програмата и се утврдува начинот за следење на усогласеноста на работењето на операторот на системот за пренос на гас со обврските утврдени со овој закон и програмата.

СЛУЖБЕНИК ЗА УСОГЛАСЕНОСТ

Член 197

- (1) Реализацијата на програмата од Член 196 од овој закон ја следи службеник за усогласеност.
- (2) Службеникот за усогласеност од ставот (1) на овој член, е именуван од органот за надзор на операторот на системот за пренос на гас, по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика нема да го одобри именувањето на службеникот за усогласеност поради непостоење на независност или стручност.
- (4) Органот за надзор може да го разреши службеникот за усогласеност по претходно одобрение од Регулаторната комисија за енергетика. По барање на Регулаторната комисија за енергетика, органот за надзор го разрешува службеникот за усогласеност заради неисполнување на условите за независност или стручност.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика ги одобрува условите со кои се уредува мандатот или условите за вработување на службеникот за усогласеност, вклучувајќи го и времетраењето на неговиот мандат или вработување, со цел да се обезбедат независноста, како и сите потребни услови за остварување на неговите овластувања и извршување на неговите должности.
- (6) За време на својот мандат, службеникот за усогласеност не може да извршува друга професионална дејност, ниту да има интерес или деловен однос, директно или индиректно, со друштво од енергетскиот сектор или со неговите содружници или акционери.
- (7) Операторот на системот за пренос на гас е должен на службеникот за усогласеност да му ги даде на увид сите податоци и информации потребни за остварување на неговите овластувања и по негово барање да му овозможи пристап до сите простории во кои операторот ја врши својата дејност.
- (8) Службеникот за усогласеност е должен да:
  1. го следи спроведувањето на програмата за усогласеност и да изработи и достави до Регулаторната комисија за енергетика годишен извештај за преземените мерки за нејзино спроведување,
  2. доставува извештаи до органот за надзор и да дава препораки во однос на програмата за усогласеност и нејзината реализација,

3. ја известува Регулаторната комисија за енергетика за значителни прекршувања во спроведувањето на програмата за усогласеност.
- (9) Службеникот за усогласеност ги доставува до Регулаторната комисија за енергетика предложениот инвестициски план или предложените одлуки за поединечни инвестиции во системот за пренос на гас, истовремено кога органот на управување на оператор на системот за пренос на гас ги доставува тие одлуки до органот за надзор.
- (10) Органот на управување, органот за надзор и раководните лица на операторот на системот за пренос на гас се должни да го повикаат службеникот за усогласеност да присуствува на сите закажани состаноци и да му ги достават сите потребни материјали, а особено кога се одлучува за:
  1. условите поврзани со услугите за пристап и користење на системот за пренос на гас, а особено во однос на надоместоците за користење, доделувањето на преносниот капацитет и управувањето со загушувањата,
  2. проекти поврзани со управувањето, одржувањето и развојот на системот за пренос на гас, вклучувајќи ги и инвестициите во приклучоците и во интерконективните капацитети и
  3. набавка или продажба на гас неопходен за функционирање на системот за пренос на гас, вклучувајќи ги и системските услуги за балансирање.

СЕРТИФИКАЦИЈА НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 198

- (1) Вршителот на дејноста пренос на гас мора да биде сертифициран како оператор на системот за пренос на гас на начин, во постапка и во рок утврдени со овој закон.
- (2) Постапката за сертификација на операторот на системот за пренос на гас се спроведува:
  1. на барање на операторот на системот за пренос на гас на кого му е издадена лиценца за дејноста пренос на гас, или
  2. по службена должност од страна на Регулаторната комисија за енергетика во случај:
    - 2.1. кога операторот на системот за пренос на гас нема поднесено барање за сертификација, или
    - 2.2. кога настанала или може да настане повреда на одредбите за сопственичко раздвојување пропишани со овој закон, или
  3. на доставено образложено барање од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Операторот на системот за пренос на гас е должен:
  1. доколку не е сертифициран, да достави барање за сертификација придружено со документи пропишани со правилата за сертификација што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика, и
  2. да ја извести Регулаторната комисија за енергетика за сите планирани активности поради кои би требало да се спроведе повторна сертификација.
- (4) Во рок од четири месеци од денот на доставување на барањето за сертификација од страна на операторот на системот за пренос на гас или од денот на доставување на образложеното барање од страна на Секретаријатот на енергетската заедница од став (2), точка 3) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика донесува предлог одлука за сертификација на

операторот на системот за пренос на гас и веднаш ја доставува до Секретаријатот на енергетската заедница заедно со сите информации поврзани со предлог одлуката.

- (5) Во рок од 60 дена по добивање на мислењето од страна на Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука по барањето за сертификација. Регулаторната комисија за енергетика го зема предвид мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница, и ги објавува причините за можните отстапки од мислењето.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика ја објавува одлуката од став (5) на овој член, во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница, на која го објавува и мислењето издадено од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика води службена евиденција за комуникацијата остварена со Секретаријатот на енергетската заедница во врска со постапката за сертификација на операторот на системот за пренос на гас. Службената евиденција се става на увид на операторот на системот за пренос на гас кој бара сертификација, како и на засегнатите институции од јавниот сектор. Регулаторната комисија за енергетика е должна да ги чува деловно чувствителните податоци како доверливи.
- (8) Операторот на системот за пренос на гас, операторите на системите за дистрибуција и снабдувачите или трговците со гас, во текот на постапката за сертификација на барање на Регулаторната комисија за енергетика и/или Секретаријатот на енергетската заедница, се должни веднаш да ги достават сите потребни податоци и информации.
- (9) По спроведувањето на постапката за сертификација, Регулаторната комисија за енергетика на операторот на системот за пренос на гас му издава сертификат со кој се назначува за оператор на системот за пренос на гас и се потврдува дека ги исполнува условите во поглед на сопственичкото раздвојување и независноста како и условите во поглед на финансиско-материјалната способност и техничката и кадровската оспособеност, како и другите услови пропишани со овој закон.

ПОСТАПКА ЗА СЕРТИФИКАЦИЈА НА ЛИЦА ОД ТРЕТИ ДРЖАВИ

Член 199

- (1) По барање од операторот или сопственикот на системот за пренос на гас, Регулаторната комисија за енергетика спроведува постапка за сертификација на операторот на системот за пренос на гас којшто е под контрола од лице или група лица од трета држава или трети држави.
- (2) Операторот или сопственикот од став (1) на овој член, е должен веднаш да ја извести Регулаторната комисија за енергетика за околностите коишто можат да доведат до преземање на контрола врз него од страна на лице или група лица од трета држава или трети држави.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика е должна за барањето за сертификација од став (1) на овој член и известувањето од став (2) на овој член, како и за последиците од преземањето на операторот на системот за пренос на гас, веднаш да ги извести Министерството и Секретаријатот на енергетската заедница.
- (4) Министерството, во рок од два месеци од приемот на известувањето од став (3) на овој член, изготвува мислење во кое е содржана проценка дали издавањето на сертификатот

може да ја загрози сигурноста во снабдувањето во Република Северна Македонија и/или сигурноста на снабдувањето на договорна страна на Енергетската заедница или државачленка на Европската Унија, особено земајќи ги предвид:

1. правата и обврските на Енергетската заедница во однос на државата или државите од став (1) на овој член кои настанале на основа на меѓународното право и ратификуваните меѓународни договори во однос на сигурност во снабдувањето, вклучувајќи и други договори што се однесуваат на сигурност во снабдувањето склучени со една или повеќе трети држави во кои Енергетската заедница е договорна страна,
  2. правата и обврските на Република Северна Македонија кон државата или државите од став (1) на овој член коишто настанале врз основа на ратификуваните меѓународни договори со таа држава или држави до степен во кој тие договори се во согласност со законодавството на Енергетската заедница и
  3. други специфични околности.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од четири месеци од датумот на прием на барањето од ставот (1) на овој член, изготвува предлог-одлука за сертификација, односно одбивање на барањето за сертификација.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика го одбива барањето за сертификација од став (1) од овој член ако:
1. операторот на системот за пренос на гас не докаже дека ги исполнува условите пропишани во член 194 од овој закон или
  2. издавањето на сертификатот ја загрозува сигурноста на снабдувањето на Република Северна Македонија и/или сигурноста на снабдувањето на договорна страна или земјачленка на Енергетската заедница.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика е должна веднаш да ја достави до Секретаријатот на енергетската заедница предлог-одлуката од став (5) на овој член, заедно со пропратната документација врз основа на која е донесена одлуката, заради добивање на мислење.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од 60 дена од денот на доставувањето на мислењето, односно истекувањето на рокот за доставување на мислењето на Секретаријатот на Енергетската заедница, донесува одлука за сертификација, односно одбивање на барањето за сертификација.
- (9) При донесувањето на одлуката од став (8) на овој член Регулаторната комисија за енергетика е должна целосно да го земе предвид мислењето на Министерството и мислењето на Секретаријатот на Енергетската заедница.
- (10) Одлуката на Регулаторната комисија за енергетика и мислењето на Секретаријатот на Енергетската заедница се објавуваат во „Службен весник на Република Северна Македонија“.
- (11) Ако одлуката на Регулаторната комисија за енергетика не е во согласност со мислењето на Секретаријатот на Енергетската заедница, со одлуката се објавува и образложение.

РЕВИЗИЈА НА СЕРТИФИКАЦИЈАТА

Член 200

- (1) Регулаторната комисија за енергетика започнува постапка за ревизија на сертификацијата ако при вршење на надзор врз работењето на операторот на системот за пренос на гас, или

ако била известена од операторот или од службеникот за усогласеност од Член 197 од овој закон, или на друг начин дошла до сознанија дека настанала или се планира настанување на промена во сопственичката структура на операторот, или друга промена којашто може да влијае врз исполнувањето на обврските утврдени во Член 194, Член 195, Член 201 од овој закон.

- (2) Постапката од став (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика ја започнува и по барање од Секретаријатот на енергетската заедница.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика доставува до операторот на системот за пренос на гас известување за започнување на постапката за ревизија на сертификацијата со кое го задолжува да ја обезбеди потребната документација, податоците и информациите од коишто може да се утврди планираната или настанатата промена, како и рокот за нивно доставување којшто не може да биде покус од 15 дена.
- (4) Во рок од 60 дена по добивањето на бараните податоци, информации и документација, Регулаторната комисија за енергетика изготвува предлог одлука за издавање на нов или одземање на постојниот сертификат и ја доставува на мислење до Секретаријатот на енергетската заедница.
- (5) Во рок од 60 дена по добивање на мислење од страна на Секретаријатот на енергетската заедница, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за издавање на нов или одземање на постојниот сертификат и ја објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница. При донесување на одлуката, Регулаторната комисија за енергетика го зема предвид мислењето на Секретаријатот на енергетската заедница и на својата веб страница ги објавува причините за можните отстапки од мислењето.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОР НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 201

- (1) Операторот на системот за пренос на гас ја одржува, надградува и проширува преносната мрежа за гас, управува со системот за пренос на гас, и обезбедува поврзување со други системи вклучувајќи и системи за пренос на гас на други држави.
- (2) Операторот на системот за пренос на гас е должен во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон:
  1. да придонесе за сигурност во снабдувањето со гас, преку обезбедување на сигурен, безбеден, економски исплатлив и квалитетен пренос и испорака на гас преку системот за пренос,
  2. да обезбеди доверливо и сигурно функционирање на системот за пренос на гас и унапредување на оперативноста,
  3. во секое време да има на располагање материјални, технички и човечки ресурси, како и финансиски средства потребни за исполнување на своите обврски во однос на развојот, надградувањето и одржувањето на системот за пренос на гас,
  4. да им ги обезбеди сите информации потребни за пристап и користење на системот за пренос на гас и да им обезбеди пристап на корисниците на системот за пренос на гас,
  5. да ги одобри барањата на корисниците за приклучување на системот за пренос согласно мрежните правила за пренос на гас, доколку тоа е економски оправдано,

6. да ги објави на својата веб страница тарифите за пренос, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика,
7. да гради нови и да ги надградува постојните интерконективни капацитети со соседните држави, водејќи сметка за ефикасно искористување на постојните интерконективни капацитети и рамнотежа помеѓу инвестициските трошоци и придобивките за потрошувачите,
8. да ги обезбеди прекуграничните текови на гас преку својата мрежа за пренос во рамките на расположивиот преносен капацитет,
9. да изработи годишен план за одржување на системот за пренос и по неговото одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика да го објави на својата веб страница,
10. да изработи конечен дневен распоред за пренос и оптоварување на системот за пренос на гас и да ги евидентира и чува податоците добиени во процесот на изработка на конечниот дневен распоред,
11. да обезбеди дневно диспечирање и управување во реално време со текот на гас водејќи сметка за внатрешните и прекуграничните трансакции преку системот за пренос на гас, врз основа на конечниот дневен распоред,
12. да обезбеди синхронизирана работа на системот за пренос на гас со системите за пренос со кои е директно поврзан, како и да соработува и разменува податоци со операторите на други системи за пренос на гас,
13. да објавува податоци и навремено да обезбеди информации од операторите на соседните системи за пренос на гас за расположивите преносни капацитети на интерконективните водови или транснационалните гасоводи, заради обезбедување на ефикасен, недискриминаторен, објективен и транспарентен пристап и користење на системот за пренос на гас,
14. да обезбеди инсталирање и одржување на мерни уреди и да го мери текот на гас на сите мерни места во точките за прием и испорака во системот за пренос и да ги достави податоците од мерењата до корисници на системот и до операторот на пазарот на гас,
15. да им обезбеди пристап на корисниците на системот за пренос на гас до мерните уреди што се во негова сопственост,
16. да набави системски услуги за балансирање на системот за пренос на гас, согласно правилата за балансирање на системот за пренос на гас,
17. да воспостави и води регистар на даватели на услуги за балансирање и регистар на балансно одговорни страни,
18. да изготви правила за набавка на гас за покривање на загубите во системот за пренос на гас и да ги достави до Регулаторната комисија за енергетика за одобрување,
19. да набави гас за покривање на загубите во системот за пренос на гас со цел да обезбеди сигурно и доверливо функционирање на системот за пренос на гас по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин,
20. да ги решава преоптоварувањата во преносната мрежа за гас, во согласност со мрежните правила за пренос на гас,
21. да обезбеди балансирање на системот за пренос на гас и порамнување на отстапувањата и услугите за балансирање, во однос на давателите и корисниците на услугите за балансирање, како и да ги обезбеди пресметувањето, фактурирањето и наплатата на услугите за балансирање,
22. да води евиденција и распоред на физичките трансакции и да ги утврди потребните измени во распоредот на диспечирање на гас во случај на загрозување во снабдувањето со гас, хаварии или поголеми отстапувања на потрошувачката на гас од

- утврдените количини во рамките на техничките можности на системот за пренос на гас, при што трошоците за набавка на гасот, со примена на балансниот механизам, се надоместуваат од учесниците на пазарот на гас коишто предизвикале отстапување,
23. да им обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на системот за пренос на гас,
24. да учествува во работата на регионалните и меѓународните организации и
25. навремено да им обезбеди информации на операторите на преносните и дистрибутивните системи на гас со кои е поврзан со цел сигурно и ефикасно функционирање на системите и интерконективните водови.
- (3) Операторот на системот за пренос на гас на учесниците на пазарот на гас им го става на располагање, на сите влезни и излезни точки, севкупниот капацитет на системот водејќи притоа сметка за интегритетот на системот и ефикасното функционирање на мрежата.
- (4) Операторот на системот за пренос на гас е должен да води диспечерска книга, записи за доверливоста на системот за пренос, податоци од системот за надзор и управување и мерни податоци и тие книги, записи и податоци да ги чува најмалку десет години,
- (5) Операторот на системот за пренос на гас е должен на начин утврден со мрежните правила за пренос на гас да води евиденција за работењето на системот за пренос и за тоа да ја известува Регулаторната комисија за енергетика, по нејзино барање.
- (6) Операторот на системот за пренос на гас може привремено да ја прекине испораката на гас од преносната мрежа со која управува при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, поправки, одржување, реконструкции и проширувања на објектите, уредите и инсталациите, приклучување на нови корисници, како и во случај на потреба од спречување на ризици од нарушување во системот за пренос на гас. Начинот, постапката и известувањата за ваквите прекини, операторот на системот за пренос ги врши во согласност со мрежните правила за пренос на гас.
- (7) Операторот на системот за пренос на гас заради надзор, контрола и одржување има право на пристап до инсталациите и мерно-регулационите станици коишто се составен дел на преносната мрежа со која управува, а кои се наоѓаат на имотите на потрошувачите, на начин и под услови утврдени во мрежните правила за пренос на гас.

КООРДИНИРАНО УПРАВУВАЊЕ СО СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 202

- (1) Операторот на систем за пренос на гас соработува со операторите на другите системи за пренос на гас на договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија, со цел да:
1. обезбеди сигурно работење на систем за пренос на гас на Република Северна Македонија и снабдување со гас на потрошувачите,
  2. придонесе кон оптимизирано управување, усогласено работење и стабилен технички развој на Европската мрежа за пренос на гас,
  3. воспостави, одржува и зајакнува меѓузонска трговија со гас.
- (2) Операторот на систем за пренос на гас го координира управувањето со системот и распределбата на прекуграничните капацитети со операторите на системите за пренос на гас од ставот (1) на овој член опфатени со територијалните структури за регионална соработка коишто се воспоставени со ратификуваните меѓународни договори.

ПЛАНИРАЊЕ НА РАЗВОЈ

Член 203

- (1) Операторот на системот за пренос на гас е должен на секои две години да подготви план за развој на системот за пренос на гас за период од следните десет години. Содржината на планот се уредува со мрежните правила за пренос на гас и во него се содржани сите неопходни информации за проширувањето и надградбата на системот за пренос на гас вклучувајќи ги и приоритетите за изградба на нови интерконективни водови усогласени со операторите на системите за пренос на гас во регионот.
- (2) Операторот на системот за пренос на гас е должен до 1 октомври, во годината во која се усвојува планост од ставот (1) на овој член, да го доставува до Министерството кое во рок од 20 дена од денот на приемот на планот, ја проверува неговата усогласеноста со Националниот план за енергија и клима и за тоа му доставува на операторот образложено писмено мислење.
- (3) По добиеното мислење од став (2) на овој член, операторот на електропреносниот систем, до 31 октомври го доставува усогласениот план на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика и по претходно одобрување од страна на Регулаторната комисија за енергетика, го објавува на својата веб страница.
- (4) Операторот на системот за пренос на гас подготвува и најдоцна до 31-ви октомври секоја календарска година доставува до Министерството и до Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за побарувачката на гас во Република Северна Македонија.

НЕИСПОЛНУВАЊЕ НА ИНВЕСТИЦИИТЕ СОДРЖАНИ ВО ПЛАНОТ ЗА РАЗВОЈ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 204

- (1) Регулаторната комисија за енергетика ја следи и оценува реализацијата на мерките и проектите од планот од Член 203 на овој закон и ако утврди дека операторот на системот за пренос на гас, во рок од три години, не успеал да ги реализира инвестициите предвидени во планот, кои се дел и од тековниот план, освен во случај на виша сила, Регулаторната комисија за енергетика, презема најмалку една од следните мерки:
  1. носи одлука со која му наложува на операторот на системот за пренос на гас самостојно да ги реализира инвестициите,
  2. носи одлука за организирање на тендерска постапка за избор на инвеститор кој ќе ги реализира инвестициите или
  3. го задолжува операторот на системот за пренос на гас да прифати зголемување на основна главнина за да се овозможи финансирање на потребните инвестиции и да дозволи заинтересиран инвеститор да учествува во сопственоста на капиталот.
- (2) Ако Регулаторната комисија за енергетика донесе одлука да се организира тендерска постапка согласно став (1) точка 2 на овој член, го задолжува операторот на системот за пренос на гас да преземе една или повеќе од следните мерки:
  1. финансирање на инвестицијата од трето лице,
  2. изградба и реализација на инвестицијата од трето лице,
  3. самостојна изградба на новата инфраструктура и

4. самостојно управување и користење на новата инфраструктура.
- (3) Во случаите од ставот (2) на овој член, операторот на системот за пренос на гас е должен да му ги обезбеди на инвеститорот сите информации потребни за реализација на инвестицијата, како и презема соодветни мерки заради олеснување на реализацијата на инвестицискиот проект и приклучување на ново изградената инфраструктура на мрежа за пренос на гас.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика ги одобрува финансиските аспекти за реализација на инвестициите во случаите од став (3) на овој член.
- (5) Ако Регулаторната комисија за енергетика преземе некоја од мерките од став (1) на овој член, трошоците на инвестицијата се надоместуваат преку тарифата за пренос на гас.

ПЛАН ЗА ИНВЕСТИРАЊЕ ВО ЕЛЕКТРОПРЕНОСНИОТ СИСТЕМ

Член 205

- (1) За секоја регулиран период определен со прописот од член 57 од овој закон, операторот на системот за пренос на гас изготвува и доставува за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика планови за инвестирање во системот за пренос, во кои особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на системот како резултат на предвидените инвестиции.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика обезбедува трошоците за реализација на инвестиции од став (1) на овој член да се надоместуваат преку тарифата за пренос на електрична енергија.

ДОГОВОРИ ЗА ПРЕНОС ЗА ГАС

Член 206

- (1) Операторот на системот за пренос на гас е должен:
1. да обезбеди услуги за постојан или прекинлив пристап на трета страна и да обезбеди дека цената за капацитетот што подлежи на прекини ја одразува веројатноста за прекини,
  2. да им понуди на корисниците на системот долгорочни и краткорочни услуги.
- (2) Операторот на системот за пренос на гас е должен на корисниците на системот да им нуди услуги за пренос на гас со примена на еднакви договорни услови, претходно одобрени Регулаторната комисија за енергетика и објавени на неговата веб страницата.
- (3) Тарифите коишто операторот на системот за пренос на гас ги применува за договори за пренос со нестандартни датуми на почнување на преносот или пократко времетраење од стандардните годишни договори за пренос на гас се утврдуваат согласно тарифниот систем за пренос на гас, со примена на начелата утврдени во член 57 став (б) од овој закон.
- (4) Операторот на системот за пренос на гас одобрува пристап на трета страна доколку барателот на пристапот обезбеди гаранции за плаќањето на услугата, кои што се определуваат врз основа на начелата на недискриминација, транспарентност и пропорционалност и не претставуваат пречка за влез на пазарот на гас.

ТРГУВАЊЕ СО ПРАВАТА НА КАПАЦИТЕТИ

Член 207

- (1) Операторот на системот за пренос на гас, во согласност со мрежните правила за пренос на гас и правилата за пазар на гас, утврдува транспарентни и недискриминаторни постапки и услови во договорите за тргување со кои на корисниците на системот им се овозможува неискористениот капацитет за пренос на гас што го закупиле на примарниот пазар да го продадат на секундарниот пазар на капацитет, како и начинот на известување и признавање на правото на капацитет набавено на секундарниот пазар.
- (2) Операторот на системот за пренос на гас е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги објави на својата веб страница постапките и условите од договорите од став (1) на овој член, за тргување со капацитети на примарниот и секундарниот пазар.

НАДОМЕСТОЦИ ЗА ПРИСТАП НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 208

- (1) Надоместоците коишто операторот на системот за пренос на гас ги наплаќа за пристап до системот за пренос на гас се утврдуваат врз основа на тарифите одобрени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Операторот на системот за пренос на гас е должен при утврдувањето на надоместоците од ставот (1) на овој член, да овозможи надоместоците да:
  1. обезбедат одржување и подобрување на интегритетот на системот за пренос на гас,
  2. ги одразуваат реално направените трошоци за пристап, доколку таквите трошоци се транспарентни,
  3. се применуваат на недискриминаторен начин,
  4. вклучат соодветен поврат на инвестициите во системот за пренос на гас,
  5. не ја ограничуваат ликвидноста на пазарот на гас,
  6. не ја нарушуваат прекуграничната трговија помеѓу системите за пренос на гас, и
  7. не се пресметуваат врз основа на должината и времетраењето на транспортот на гасот.
- (3) Во согласност со тарифните системи од член 58 од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика може да одлучи при утврдување на тарифите да се користат пазарни механизми како што се аукциите, под услов тие механизми и приходите кои произлегуваат од нив да бидат одобрени од нејзина страна.
- (4) Надоместоците за секоја влезна или излезна точка на системот за пренос коишто операторот им ги наплаќа на корисниците на системот за пренос на гас се определуваат во согласност со механизмите и методологиите за утврдување и распределба на трошоците во однос на влезните и излезните точки, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика и се применуваат на недискриминаторен начин.
- (5) Ако разликите во тарифите или во механизмите за балансирање утврдени од операторите на системите за пренос на гас во регионот ја попречуваат трговијата на гас во регионот, операторот на системот за пренос на гас во соработка со Регулаторната комисија за енергетика ќе побара од Секретаријатот на енергетската заедница преземање на мерки за соодветно усогласување на тарифите и механизмите за балансирање на регионално ниво.

- (6) Операторот им го фактурира надоместокот за користење на системот за пренос на гас на:
1. потрошувачите приклучени на системот за пренос коишто самостојно настапуваат на пазарот на гас, и
  2. снабдувачите или трговците коишто обезбедуваат гас на потрошувачите приклучени на системот за пренос на гас што не настапуваат самостојно на пазарот на гас и операторите на системите за дистрибуција на гас.

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 209

- (1) Операторот на системот за пренос на гас е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги донесе и да ги објави во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница мрежните правила за пренос на гас. Мрежните правила за пренос на гас особено ги уредуваат:
1. техничките и другите услови за сигурно и безбедно функционирање на системот за пренос на гас,
  2. техничко-технолошките услови и начинот за приклучување на објектите, уредите и постројките на системот за пренос на гас,
  3. постапката за давање на согласност на корисниците за приклучување на преносната мрежа, како и соработката и обврските на операторот на системот за пренос,
  4. методологијата за определување на надоместокот за приклучување на преносната мрежа,
  5. условите и начинот на пристап на трета страна на системот за пренос, како и начин на определување на гаранциите за плаќање на услугите за пренос на гас,
  6. начинот на усогласување со корисниците на системот за пренос на гас во случаи на планирани прекини,
  7. содржината на плановите за развој и одржување на системот за пренос, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на тие планови,
  8. начинот и постапката за прогнозирање на потребите од гас, како и обврските на корисниците на системот за пренос на гас во поглед на доставувањето на неопходните податоци потребни за изготвување на прогнозите за потребите од гас,
  9. мерките, активностите и постапките во случај на нарушувања и хаварији,
  10. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на количините на гасот,
  11. техничките критериумите за обезбедување на системски услуги,
  12. начинот и постапката за објавување и доделување на расположивиот преносен капацитет и управувањето со преоптоварувањата во системот за пренос на гас,
  13. начинот и постапката за пристап до инсталациите и мерно-регулационите станици што се составен дел на системот за пренос, а се во сопственост на потрошувачите или корисниците,
  14. квалитетот на услугите што операторот на системот за пренос на гас ги обезбедува на корисниците,
  15. работата на системите за оперативна управување,
  16. начинот на објавување на информациите коишто согласно со одредбите од овој закон е должен да ги објавува,

17. начинот и постапката за обезбедување на информации за корисниците на системот и
18. начинот на соработка со операторите на системите за пренос на гас со кои е поврзан, како и со операторите на дистрибутивните системи приклучени на системот за пренос на гас.
- (2) Мрежните правила на ENTSOG се сметаат за прифатени и директно се применуваат од страна на операторот на системот за пренос на гас во согласност со обврските на Република Северна Македонија преземени со ратификуваните меѓународни договори, како и обврските на операторот на системот за пренос на гас од членството во ENTSOG.

ПРАВИЛА ЗА ДОДЕЛУВАЊЕ НА ПРЕКУГРАНИЧНИ ПРЕНОСНИ КАПАЦИТЕТИ

Член 210

- (1) Операторот на системот за пренос на гас, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, ги донесува правилата за доделување на преносни капацитети за гас и ги објавува во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб-страница.
- (2) Правилата од став (1) од овој член, се:
1. пазарно ориентирани и се применуваат на транспарентен и недискриминаторен начин во однос на корисниците на системот,
  2. усогласени со правилата за пазар и се способни да се прилагодат на промените на пазарот и
  3. во согласност со техничките спецификации на системот за пренос на гас во Република Северна Македонија и системот за пренос на гас на договорните страни на Енергетската заедница и државите-членки на Европската Унија.
- (3) Со правилата од став (1) од овој член, се обезбедуваат соодветни економски показатели за ефикасна и максимална употреба на техничкиот капацитет, се олеснуваат инвестициите во нова инфраструктура за гас и се олеснува прекуграничната размена на гас.
- (4) Правилата од став (1) од овој член, особено обезбедуваат дека:
1. во случај на договорено загушување во системот за пренос на гас, операторот на системот за пренос го нуди неискористениот капацитет на примарниот пазар најмалку ден однапред или како прекинлив капацитет,
  2. кога корисник на систем за гас го продава или пренесува неискористениот договорен капацитет во системот на секундарниот пазар, претходно го известува операторот на системот за пренос на гас кој што му го доделил капацитетот и
  3. во случај кога постои физичко загушување во системот за пренос на гас, операторот на системот за пренос на гас применува недискриминаторен и транспарентен механизам за доделување на капацитети.

КОМУНИКАЦИЈА СО КОРИСНИЦИ

Член 211

- (1) Заради обезбедување на транспарентност, објективност и недискриминаторност во примена на тарифите, како и ефикасно користење на системот за гас од страна на корисниците, операторот на системот за пренос на гас е должен постојано да ја ажурира

својата веб страница и да објавува детални информации со кои располага, а кои се однесуваат на:

1. услугите, како и условите под кои се обезбедува ефикасен пристап на трета страна на системот, вклучително и техничките информации потребни за обезбедување на пристапот,
  2. техничките, договорените и расположивите капацитети за сите релевантни точки на нумеричка основа, вклучувајќи ги влезните и излезните точки, на редовна и постојана основа, на стандардизиран начин лесен за користење,
  3. методологијата за формирање и структурата на тарифите, како и отстапувањето од тарифите,
  4. понудата и побарувачката пред и по реализираните трансакции, врз основа на номинации, предвидувања и реализирани текови на гас, во и надвор од системот за пренос на гас и
  5. преземените мерки, како и направените трошоци и приходи за балансирање на системот за пренос на гас.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика, по консултации со корисниците на системот, ги одобрува информациите од став (1) точка 2) на овој член, коишто ги објавува операторот на системот за пренос на гас.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика обезбедува информациите од став (1) на овој член, да бидат достапни навремено и без надоместок.

ДИСТРИБУЦИЈА НА ГАС

ОПЕРАТОР НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ГАС

Член 212

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на гас за определено подрачје на територијата на Република Северна Македонија во кое врши дистрибуција на гас, го одржува, а кога е економски исплатливо го надградува и проширува системот за дистрибуција со кој управува и го поврзува со системот за пренос на гас.
- (2) Операторот на системот за дистрибуција на гас во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, е должен :
  1. да обезбеди сигурно, доверливо, економски исплатливо и безбедно функционирање на системот за дистрибуција со кој управува,
  2. да обезбеди сигурна, безбедна и квалитетна испорака на гас преку системот за дистрибуција со кој управува на недискриминаторен и транспарентен начин, и во согласност со пропишаниот квалитет,
  3. да ги приклучи потрошувачите на дистрибутивната мрежа, како и да овозможи пристап на трета страна за користење на системот за дистрибуција,
  4. навремено да обезбеди информации до другите оператори на системи за дистрибуција како и операторот на системот за пренос на гас,
  5. на корисниците на системот за дистрибуција на гас навремено да им ги обезбеди информациите кои се потребни за ефикасен пристап до системот,

6. да им овозможи на снабдувачите електронски пристап до листата на потрошувачи која не ги вклучува домаќинствата, согласно тарифниот систем за дистрибуција, како и нивната потрошувачка за последните 12 месеци,
  7. на својата веб страница да објави листа со надоместоци за секоја категорија на потрошувачи, која претходно е одобрена од Регулаторната комисија за енергетика,
  8. да го развива, надградува и одржува системот за дистрибуција со кој управува и да обезбеди долгорочна способност на системот за задоволување на оправданите барања за дистрибуција на гас,
  9. да го усогласи работењето на системот за дистрибуција на гас со работењето на системот за пренос на гас,
  10. да подготви план за одржување на дистрибутивната мрежа, и по неговото одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да го усвои и да го објави на својата веб страница,
  11. да набави системски услуги и гас за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа по пазарни услови на транспарентен, недискриминаторен и конкурентен начин, во согласност со правилата за набавка на гас,
  12. да ги мери количините на гас преземени од системот за пренос на гас, а кои се испорачани до потрошувачите и да ги достави податоците од мерењата до снабдувачите или трговците со гас, операторот на системот за пренос на гас, операторот на пазар на гас и во согласност со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон до секоја друга страна што може да ги побара,
  13. да овозможи пристап на корисниците до мерните уреди во сопственост на операторот на системот за дистрибуција во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на гас,
  14. да води диспечерска книга, записи за доверливоста на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци и таквите податоци да ги чува во период од најмалку десет години,
  15. да обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на системот за дистрибуција и да спречи дискриминаторен начин на откривање на информациите за своите активности со кои може да се оствари комерцијална предност за поврзаните друштва, и
  16. да не ги злоупотребува доверливите информации добиени од трета страна во однос на обезбедување на пристап до системот за дистрибуција на гас.
- (3) Надоместокот за користењето на системот за дистрибуција на гас го плаќаат потрошувачите приклучени на системот за дистрибуција на гас. Операторот на системот за дистрибуција на гас им го фактурира на потрошувачите приклучени на неговиот систем надоместокот за користење на системот, а може да им го фактурира и надоместокот за користење на системот за пренос на гас согласно објавените тарифи.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на гас може да склучува договори со снабдувачите или трговците на гас кои може да ги овласти да ги наплатуваат надоместоците од ставот (3) на овој член, од потрошувачите на гас приклучени на системот за дистрибуција.
- (5) Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен да изготви и да ги достави на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика правилата за набавка на гас од став (2) точка 11) на овој член.
- (6) Операторот на системот за дистрибуција на гас може привремено да ја прекине испораката на гас од дистрибутивната мрежа со која управува при вршење на планирани прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите,

уредите и инсталациите како и во случај на потреба од спречување на ризици од нарушувања во системот за дистрибуција на гас. Привремениот прекин може да се врши во време кога со тоа најмалку им се нанесува штета на корисниците на системот, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на гас.

- (7) По исклучок од ставот (1) на овој член, ако системот за дистрибуција со кој управува операторот на системот за дистрибуција на гас не е поврзан со системот за пренос на гас и се напојува со компримиран гас, операторот на системот е должен во мрежните правила за дистрибуција на гас да ја уреди постапката за набавка на системски услуги и балансирање на отстапувањата помеѓу фактичката и планираната потрошувачка на гас во реално време.

РАЗДВОЈУВАЊЕ НА ДЕЈНОСТИТЕ

Член 213

- (1) Друштво коешто поседува лиценца за вршење на дејност дистрибуција на гас не може да има лиценца и не може да учествува во вршењето на дејностите пренос на гас, организација и управување на пазарот на гас, трговија со гас и/или снабдување со гас.
- (2) Ако операторот на системот за дистрибуција на гас е дел од вертикално интегрирано друштво за гас, во однос на неговиот правен субјективитет, организација, и одлучување, мора да е независен и да дејствува независно од другите активности кои не се поврзани со дистрибуција на гас. Независноста на операторот на системот за дистрибуција на гас не вклучува обврска за раздвојување на сопственоста на средствата на дистрибутивниот систем од вертикално интегрираното друштво за гас.
- (3) Заради исполнување на обврските од ставовите (1) и (2) на овој член, вертикално интегрираното друштво може да изврши промена во друга правна форма, при што секоја форма на пренос на средства од вертикално интегрираното друштво во новоформираното друштво нема да се смета за трансакција во согласност со прописите за оданочување.
- (4) Со цел да се обезбеди независност во вршењето на енергетската дејност дистрибуција на гас и исполнување на обврската за вршење на јавна услуга на недискриминаторен, објективен и транспарентен начин, операторот на системот за дистрибуција на гас обезбедува:
1. лицата кои учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на системот за дистрибуција на гас не можат да учествуваат во управните и извршните тела на носителите на лиценци за пренос на гас, организација и управување со пазарот на гас, трговија со гас, и/или снабдување со гас,
  2. лицата кои учествуваат во управувањето и раководењето со операторот на системот за дистрибуција на гас мора да имаат независност во нивната работа и одлучување од вертикалното интегрирано друштво и
  3. донесувањето на одлуки на операторот на системот за дистрибуција на гас во врска со средствата неопходни за функционирање, одржување и развој на системот мора да биде независно од интересите на вертикално интегрираното друштво за гас на кое му припаѓа, за што операторот на системот за дистрибуција на гас треба да ги има на располагање потребните човечки, технички, финансиски и материјални ресурси.
- (5) Ако операторот на системот за дистрибуција на гас е дел од вертикално интегрирано друштво за гас:

1. неговата независност не го исклучува правото на вертикално интегрираното друштво за гас да го одобри годишниот финансиски план на операторот на системот за дистрибуција на гас и да ја утврди рамката за задолжување за операторот на системот за дистрибуција на гас,
  2. вертикално интегрираното друштво за гас нема право да му дава инструкции на операторот на системот за дистрибуција на гас во однос на неговото секојдневно работење, ниту пак во однос на неговите поединечни одлуки за изградба или проширување на дистрибутивните водови, коишто се во рамките на одобрениот финансиски план или еквивалентен инструмент и
  3. операторот на системот за дистрибуција на гас не може да ја користи својата вертикална интеграција за да ја наруши конкуренцијата, а особено не смее во својата комуникација и употреба на својата фирма да создава забуна во однос на посебниот идентитет на друштвото за снабдување кое е дел од вертикално интегрираното друштво за гас.
- (6) Операторот на системот за дистрибуција на гас, независно од организационата форма, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, назначува службеник за усогласеност, како и донесува програма за усогласеност со која се утврдуваат мерките кои треба да се преземат заради оневозможување на дискриминација на корисниците на системот за дистрибуција на гас по било кој основ, се дефинираат обврските на вработените во реализацијата на програмата и се утврдува начинот за следење на усогласеноста на работењето на операторот на системот за дистрибуција на гас со програмата.
- (7) Службеникот за усогласеност на операторот на системот за дистрибуција на гас доставува годишен извештај за одобрување до Регулаторната комисија за енергетика, во кој се наведени мерките преземени во претходната година и мерките што треба да се преземат во наредниот период во рамки на програмата за усогласеност од став (6) на овој член. Извештајот од овој став се објавува на веб страницата на операторот на системот за дистрибуција на гас.
- (8) Службеникот за усогласеност на операторот на системот за дистрибуција на гас треба да има пристап до сите информации на операторот на системот за дистрибуција на гас, како и на секое поврзано друштво со операторот на системот за дистрибуција на гас, со цел да ги исполни своите задачи.
- (9) По исклучок од ставот (1) на овој член, друштвото кое што врши дејност дистрибуција на гас може да врши и дејности снабдување со гас, снабдување со гас со обврска со јавна услуга и снабдување со гас во краен случај ако на неговиот систем се приклучени помалку од 100.000 потрошувачи.

ПЛАН ЗА РАЗВОЈ НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА ЗА ГАС

Член 214

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на гас е одговорен за долгорочно планирање на развојот на системот за дистрибуција на гас на подрачјето на кое ја врши дејноста.
- (2) Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен на секои две години да изготвува план за развој на системот за дистрибуција на гас за период од следните пет години, со содржина утврдена со мрежните правила за дистрибуција на гас и најдоцна до 31-ви

октомври во тековната година го доставува до Регулаторната комисија за енергетика на одобрување, а по добиеното одобрување, го донесува планот и го објавува на својата веб-страница. Во планот треба да бидат содржани сите неопходни информации за проширување и надградба на системот, и треба да биде усогласен со десетгодишниот план за развој на системот за пренос на гас.

- (3) Операторот на системот за дистрибуција на гас подготвува и најдоцна од 31-ви октомври во тековната година, доставува до Министерството и Регулаторната комисија за енергетика едногодишни, петгодишни и десетгодишни прогнози за потребите од гас за системот за дистрибуција со кој управува.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на гас, за секој регулиран период, изготвува план за инвестирање во системот за дистрибуција на гас усогласен со планот од став (2) од овој член и го доставува на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика. Во планот особено треба да биде прикажано очекуваното зголемување на ефикасноста на работата на системот за дистрибуција на гас како резултат на очекуваните инвестиции.

МЕРЕЊЕ НА КОЛИЧИНИТЕ НА ГАС

Член 215

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен да ги мери количините на гас, што ги презема и испорачува на корисниците на системот со кој управува, со мерни уреди, во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на гас.
- (2) Мерните уреди од ставот (1) на овој член, се во сопственост на операторот на системот за дистрибуција на гас.
- (3) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на системот за дистрибуција на гас во зависност од техничките можности на локацијата и истата може да биде сместена во или надвор од границите на имотот на корисникот на системот. Ако операторот на системот за дистрибуција на гас утврди дека при замена на постојниот мерен уред е потребно да се изврши дислокација на мерното место, должен е на своја сметка да ја изведе дислокацијата со минимално нарушување на обезбедувањето на услугата на корисникот, и со минимално оштетување на имотот на корисникот. Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен да ги надомести штетите врз имотот на корисникот настанати како последица на дислокацијата на мерното место.
- (4) Ако мерниот уред се наоѓа на имотот од корисникот на системот, корисникот е должен да му овозможи на овластеното лице на операторот на системот за дистрибуција на гас право на пристап до секој дел од неговиот имот или објект каде што се наоѓа мерниот уред, заради:
  1. читање на мерните уреди,
  2. контрола, вградување, надзор, замена или одржување на опремата на мерното место,
  3. исклучување на корисникот од системот кога постапува спротивно на условите за користење на системот за дистрибуција на гас пропишани во мрежните правила за дистрибуција на гас, и
  4. исклучување на потрошувачот, на барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од правилата за снабдување со гас.
- (5) Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен да ги достави собраните и обработените податоци од мерните места до:

1. операторот на пазарот на гас;
2. операторот на системот за пренос на гас, за потребите за балансирање како и за корисници на дистрибутивниот систем кои учествуваат на пазарот на балансна енергија;
3. производителот како и операторот на складиште на гас приклучен на дистрибутивниот систем, од неговото мерно место, и
4. потрошувачот за неговата потрошувачка, по негово барање без одлагање и надоместоци, во лесно разбирлива и споредлива форма.

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ДИСТРИБУЦИЈА

Член 216

(1) Операторот на системот за дистрибуција на гас е должен по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги донесе мрежните правила за дистрибуција на гас за системот со кој управува и да ги објави во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница. Со мрежните правила за дистрибуција на гас, особено се уредуваат:

1. техничките услови за приклучување на потрошувачите на гас на системот за дистрибуција на гас,
  2. методологијата за определување на надоместокот за приклучување на системот за дистрибуција на гас,
  3. условите и начинот за пристап на трета страна на системот,
  4. техничките и другите услови за доверливо и безбедно функционирање на системот за дистрибуција и за обезбедување на квалитетни услуги на корисниците на системот,
  5. мерките, активностите и постапките во случај на испади и кризи,
  6. начинот и постапката за надзор и тестирање на дистрибутивната мрежа за гас,
  7. начинот и постапката за регулирање на текот и притисокот на гасот преку дистрибутивната мрежа,
  8. начинот и постапката за усогласување на активностите во системот за дистрибуција на гас со активностите во системот за пренос на гас,
  9. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на количините на гасот,
  10. планирањето на одржувањето и развојот на системот за дистрибуција на гас,
  11. начинот на усогласување со корисниците на системот за дистрибуција на гас во случаи на планирани прекини,
  12. содржината на плановите за развој на системот за дистрибуција на гас, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на плановите за развој,
  13. квалитетот на услугата за испорака на гас,
  14. прогнозата на потребите од гас, врз основа на податоците добиени од снабдувачите и плановите за развој на потрошувачите,
  15. начинот и постапката за доставување на информации на корисниците на системот и
  16. начинот на соработка со операторот на системот за пренос и останатите оператори на системи за дистрибуција на гас.
- (2) Во случај на постоење на повеќе оператори на системи за дистрибуција на гас, Регулаторната комисија за енергетика обезбедува меѓусебно усогласување на поединечните мрежни правила за дистрибуција на гас.

ЗАТВОРЕН СИСТЕМ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ГАС

Член 217

- (1) Регулаторната комисија за енергетика може на систем во кој се дистрибуира гас во рамки на географски ограничено подрачје во кое се врши индустриско производство, се вршат трговски дејности или се обезбедуваат заеднички услуги и не се врши снабдување на домаќинства со гас, да му додели статус на затворен систем за дистрибуција на гас, ако:
  1. поради посебни технички или безбедносни причини, активностите или производниот процес, корисниците на таа мрежа се интегрирани или
  2. преку системот дистрибуира гас првенствено на сопственикот или операторот на системот или на нивни поврзани друштва.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика со правилник ги уредува условите и критериумите за доделување на статус на затворен систем за дистрибуција на гас.
- (3) Регулаторната комисија за енергетика му издава на операторот на системот од став (1) на овој член, лиценца за вршење на енергетска дејност дистрибуција на гас во која се определуваат правата и обврските на операторот на затворениот систем.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика може да го из земе операторот на затворениот систем за дистрибуција од обврските за:
  1. набавка на гас за покривање на загубите на гас и резервниот капацитет во својот систем според постапки кои се засноваат на начелата на транспарентност, недискриминаторност и конкурентност и/или
  2. одобрување на тарифите, како и на методологиите врз основа на кои се пресметуваат тарифите пред нивното влегување во сила.
- (5) Кога изземањето од став (4) на овој член, е одобрено, корисникот на затворениот систем за дистрибуција на гас може да побара од Регулаторната комисија за енергетика да ги разгледа и одобри тарифите или методологиите на кои е засновано пресметувањето на применетите тарифи.
- (6) Изземањето од став (4) на овој член, се применува кога затворениот систем на дистрибуција повремено се користи од страна на мал број домаќинства во подрачјето на затворениот систем, и покрај тоа што некој член од домаќинството е вработен или на друг начин ангажиран кај сопственикот на затворениот систем за дистрибуција.

КОМБИНИРАН ОПЕРАТОР

Член 218

- (1) По исклучок од Член 198 став (1) и **Error! Reference source not found.** став (1) од овој закон, друштвото може да функционира како комбиниран оператор на систем за пренос и дистрибуција на гас, на коешто му се издава лиценца за пренос и дистрибуција на гас согласно овој закон.
- (2) Комбинираниот оператор од ставот (1) на овој член, ги има истите права и обврски како и операторот на системот за пренос на гас и оператор на системот за дистрибуција, во согласност со овој закон.

- (3) На комбинираниот оператор од став (1) на овој член, не може да му се издаде лиценца за вршење на дејностите организирање и управување на пазарот со гас, трговија со гас или снабдување со гас.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика со правилник ги уредува условите и критериумите за доделување на статус на комбиниран оператор на систем за пренос и дистрибуција на гас.

СНАБДУВАЧИ, ТРГОВЦИ И ПОТРОШУВАЧИ СО ГАС

СНАБДУВАЧ СО ГАС

Член 219

- (1) Снабдувачот со гас набавува гас во Република Северна Македонија и/или од странство заради продажба на своите потрошувачи, вклучувајќи производители на електрична енергија и/или топлинска енергија, други снабдувачи, трговци, операторот на системот за пренос или дистрибуција на гас и други учесници на пазарот на гас.
- (2) Снабдувачот со гас кој се обврзал да испорача гас го обезбедува неопходниот капацитет за пренос и/или дистрибуција од соодветните оператори.
- (3) Снабдувачот со гас, врз основа на извршените мерења од соодветниот оператор на системот за дистрибуција, на своите потрошувачите им фактурира за испорачаниот гас по договорената цена, при што во фактурата ги вклучува и надоместоците за користење на системот за пренос, надоместокот за користење на пазарот на гас и/или надоместокот за користење на системот за дистрибуција на гас.
- (4) Снабдувачот со гас е должен, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, да:
  1. ги исполни своите обврски кон потрошувачите во однос на сигурноста и обемот на снабдувањето,
  2. обезбеди за своите потрошувачи услуга со квалитет утврден во правилата за снабдување со гас,
  3. обезбеди недискриминаторен третман на сите потрошувачи,
  4. доставува до операторот на системот за пренос на гас податоци за трансакциите и плановите за потрошувачка на гас за своите потрошувачи, неопходни за пресметка на дебалансите,
  5. овозможи потрошувачите да добиваат редовни и точни известувања за реалната потрошувачка и трошоците за гас, за да можат да управуваат со својата потрошувачка,
  6. ги плати набавените количини на гас, како и системските услуги од операторот на системот за пренос на гас и/или оператор на системот за дистрибуција на гас,
  7. овозможи промена на снабдувач на транспарентен и недискриминаторен начин, без трошоци за потрошувачот, во рок не подолг од три недели од денот кога потрошувачот доставил барање за снабдување до новиот снабдувач со гас,
  8. обезбеди при секоја промена на снабдувач со гас, потрошувачот да добие конечно затворање на сметката во рок од шест недели од настанувањето на промената на снабдувачот,
  9. воспостави постапки за ефикасно решавање на приговорите на своите потрошувачи во рок од 60 дена, вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства кога е тоа оправдано,

10. ги објави на својата веб страница условите од договорите за снабдување со гас за секоја категорија потрошувачи, и
  11. работи врз начелата на објективност, транспарентност и недискриминација и ги објавува општите статистички податоци поврзани со неговите потрошувачи, како и неговите активности, земајќи ја во предвид заштитата на доверливоста,
- (5) Снабдувачот со гас, на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за заштита на конкуренцијата и на Секретаријатот на енергетската заедница, им овозможува увид во податоците кои се однесуваат на негови трансакции и деривативи за купопродажба на гас со потрошувачите што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на гас, како и со операторот на системот за пренос на гас, операторот на системот за дистрибуција на гас, или операторот на пазарот на гас, остварени во последните пет години.
- (6) Податоците од став (5) на овој член содржат детали за карактеристиките на трансакциите како што се времетраењето, правилата за испорака и порамнување, количината, датумите и времето на извршување и цените на трансакцијата и средството за идентификација на засегнатиот потрошувач на големо, како и поважните детали на сите неподмирени договори за снабдување со гас и деривативи на гас.

ЈАВНА УСЛУГА ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ГАС

Член 220

- (1) Снабдувачот на гас со обврска за јавна услуга, избран во согласност со ставовите (3) и (7) на овој член, при обезбедување на јавната услуга снабдување со гас е должен да:
1. ги информира потрошувачите за нивните права и условите за испорака на гас во рамки на јавната услуга,
  3. ги применува цената на гасот формирани во согласност со тарифниот систем од член 58 став (1) од овој закон,
  4. ги извести потрошувачите за условите за снабдување и цената на гас, како и да ги информира дека имаат право да изберат друг снабдувач на гас,
  5. ги снабдува со гас, како јавна услуга, домаќинствата и малите потрошувачи на гас во рамки на територијата за која има лиценца да обезбеди јавна услуга снабдување со гас,
  6. набави гас по пазарни услови и да ја одбере најдобрата понуда што му овозможува да обезбеди ефикасно обезбедување на јавната услуга и
  7. ги објави на својата веб страница цените за снабдување во рамки на јавната услуга за снабдување со гас.
- (2) Цените за гас што ги наплаќа снабдувачот на гас кој има обврска за јавна услуга треба да:
1. се објективни и транспарентни,
  2. ги одразуваат трошоците во однос на набавката и снабдувањето на гас,
  3. се лесно споредливи со цените на другите снабдувачи на гас, и
  4. не дискриминираат потрошувачи од иста категорија.
- (3) Владата, на предлог на Министерството или единицата на локалната самоуправа, по претходно добиеното мислење од Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за спроведување на тендерска постапка по пат на јавен повик согласно прописите со кои се уредува набавка на јавна услуга за избор на снабдувачот на гас со обврска за јавна услуга.
- (4) Со одлуката од став (3) на овој член особено се утврдуваат:
1. критериумите за избор на снабдувач на гас со обврска за јавна услуга,

2. тендерските услови,
  3. рокот за донесување на одлука за избор на најповолен понудувач или за поништување на постапката, и
  4. времетраењето за кое се назначува снабдувачот на гас со обврска за јавна услуга коешто не може да биде подолго од пет години.
- (5) Во постапката од став (3) на овој член, понуди може да достават друштва коишто имаат лиценца за снабдување со гас издадена од Регулаторната комисија за енергетика.
- (6) Во случај по спроведената тендерска постапка од став (3) на овој член, да не се избере снабдувач со гас со обврска за јавна услуга, Владата, во рок од три месеци од завршување на првата постапка започнува нова тендерска постапка по пат на јавен повик за избор на снабдувач на гас со обврска за јавна услуга.
- (7) Во случај втората постапка да не успее, Владата, на предлог на Министерството, по претходно добиеното мислење од Регулаторната комисија за енергетика, донесува одлука за назначување на снабдувач на гас со обврска за јавна услуга за период којшто не може да биде подолг од пет години, во согласност со член 5 од овој закон.
- (8) Обврските од Член 219 став (5) и (6) од овој закон се применуваат и на снабдувачот со гас со обврска за јавна услуга.

ПОСТАПКА ЗА ИЗБОР НА СНАБДУВАЧ ВО КРАЕН СЛУЧАЈ

Член 221

- (1) Владата, по спроведената тендерска постапка со јавен повик согласно прописите со кои се уредува набавка на јавна услуга, донесува одлука за избор на снабдувачот со обврска да обезбеди снабдување со гас во краен случај.
- (2) Снабдувачот од став (1) на овој член, се избира за период од пет години.
- (3) Владата, на предлог на Регулаторната комисија за енергетика ја усвојува тендерската документација и донесува одлука за спроведување на постапката од став (1) на овој член, најдоцна во рок од 12 месеци пред истекот на периодот за кој е избран постојниот снабдувач кој има обврска да обезбеди снабдување со гас во краен случај.
- (4) Постапката од став (1) на овој член, ја спроведува комисија формирана од Владата.
- (5) При оценувањето на понудите особено се земаат предвид следниве критериуми:
1. понудена маржа;
  2. искуство на понудувачот во вршење на енергетската дејност снабдување со гас;
  3. финансиска состојба на понудувачот и
  4. техничка и/или кадровска способност на понудувачот.
- (6) Комисијата од став (4) на овој член, ги прибира, оценува и ги рангира понудите и на Владата и доставува извештај за спроведената постапка со предлог одлука за избор на најповолна понуда или поништување на постапката.
- (7) Во постапката од став (1) на овој член, соодветно се применуваат и одредбите од Законот за концесии и јавно приватно партнерство.
- (8) До започнување со работа на новиот снабдувач со гас во краен случај избран на начин утврден во став (1) на овој член, снабдувањето во краен случај го врши постојниот снабдувач во краен случај, во согласност со правата и обврските утврдени во лиценцата.

- (9) Ако до изборот на нов снабдувач со гас во краен случај на постојниот снабдувач со гас во краен случај му истекла или ќе му истече важноста на лиценцата, Регулаторната комисија за енергетика, по службена должност му издава нова лиценца или ја продолжува важноста на лиценцата за снабдување со гас во краен случај, која е со важност до денот на издавање на лиценцата на снабдувачот со гас во краен случај избран во постапката од ставот (1) на овој член.

КОМУНИКАЦИЈА СО ПОТРОШУВАЧИТЕ

Член 222

- (1) Снабдувачот со гас воведува единствен контакт центар кој што е кадровски екипиран и технички опремен, преку кој навремено на своите потрошувачи, на транспарентен и недискриминаторен начин, без плаќање на надоместок, им ги обезбедува сите неопходни информации во врска со нивните права и обврски, примената на важечките прописи и начините за постапување по приговорите и решавање на споровите. Снабдувачот на потрошувачите особено им овозможува информации за:
1. важечките цени за гас и за стандардните услови, во однос на пристапот до услуги и нивно користење,
  2. стандардни услови за обезбедување и начин на користење на услугите,
  3. различни начини на плаќање кои оневозможуваат дискриминација помеѓу потрошувачите.
  4. постапката, условите и начинот за промена на снабдувачот,
  5. можноста за решавање на приговорите, вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства кога е тоа оправдано,
  6. секоја промена на условите во договорот за снабдување, вклучително и зголемувањето на трошоците, најмалку 15 дена пред отпочнување на нивната примена, вклучувајќи го и правото на раскинување на договорот ако потрошувачот не ги прифати новите услови понудени во известувањето;
  7. условите, начинот и постапката за вклучување во категоријата на ранливи потрошувачи, и
  8. условите, начинот и постапката за отпочнување на снабдување со гас во краен случај.
- (2) Снабдувачот со гас во однос на единствениот контакт центар од ставот (1) на овој член, е должен да:
1. го прилагоди работното време на центрите за контакт со потрошувачите согласно потребите на потрошувачите и
  2. посредува со операторот на системот за пренос на гас или релевантниот оператор на системот за дистрибуција на гас во врска со жалби и/или информации кои се однесуваат на прашања што се регулирани со договорот за користење на мрежите за пренос и дистрибуција на гас.
- (3) Снабдувачот со гас, по претходно одобрување од Регулаторна комисија за енергетика, на своите потрошувачи им обезбедува копија од потсетник за потрошувачи, која содржи практични информации за правата на потрошувачите и ја објавува на својата веб-страницата.
- (4) Снабдувачот со гас може да ги снабдува потрошувачите преку мерни уреди за заеднички простори, само ако лицето коешто управува со заедничкиот простор склучи договор со

снабдувачот со којшто ќе прифати да плати за целата испорачана електрична енергија измерена преку мерниот уред, согласно правилата за снабдување со електрична енергија.

ТРГОВЦИ СО ГАС

Член 223

- (1) Трговецот со гас во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, купува гас на пазарот на гас во Република Северна Македонија или странство заради продажба на други трговци, снабдувачи, потрошувачи кои ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазар, операторот на системот за пренос на гас и операторот на системот за дистрибуција на гас, како и за продажба во странство.
- (2) Трговецот со гас е должен на операторот на системот за пренос на гас и операторот на пазарот на гас навремено да им ги доставува информациите за количините на гас и соодветниот временски распоред определен во сите договори за купопродажба на гас, како и од договорите за прекугранични трансакции преку системот за пренос на гас, во согласност со правилата за пазар на гас и правилата за доделување на прекугранични преносни капацитети.
- (3) Трговецот со гас, во случаите кога врши прекугранични трансакции на гас, е должен да обезбеди доволен преносен капацитет, вклучувајќи прекуграничен и/или дистрибутивен капацитет и системски услуги, во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон.
- (4) Трговецот со гас е должен да ја врши својата должност во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, а особено да:
  1. ги исполни барањата за финансиски гаранции утврдени од страна на операторот на системот за пренос на гас и за обврските за балансирање на предвидените и реализираните трансакции со гас,
  2. по барање на Регулаторната комисија за енергетика, навремено ги достави информации и извештаи за трансакциите со гас и деловните активности во Република Северна Македонија,
  3. им фактурира на своите потрошувачи за испорачаниот гас, како и за преносниот капацитет и/или дистрибутивниот капацитет, доколку за нивното обезбедување е овластен од страна на потрошувачот и
  4. обезбеди доверливоста на податоците и количините на гас испорачан на потрошувачите.
- (5) Трговецот, на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за заштита на конкуренцијата и на Секретаријатот на енергетската заедница, им овозможува увид во податоци кои се однесуваат на сите нивни трансакции за купопродажба на гас со потрошувачите што ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на гас, како и со операторот на системот за пренос на гас, операторот на системот за дистрибуција на гас или операторот на пазарот на гас најмалку за период од последните пет години.
- (6) Податоците од став (5) на овој член, содржат детали за карактеристиките на трансакциите како што се времетраењето, правилата за испорака и порамнување, количината, датумите и времето на извршување и цените на трансакцијата и средствата за идентификација на засегнатиот потрошувач на големо, како и утврдени детали на сите неподмирени договори за снабдување со гас.

ПОТРОШУВАЧИ НА ГАС

Член 224

- (1) Секој потрошувач на гас може по сопствен избор да се снабдува со гас од снабдувач, во согласност со условите утврдени со овој закон и со правилата за снабдување со гас.
- (2) По исклучок од став (1) на овој член, потрошувачите коишто ги исполнуваат условите за самостојно учество на пазарот на гас можат да набавуваат гас и од трговци на гас.
- (3) Потрошувачите од став (2) на овој член, можат да купат гас од снабдувач или трговец кој е регистриран во друга држава, која пристапила кон сите важечки меѓународни договори во областа на гасот кои Република Северна Македонија ги има ратификувано, под услов таквиот снабдувач да ги почитува прописите и правилата донесени врз основа на овој закон.
- (4) Потрошувачите на гас заради исполнување на своите потреби, обезбедуваат соодветен преносен и/или дистрибутивен капацитет или таа обврска можат да ја пренесат на своите снабдувачи или трговци.
- (5) Потрошувачите на гас имаат право да ги добијат сите релевантни податоци за потрошувачката од нивните снабдувачи на гас. Содржината на податоците од овој став поблиску се уредува со правилата за снабдување со гас.

ДОГОВОР ЗА СНАБДУВАЊЕ СО ГАС

Член 225

- (1) Снабдувачите и потрошувачите своите меѓусебни права и обврски ги уредуваат со договор за снабдување склучен во писмена форма.
- (2) Општите услови кои снабдувачите им ги нудат на потрошувачите и одредбите со кои се уредуваат правата и обврските на потрошувачите во договорите за снабдување треба да бидат чесни, транспарентни, јасни, прецизни и не треба да вклучуваат дополнителни барања кои можат да го попречат остварувањето на правата на потрошувачите.
- (3) Пред потпишувањето на договорот за снабдување со гас, снабдувачот на потрошувачот му доставува кратка и јасна содржина на клучните договорни услови. Кога договорите се склучуваат преку посредници, покрај доставувањето на содржината на клучните договорни услови, на потрошувачот му се доставуваат и информациите наведени во правилата од ставот (4) на овој член.
- (4) Условите и елементите на договорот за снабдување, како и начинот на нивно склучување и раскинување се уредуваат со Правилата за снабдување со гас.

ДЕСЕТТИ ДЕЛ

ПАЗАР НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

ЕНЕРГЕТСКИ ДЕЈНОСТИ

Член 226

Заради сигурно, безбедно, непрекинато и квалитетно снабдување со топлинска енергија на потрошувачите на своите подрачја, единиците на локална самоуправа овозможуваат услови за извршување на следниве енергетски дејности:

1. производство на топлинска енергија,
2. дистрибуција на топлинска енергија, и
3. снабдување со топлинска енергија.

Производител

Член 227

(1) Производителот на топлинска енергија:

1. е сопственик или има право на користење и управува со работата на постројка за производство на топлинска енергија во согласност со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон и условите и обврските утврдени во лиценцата и
2. врши продажба на топлинска енергија на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија на кој е приклучен, под услови определени со овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон.

(2) Производителот на топлинска енергија може да продава топлинска енергија и на потрошувачи кои се директно поврзани на неговата производна постројка.

(3) Производителот на топлинската енергија, во согласност со издадената лиценца, е должен да доставува годишни извештаи до Регулаторната комисија за енергетика и до градоначалникот на единицата на локална самоуправа во врска со опремата, објектите, плановите за одржување, како и планираниот капацитет.

РЕГУЛИРАН ПРОИЗВОДИТЕЛ НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 228

(1) Вршителот на регулираната енергетската дејност производство на топлинска енергија има обврска за производство на топлинска енергија за потребите на потрошувачите и за обезбедување на енергија за покривање на загубите во системот, системска резерва и системски услуги за одржување на потребни работни параметри во рамките на системот за топлинска енергија на којшто е приклучен.

(2) Регулаторната комисија за енергетика му издава лиценца на вршителот на енергетската дејност регулирано производство на топлинска енергија (во натамошниот текст: регулиран

производител) на производителот на топлинска енергија којшто ги исполнува следните услови:

1. е сопственик или има право на користење на објекти коишто се наменети за производство на топлинска енергија и не се помали од две третини од вкупната инсталирана моќност на приклучените потрошувачи,
  2. има способност да го одржува пропишаниот температурен режим на своите постројки за производство на топлинска енергија и потребниот притисок на топлоносителот утврден со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија,
  3. е финансиски способен за набавка на потребното гориво за производство на топлинска енергија и
- (3) има кадровска поставеност и екипираност којашто овозможува доверливо, безбедно и непрекинато производство на топлинска енергија со пропишан квалитет.
- (4) По исклучок од ставот (2) на овој член, во системите за дистрибуција на топлинска енергија на кои има приклучено само еден производител на топлинска енергија, на тој производител му се издава лиценца за регулирано производство на топлинска енергија.
- (5) Регулираниот производител на топлинска енергија е должен во текот на грејната сезона да обезбеди оперативни резерви од алтернативно гориво во количина којашто е потребна за најмалку 15 дена работа со максимален капацитет. Минималните оперативни резерви на алтернативно гориво посебно се наведуваат во лиценцата за вршење на дејноста.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за утврдување на цените за топлинска енергија и системски услуги со кој се уредува начинот, постапката и методологијата за определување на надоместокот за системските услуги и системската резерва, регулираната цена за произведената топлинска енергија, начинот на определување на цената по која операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија ја откупува топлинската енергија произведена од производителот на топлинска енергија, како и периодот за кој се пресметува пондерираната цена на топлинската енергија.

ОПЕРАТОР НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 229

- (1) Дистрибуција и управување на топлинска енергија се врши од страна на:
1. друштво кое е сопственик на систем за дистрибуција на топлинска енергија или
  2. друштво за посебна намена основано врз основа на договор за воспоставување на јавно приватно партнерство за изградба и/или стопанисување со систем за дистрибуција на топлинска енергија или
  3. друштво врз основа на договор за јавна услуга за управување, користење, одржување и проширување или надградување на постоечки систем за дистрибуција на топлинска енергија или
  4. јавни претпријатија или други правни лица основани од единица на локалната самоуправа.
- (2) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, врз основа на издадената лиценца, врши дејност дистрибуција на топлинска енергија и управување со системот за дистрибуција на топлинска енергија.

- (3) Корисници на системот за дистрибуција на топлинска енергија се производителите, снабдувачите и потрошувачите на топлинска енергија.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија може привремено да ја прекине испораката на енергија од системот за топлинска енергија при вршење на планираните прегледи, испитувања, контролни мерења, одржување, реконструкции, проширувања на мрежите, уредите и инсталациите, како и санација на дефекти кои предизвикале непланирани прекини во испораката на топлинска енергија, заради заштита на системот. Известувањата за ваквите прекини операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија ги врши во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија.

ДОЛЖНОСТИ НА ОПЕРАТОР НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА

Член 230

Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија има обврска да ја одржува, надградува и проширува мрежата за дистрибуција на топлинска енергија во системот и е должен да:

1. обезбеди сигурно, безбедно и доверливо функционирање на системот за дистрибуција на топлинска енергија во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и условите утврдени во лиценцата,
2. го одржува, развива и, кога тоа е економски исплатливо, проширува системот за дистрибуција, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и со плановите за развој на системот, усогласени со плановите и програмите за развој на енергетиката на единиците на локална самоуправа,
3. да ги приклучи производителите и потрошувачите на системот за дистрибуција со кој управува, како и да овозможи пристап на трета страна за користење на системот за дистрибуција во согласност со овој закон и мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија, врз основа на начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со примена на цените и тарифите претходно одобрени и објавени од страна на Регулаторната комисија за енергетика,
4. обезбеди топлинска енергија потребна за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системски услуги од регулираниот производител,
5. да врши набавка, поставување и одржување на мерните уреди на излезните точки од производните постројки и во топлинските потстанции на кои што се приклучени објектите на потрошувачите и мерење на топлинската енергија којашто се презема или испорачува од топлинскиот систем, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија,
6. ги преземе сите пропишани мерки за безбедност при користењето на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и мерките за заштита на животната средина,
7. ја испорача топлинската енергија од местата на приклучок на производните постројки до местата на приклучување на потрошувачите на системот (топлинска потстанција), во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и условите утврдени во лиценцата,
8. обезбеди квалитетна испорака на топлинската енергија преку системот за дистрибуција,

9. го усогласи работењето на системот со производителите заради непречено вршење на дистрибуција на топлинска енергија,
10. врши надзор и тестирање на системот за дистрибуција на топлинска енергија,
11. ја следи техничката и функционалната подготвеност на објектите за дистрибуција на топлинска енергија и на својата веб-страница да објавува информации за техничката состојба на системот пред и по извршената реконструкција или санација по настаната хаварија и
12. подготви долгорочна прогноза на побарувачката на топлинска енергија за потребите на регулираниот производител на топлинска енергија.

ОБВРСКИ НА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА

Член 231

- (1) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија ја откупува топлинската енергија произведена од производителите приклучени на системот за дистрибуција на топлинска енергија со кој управува.
- (2) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, е должен да склучи договор со регулираниот производител на топлинска енергија со времетраење не покусо од една година за:
  1. обезбедување на системска резерва,
  2. системски услуги за обезбедување на потребните работни параметри во системот за дистрибуција на топлинска енергија,
  3. топлинска енергија за покривање на загубите во системот за дистрибуција, и
  4. обезбедување на топлинска енергија за задоволување на побарувачката на потрошувачите.
- (3) Со договорот од ставот (2) на овој член, особено се уредува:
  1. начинот и постапката за обезбедување на системската резерва и системските услуги, во согласност со мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и
  2. начинот на плаќање на услугите и топлинската енергија коишто регулираниот производител ги обезбедува за системот за дистрибуција на топлинска енергија.
- (4) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен да ја откупува топлинската енергија испорачана од производителите на топлинска енергија во дистрибутивниот систем ако цената на топлинската енергија понудена од производителот е пониска од регулираната цена за топлинската енергија на регулираниот производител за износ кој е поголем или еднаков со минимално потребната разлика меѓу овие цени, утврдена според методологијата од правилникот од членот 153 став (5) од овој закон.
- (5) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, е должен да склучи договори со снабдувачите со топлинска енергија за продажба на топлинска енергија наменета за потребите на потрошувачите.
- (6) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен да ја достави до Регулаторната комисија за енергетика целокупната документација во врска со исполнување на договорите со производителите и снабдувачите со топлинска енергија, како и финансиските извештаи и ревидираните финансиски извештаи изработени од

овластен ревизор, извештаите за работењето и други податоци, во согласност со условите пропишани со лиценцата издадена од Регулаторната комисија за енергетика.

МРЕЖНИ ПРАВИЛА ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 232

Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен, по претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика, да ги донесе и да ги објави во „Службен весник на Република Северна Македонија“ и на својата веб страница мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија со кои особено се уредуваат:

1. техничко-технолошките услови за приклучување на потрошувачите и на производителите на топлинска енергија на системот за дистрибуција на топлинска енергија, засновани на начелата на недискриминација, објективност и транспарентност,
2. техничките и другите услови што треба да ги обезбедат корисниците на системот за дистрибуција на топлинска енергија,
3. мерките, активностите и постапките во случај на хаварии,
4. условите и начинот за пристап на трета страна на системот за дистрибуција на топлинска енергија засновани на начелата на недискриминација, објективност и транспарентност,
5. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење и пресметка на испорачаната топлинска енергија, и
6. содржината на плановите за развој на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и начинот и постапката според која корисниците на системот ги доставуваат неопходните податоци за изготвување на плановите за развој,
7. начинот и постапката за обезбедување на системска резерва и системски услуги од страна на регулираниот производител,
8. начинот и постапката на размена на податоците помеѓу операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, регулираниот производител, производителите и снабдувачите и
9. начинот и постапката за обезбедување на информации за корисниците на системот.

СНАБДУВАЧ НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 233

- (1) Снабдувачот со топлинска енергија е должен да ги снабдува потрошувачите со кои има склучено договор за сигурно, континуирано и квалитетно снабдување со топлинска енергија во согласност со правилата за снабдување со топлинска енергија, склучените договори за снабдување и издадената лиценца.
- (2) Снабдувачот со топлинска енергија, за сите системи за топлинска енергија со коишто се снабдуваат потрошувачите, е должен да склучи годишен договор со операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија за набавка на топлинска енергија за потребите на потрошувачите, по цени и тарифи претходно одобрени и објавени од Регулаторната комисија за енергетика.

- (3) Договорот од ставот (2) на овој член го одобрува, Регулаторната комисија за енергетика и со него подетално се уредуваат меѓусебните права и обврски на снабдувачите и операторот на системот за дистрибуција, а се заснова на мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и правилата за снабдување со топлинска енергија.
- (4) Снабдувачот со топлинска енергија, врз основа на отчитувањата на мерните уреди и отчитувањата на уредите за локално распределување од Член 159, став (4) и став (5) од овој закон, врши наплата на испорачаната топлинска енергија на потрошувачите по цена утврдена од Регулаторна комисија за енергетика.
- (5) Снабдувачот со топлинска енергија е должен да доставува до Регулаторната комисија за енергетика годишни извештаи за продадената топлинска енергија, според условите утврдени во лиценцата.
- (6) Годишните извештаи од ставот (5) на овој член, снабдувачот со топлинска енергија е должен да ги достави и до Министерството и градоначалниците на единиците на локалната самоуправа на чија територија снабдувачот ја врши дејноста.

МЕРНИ УРЕДИ

Член 234

- (1) Мерните уреди на излезните точки од производната постројка и мерните уреди во топлинските потстанции преку кои објектите на потрошувачите се приклучени на дистрибутивната мрежа, се во сопственост на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, вклучително и мерните уреди во топлинските потстанции во зградите кои за првпат се приклучуваат на дистрибутивната мрежа.
- (2) Локацијата на мерните уреди ја утврдува операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија во зависност од техничките можности на локацијата и истите можат да бидат сместени во или надвор од границите на имотот на потрошувачот.
- (3) Ако мерниот уред се наоѓа на имотот на корисникот, корисникот е должен да му овозможи на овластеното лице на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија право на пристап на секој имот или објект до мерниот уред, односно приклучокот заради:
  1. читање на мерните уреди,
  2. контрола, вградување, надзор, замена и одржување на опремата на мерното место,
  3. исклучување на корисникот кога постапува спротивно со условите за користење на дистрибутивната мрежа пропишани во мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија и
  4. исклучување на потрошувачот, на барање на снабдувачот, во согласност со одредбите од правилата за снабдување со топлинска енергија.
- (4) Уредот чие мерење служи за одредување на локалното распределување на топлинската енергија помеѓу различните потрошувачи во еден објект во кој има само еден таков мерен уред, е составен дел од системот за мерење на потрошена топлинска енергија во објектот и е во сопственост на потрошувачите.
- (5) Операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија е должен да им овозможи на потрошувачите пристап до мерниот уред.

- (6) Секој објект, со повеќе потрошувачи, којшто се приклучува на системот за дистрибуција на топлинска енергија, мора да има вградено уреди за мерење на локалното распределување на топлинската енергија за секој потрошувач поединечно.
- (7) Постапката за вградување на уредите чие мерење служи за одредување на локалното распределување на топлинската енергија кај новите и постоечките објекти се уредува со правилата за снабдување со топлинска енергија, додека начинот за распределба и пресметка на потрошената топлинска енергија се уредува со тарифниот систем за продажба на топлинска енергија.
- (8) Начинот на отчитување на уредите од ставот (4) на овој член, се уредува со договорот за снабдување склучен помеѓу снабдувачот и потрошувачот, во согласност со правилата за снабдување со топлинска енергија.
- (9) Со правилата за снабдување со топлинска енергија се уредуваат условите, начинот и постапката под кои потрошувачот му ги предава на управување и користење на снабдувачот уредите од ставовите (4) и (5) на овој член.

ПРАВА И ОБВРСКИ НА ПОТРОШУВАЧ

Член 235

- (1) Потрошувачите на топлинска енергија приклучени на системот за дистрибуција на топлинска енергија имаат право на слободен избор од кој снабдувач ќе бидат снабдувани.
- (2) Сопственикот на посебен дел во станбени, станбено - деловни, деловно - станбени и деловни објекти каде распределбата на надоместокот се врши преку еден мерен уред, а кој не е приклучен на системот за централно греење, има обврска да плаќа дел од вкупниот надоместок за топлинска енергија, кој се определува согласно со тарифниот систем за топлинска енергија.
- (3) По исклучок од ставот (2) на овој член, обврската за плаќање на дел од вкупниот надоместок за топлинска енергија не се однесува на сопствениците кои се ослободени од плаќање на надоместокот за топлинска енергија во постапка утврдена согласно со правилата за снабдување со топлинска енергија.

РАЗДВОЛУВАЊЕ НА ДЕЈНОСТИ

Член 236

- (1) Носителот на лиценца за дејноста регулирано производство на топлинска енергија не може да биде носител на лиценца за дејностите дистрибуција и снабдување со топлинска енергија.
- (2) Носителот на лиценца за дејноста дистрибуција на топлинска енергија не може да биде носител на лиценца за дејностите производство и снабдување со топлинска енергија.
- (3) По исклучок од ставовите (1) и (2) на овој член, ако во еден систем за топлинска енергија вкупната инсталирана моќност на потрошувачите е помала од 700MW, лиценците за вршење на дејностите производство или регулирано производство на топлинска енергија, оператор на систем за дистрибуција на топлинска енергија и снабдување со топлинска енергија можат да му бидат доделени на едно лице.

ЕДИНАЕСЕТТИ ДЕЛ

ПАЗАР НА СУРОВА НАФТА, НАФТЕНИ ДЕРИВАТИ И ГОРИВА ЗА ТРАНСПОРТ

ВРШИТЕЛИ НА ЕНЕРГЕТСКИ ДЕЈНОСТИ

Член 237

(1) Вршителите на енергетски дејности:

1. преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати
2. производство на горива наменети за транспорт со намешување на нафтени деривати и биогорива,
3. транспорт на сурова нафта преку нафтовод,
4. транспорт на нафтени деривати преку продуктовод и
5. трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт,

се должни објектите, уредите и постројките за вршење на енергетските дејности да ги користат и одржуваат во согласност со техничките прописи и стандарди и другите прописи за сигурно и безбедно работење и заштита на животната средина.

- (2) Техничките прописи од ставот (1) на овој член, ги донесува министерот по претходна согласност на министерот надлежен за работите од областа на транспортот, министерот надлежен за работите од областа на заштита на животната средина и министерот надлежен за работите од областа на внатрешните работи.
- (3) Нови објекти за транспорт на сурова нафта и нови објекти за транспорт на нафтени деривати и горива за транспорт се градат од страна на правни лица врз основа на овластување издадено од Владата со примена на одредбите од Член 52 до Член 60 од овој закон.

ПРАВИЛА ЗА РАБОТА НА НАФТОВОД

Член 238

(1) Вршителот на дејност транспорт на сурова нафта преку нафтовод е должен, по претходно одобрување од Министерството, да донесе правила за работа на нафтоводот и да ги објави на својата веб страница. Со овие правила особено се уредуваат:

1. техничките услови за транспорт на сурова нафта
2. техничките услови за одржување и безбедно функционирање на нафтоводот,
3. начин на определување на видовите инструменти за обезбедување на плаќање за услугите за пренос на сурова нафта;
4. начинот на усогласување со корисниците на нафтоводот во случаи на планирани прекини;
5. содржината на плановите за развој и одржување на нафтоводот како и начинот и постапката според која корисниците на нафтоводот ги доставуваат неопходните податоци за изработување на тие планови;
6. мерките и постапките што треба да се спроведат во случај на хаварии,

7. начинот, условите и постапката за договорен пристап на трета страна до системот за транспорт на сурова нафта,
  8. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на транспортираните количини на сурова нафта, и
  9. другите услови неопходни за безбеден и сигурен транспорт.
- (2) Вршителот на дејност транспорт на сурова нафта преку нафтовод е должен правилата од ставот (1) на овој член, да ги изготви во согласност со техничките прописи од Член 143 од овој закон. Правилата од ставот (1) на овој член, се доставуваат до Министерството заради одобрување, по претходно добиени мислења од министерствата од Член 143 став (2) од овој закон. Министерствата се должни мислењата да ги достават до Министерството во рок не подолг од 30 дена.

ПРАВИЛА ЗА РАБОТА НА ПРОДУКТОВОД

Член 239

- (1) Вршителот на дејност транспорт на нафтени деривати преку продуктовод е должен, по претходно одобрување од Министерството, да донесе правила за работа на продуктоводот и да ги објави на својата веб страница. Со овие правила особено се уредуваат:
1. техничките услови за транспорт на нафтените деривати,
  2. техничките услови за одржување и безбедно функционирање на продуктоводот,
  3. начин на определување на видовите на инструменти за обезбедување на плаќање на услугите за пренос на нафтени деривати;
  4. начинот на усогласување со корисниците на продуктоводот во случаи на планирани прекини;
  5. содржината на плановите за развој и одржување на продуктоводот, како и начинот и постапката според која корисниците на продуктоводот ги доставуваат неопходните податоци за изработување на тие планови;
  6. мерките и постапките што треба да се спроведат во случај на хаварији,
  7. начинот, условите и постапката за договорен пристап на трета страна до системот за транспорт на нафтените деривати,
  8. функционалните барања и класата на точност на мерните уреди, како и начинот на мерење на транспортираните количини на нафтените деривати, и
  9. другите услови неопходни за безбеден и сигурен транспорт.
- (2) Вршителот на дејност транспорт на сурова нафта преку продуктовод е должен правилата од ставот (1) на овој член, да ги изготви во согласност со техничките прописи од член 143 од овој закон. Правилата од ставот (1) на овој член се доставуваат до Министерството заради одобрување, по претходно добиени мислења од министерствата од член 143 став (2) од овој закон. Министерствата се должни мислењата да ги достават до Министерството во рок не подолг од 30 дена.

Член 240

- (1) Вршителите на енергетските дејности-транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод, се должни да им овозможат на не дискриминаторен и транспарентен начин договорен пристап на корисниците на

нафтоводот, односно продуктоводот заради транспорт на сурова нафта, односно нафтени деривати, под услов да се исполнети техничките услови за пристап на трета страна утврдени во правилата од членовите 144 и 145 од овој закон.

- (2) Вршителот на енергетската дејност од ставот (1) на овој член и корисникот на нафтоводот, односно продуктоводот, по поднесено барање од корисникот, склучуваат договор за пристап со кој во согласност со правилата од членовите 144 и 145 од овој закон, особено се уредуваат:
  1. податоците за точката на прием и точката на предавање;
  2. динамиката на транспортот, квалитетот на суровата нафта, односно нафтениот дериват;
  3. надоместокот за извршениот транспорт, како и видовите на инструментите за обезбедување на плаќањата;
  4. начин за разрешување спорови и
  5. договорни казни за недозволените отстапувања во однос на договорената количина и пропишан квалитет на транспортираната сурова нафта, односно нафтен дериват согласно со прописот од членот 150 став (1) од овој закон.
- (3) Вршителот на енергетската дејност од ставот (1) на овој член, е должен да обезбеди доверливост на деловните податоци кои корисниците на нафтоводот, односно продуктоводот му ги доставуваат заради склучувањето на договорите од ставот (2) на овој член.
- (4) Вршителот на енергетската дејност од ставот (1) на овој член, може со решение да го одбие барањето за пристап поради:
  1. недостаток на капацитет;
  2. погонски пречки или преоптовареност на нафтоводот, односно продуктоводот;
  3. загрозување на безбедноста или функционирањето на нафтоводот, односно продуктоводот;
  4. несоодветен квалитет на суровата нафта, односно нафтениот дериват согласно со прописот од членот 150 став (1) од овој закон или
  5. други услови предвидени во правилата од членовите 144 и 145 од овој закон.
- (5) Решението од ставот (4) на овој член, треба да биде детаљно образложено, а се донесува во рок од пет работни дена од денот на приемот на барањето за пристап.
- (6) Против решението од ставот (4) на овој член, корисникот може да поднесе приговор до Регулаторната комисија за енергетика, во согласност со правилата за постапување по приговори од членот 37 од овој закон.

Член 241

- (1) Министерот донесува методологија за определување на износот на надоместокот за извршениот транспорт преку нафтовод, односно продуктовод, заснована на начелата на објективност, транспарентност и недискриминација, со која се обезбедува:
  1. урамнотежување на интересите на вршителот на енергетската дејност-транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод и корисниците на нафтоводот, односно продуктоводот, како и заштита на корисниците од каква било злоупотреба на доминантната позиција на пазарот;
  2. надоместување на оправданите трошоци, поттикнување ефикасно работење, како и стекнување соодветен принос на капитал на вршителот на енергетската дејност

транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод и

3. финансиски средства неопходни за инвестиции, со кои ќе се обезбеди одржливо и сигурно функционирање и развој на нафтоводот, односно продуктоводот.
- (2) Вршителот на енергетската дејност транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод, најдоцна до 31-ви октомври во тековната година доставува на одобрување до Владата тарифник за вршење транспорт преку нафтовод, односно продуктовод, изработен врз основа на методологијата од ставот (1) на овој член за вршење транспорт преку нафтовод, односно продуктовод, кој се применува од наредната година.
- (3) Кон тарифникот од ставот (2) на овој член, се доставува следнава документација:
1. финансиски извештаи со сите прилози во согласност со усвоените меѓународни стандарди за финансиско известување објавени во „Службен весник на Република Северна Македонија“, со извештај на овластен ревизор;
  2. финансиско - сметководствени и техничко - економски и други податоци и информации, вклучително и податоци за транспортирани количини на сурова нафта и/или нафтени деривати во претходните три години и
  3. планови за инвестирање за наредните пет години, со опис и образложение за економската и енергетската оправданост на секоја инвестиција поделно како и податоци за степенот на реализација на инвестициите до денот на доставување на тарифникот.
- (4) Владата, по претходно мислење од Министерството и Регулаторната комисија за енергетика, го одобрува тарифникот од ставот (2) на овој член.
- (5) Во постапката за одобрување на тарифникот од ставот (2) на овој член, покрај документацијата од ставот (3) на овој член, Владата може да побара од вршителот на енергетската дејност да достави и други документи, информации и податоци од значење на одобрување на тарифникот.

ТРГОВЕЦ

Член 242

- (1) Трговецот на големо со горива купува сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и/или горива за транспорт од производители, тргува со други трговци на големо со горива и ги снабдува трговците на мало со горива и потрошувачите.
- (2) Трговецот на големо со горива треба да има во сопственост или да има право на користење објекти за складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива, и/или горива за транспорт.
- (3) Трговецот на големо со горива е должен во секое време да има оперативни резерви од нафтени деривати и горива за транспорт.
- (4) Министерот со правилник го пропишува нивото и начинот на пресметка на оперативните резерви од став (3) на овој член.
- (5) Во случај на потешкотии во снабдувањето и одредени технички проблеми, Владата, на барање на Министерството, со одлука може да дозволи користење на оперативните резерви од став (3) на овој член.

- (6) Трговецот на мало со горива ја врши својата дејност преку бензински станици или објекти што ги исполнуваат условите пропишани со закон или друг пропис.
- (7) Потрошувачите можат да набавуваат нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт и од странство доколку нафтени деривати или горивата за транспорт ги користат исклучиво за сопствена потрошувачка, за што не е потребна лиценца за трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт.

ПРОДАЖБА НА ТЕЧЕН НАФТЕН ГАС И КОМПРИМИРАН ГАС

Член 243

- (1) Трговецот на големо со сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт може да полни и дистрибуира садови под притисок со течен нафтен гас, односно компримиран гас за еднократна или повеќекратна употреба, ако има во сопственост или има право на користење на полнилници за течен нафтен гас, односно компримиран гас, коишто ги задоволуваат пропишаните услови и стандарди за изградба, одржување и безбедно функционирање.
- (2) Фирмата или дел од фирмата на трговецот мора да биде истакната на секој поединечен сад под притисок за течен нафтен гас и компримиран гас.

ОБЈЕКТИ ЗА СКЛАДИРАЊЕ

Член 244

- (1) Објект за складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива или горива за транспорт претставува техничко-технолошка и функционална целина наменета за складирање составена од резервоари и помошни постројки, којшто треба да ги исполнува пропишаните услови за изградба, одржување, заштита од пожари, заштита на животна средина, како и условите за евидентирање на количините и потребниот капацитет.
- (2) Министерот со правилник ги пропишува условите за евидентирање на количините и потребниот капацитет на објектите од став (1) на овој член.

ОДРЕДУВАЊЕ НА ЦЕНИ

Член 245

Во согласност со прописот од членот 57 став (1) точка 3 од овој закон, Регулаторната комисија за енергетика донесува одлука за највисоки малопродажни цени на одделни нафтени деривати и горива за транспорт.

КВАЛИТЕТ

Член 246

- (1) Владата, на предлог на Министерството, донесува уредба за квалитетот на течните горива со којшто особено се уредува:

1. видот на течни горива што можат да се пласираат на пазарот како и нивните карактеристики,
  2. начинот на утврдување на квалитетот на течните горива,
  3. начинот и постапката за следење на квалитетот на течните горива,
  4. правата и обврските на учесниците на пазарот на сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт од ставовите (2) и (3) на овој член и
  5. правата и обврските на учесниците на пазарот и државните органи во преодниот период потребен за замена на резервите на намешувањата од нафтени деривати и биогорива за транспорт.
- (2) Учесниците на пазарот на течните горива се должни да се придржуваат кон обврските утврдени со уредбата од став (1) од овој член.
- (3) Квалитетот на нафтени деривати и горивата за транспорт се потврдува со изјава за сообразност што производителите, трговците на големо на дериватот или горивото за транспорт, трговци на мало со горива, како и потрошувачите кои набавуваат нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт од странство ја обезбедуваат од правни лица акредитирани согласно со стандардот МКС ЕН ИСО/ИЕЦ 17020 врз основа на извештај за испитување на квалитетот на дериватот или горивото за транспорт од страна на лаборатории акредитирани согласно со стандардот МКС ЕН ИСО/ИЕЦ 17025.
- (4) Во Република Северна Македонија не може да се увезе и на пазарот не може да се врши промет со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и/или горива за транспорт ако за тие производи не е издадена изјава за сообразност од став (3) на овој член.

УПРАВНИ

ДВАНАЕСЕТТИ ДЕЛ

ПОСЕБНИ ОДРЕДБИ

УПРАВУВАЊЕ СО ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ И ОПРЕМА

Член 247

- (1) Корисникот на енергетскиот систем е должен:
1. да ги користи и управува своите енергетски објекти, уреди или инсталации во согласност со овој и друг закон, другите прописи и соодветните мрежни правила и да не ги загрозува животот и здравјето на луѓето, животната средина и имотот,
  2. да ги отстрани во определениот рок недостатоците на неговите енергетски објекти, уреди или инсталации утврдени од надлежниот инспекторат за техничка инспекција,
  3. да не врши приклучување на својот објект, уред или инсталација на енергетски систем, односно преку своите објекти, уреди или инсталации да не овозможува приклучување на друг корисник без претходна согласност на операторот на енергетскиот систем,
  4. да не врши манипулација со мерните уреди,
  5. да не ја попречува испораката на енергијата на другите корисници и
  6. во случај на кризна состојба да се придржува кон мерките пропишани во согласност со Член 14 од овој закон.
- (2) За опремата за производство на електрична и/или топлинска енергија, вградена во новоизграден енергетски објект или вградена во постоечки градежен објект, инвеститорот, треба да има решение за ставање во употреба на опремата по прв пат, издадено во согласност со законот со кој се уредува техничката инспекција.
- (3) Министерот донесува технички прописи за проектирање, изградба, ставање во употреба, функционирање и одржување на енергетски објекти, уреди и инсталации.

ПОСТАПУВАЊЕ СО ДОВЕРЛИВИ ИНФОРМАЦИИ ОД СТРАНА НА ОПЕРАТОРИТЕ

Член 248

- (1) Операторите на системите за пренос и дистрибуција на електрична енергија, гас, операторите на системите за дистрибуција на топлинска енергија, како и операторите на соодветните пазари на енергија се должни да ја чуваат доверливоста на деловно чувствителни информации добиени при извршувањето на дејноста и да спречи нивно обелоденување.
- (2) По исклучок од став (1) на овој член, објавувањето или обелоденувањето на информации кои не се од доверлива природа, а можат да донесат предности или придобивки за кое било друго лице или учесник на пазарот, соодветниот операторот ги објавува на недискриминаторен начин.
- (3) Министерството, Регулаторната комисија за енергетика или друг надлежен државен орган, може да побара од оператор од став (1) на овој член да овозможи пристап до деловно чувствителните информации што ќе ги користи исклучиво за сопствени потреби и е должна да обезбеди доверливост и заштита од обелоденување на добиените информации.

- (4) Операторите од став (1) на овој член се должни, на својата веб страница или на друг начин, да ги направат јавно достапни информациите потребни за безбедно и ефикасно работење на соодветниот систем односно обезбедуваат делотворната конкуренција и ефикасно функционирање на системите на пазарите.

РАЗМЕНА НА ПОДАТОЦИ МЕЃУ ВРШИТЕЛИ НА ЕНЕРГЕТСКИ ДЕЈНОСТИ

Член 249

- (1) Корисникот на системот е должен на операторот на системот кој го користи, како и на снабдувачите и трговците со енергија да им ги обезбеди своите податоци за контакт (име и презиме/назив на корисникот, адреса/седиште, матичен/даночен број, број на документ за идентификација, телефон, електронска пошта).
- (2) Вршителите на енергетските дејности од став (1) на овој член, заради остварување на обврските кои произлегуваат од овој закон и прописите и правилата донесени врз основа на овој закон, се должни да водат евиденција на корисниците на системот која ги содржи податоците од ставот (1) на овој член и имаат право податоците да ги обработуваат, ажурираат и разменуваат меѓу себе, како и да ги доставуваат на барање на државните органи и судовите.
- (3) Податоците на корисниците наведени во ставот (1) на овој член, можат да се користат исклучиво заради:
1. уредување на договорни односи (приклучување на системи за енергија или гас, испорака на енергија или гас и слично),
  2. наплата на побарувања,
  3. спроведување на судски или управни постапки и
  4. комуникација со корисниците заради исполнување на обврските од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон.
- (4) Вршителите на енергетските дејности од став (1) на овој член, се должни со податоците да постапуваат во согласност со законот со кој се уредува заштитата на личните податоци.
- (5) По престанување на договорните односи, податоците за корисниците од ставот (1) на овој член, се чуваат за период од три години од денот на издавање на последната сметка, односно фактура на корисниците за обезбедените услуги согласно со овој закон.
- (6) Корисниците на системот се должни во рок од 30 дена од настаната промена на податоците од ставот (1) на овој член, да ги информираат вршителите на енергетските дејности од став (1) на овој член, за промената на тие податоци.

НАДОМЕСТ НА ШТЕТА

Член 250

- (1) Операторот на соодветниот систем за пренос или дистрибуција на енергија има право на надоместување на штетата што настанала како резултат на неовластено преземена енергија или нерегистрирани количини на енергија заради неовластена манипулација со мерните уреди.

- (2) Постапката за утврдување на причините за настанатата штета, како и начинот на пресметка на штетата и надоместокот што корисникот треба да го плати, се утврдуваат со соодветните мрежни правила.
- (3) Потрошувачите на енергија имаат право на надоместување на штетата настаната поради намалена испорака или прекин во испораката на енергијата од страна на операторот на соодветниот систем за пренос или дистрибуција, под услови и на начин утврдени во правилата за надоместок за штети што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика.
- (4) Производителите на енергија имаат право на надоместување на штета од страна на операторот настаната поради намалена испорака или прекин во испораката на енергија во системот под услови и на начин утврдени во правилата за надоместок за штети што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика.

КОРИСТЕЊЕ НА ВОДОВИ ОД ОПЕРАТОР НА ЈАВНИ ЕЛЕКТРОНСКИ КОМУНИКАЦИСКИ УСЛУГИ

Член 251

- (1) Операторите на електропреносниот и електродистрибутивниот систем можат да ги дадат на користење постојните електрични водови на оператор кој обезбедува јавни електронски комуникациски услуги за пренос на комуникациски сигнали, радиодифузни мрежи и кабелски телевизиски мрежи, независно од видот на информациите што се пренесуваат, за што склучуваат соодветни договори, под услов да не се наруши преносот и дистрибуцијата на електричната енергија и корисникот да не ги користи електричните водови за вршење на електроенергетски дејности.
- (2) Ако е потребно операторот кој обезбедува јавни електронски комуникациски услуги за пренос на комуникациски сигнали, радиодифузни мрежи и кабелски телевизиски мрежи да обезбеди електрична енергија за опремата поставена на инфраструктурата на енергетските оператори, треба да обезбеди решение за согласност за приклучување на системот во согласност со соодветните мрежни правила.

РАКУВАЧИ НА ЕНЕРГЕТСКИ УРЕДИ И ПОСТРОЈКИ

Член 252

- (1) Ракувачите со енергетски уреди и постројки мора да имаат соодветно стручно образование и практично искуство согласно став (7) на овој член, како и положено испит за стручна оспособеност (во натамошниот текст: испит), кој содржи писмен дел и устен дел со практична работа.
- (2) Писмениот дел од испитот технички го спроведува правно лице кое е регистрирано во Централниот регистар на Република Северна Македонија и е избрано од Владата во постапка согласно со прописите за јавни набавки.
- (3) Усниот дел од испитот со практична работа го спроведува комисија која ја формира министерот и се состои од најмалку пет, а најмногу девет членови од редот на вработените во Министерството и надворешни стручни лица, во зависност од видот и карактеристиките на енергетските уреди и постројки. На членовите на комисијата им следува паричен надоместок за извршената работа кој на годишно ниво не го надминува нивото на три

просечни месечни нето-плати исплатени во Република Северна Македонија за претходната година, објавени од Државниот завод за статистика.

- (4) Пред полагање на испитот, ракувачите со енергетски уреди и постројки плаќаат надоместок за полагање на испитот што го определува министерот, а којшто не може да биде повисок од 15% од просечната месечна нето плата, исплатена во Република Северна Македонија во претходната календарска година.
- (5) Надоместокот за полагање на испитот се уплатува на сметката на сопствени приходи на Министерството.
- (6) На кандидатот којшто го положил испитот, министерот на предлог на комисијата од став (3) на овој член, му издава уверение.
- (7) Право на полагање на испит стекнуваат ракувачите на одделни видови на енергетски уреди и постројки, ако ги исполнуваат следниве услови за:
  1. ракување со парни турбини:
    - 1.1. над 10 MW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со турбински постројки и
    - 1.2. до 10 MW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и девет месеци работа под надзор на ракување со турбински постројки под надзор,
  2. ракување со гасни турбини кои служат за производство на електрична енергија, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со турбински постројки,
  3. ракување со хидротурбини кои служат за производство на електрична енергија, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со турбински постројки,
  4. ракување со котларници со АТК (автоматска термичка команда) инсталирана моќност:
    - 4.1. над 20 MW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со котловски постројки,
    - 4.2. до 20 MW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со котловски постројки и
    - 4.3. до 5 MW, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со котловски постројки,
  5. ракување со котли:
    - 5.1. со механизирани палење, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со котловски постројки и
    - 5.2. со рачно палење, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и шест месеци работа под надзор на ракување со котловски постројки,
  6. ракување со парни клипни машини, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со парни клипни машини,

7. ракување со мотори со внатрешно согорување во вкупна моќност:
  - 7.1. над 200 KW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со мотори и
  - 7.2. до 200 KW, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со мотори,
8. ракување со компресори и разладни постројки:
  - 8.1. со вкупна моќност над 200 KW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро, машинска или хемиско-технолошка струка и дванаесет месеци под надзор со компресори и разладни постројки и
  - 8.2. со вкупна моќност до 200 KW, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро, машинска или хемиско-технолошка струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со компресори и разладни постројки,
9. ракување со црпни станици:
  - 9.1. со вкупна моќност над 200 KW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со црпни станици и
  - 9.2. со вкупна моќност до 100 KW, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро, машинска или хемиско-технолошка струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со црпни станици,
10. ракување со генератори на гас, со стручно оспособување со двегодишно траење од електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со генераторите на гас,
11. ракување со котли за централно греење:
  - 11.1. со инсталирана моќност над 1 MW работен притисок 0,5 бара, температура до 110 C на излезната вода, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со котли и
  - 11.2. со инсталирана моќност од преку 0,2 MW до 1 MW работен притисок од 0,5 бара, температура од 110 C на излезната вода, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка, дванаесет месеци работа под надзор, од кои шест месеци на ракување со котли или завршено основно училиште и осумнаесет месеци работа под надзор, од кои шест месеци ракување,
12. ракување со климатизација, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и шест месеци работа под надзор на ракување со климатизацијата,
13. ракување со уредите за подготвување на напојна, котловска и разладна вода преку 15 м³ на час, со стручно оспособување со двегодишно траење од хемиско технолошка или машинска струка и шест месеци работа под надзор на ракување со уредите за подготвување на напојната котловската и разладната вода,
14. ракување со уредите за полнење и манипулација со технички гасови, со стручно оспособување со двегодишно траење од електро или машинска струка и шест месеци работа под надзор или завршено основно училиште и дванаесет месеци работа под надзор,
15. ракување со садови под притисок од прва и втора класа, со стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и шест месеци работа

- под надзор на ракување за работниците со енергетска струка, односно дванаесет месеци за работниците со електро или машинска струка,
16. ракување со трафостаници и разводни електропостројки стручно образование од четиригодишно траење од електро или енергетска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со трафостаници разводни електропостројки,
  17. ракување со диспечерски центри и електрокоманди, стручно образование од тригодишно траење од електро или енергетска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со диспечерски центри и електрокоманди,
  18. ракување со енергетскиот блок за производство на електрична енергија, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со енергетскиот блок,
  19. ракување со уредите за сушење:
    - 19.1. над 500 KW, стручно образование од четиригодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и шест месеци работа под надзор на ракување со уредите за сушење и
    - 19.2. до 500 KW, стручно оспособување со двегодишно траење од енергетска, електро или машинска струка и шест месеци работа под надзор на ракување со уредите за сушење, и
  20. ракување со технолошки печки со ефект над 0,5 MW што се палат со течно и гасно гориво, стручно образование од четиригодишно траење од енергетика, електро или машинска струка и дванаесет месеци работа под надзор на ракување со технолошките печки.
- (8) За лицето кое ракува со диспечерски центри и електрокоманди во операторот на електропреносниот систем и ги исполнува условите од ставот (7) точка 17 на овој член, обуката, полагањето на испитот и сертификарањето се врши согласно со мрежните правила и придружните документи на ENTSO-E.
- (9) Министерството води евиденција за спроведените испити.
- (10) Министерот со правилник поблиску ги пропишува:
1. програмата за испитот,
  2. поблиските услови што секој член на комисијата од став (3) на овој член, треба да ги исполнува, како и нејзините задачи,
  3. начинот на изработување и ревидирање на прашањата од испитот, како и определување на лицата кои ги изработуваат и ревидираат,
  4. постапката за полагање на испитот,
  5. начинот на користење на електронскиот систем за полагање на писмениот дел од испитот,
  6. техничките услови за просторијата во која се полага писмениот дел од испитот,
  7. условите за прекин и продолжување на полагањето на испитот,
  8. содржината, начинот и рокот на изработка на записникот и извештајот од полагање на испитот,
  9. формата и содржината на уверението за положен испит и
  10. содржината и начинот на водење на евиденцијата за спроведени испити, како и роковите за нејзино чување.

**СЕРТИФИКАТ ЗА ИЗВЕДУВАЊЕ, ОДНОСНО ЗАВАРУВАЊЕ НА ПОЛИЕТИЛЕНСКИ ЦЕВКИ ИЛИ ЧЕЛИЧНИ ЦЕВКИ ЗА
ГАСОВОДНИ СИСТЕМИ**

Член 253

- (1) Сертификат за изведување, односно заварување на полиетиленски цевки или челични цевки за гасоводни системи издаден од надлежно тело на друга држава може да се признае во Република Северна Македонија на барање на носителот на сертификатот.
- (2) Признавањето на сертификатот од ставот (1) на овој член, го спроведува Комисија за признавање на сертификати за изведување, односно заварување на полиетиленски или челични цевки за гасоводни системи, формирана од министерот.
- (3) Комисијата од став (2) на овој член, е составена од пет члена, од кои по еден претставник од Министерството, министерството надлежно за работите од областа на градежништвото, надлежниот инспекторат за техничка инспекција, Комората на овластени инженери и надворешен експерт од областа на гасната техника. Мандатот на членовите на Комисијата изнесува четири години.
- (4) Носителот на сертификатот издаден од надлежно тело на друга држава доставува барање за признавање на сертификатот до Министерството и кон барањето треба да достави:
  1. оригинал сертификат и заверен превод на сертификатот за изведување – заварување на полиетиленски или челични цевки за гасоводни системи на македонски јазик и
  2. заверен превод на писмен документ врз основа на кој може да се утврди дека надлежното тело на друга држава може да издава таков вид на сертификати.
- (5) Ако Комисијата од став (2) на овој член, утврди дека барањето за признавање на сертификатот е целосно, во рок не подолг од 30 дена од денот на приемот на барањето, му предлага на министерот да донесе решение за признавање на сертификатот.
- (6) Ако Комисијата од став (2) на овој член, утврди дека барањето за признавање на сертификатот е нецелосно, во рок не подолг од 30 дена од денот на приемот на барањето, му предлага на министерот да донесе решение со кое се одбива барањето. Против решението може да се поведе управен спор.

КОНТРОЛА НА КВАЛИТЕТОТ НА ЕЛЕКТРИЧНАТА ЕНЕРГИЈА

Член 254

- (1) Министерот со правилник за контрола на квалитетот на електричната енергија ги пропишува начинот и постапката на мерењата на квалитетот на електричната енергија испорачана преку електропреносниот систем или електродистрибутивните системи.
- (2) По барање на корисник на електропреносниот или електродистрибутивниот систем, надлежниот инспекторат за техничка инспекција или инспекциско тело акредитирано според Законот за акредитација врши мерење на квалитетот на испорачаната електрична енергија во услови на нормален режим на работа на соодветниот систем.
- (3) Потрошувачот на електрична енергија доставува барање за мерење на квалитетот на испорачаната електрична енергија до надлежниот инспекторат за техничка инспекција преку неговиот снабдувач или трговец или склучува договор со акредитирано инспекциско тело.

- (4) Министерот го утврдува надоместокот за мерењата на квалитетот на електричната енергија што ги врши надлежниот инспекторат за техничка инспекција, во зависност од видот на мрежата и посебните барања за мерењата на квалитетот.
- (5) Надоместокот за мерењата на квалитетот на електричната енергија што ги врши акредитирано инспекциско тело се определува со договорот од ставот (3) на овој член.
- (6) Ако резултатите од извршените мерења се во согласност со квалитетот пропишан со мрежните правила за пренос или дистрибуција на електрична енергија, надоместокот за извршените мерења го плаќа корисникот.
- (7) Ако резултатите од извршените мерења направени од надлежниот инспекторат за техничка инспекција или од акредитираното инспекциско тело не се во согласност со квалитетот пропишан со мрежните правила за пренос или дистрибуција на електрична енергија, операторот на соодветниот систем го плаќа надоместокот за извршените мерења, кој не може да биде повисок од надоместокот утврден во согласност со ставот (4) на овој член или во договорот од став (5) на овој член.
- (8) Операторите на електропреносниот и електродистрибутивниот систем вршат контрола на квалитетот на електричната енергија и проверка дали корисниците на соодветниот систем го користат системот според условите и критериумите пропишани во соодветните мрежни правила.
- (9) Директорот на надлежниот инспекторат за техничка инспекција, најдоцна до 31-ви декември, донесува план за мерење на квалитетот со електрична енергија, со опфат на мерни точки и динамика за спроведување на мерењата за следната календарска година.
- (10) Надлежниот инспекторат за техничка инспекција, најдоцна до 15-ти март, доставува извештај до Министерството и до Регулаторната комисија за енергетика за реализацијата на планот од ставот (9) на овој член, за претходната календарска година.

ЗАШТИТА НА ДЕЛОВНИ ИНФОРМАЦИИ

Член 255

- (1) Вршителите на енергетски дејности се должни да обезбедат и да гарантираат доверливост на деловните податоци и информации што ги добиваат од корисниците при вршењето на дејноста во согласност со закон, освен за информации:
  1. што се достапни до јавноста,
  2. за кои постои писмена согласност за обелоденување од корисникот и
  3. кои вршителот на енергетската дејност е должен да ги обезбеди согласно со обврските утврдени во лиценцата, одлука на надлежен суд или на барање на државен орган.
- (2) Вршителите на енергетските дејности не смеат да ги злоупотребуваат деловните тајни и информации што се добиени при вршење на дејноста заради стекнување на деловна корист, како и заради преземање на дискриминаторски дејствија во корист на трети лица.

ЗАБРАНА ЗА ИЗВЕДУВАЊЕ РАБОТИ ПОКРАЈ ЕНЕРГЕТСКИ ОБЈЕКТИ

Член 256

- (1) Не се дозволува изградба и изведување на други работи, засадување на растенија и дрвја на земјиште под, над и покрај енергетските објекти, уреди и постројки, со кои се нарушува процесот на производството, пренесување и дистрибуција на енергија или се загрозува безбедноста на луѓето и имотот.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, ако изведувањето на работите е неопходно за остварување на јавен интерес, вршителот на енергетската дејност по барање на изведувачот на работите, е должен да даде писмена согласност за изведување на работите во рок од 15 дена од денот на поднесувањето на барањето, во која ги определува и потребните заштитни мерки за објектите, уредите и постројките.
- (3) Преземање на заштитните мерки определени во согласноста од ставот (2) на овој член, е на трошок на изведувачот на работите.

ОБВРСКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ ПРИВРЕМЕН ПРЕМИН ПРЕКУ ЗЕМЈИШТЕ

Член 257

- (1) Сопственикот, односно корисникот на земјиште е должен да дозволи привремен премин преку тоа земјиште за вршење премер, снимање, проектирање и изведување на работи на одржување и реконструкција на енергетски објекти, како и за вршење на инспекциски надзор на објектите кои се поставени на тоа земјиште.
- (2) Сопственикот, односно корисникот на земјиштето има право на надоместок за штетата настаната со работите од ставот (1) на овој член.

СТЕЧАЈ НАД ВРШИТЕЛ НА ЕНЕРГЕТСКА ДЕЈНОСТ СО ОБВРСКА ЗА ОБЕЗБЕДУВАЊЕ НА ЈАВНА УСЛУГА

Член 258

- (1) Кога вршителот на енергетска дејност, кој има обврска за обезбедување на јавна услуга, бара отварање на стечајна постапка со лично управување, должен е пред доставување на барањето за отворање на стечајна постапка, планот за лично управување да го достави на мислење до Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од 30 дена од денот на приемот на планот од ставот (1) на овој член, го доставува мислењето по планот до вршителот на енергетската дејност, во кое покрај обврските утврдени во лиценцата, може да определи и други обврски за вршителот на енергетската дејност при спроведување на планот за лично управување.
- (3) Стечајниот судија до Регулаторната комисија за енергетика веднаш го доставува решението за отворање на стечајна постапка.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика во рок од седум дена од приемот на решението од став (3) на овој член, по службена должност врши прилежување на отворената стечајна постапка во лиценцата за вршење на енергетска дејност.

- (5) Ако на вршителот на енергетска дејност од став (1) на овој член, е отворена стечајна постапка по барање на доверител:
1. стечајниот судија веднаш го доставува решението за отворање на стечајна постапка до Регулаторната комисија за енергетика,
  2. стечајниот управник, во рок од три дена од денот на донесувањето на одлуките од стечајниот судија, стечајниот управник, одборот и/или собранието на доверители, ги доставува до Регулаторната комисија за енергетика и
  3. Регулаторната комисија за енергетика во рок од седум дена од приемот на решението од точка 1 на овој став, по службена должност врши прибележување на отворената стечајна постапка во лиценцата за вршење на енергетска дејност на друштвото.
- (6) Стечајниот управник е должен да обезбеди друштвото во стечај непречено да ја врши енергетската дејност од став (1) на овој член, до донесувањето на одлука од страна на собранието на доверители.
- (7) Ако во стечајната постапка се донесе одлука за реорганизација на друштвото, стечајниот судија веднаш го доставува планот за реорганизација до Регулаторната комисија за енергетика.
- (8) Регулаторната комисија за енергетика, во рок од 30 дена од денот на приемот на планот за реорганизација од ставот (7) на овој член, го доставува до стечајниот судија и собранието на доверители мислењето по планот за реорганизација на друштвото.
- (9) По одобрувањето на планот за реорганизација и ако мислењето за планот за реорганизација од Регулаторната комисија за енергетика е позитивно, Регулаторната комисија за енергетика во рок од седум дена од денот на добивањето на известувањето од стечајниот управник за одобрување на планот за реорганизација, донесува одлука за пренос на лиценцата за вршење на енергетска дејност на субјектот кој што го спроведува планот за реорганизација на друштвото.

ТРИНАЕСЕТТИ ДЕЛ

НАДЗОР

ОРГАНИ КОИ ВРШАТ НАДЗОР

Член 259

- (1) Министерството врши надзор над спроведувањето на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, освен над прописите и правилата донесени или одобрени од Регулаторната комисија за енергетика.
- (2) Министерството врши надзор над работењето на Агенцијата за енергетика во согласност со овој закон.
- (3) Министерството врши надзор над законитоста на работата на единиците на локалната самоуправа во согласност со овој закон.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика врши надзор над работењето на вршителите на регулирани енергетски дејности, како и на вршителите на енергетски дејности на кои што им е наметната обврска за обезбедување на универзална, односно јавна услуга, во согласност со овој закон.
- (5) Регулаторната комисија за енергетика врши надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон што се однесуваат на обврските за сопственичко раздвојување на операторите на системите и пристапот на трета страна и приклучувањето на корисниците на соодветните системи.
- (6) Регулаторната комисија за енергетика врши надзор над спроведувањето на одредбите од овој закон што се однесуваат на обезбедување на интегритет и транспарентност, односно забраната за тргување засновано на внатрешни информации и забраната за манипулација на пазар и/или обид за манипулација на пазарите на енергетски производи на големо.
- (7) Регулаторната комисија за енергетика врши надзор над работењето на носителите на лиценци во однос на исполнување на нивните обврски утврдени во издадените лиценци.
- (8) Вршењето на надзорот од овој член се заснова на начелото на законитост, одговорност и самостојност во остварувањето на надлежностите утврдени со овој и друг закон.

ПОСТАПУВАЊЕ ПО УТВРДЕНИ НЕПРАВИЛНОСТИ И НЕДОСТАТОЦИ

Член 260

- (1) Ако при вршењето на надзорот од Член 206 од овој закон, се утврдат неправилности, органот што го врши надзорот е должен да ги извести лицата кај кои е извршен надзорот за утврдените неправилности и недостатоци и им определува рок за нивно отстранување.
- (2) Ако лицата кај кои е извршен надзор не ги отстранат констатираните неправилности и недостатоци во утврдениот рок, органот што го врши надзорот презема мерки за нивно отстранување.
- (3) Во случај кога констатираните неправилности и недостатоци можат да предизвикаат штетни последици по интересите на граѓаните или работењето на органот што го врши

надзорот, органот за тоа веднаш ја известува Владата, а по потреба и други органи и предлага мерки за нивно отстранување.

- (4) Кога неправилностите и недостатоците од ставот (3) на овој член, се констатирани при вршењето на надзор кај вршителите на регулирани енергетски дејности, а не се отстранети во рокот определен со известувањето од ставот (1) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика започнува постапка за суспендирање, односно одземање на лиценцата.

ПРЕДМЕТ НА НАДЗОР И МЕРКИ НАД ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА

Член 261

- (1) При вршењето на надзорот од членот Член 206 став (3) од овој закон, министерството:
1. ја следи законитоста на работата на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, презема мерки и активности и поднесува иницијативи за остварување на нивната надлежност во согласност со закон,
  4. оценува дали органите на единицата на локалната самоуправа обезбедуваат работите од нивна надлежност да се извршуваат во согласност со постапките утврдени со овој закон,
  5. им укажува на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа за пречекорување на нивната надлежност утврдена со закон и друг пропис и им предлага соодветни мерки за надминување на ваквата состојба,
  6. укажува на определени материјални и процедурални недостатоци во работата на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа кои би можеле да го оневозможат вршењето на работите од јавен интерес од локално значење,
  7. дава препораки за доследно спроведување на надлежностите на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа од овој закон, на нивно барање,
  8. го следи навременото донесување на актите утврдени со овој закон од страна на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа,
  9. поднесува иницијативи и предлози до советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа, доколку констатира неспроведување на законот како резултат на судир на надлежности меѓу органите на општината,
  10. ја следи законитоста на решенијата што градоначалникот ги донесува во решавање на управните работи за права, обврски и интереси на физичките и правните лица донесени врз основа на овој и друг закон и презема мерки за кои е овластен со закон и
  11. навремено ги известува органите на единицата на локалната самоуправа за констатирани состојби во нивната работа и за преземените мерки при вршењето на надзорот.
- (2) За преземените мерки и активности од ставот (1) на овој член, министерството го информира советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа.
- (3) Ако и покрај укажувањата и преземените мерки и активности, советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа не го обезбедат извршувањето на работите од ставот (1) на овој член, по сила на закон им се ограничува или одзема вршењето на соодветната надлежност.
- (4) Во случајот од став (3) на овој член, Министерството ги презема и врши одземените надлежности на советот и градоначалникот на единицата на локалната самоуправа во име

и за сметка на единицата на локалната самоуправа, но не повеќе од една година од денот на нивното преземање.

НАДЗОР ОД СТРАНА НА РЕГУЛАТОРНАТА КОМИСИЈА ЗА ЕНЕРГЕТИКА

Член 262

- (1) Надзорот од членот 206 ставови (4), (5), (6) и (7) од овој закон го вршат вработени во стручната служба, определени со актот за систематизација на работните места на Регулаторната комисија за енергетика (во натамошниот текст: овластени лица).
- (2) Надзорот од ставот (1) на овој член, се врши како:
  1. редовен надзор, којшто се врши согласно со годишен план за вршење на надзор којшто го донесува Регулаторната комисија за енергетика, најдоцна до 31 декември во годината за наредната година и
  2. вонреден надзор, којшто се врши по поднесена иницијатива од државен орган, единица на локална самоуправа, учесник на соодветен пазар на енергија или друго правно или физичко лице.
- (3) За вршење на надзорот од ставот (2) на овој член, Регулаторната комисија за енергетика донесува решение во коешто се определува причината за вршење на надзорот, лицето врз коешто се врши надзорот, овластените лица, времетраењето и опфатот на надзорот.
- (4) Регулаторната комисија за енергетика, најдоцна еден ден пред почетокот на вршењето на надзорот, го доставува решението од ставот (3) на овој член, до лицето врз коешто се врши надзорот, освен ако со решението е утврдено дека со доставувањето би се намалила ефикасноста на надзорот.
- (5) Лицето врз коешто се врши надзорот е должно на овластените лица да им овозможи непречено вршење на надзорот, а особено да подготви и да стави на увид точни и целосни податоци, извештаи, исправи, материјали или други документи кои се неопходни за извршување на надзорот, да даде усни информации во форма на изјави или одговори, да овозможи пристап до просториите, постројките, енергетските производи, документите или кое било друго средство во врска со предметот на надзорот.
- (6) За преземените дејства при вршењето на надзорот се составува записник којшто го потпишуваат овластените лица и одговорното лице во лицето врз коешто е извршен надзорот и во рок од три дена од преземените дејства се доставува до субјектот на надзорот.
- (7) Во рок од 60 дена по завршувањето на надзорот, овластените лица до членовите на Регулаторната комисија за енергетика доставуваат извештај за извршениот надзор.
- (8) Покрај спроведувањето на надзорот на начин утврден со одредбите од овој член, Регулаторната комисија за енергетика го врши надзорот над учесниците на пазарите на енергија на големо со енергетски производи од членот 25-а од овој закон преку истражување кое опфаќа испитување и проверување на недозволените дејства од членот 25-а од овој закон.
- (9) Регулаторната комисија за енергетика донесува правилник за вршење на надзор, со кој поблиску се уредуваат подготовката и спроведувањето на надзорот.

Член 263

- (1) Инспекциски надзор врз спроведувањето на овој закон вршат надлежниот инспекторат за техничка инспекција и надлежниот пазарен инспекторат.
- (2) Инспекцискиот надзор опфаќа надзор над спроведувањето на одредбите од овој и друг закон, прописи, правила, стандарди, технички спецификации и норми за квалитет што се однесуваат на вршење на енергетските дејности од страна на вршителите на енергетските дејности, корисниците на енергетските системи и потрошувачите.
- (3) Во вршењето на инспекцискиот надзор, инспекциските органи од ставот (1) на овој член, можат да овластат стручни лица од други тела и установи, односно други правни лица да вршат одделни работи во врска со инспекцискиот надзор, ако за нивното извршување е потребна посебна стручност или опрема.
- (4) Инспекциските служби кои вршат инспекциски надзор над работењето на вршителите на енергетските дејности за кои е потребна лиценца, на барање од Регулаторната комисија за енергетика се должни веднаш да и ги достават сите информации кои се од значење за издавање или одземање на лиценца, вклучувајќи и информации за тековното работење на носителот на лиценца.

ВРШЕЊЕ НА ИНСПЕКЦИСКИ НАДЗОР

Член 264

- (1) Претседателот на инспекцискиот совет издава налог за вршење на заеднички вонреден инспекциски надзор од страна на инспекциските органи од членот 209 од овој закон во согласност со законот со кој се уредува инспекцискиот надзор.
- (2) Вршителите на енергетските дејности, корисниците на енергетските системи и потрошувачите се должни да постапат по барањето, односно наредбата од инспекциските органи од Член 209 од овој закон, а особено:
  1. да овозможат непречено вршење на инспекцискиот надзор;
  2. да стават на увид исправи и податоци кои се потребни за вршење на надзорот;
  3. да овозможат во определен рок пристап до просториите, производите, документите или кое било друго средство кое е предмет на инспекцискиот надзор;
  4. по писмено барање на инспекцискиот орган да го прекинат работењето за време на инспекцискиот надзор, доколку тоа е потребно за вршење на надзорот и утврдување на фактичката состојба, и
  5. по писмено барање на инспекцискиот орган, во рок определен со барањето, на инспекторот да му достават или подготват точни и целосни податоци, извештаи, материјали или други документи кои се неопходни за извршување на инспекцискиот надзор.

ПОСТАПУВАЊЕ НА НАДЛЕЖНИОТ ИНСПЕКТОРАТ ЗА ТЕХНИЧКА ИНСПЕКЦИЈА

Член 265

- (1) Ако при вршењето на инспекцискиот надзор инспектор од надлежниот инспекторат за техничка инспекција утврди дека не се применуваат или несоодветно се применуваат одредбите од овој и друг закон, други прописи, правила, стандарди, технички спецификации и норми за квалитет донесува решение со кое изрекува опомена во кое определува рок во кој субјектот на инспекциски надзор е должен да ги отстрани неправилностите и недостатоците, утврдени со записник.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, во случај кога инспекторот оцени дека утврдените неправилности и недостатоци можат да предизвикаат или предизвикуваат непосредна опасност по животот и здравјето на луѓето или финансиска штета или штета по имотот од поголема вредност или загрозување на животната средина или загрозување на јавниот интерес, донесува решение со кое:
  1. ја забранува употребата на објектот, постројката, уредот или инсталацијата или
  2. ја забранува изградбата, односно поставувањето на објектот, постројката, уредот или инсталацијата.
- (3) Ако по истекот на рокот определен при изрекувањето на опомената од ставот (1) на овој член, инспекторот утврди дека неправилностите и недостатоците се уште не се отстранети, донесува решение со кое изрекува инспекциска мерка од ставот (2) на овој член.
- (4) За донесеното решение од ставовите (2) и (3) на овој член, кое се однесува на носител на лиценца за вршење на енергетска дејност инспекторот е должен да ја извести Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Ако вршителот на енергетска дејност не постапи согласно со решението од ставовите (2) и (3) на овој член, инспекторот од надлежниот инспекторат за техничка инспекција поднесува барање за поведување на прекршочна постапка.
- (6) Надлежниот инспекторат за техничка инспекција воспоставува и води евиденција на изречени опомени од ставот (1) на овој член.

ПОСТАПУВАЊЕ НА НАДЛЕЖНИОТ ПАЗАРЕН ИНСПЕКТОРАТ

Член 266

- (1) Ако при вршењето на инспекцискиот надзор, инспекторот од надлежниот пазарен инспекторат утврди дека не се применуваат или несоодветно се применуваат правилата со кои се уредува снабдувањето на потрошувачите со енергија, односно учесниците на пазарот на течните горива не се придржуваат кон обврските утврдени со прописот од членот 150 став (1) од овој закон, донесува решение со кое изрекува опомена во кое определува рок во кој субјектот на инспекциски надзор е должен да ги отстрани неправилностите и недостатоците утврдени со записник.
- (2) По исклучок од ставот (1) на овој член, во случај кога инспекторот оцени дека утврдените неправилности и недостатоци можат да предизвикаат или предизвикуваат непосредна опасност по животот и здравјето на луѓето или финансиска штета или штета по имотот од поголема вредност или загрозување на животната средина или загрозување на јавниот

интерес, донесува решение со кое наредува да се повлечат од промет течните горива чијшто квалитет не одговара на пропишаниот.

- (3) Ако по истекот на рокот определен при изрекувањето на опомената од ставот (1) на овој член, инспекторот утврди дека неправилностите и недостатоците се уште не се отстранети, донесува решение со кое изрекува инспекциска мерка од ставот (2) на овој член.
- (4) За донесеното решение од ставовите (2) и (3) на овој член кое се однесува на носител на лиценца за вршење на енергетска дејност инспекторот е должен да ја извести Регулаторната комисија за енергетика.
- (5) Ако вршителот на енергетска дејност не постапи согласно со решението од ставовите (2) и (3) на овој член, инспекторот од надлежниот пазарен инспекторат поднесува барање за поведување на прекршочна постапка.
- (6) Државниот пазарен инспекторат воспоставува и води евиденција на изречени опомени од ставот (1) на овој член.

DRAFT

ЧЕТИРИНАЕСЕТТИ ДЕЛ

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

ПОСТАПУВАЊЕ НА НАДЛЕЖНИОТ ПАЗАРЕН ИНСПЕКТОРАТ

Член 267

- (1) Поведување на прекршочна постапка за прекршоци утврдени во овој закон можат да побараат органите кои со овој закон се задолжени да вршат надзор.
- (2) За прекршоците од членовите ___ за кои е предвидена глоба во износ над 1.000 евра во денарска противвредност за правно лице, над 500 евра во денарска противвредност за одговорното лице во правното лице и над 250 евра во денарска противвредност за физичко лице од овој закон надлежните органи од ставот (1) на овој член, поднесуваат барање за поведување на прекршочна постапка до надлежниот суд.
- (3) На постапките од став (1) од овој член, се применуваат соодветно одредбите од Законот за прекршоците.

Член 268

- (1) Министерството ја води прекршочната постапка и изрекува прекршочни санкции за прекршоците од членовите ___ од овој закон.
- (2) За водење на прекршочната постапка и изрекување на прекршочна санкција за прекршоците од ставот (1) на овој член, за кои е предвидена глоба во износ до 1.000 евра во денарска противвредност за правно лице, 500 евра во денарска противвредност за одговорното лице во правното лице и 250 евра во денарска противвредност за физичко лице, министерот со решение формира комисија за одлучување по прекршок (во натамошниот текст: Прекршочна комисија), составена од три члена од редот на лицата вработени во министерството и тоа:
  1. еден член дипломиран правник, со положен правосуден испит и со пет години работно искуство во својата област, којшто е претседател на Прекршочната комисија,
  2. еден член со висока стручна подготовка од областа на техничките науки со пет години работно искуство во својата област, и
  3. еден член со висока стручна подготовка од областа на економските науки со пет години работно искуство во својата област.
- (3) Прекршочната комисија се избира за период од три години со право на повторен избор на членовите.
- (4) Министерот на предлог на претседателот на Прекршочната комисија може да донесе решение за разрешување на член на Прекршочната комисија во следниве случаи:
  1. со истекот на времето за кое е именуван за член,
  2. по негово барање,
  3. со исполнување на условите за старосна пензија согласно со закон,
  4. ако му се утврди трајна неспособност за учество во работата на Прекршочната комисија,
  5. ако со правосилна судска одлука се утврди прекршување на прописите за водење на прекршочната постапка,

6. ако не ги исполнува обврските кои произлегуваат од работењето во Прекршочната комисија, и
  7. ако не пријавил постоење на конфликт на интереси за случај за кој решава Прекршочната комисија.
- (5) Прекршочната комисија донесува деловник за својата работа кој го одобрува министерот.
  - (6) Прекршочната комисија работи во совет, а одлучува со мнозинство гласови од вкупниот број на членови.
  - (7) Членовите на Прекршочната комисија одлучуваат самостојно и независно врз основа на закон и според своето стручно знаење и сопствено убедување.
  - (8) Против решенијата на прекршочната комисија може да се изјави правно средство до надлежен орган согласно со Законот за прекршоците.

Член 269

- (1) Кога надлежниот инспектор ќе утврди дека е сторен прекршок, ќе состави записник во кој ќе ги забележи битните елементи на дејствието, времето, местото и начинот на сторувањето на прекршокот, описот на дејствието и лицата затекнати на самото место.
- (2) Пред да поднесе барање за поведување на прекршочна постапка за прекршоците од членовите ___ од овој закон, надлежниот инспектор е должен на сторителот на прекршокот да му предложи постапка за порамнување со издавање на прекршочен платен налог.
- (3) Надлежниот инспектор на сторителот на прекршокот му издава прекршочен платен налог.
- (4) Во постапката за порамнување глобата во прекршочниот платен налог се изрекува во минималниот пропишан износ за прекршокот.
- (5) По приемот и потпишувањето на прекршочниот платен налог, сторителот на прекршокот е должен да ја плати глобата, во рок од осум дена од приемот на прекршочниот платен налог на сметката означена во платниот налог.
- (6) Сторителот на прекршокот кој ќе ја плати глобата во рокот од ставот (5) на овој член, ќе плати половина од изречената глоба, за кое право се поучува во правната поука.
- (7) Примањето на платниот налог од сторителот на прекршокот од ставот (4) на овој член и изјавата од ставот (5) на овој член се забележува во записникот.
- (8) Ако сторителот на прекршокот не ја плати глобата во рокот од ставот (5) на овој член, надлежниот инспектор поднесува барање за поведување прекршочна постапка до надлежниот суд согласно со Член ___ од овој закон, односно до Прекршочната комисија согласно со Член ___ од овој закон.
- (9) Надлежниот инспектор е должен да води евиденција за издадените прекршочни платни налози и за исходот на поведените постапки.
- (10) Во евиденцијата од ставот (9) на овој член, се собираат, обработуваат и чуваат следниве податоци име и презиме, односно назив на сторителот на прекршокот, живеалиште, односно престојувалиште, седиште, вид на прекршокот, број на прекршочниот платен налог кој му се издава и исходот на постапката.
- (11) Личните податоци од ставот (10) на овој член, се чуваат пет години од денот на внесувањето во евиденцијата.

Член 270

- (1) Глоба во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 500 до 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 1.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец:
1. кое не доставува податоци за изработка и следење на енергетскиот биланс и податоци неопходни за изработка на стратегиите, програмите и извештаите за реализација на програмите, чиешто донесување е предвидено со овој закон (Член 14 став (6)),
  2. оператор на систем за пренос, односно на систем за дистрибуција на соодветен вид на енергија, кое не доставило план за постапување во кризни состојби за одобрување до министерството (Член 14 став (2)),
- (2) Глоба во износ од 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 150 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како мал или среден трговец и глоба во износ од 250 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како голем трговец, за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член.

Член 271

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на:
1. вршител на енергетска дејност од членот 51 став (2) ако не го објави актот во „Службен весник на Република Северна Македонија“;
  2. учесник на пазарите на големо од членот 53 став (1) за тргување засновано на внатрешни информации на пазарот на големо на електрична енергија и гас;
  3. учесник на пазарите на големо од членот 53 став (2) за манипулација на пазарот на големо на електрична енергија и гас (53 став (2));
  4. учесник на пазарите на големо од членот 53 став (3) за обид за манипулација на пазарот на големо на електрична енергија и гас (53 став (3));
  5. учесник на пазарите на големо од членот 53 став (7) од овој закон ако не доставува извештаи до Регулаторната комисија за енергетика или ако не објавува целосни и точни внатрешни информации (53 став (7));
  6. вршител на енергетска дејност ако не достави до Регулаторната комисија за енергетика годишен извештај од членот 57 став (8) и
  7. вршител на енергетската дејност којшто побарал престанување или на кого му е одземена лиценцата, не продолжи со обезбедувањето на јавната, односно универзалната услуга во согласност со мерките за обезбедување јавна, односно универзална услуга и/или не ги применува важечките цени и тарифи (член 82 став (4)).
- (2) Глоба во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото

класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец, кое:

1. не ги применува мерките наложени со одлуката донесена од Регулаторна комисија за енергетика (Член 54, став (1)),
  2. не се придржува кон цените и тарифите утврдени во одлуките што ги донесува Регулаторната комисија за енергетика (Член 29 став (4)),
  3. врши енергетска дејност без да му биде издадена лиценца за вршење на дејноста (Член 70 став (1)).
  4. кое не ги исполнува неговите обврски утврдени во издадената лиценца за вршење на енергетска дејност, а за кои не е пропишана посебна санкција во останатите прекршочни одредби од овој закон.
- (3) Глоба во износ од 1% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на друштвото:
1. кое врши една или повеќе регулирани енергетски дејности, а не води одвоена сметководствена евиденција за секоја регулирана дејност одделно (Член 6 став (1)),
  2. кое не доставува до Регулаторната комисија за енергетика информации и податоци потребни за следењето на функционирањето на пазарите на енергија во Република Македонија, (Член 52 став (6)),
  3. учесник на пазарите на големо од членот 25-а став (4) од овој закон, ако не поднесе барање за запишување во евиденцијата што ја воспоставува и води Регулаторната комисија за енергетика (член 53 став (6));
  4. кое во рамките на вршењето на својата дејност посредува во договарање на трансакции со енергетски производи на пазарите има основано сомнение дека определена трансакција може да претставува тргување засновано на внатрешни информации, манипулација на пазар или обид за манипулација на пазар, а за тоа не ја известило Регулаторната комисија за енергетика (член 53 став (8));
  5. кое не воспоставило и не применува ефикасни механизми за препознавање на тргување засновано на внатрешни информации, манипулација на пазар или обид за манипулација на пазар (член 53 став (9));
  6. операторите на електропреносниот и електродистрибутивниот систем и производителите на електрична енергија коишто управуваат со електроцентрали со вкупна инсталирана моќност еднаква или поголема од 200 MW, ако не ги применува мерките и активностите за сајбербезбедност (член 61 ставови (1) и (2)) и
  7. носителот на лиценца за вршење енергетска дејност не достави годишен извештај до Регулаторната комисија за енергетика (член 70 став (10)),
  8. вршител на енергетска дејност, ако во определен рок не и ги достави на Регулаторната комисија за енергетика потребните документи, податоци и информации (Член 62 став (1)),
  9. носител на лиценца за вршење на регулирана енергетска дејност ако без претходно одобрување од Регулаторната комисија за енергетика привремено прекинал со вршењето на дејноста за која е издадена лиценцата (Член 79 став (1)).
- (4) Глоба во износ до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во друштвото.

- (5) Глоба во износ од 2.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице за тргување засновано на внатрешни информации, манипулација на пазарите на големо на електрична енергија и гас, односно обид за манипулација на пазарите на големо на електрична енергија и гас (член 53 ставови (1), (2) и (3)).
- (6) Глоба во износ од 1.500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице за прекршок за дејствата од ставот (3) точки 4) и 5) на овој член.
- (7) Глоба во износ од 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како мал или среден трговец и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како голем трговец за прекршок за дејствата од ставовите (2) и (3) на овој член.
- (8) За прекршок од ставовите (2) и (3) на овој член на одговорното лице во друштвото може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до шест месеци.
- (9) Покрај глобата од ставот (1) на овој член, на учесник на пазарите на големо од членот 53 став (4) од овој закон може да му се изрече и прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до две години за прекршок за дејствата од членот 53 ставови (1), (2) и (3).

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ПРОИЗВОДИТЕЛ НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 272

- (1) На друштвото или на другото правно лице производител на електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, кое:
1. не доставува извештаи, податоци и информации до операторот на електропреносниот систем или операторот на електродистрибутивниот систем (Член 118, став (1) точка 5.),
  2. не доставува до операторот на пазарот на електрична енергија и операторот на електропреносниот систем податоци и информации од договорите за купување и продажба на електрична енергија, расположивоста на производниот капацитет и/или системските услуги (Член 118 став (1) точка 6.),
  3. не обезбеди во секое време да има оперативни резерви од примарно гориво кои се најмалку еднакви на петнаесетдневните потреби за работа со максимален капацитет (Член 118 став (6)).
- (2) Глоба во износ од 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото, односно друго правно лице класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 150 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото, односно друго правно лице класифицирано како мал или среден трговец и глоба во износ од 250 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото односно друго правно лице класифицирано како голем трговец, за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член.

Прекршочни одредби за операторот на електропреносниот систем

Член 273

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на операторот на електропреносниот систем ако:
1. го користи складиштето на енергија за натамошна продажба за електрична енергија и на пазарот за балансирање (член 120 став (3) точка 3.),
  2. не донесе програма за усогласеност (Член 126),
  3. не именува службеник за усогласеност (Член 127, став (2)),
  4. не достави барање за сертификација до Регулаторната комисија за енергетика (Член 128 став (3)),
  5. не ја извести Регулаторната комисија за енергетика за настанато или планирано настанување на промена во сопственичката структура на операторот или друга промена којашто може да влијае врз исполнувањето на обврските заради кои треба да се спроведе повторна сертификација (Член 130 став (2)),
  6. не ги приклучи на електропреносната мрежа производителите, потрошувачите и операторите на електродистрибутивните системи (Член 131 став (1), точка 1.),
  7. не им ги обезбеди сите информации потребни за пристап и не им обезбеди пристап на сите корисници на електропреносниот систем (Член 131 став (1), точка 2.),
  8. не ги обезбеди прекуграничните протоци на електрична енергија преку електропреносната мрежа на Република Македонија (Член 131 став (2), точка 5.), и
  9. не ги користи приходите од доделување на интерконективни водови во согласност со Член 148 став (7).
- (2) Глоба во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на електропреносниот систем ако:
1. не склучи оперативни договори со операторите на соседните електропреносни системи со кои е поврзан (Член 131 став (1), точка 4.),
  2. не го организира и управува пазарот на балансна енергија (Член 131 став (1) точка 11.),
  3. не воспостави и води регистар на даватели на услуги за балансирање (Член 116 став (3), точка 6.),
  4. не обезбеди дневно диспечирање и управување во реално време со протоците на електрична енергија (Член 131 став (1), точка 14.),
  5. не обезбеди инсталирање и одржување на мерните уреди и не ја мери електричната енергија на сите мерни места во точките на прием и испорака на електропреносниот систем (Член 131 став (1), точка 18),
  6. не набавува системски услуги за балансирање на електропреносниот систем, согласно правилата за пазар на балансна енергија (Член 131 став (1), точка 20),
  7. не обезбеди балансирање на електроенергетскиот систем и порамнување на отстапувањата и услугите за балансирање (Член 131 став (1), точка 25.),
  8. не ги донесе и објави мрежните правила за пренос на електрична енергија, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 137 став (1)),
  9. не ја извести Регулаторна комисија за енергетика за остварување на дополнителни приходи (Член 138),

10. не донесе и објави на својата веб- страница правила за формата, содржината и динамиката на доставување и објавување на податоците (член 150 став (4));
  11. не ги објавува податоците и не ги доставува до ENTSO-E во согласност со обврските преземени со ратификуваните меѓународни договори (член 150 став (5)).
- (3) Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на електропреносниот систем ако:
1. не ги објави на својата веб страница тарифите за пренос на електрична енергија, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 131 став (1), точка 2.),
  2. не изработи и објави на својата веб страница годишен план за одржување на интерконективните водови(Член 131 став (1), точка 8.),
  3. не изработи и објави на својата веб страна годишен план за одржување на внатрешните далекуводи на електропреносната мрежа (Член 131 став (1), точка 9.),
  4. не објавува податоци и навремено не обезбеди информации од операторите на соседните електропреносни системи за расположливите преносни капацитети на интерконективните водови (Член 131 став (1), точка 17.), и
  5. не го подготви, усогласи со Министерството или објави на својата веб- страница планот за развој на електропреносниот систем, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (член 139).
- (4) Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на електропреносниот систем ако:
1. не изработи конечен дневен распоред (Член 131 став (1), точка 13.)
  2. не им обезбеди пристап на корисниците на електропреносниот систем до мерните уреди што се во негова сопственост (Член 131 став (1), точка 19.),
  3. не изготви правила за набавка на електрична енергија за покривање на загубите во електропреносниот систем и за сопствени потреби и не ги достави до Регулаторната комисија за енергетика за одобрување (Член 131 став (1), точка 22)
  4. не обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на електропреносниот систем (Член 248 став (1)),
  5. не води диспечерска книга, записи за доверливоста на електропреносниот систем, податоци од системот за надзор и управување и мерни податоци (Член 131 став (2))
  6. не ја објави на својата веб страна процената на расположливиот и резервируваниот годишен, месечен и дневен преносен капацитет (Член 150 став (2) точка 2.).
- (5) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во операторот на електропреносниот систем, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во операторот на електропреносниот систем и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на одговорното лице во операторот на електропреносниот систем.

**ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА И ОПЕРАТОРОТ НА
ОРГАНИЗИРАНИОТ ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА**

Член 274

- (1) На друштвото оператор на пазар на електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец или глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не изврши пресметка на дебалансите на балансно одговорните страни (Член 105 став (2), точка 2.),
  2. не води регистар на учесниците на пазарот (Член 105 став (2), точка 7.),
  3. не достави до операторот на електропреносниот систем навремено информации за регистрираните учесници на пазарот на електрична енергија (Член 105 став (2), точка 9.),
  4. не склучи договори за откуп и продажба и не ја преземе балансна одговорност за произведената електрична енергија од повластените производители коишто користат повластена тарифа (Член 105 став (2), точка 12.),
  5. тргува со електрична енергија, спротивно на Член 105 став (3).
- (2) На друштвото оператор на организираниот пазар на електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец или глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не донесе и објави на својата веб страница правила за работа на организираниот пазар на електрична енергија претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 112, став (4)),
  2. не донесе одлука за износот на надоместоците за учество на организираниот пазар на електрична енергија и не ја објави одлуката на својата веб страница (Член 112, став (2) точка 9.)).
- (3) На друштвото оператор на пазар на електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец или глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не ги достави до операторот на електропреносниот систем сите информации потребни за изработка на конечните дневни распореди за купување и продажба на електрична енергија (Член 105 став (2), точка 3.),
  2. не изработи дневен и месечен пазарен план (Член 105 став (2), точка 6.)),
  3. не ги обезбедува потребните услуги за снабдувачот со електрична енергија во краен случај (Член 105 став (2), точка 11.).
- (4) На друштвото оператор на пазар на електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не води евиденција за сите договори склучени со учесниците на пазарот на електрична енергија за учество на пазарот (Член 105 став (2), точка 4.),

2. не води евиденција на сите договори за формирање на балансни групи склучени помеѓу учесниците на пазарот на електрична енергија и операторот на пазарот на електрична енергија (Член 105 став (2), точка 5.),
  3. не објавува информации кои се неопходни за непречено организирање и управување на пазарот на електрична енергија (Член 105 став (2), точка 8.),
  4. не обезбеди доверливост на деловните податоци кои учесниците на пазарот на електрична енергија се должни да му ги достават (Член 105 став (9)).
- (5) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во операторот на пазарот на електрична енергија, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член одговорното лице во операторот на пазарот на електрична енергија и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на овој член на одговорното лице во операторот на пазарот на електрична енергија.
- (6) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (2) на овој член на одговорното лице во операторот на организираниот пазар на електрична енергија.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА ЕЛЕКТРОДИСТРИБУТИВНИОТ СИСТЕМ

Член 275

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на операторот на електродистрибутивниот систем, ако:
1. го користи складиштето на енергија за натамошна продажба за електрична енергија и на пазарот за балансирање (член 120 став (3) точка 3.),
  2. ги користи предностите на својата вертикална интеграција за да ја наруши конкуренцијата (Член 154 став (5) точка 3.),
  3. не назначи службеник за усогласеност и не ја достави програма за усогласеност на одобрување до Регулаторна комисија за енергетика (Член 154 став (6)).
  4. не ги приклучи производителите, складиштата и потрошувачите на електродистрибутивниот систем со кој управува, како и не овозможи пристап на трета страна за користење на електродистрибутивниот систем (Член 155 став (1) точка 5.),
  5. на корисниците на електродистрибутивниот систем навремено не им ги обезбеди информациите потребни за пристап до електродистрибутивниот систем со кој управува (Член 155 став (1) точка 6.),
  6. не им овозможи на снабдувачите електронски пристап до листата на потрошувачи, со назначување на категоријата на приклучок како и нивната потрошувачка за последните 12 месеци (Член 155 став (1) точка 7.),
  7. за секоја промена на категоријата на приклучок за поединечен потрошувач наведен во листата од Член 155 став (1) точка 7. од овој закон, претходно не побара одобрение од Регулаторната комисија за енергетика и не ја ажурира листата со наведување на причината за промена на категоријата на приклучок (Член 155 став (4)).
- (2) Глоба во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност, ќе му се изрече за прекршок на операторот на електродистрибутивниот систем ако:

1. не го усогласи работењето на електродистрибутивниот систем со операторот на електропреносниот систем (Член 155 став (1) точка 16.),
  2. не набави системски услуги и електрична енергија за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа (Член 155 став (1) точка 17.),
  3. не ја мери електричната енергија што се презема и што се предава од електродистрибутивниот систем со кој управува (Член 155 став (1) точка 18.),
  4. не изработи и не достави планови за инвестирање во електродистрибутивниот систем за секој регулиран период до Регулаторна комисија за енергетика (Член 156 став (6)),
  5. не изработи и објави на својата веб страница мрежни правила за дистрибуција на електрична енергија, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 159 став (1)),
  6. не ја извести Регулаторна комисија за енергетика за остварување на дополнителни приходи (Член 163 став (1)).
- (3) Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на електродистрибутивниот систем ако не го подготви, усогласи со Министерството или, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика, не го објави на својата веб-страница планот за развој на електродистрибутивниот систем, (член 156 став (2)).
- (4) Глоба во износ од 1.000 до 3.000 евра во денарска противвредност противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на електродистрибутивниот систем ако:
1. не објави на својата веб страница листа на надоместоци за секоја категорија на потрошувачи, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 155 став (1) точка 14.)),
  2. не го објави на својата веб страница планот за одржување на мрежата, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (Член 155 став (1) точка 15.)),
  3. не овозможи пристап на корисниците до мерните уреди што се во сопственост на операторот на електродистрибутивниот систем, или на вертикално интегрираното друштво (Член 155 став (1) точка 19.)),
  4. не води диспечерска книга, записи за доверливоста на системите за комуникација, податоци од системот за надзор и управување, мерни податоци (Член 155 став (1) точка 20)),
  5. не обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на електродистрибутивниот систем (Член 248 став (1)).
- (5) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во операторот на електродистрибутивниот систем, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во операторот на електродистрибутивниот систем и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече прекршок за дејствата од ставот (4) од овој член на одговорното лице во операторот на електродистрибутивниот систем.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА СНАБДУВАЧ И ТРГОВЕЦ СО ЕЛЕКТРИЧНА ЕНЕРГИЈА

Член 276

- (1) На друштвото снабдувач со електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец,

глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:

1. не ги исполни своите обврски кон потрошувачите, во однос на сигурноста и обемот на снабдувањето (Член 164 став (6) точка 3.),
  2. не доставува до операторот на електропреносниот систем податоци за трансакциите и плановите за потрошувачка на електрична енергија за своите потрошувачи (Член 164 став (6) точка 13.),
  3. не воспостави постапки за ефикасно решавање на приговорите на своите потрошувачи во рок од 60 дена, вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства кога е тоа оправдано. (Член 164 став (6) точка 11.),
  4. не овозможи промена на снабдувач (член 164 став (6) точка 9.)).
- (2) На друштвото снабдувач со електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не обезбеди за своите потрошувачи услуга со квалитет утврден во правилата за снабдување со електрична енергија (Член 164 став (6) точка 5.)),
  2. не обезбеди недискриминаторен третман на сите потрошувачи, а особено за потрошувачите од оддалечените подрачја (Член 164 став (6) точка 6.)),
  3. не ги објави на својата веб страница општите услови на своите договори за снабдување со електрична енергија за малите потрошувачи и домаќинствата (Член 164 став (6) точка 7.)),
  4. не овозможи потрошувачите да добиваат редовни и точни известувања за реалната потрошувачка и трошоците за електрична енергија (Член 164 став (6) точка 8.)),
  5. ги објавува општите статистички податоци поврзани со неговите потрошувачи, без да обезбеди заштита на доверливоста (Член 164 став (6) точка 15.)),
  6. не овозможи увид на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренција во податоците согласно Член 165 став (1),
  7. не ги испорачал количините на електрична енергија коишто ги набавил заради исполнување на обврските во договорите за снабдување (член 164 став (6) точка 2.) и
  8. не обезбедил соодветна заштита на доверливите податоци од договорите склучени на пазарот со билатерално договори (член 164 став (6) точка 14.)
- (3) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на друштвото универзален снабдувач на електрична енергија, ако:
1. не применува цени за електрична енергија формирани во согласност со прописот од член 57 став (1) точка 4. (член 7 став (11));

2. не врши снабдување на ранливите потрошувачи и потрошувачите од оддалечените подрачја во согласност со Уредбата од член 10 став (4) на овој закон (член 8 став (12) точка 1.);
  3. не спроведува постапки за набавка на електрична енергија, во согласност со правилата за набавка на електрична енергија донесени од Регулаторната комисија за енергетика (член 8 став (12) точка 4.) и
  4. не обезбеди снабдување со електрична енергија на домаќинство или мал потрошувач на кој му престанал договорот за снабдување (член 7 став (3)).
- (4) На друштвото универзален снабдувач со електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не ги информира потрошувачите, не ги објави на својата веб-страница правата и условите под кои потрошувачите можат да бидат снабдувани од универзален снабдувач, цените за снабдување со електрична енергија и постапката за остварување на правото на промена на снабдувачот (Член 8 став (12) точка 2.),и
  2. не овозможи увид на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренција во податоците согласно Член 165 став (2).
- (5) На друштвото снабдувач со електрична енергија во краен случај ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако не ги снабдува потрошувачите кои останале без снабдувач со електрична енергија во случаите наведени во членот 7 став (2) од овој закон.
- (6) На друштвото снабдувач со електрична енергија во краен случај ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не овозможи увид на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренција во податоците согласно Член 165 став (1),
  2. не објавува на својата веб-страница најмалку еднаш годишно информации во согласност со Член 165 став (7).
- (7) На друштвото трговец со електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако:
1. не му ги достави на операторот на електропреносниот систем и операторот на пазарот на електрична енергија, информациите за количините на електрична енергија и

- соодветните временски распореди од сите договори за купопродажба на електрична енергија, како и од договорите за прекугранични трансакции преку електропреносната мрежа (Член 168 став (2)),
2. не ги испорача количините на електрична енергија коишто ги набавил заради исполнување на обврските утврдени во договорите склучени на пазарот со билатерални договори и не обезбеди доверливост на податоците од договорите (член 168 став (4)).
- (8) На друштвото трговец со електрична енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифициран како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако не овозможи увид во податоците на Регулаторната комисија за енергетика и Комисијата за заштита на конкуренција (член 165 став (1)).
- (9) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со електрична енергија и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (2) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со електрична енергија.
- (10) Глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на овој член на одговорното лице во друштвото универзален снабдувач со електрична енергија.
- (11) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (5) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со електрична енергија во краен случај и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (6) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со електрична енергија во краен случај.
- (12) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (7) на овој член на одговорното лице во друштвото трговец со електрична енергија и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (8) на овој член на одговорното лице во друштвото трговец со електрична енергија.
- (13) На друштвото снабдувач со електрична енергија или на друштвото трговец со електрична енергија може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до шест месеци за прекршоците од ставовите (1), (2), (5) и (6) на овој член.
- (14) На одговорното лице во друштвото снабдувач со електрична енергија или на одговорното лице во друштвото трговец со електрична енергија може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до шест месеци за прекршоците од ставовите (1), (2), (5) и (6) на овој член.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ПРЕНОС НА ГАС

Член 277

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за пренос на гас, ако:
1. не донесе програма за усогласеност (Член 196),
  2. не именува службеник за усогласеност (Член 197, став (2)),
  3. не достави барање за сертификација до Регулаторна комисија за енергетика (Член 198, став (3) точка 1.),
  4. не ја извести Регулаторната комисија за енергетика за сите планирани активности за кои би требало да се спроведе повторна сертификација (Член 198, став (3) точка 2),
  5. не ги обезбеди сите информации потребни за пристап и користење на системот за пренос на гас и не обезбеди пристап на корисниците на системот за пренос на гас (Член 201, став (2) точка 4.), и
  6. не ги обезбеди прекуграничните текови на гас преку својата мрежа за пренос во рамките на расположливиот преносен капацитет (Член 201, став (2) точка 8.).
- (2) Глоба во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за пренос на гас, ако:
1. не ги одобри барањата на корисниците за приклучување на преносниот систем согласно мрежните правила за пренос на гас кои се економски оправдани (Член 201, став (2) точка 6.),
  2. не обезбеди дневно диспечирање и управување во реално време со протокот на гас преку системот за пренос на гас врз основа на конечниот дневен распоред (Член 201, став (2) точка 11.),
  3. не обезбеди инсталирање и одржување на мерни уреди и не го мери протокот на гас на сите мерни места во точките за прием и испорака во системот за пренос (Член 201, став (2) точка 14.),
  4. не набави системски услуги за балансирање на системот за пренос на гасот, согласно правилата за балансирање на системот за гас (Член 201, став (2) точка 16),
  5. не воспостави и не води регистар на даватели на услуги за балансирање и регистар на балансно одговорни страни (Член 201, став (2) точка 17.),
  6. не обезбеди балансирање на системот за пренос на гас и порамнување на отстапувањата и услугите за балансирање (Член 201, став (2) точка 21.),
  7. не ги донесе и објави на својата веб страница мрежните правила за пренос на гас, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 209, став (1)), и
  8. не ги донесе и објави на својата веб страница правилата за доделување на преносни капацитети за гас, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 210, став (1)).
- (3) Глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за пренос на гас, ако:
1. не ги објави на својата веб страница тарифите за пренос, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 201, став (2) точка 6.),

2. не изработи и објави на својата веб страница годишен план за одржување на преносниот систем, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (Член 201, став (2) точка 9.)
  3. не објавува податоци и навремено не обезбеди информации за другите оператори на системи за пренос на гас во однос на расположливите преносни капацитети (Член 201, став (2) точка 13.)
  4. не изработи и објави на својата веб страница план за развој на системот за пренос на гас, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (Член 203, став (1)).
- (4) Глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за пренос на гас, ако:
1. не изработи конечен дневен распоред за пренос и оптоварување на системот за пренос на гас (Член 201, став (2) точка 10.)
  2. не им обезбеди пристап на корисниците на системот за пренос на гас до мерните уреди што се во негова сопственост (Член 201, став (2) точка 15.)
  3. не изготви правила за набавка на гас за покривање на загубите во системот за пренос на гас и не ги достави до Регулаторната комисија за енергетика за одобрување (Член 201, став (2) точка 18.)
  4. не обезбедува доверливост на деловните податоци на корисниците на услугите на системот (Член 201, став (2) точка 23.),
  5. навремено не обезбеди информации на операторите на преносните и дистрибутивните системи на гас со кои е поврзан (Член 201, став (2) точка 25)
  6. не води диспечерска книга, записи за доверливоста на преносниот систем, податоци од системот за надзор и управување и мерни податоци (Член 201, став (4))
  7. не ја ажурира својата веб страница и не објавува информации согласно Член 211 став (1).
- (5) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за пренос на гас, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за пренос на гас и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за пренос на гас.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА ПАЗАР НА ГАС

Член 278

- (6) (1) На друштвото оператор на пазар на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец или глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не изврши пресметка на дебалансите на балансно одговорните страни (Член 186, став (2) точка 4.),
  2. не врши финансиско порамнување и контрола врз финансиското покривање на признаените дебаланси (Член 186, став (2) точка 5.),
  3. не воспостави и не води регистар на учесниците на пазарот на гас (Член 186, став (2) точка 10.).

- (7) На друштвото оператор на пазар на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец или глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. навремено не ги достави до операторот на системот за пренос на гас сите информации потребни за изработка на конечните дневни распореди (Член 186, став (2) точка 6.),
  2. не изработи дневен пазарен план (Член 186, став (2) точка 9.),
  3. не ги обезбеди потребните услуги за снабдувачот со гас во краен случај (Член 186, став (2) точка 12.).
- (8) На друштвото оператор на пазар на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не води евиденција на сите договори склучени со учесниците на пазарот на гас (Член 186, став (2) точка 7.),
  2. не води евиденција на сите договори за формирање на балансни групи склучени помеѓу учесниците на пазарот на гас и операторот на пазар на гас (Член 186, став (2) точка 8.),
  3. не објавува информации кои се неопходни за непречено организирање и управување на пазарот на гас (Член 186, став (2) точка 11.).
- (9) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во операторот на пазар на гас, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (2) на овој член на одговорното лице во операторот на пазар на гас и глоба во износ 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во операторот на пазар на гас.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ГАС

Член 279

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за дистрибуција на гас, ако:
1. не ги приклучи потрошувачите на дистрибутивната мрежа и не овозможи пристап на трета страна за користење на системот за дистрибуција (Член 212 став (2) точка 3.),
  2. навремено не обезбеди информации до другите оператори на системи за дистрибуција, како и операторот на системот за пренос на гас (Член 212 став (2) точка 4.),
  3. на корисниците на системот за дистрибуција на гас навремено не им ги обезбеди информациите кои се потребни за ефикасен пристап до системот Член 212 став (2) точка 5.),
  4. не им овозможи на снабдувачите електронски пристап до листата на потрошувачи која не ги вклучува домаќинствата, како и нивната потрошувачка за последните 12 месеци (Член 212 став (2) точка 6),
  5. не назначи службеник за усогласеност и не донесе програма за усогласеност, претходно одобрена од Регулаторна комисија за енергетика (Член 213 став (6)).

- (2) На друштвото оператор на системот за дистрибуција на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако:
1. не набави системски услуги и гас за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа по пазарни услови (Член 212 став (2) точка 11.),
  2. не ги мери количините на гас преземени од системот за пренос, а кои се испорачуваат до потрошувачите (Член 212 став (2) точка 12.),
  3. не изработи и не достави план за инвестирање во системот за дистрибуција на гас за секој регулиран период на одобрување до Регулаторната комисија за енергетика (Член 214 став (4)),
  4. не ги донесе и објави на својата веб страна мрежните правила за дистрибуција за гас, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (Член 216 став (1)).
- (3) На друштвото оператор на системот за дистрибуција на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако не изработи и објави на својата веб-страница план за развој на системот за дистрибуција на гас, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (член 214 став (2)).
- (4) На друштвото оператор на системот за дистрибуција на гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не објави на својата веб страница листа со надоместоци за секоја категорија на потрошувачи, претходно одобрена од Регулаторна комисија за енергетика (Член 212 став (2) точка 7.),
  2. не подготви и објави на својата веб страница план за одржување на дистрибутивната мрежа, претходно одобрен од Регулаторната комисија за енергетика (Член 212 став (2) точка 10.).
  3. не им овозможи пристап на корисниците до мерните уреди (Член 212 став (2) точка 13.),
  4. не води диспечерска книга и записи за доверливоста на системите за комуникација, податоците од системот за надзор и управување, мерните податоци и истите не ги чува во период од најмалку десет години (Член 212 став (2) точка 14.),
  5. не обезбеди доверливост на деловните податоци на корисниците на системот за дистрибуција и не спречи дискриминаторен начин на откривање на информациите за своите активности (Член 212 став (2) точка 15.),
  6. ги злоупотреби доверливите податоци од трета страна во однос на обезбедување на пристап до системот на дистрибуција на гас (Член 212 став (2) точка 16.),
- (5) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за дистрибуција на гас, глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се

изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за дистрибуција на гас и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на овој член на одговорното лице во операторот на системот за дистрибуција на гас.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА СНАБДУВАЧ И ТРГОВЕЦ СО ГАС

Член 280

- (1) На друштвото снабдувач со гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не ги исполни своите обврски кон потрошувачите во однос на сигурноста и обемот на снабдувањето (Член 219, став (4) точка 1.),
  2. не доставува до операторот на системот за пренос на гас податоци за трансакциите и плановите за потрошувачка на гас за своите потрошувачи, неопходни за пресметка на дебалансите (Член 219, став (4) точка 4.), и
  3. не воспостави постапки за ефикасно решавање на приговори на своите потрошувачи во рок од 60 дена вклучувајќи можност и за вонсудско решавање на спорови и обврска за враќање и/или компензација на средства (Член 219, став (4) точка 9.).
- (2) На друштвото снабдувач со гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не им фактурира на своите потрошувачи за испорачаниот гас (Член 219, став (3)),
  2. не обезбеди недискриминаторен третман на сите потрошувачи (Член 219, став (4) точка 3.),
  3. не овозможи потрошувачите да добиваат редовни и точни известувања за реалната потрошувачка и трошоците за гас (Член 219, став (4) точка 5.)),
  4. не ги објави на својата веб страница условите од договорите за снабдување со гас за секоја категорија потрошувачи (Член 219, став (4) точка 10.),
  5. ги објави општите статистички податоци поврзани со неговите потрошувачи, без да обезбеди заштита на доверливоста (Член 219, став (4) точка 11.),
  6. не овозможи увид во податоци на Регулаторната комисија за енергетика, Комисија за заштита на конкуренцијата и на Секретаријатот на Енергетската заедница (Член 219, став (5)),
  7. не ги исполни обврските од Член 222.
- (3) На друштвото снабдувач со гас со обврска за јавна услуга ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност

ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако:

1. не ги применува цените за гас формирани во согласност со тарифниот систем од членот 58 став (1) од овој закон, (член 220 став (1) точка 2.),
  2. не ги снабдува со гас, како јавна услуга, домаќинствата и малите потрошувачи на гас во рамки на територијата за која има лиценца да обезбеди јавна услуга снабдување со гас (Член 220, став (1) точка 4.).
- (4) На друштвото снабдувач со гас со обврска за јавна услуга ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако:
1. не ги информира потрошувачите за нивните права и условите за испорака на гас во рамки на јавната услуга (Член 220, став (1) точка 1.),
  2. не ги известува потрошувачите за условите за снабдување и цената на гасот, како и да ги информира дека имаат право да изберат друг снабдувач на гас (Член 220, став (1) точка 3.),
  3. не ги објави цените за снабдување во рамки на јавната услуга за снабдување со гас, на својата веб страница (Член 220, став (1) точка 6.), и
  4. не овозможи увид во податоци на Регулаторната комисија за енергетика, Комисија за заштита на конкуренцијата и на Секретаријатот на Енергетската заедница согласно Член 219 став (5), во врска со Член 220 став (8).
- (5) На друштвото снабдувач со гас во краен случај ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 евра до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако не ги снабдува потрошувачите кои останале без снабдувач со гас во случаите наведени во членот 7 став (2).
- (6) На друштвото снабдувач со гас во краен случај ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифициран како голем трговец, ако не овозможи увид во податоци на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за заштита на конкуренцијата и на Секретаријатот на Енергетската заедница согласно со членот 219 став (5).
- (7) На друштвото трговец со гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не им ги достави на операторот на системот за пренос на гас и на операторот на пазарот на гас информациите за количините на гас и соодветниот временски распоред поврзан

- од сите договори за купопродажба на гас, како и договорите кои се однесуваат на прекугранични трансакции преку преносниот систем (Член 223 став (2)),
2. навремено не ги достави до Регулаторната комисија за енергетика, информации и извештаи за трансакциите со гас и деловните активности во Република Македонија (Член 223 став (4) точка 2.),
  3. не обезбеди доверливост на податоците и количините на гас испорачан на потрошувачите (Член 223 став (4) точка 4),
- (8) На друштвото трговец со гас ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако не овозможи увид во податоците на Регулаторната комисија за енергетика, Комисијата за заштита на конкуренција и Секретаријатот на Енергетската заедница (член 223 став (5)).
- (9) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (2) на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас.
- (10) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (4) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас со обврска за јавна услуга и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас со обврска за јавна услуга.
- (11) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (5) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас во краен случај и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (6) на овој член на одговорното лице во друштвото снабдувач со гас во краен случај.
- (12) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност за прекршок за дејствата од ставот (7) на овој член на одговорното лице во друштвото трговец со гас и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (8) на овој член на одговорното лице во друштвото трговец со гас.
- (13) На друштвото снабдувач со гас или на друштвото трговец со гас може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до шест месеци за прекршоците од ставовите (1), (2), (7) и (8) на овој член.
- (14) На одговорното лице во друштвото снабдувач со гас или на одговорното лице во друштвото трговец со гас може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до шест месеци за прекршоците од ставовите (1), (2), (7) и (8) на овој член.

Член 281

- (1) Глоба во износ од 700 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец, кое врши дејност:
1. преработка на сурова нафта и производство на нафтени деривати, производство на горива наменети за транспорт со намешување на нафтени деривати и биогорива, транспорт на сурова нафта преку нафтовод, транспорт на нафтени деривати преку продуктовод, трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт, доколку објектите, уредите и постројките за вршење на енергетските дејности не ги користат и одржуваат во согласност со техничките прописи и стандарди и другите прописи за сигурно и безбедно работење и заштита на животната средина (Член 237 став (1)),
  2. транспорт на сурова нафта преку нафтовод, ако не донесе и објави на својата веб страница правила за работа на нафтоводот, претходно одобрени од Министерството (Член 238 став (1)),
  3. транспорт на нафтени деривати преку продуктовод, ако не донесе и објави на својата веб страница правила за работа на продуктоводот претходно одобрени од Министерството (Член 239 став (1)),
  4. транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод не овозможи пристап на корисниците на нафтоводот, односно продуктоводот заради транспорт на сурова нафта, односно нафтени деривати, ако биле исполнети техничките услови за пристап на трета страна (член 240 став (1));
  5. транспорт на сурова нафта преку нафтовод, односно транспорт на нафтени деривати преку продуктовод не обезбеди доверливост на деловните податоци од корисниците (член 240 став (3)).
  6. на пазарот на течните горива, а не се придржува кон обврските утврдени со уредбата за квалитетот на течните горива (Член 246, став (2)).
- (2) Глоба во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец, кое врши дејност:
1. трговија на големо со нафтени деривати и горива за транспорт, ако нема во секое време оперативни резерви од нафтени деривати и горива за транспорт (Член 242 став (3)),
  2. трговија на големо со сурова нафта, нафтени деривати и горива за транспорт спротивно од Член 243,
  3. трговија на големо со горива, без да користи објекти за складирање на сурова нафта, нафтени деривати, биогорива, или горива за транспорт кои ги исполнуваат условите пропишани во Член 244,

4. производство, трговија на големо и трговија на мало на нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт како и на потрошувачите кои набавуваат нафтени деривати, биогорива и горива за транспорт од странство ако немаат изјава за сообразност од акредитирани правни лица (Член 246, став (3)).
- (3) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во друштвото и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (2) на овој член на одговорното лице во друштвото.
- (4) За прекршок од ставот (1) на овој член на друштвото може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење дејност во траење до 30 дена.
- (5) За прекршок од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во друштвото може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до 30 дена.

ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ПРОИЗВОДИТЕЛ НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА

Член 282

- (1) На друштвото производител на топлинска енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако не доставува годишни извештаи до Регулаторната комисија за енергетика и до градоначалникот на единицата на локалната самоуправа во врска со опремата, објектите, плановите за одржување, како и планираниот капацитет (член 227 став (3)).
- (2) На друштвото регулиран производител на топлинска енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако во текот на грејната сезона нема обезбедено оперативни резерви од алтернативно гориво (член 228 став (5)).
- (3) Глоба во износ од 100 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како мал или среден трговец и глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во друштвото класифицирано како голем трговец за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член.
- (4) На одговорното лице во друштвото може да му се изрече прекршочна санкција забрана на вршење должност во траење до една година.

**ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ ЗА ОПЕРАТОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА ДИСТРИБУЦИЈА НА ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА И
СНАБДУВАЧ СО ТОПЛИНСКА ЕНЕРГИЈА**

Член 283

- (1) Глоба во износ до 10% од вкупниот приход на правното лице остварен во претходната фискална година во енергетската дејност за чиешто вршење има добиено лиценца од Регулаторната комисија за енергетика ќе му се изрече за прекршок на операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија, ако:
1. не го одржува, развива и кога тоа е економски исплатливо, проширува системот за дистрибуција на топлинска енергија (член 230 став (1) точка 2.);
  2. не ги приклучи производителите и потрошувачите на системот за дистрибуција со кој управува, не им овозможи пристап на трета страна за користење на системот за дистрибуција и не ги применува цените и тарифите претходно одобрени од страна на Регулаторната комисија за енергетика (член 230 став (1) точка 3.);
  3. не ги преземе сите пропишани мерки за безбедност при користењето на системот за дистрибуција на топлинска енергија, како и мерките за заштита на животната средина (член 230 став (1) точка 6.);
  4. не врши надзор и тестирање на системот за дистрибуција на топлинска енергија (член 230 став (1) точка 10.);
  5. не ја следи техничката и функционалната подготвеност на објектите за дистрибуција на топлинска енергија и на својата веб-страница не објавува информации за техничката состојба на системот пред и по извршената реконструкција или санација по настаната хаварија (член 230 став (1) точка 11.) и
  6. не откупува топлинска енергија од другите производители согласно со членот 231 став (4).
- (2) На друштвото оператор на системот за дистрибуција на топлинска енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 1.500 до 2.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 4.000 до 6.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 7.000 до 10.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не обезбеди топлинска енергија потребна за покривање на загубите во дистрибутивната мрежа и системски услуги од регулираниот производител (член 230 став (1) точка 4.);
  2. не врши набавка, поставување и одржување на мерните уреди на излезните точки од производните постројки и во топлинските потстанции на коишто се приклучени објектите на потрошувачи и мерење на топлинската енергија што се презема или испорачува од топлинскиот систем (член 230 став (1) точка 5.);
  3. не го усогласи работењето на системот со производителите заради непречено вршење на дистрибуција на топлинска енергија (член 230 став (1) точка 9.);
  4. не подготви долгорочна прогноза на побарувачката на топлинска енергија (член 230 став (1) точка 12.);
  5. не ја достави до Регулаторната комисија за енергетика целокупната документација во врска со исполнување на договорите со производителите и снабдувачите со топлинска енергија, како и финансиските извештаи и ревидираните финансиски извештаи изработени од овластен ревизор, извештаите за работењето и други податоци (член 231 став (6)) и

6. не ги донесе и објави на својата веб- страница мрежните правила за дистрибуција на топлинска енергија, претходно одобрени од Регулаторната комисија за енергетика (член 232 став (1)).
- (3) На друштвото снабдувач со топлинска енергија ќе му се изрече глоба за прекршок во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како микротрговец, глоба за прекршок во износ од 500 до 1.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како мал трговец, глоба за прекршок во износ од 1.500 до 3.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како среден трговец и глоба за прекршок во износ од 3.000 до 5.000 евра во денарска противвредност ако е класифицирано како голем трговец, ако:
1. не ги снабдува потрошувачите со кои има склучено договор за сигурно, континуирано и квалитетно снабдување со топлинска енергија (член 233 став (1));
  2. не склучи годишен договор со операторот на системот за дистрибуција на топлинска енергија за набавка на топлинска енергија за потребите на потрошувачите (член 233 став (2));
  3. не доставува до Регулаторната комисија за енергетика, годишни извештаи за продадената топлинска енергија (член 233 став (5)) и
  4. не доставува до Министерството и градоначалниците на единиците на локалната самоуправа на чија територија снабдувачот ја врши дејноста, годишни извештаи за продадената топлинска енергија (член 233 став (6)).
- (4) Глоба во износ од 1.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (1) и (2) на овој член на одговорното лице во друштвото и глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (3) на овој член на одговорното лице во друштвото.

ДРУГИ ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 284

- (1) Глоба во износ од 100 евра до 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице корисник на електродистрибутивен систем, систем за дистрибуција на гас или систем за дистрибуција на топлинска енергија класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец, ако не му овозможи на овластено лице на операторот на соодветниот систем право на пристап заради извршување на работите од членот 158 став (5), членот 215 став (4) и членот 234 став (3) од овој закон.
- (2) Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице, корисник на електродистрибутивен систем, систем за дистрибуција на гас или систем за дистрибуција на топлинска енергија, ако не му овозможи на овластеното лице на операторот на соодветниот систем право на пристап заради извршување на работите од членот 158 став (5), членот 215 став (4) и членот 234 став (3) од овој закон.

- (3) Глоба во износ од 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на трговец-поединец корисник на енергетски систем ако постапува спротивно на обврските утврдени во членот 247 став (1) од овој закон.
- (4) Глоба во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како голем трговец, ако постапува спротивно на обврските утврдени во членот 247 став (1) од овој закон.
- (5) Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице корисник на енергетски систем ако постапува спротивно на обврските утврдени во членот 247 став (1) од овој закон.
- (6) Глоба во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото вршител на енергетска дејност класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на друштвото класифицирано како голем трговец, ако ги злоупотребил деловните тајни и информации што ги добил при вршење на дејноста заради стекнување на деловна корист, како и заради преземање на дискриминаторски дејства во корист на трети лица (член 255 став (2)).
- (7) Глоба во износ од 100 до 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како микротрговец, глоба во износ од 300 до 700 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како мал трговец, глоба во износ од 1.000 до 2.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како среден трговец и глоба во износ од 2.000 до 3.000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице класифицирано како голем трговец:
1. кое гради или изведува други работи, засадува растенија и дрвја на земјиште под, над и покрај енергетските објекти, уреди и постројки со кои се нарушува процесот на производство, пренесување и дистрибуција на енергија или се загрозува безбедноста на луѓето и имотот, освен во случаите определени со овој закон (член 256 став (1)) и
  2. сопственик, односно корисник на земјиштето ако не дозволи премин преку тоа земјиште за вршење премер, снимање, проектирање и изведување на работи на одржување и реконструкција на енергетски објекти, како и вршење на инспекциски надзор на објектите кои се поставени на тоа земјиште (член 257 став (1)).
- (8) Глоба во износ од 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставот (1) на овој член на одговорното лице во друштвото.
- (9) Глоба во износ од 300 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок за дејствата од ставовите (4), (6) и (7) на овој член и на одговорното лице во правното лице.
- (10) Глоба во износ од 400 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на физичко лице за дејствата од ставот (7) на овој член.

Член 285

Одмерувањето на висината на глобата за правно лице, односно трговец поединец се врши согласно со Законот за прекршоците.

DRAFT

ПЕТНАЕСЕТТИ ДЕЛ

ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

ПРЕОДНИ ОДРЕДБИ

Член 286

- (1) Производителите на електрична енергија од обновливи извори или високо ефикасни комбинирани постројки за производство на електрична енергија изградени пред влегување во сила на овој закон продолжуваат да го користат правото на приоритет при диспечирање.
- (2) До донесување на методологиите и актите од Член 132 од овој закон се применуваат, правилата за доделување на прекугранични електропреносни капацитети, правила со кои се уредуваат условите и постапките за координирана пресметка на достапните прекугранични капацитети.
- (3) Од 1 јануари 2026 година, рокот за промена на снабдувач со електрична енергија, утврден во член 168 став (3) од овој закон ќе изнесува 24 часа од денот на приемот на барањето за промена на снабдувачот.

ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 287

Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон, престанува да важи Законот за енергетика („Службен весник на Република Македонија“ бр. 96/18 и „Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.96/19 и 236/22).

Член 288

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“.

DRAFT